

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

**Ústav světových dějin
Seminář nejnovějších dějin**

Václav Adámek

**Vietnamská válka za prezidentství
Lyndona B. Johnsona (1963-1969)**

**Vietnam War during Lyndon B. Johnson
Presidency (1963-1969)**

Diplomová práce

Praha 2010

**Vedoucí práce
Prof.PhDr.Vladimír Nálevka, CSc.**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval/a samostatně a uvedl/a jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé práce, nedávno zesnulému prof. PhDr. Vladimíru Nálevkovi CSc., za jeho neskutečně vstřícný postoj při tvorbě práce. Konzultace s ním o problematice války v Indočíně zůstanou navždy trvalou vzpomínkou.

V neposlední řadě bych rád poděkoval Doc. PhDr. Martinu Kovářovi PhD. za ochotnou a výraznou pomoc při kompletaci mé práce do finální podoby.

Abstrakt

Druhá indočínská válka mezi komunistickým Severním Vietnamem a nekomunistickým Jižním Vietnamem se stala nejdelší válečnou událostí 20. století. Do války v Jihovýchodní Asii vedl USA prezident Johnson, který tento problém převzal po tragickém dallaském atentátu z listopadu 1963.

L. Johnson se jasně snažil zachovat kontinuitu zahraniční politiky USA s politikou prezidenta Kennedyho. USA striktně podporovaly režim v Jižním Vietnamu a byly pro jeho záchranu ochotny riskovat i otevřený válečný střet.

Incident v Tonkinském zálivu v srpnu 1964 měl za následek přímou eskalaci války. Následné měsíce pak znamenaly postupný růst napětí, kdy se Severní Vietnam stále více uchyloval ke guerillové válce.

Reakcí USA na guerrilovou válku bylo masivní letecké bombardování Severního Vietnamu a současné nasazení statisíců amerických vojáků do pozemních válečných operací.

Politický kredit kabinetu prezidenta Johnsona rychle klesal.

Zásadní zlom ve vývoji konfliktu nastal počátkem roku 1968. Na svátek Tet zahájil Vietkong (komunističtí partyzáni) a severovietnamská vojska nejrozsáhlejší vojenskou ofenzívu v dějinách vietnamského konfliktu.

Vyhraná válka se za dohledu kamer a médií změnila na fiasko.

Po této ofenzívě se již o vítězství USA nedalo hovořit. Média, lidé a veřejné mínění nebylo ochotno dále pokračovat ve válce v džungli. Prezident Johnson vyměnil některé vysoké představitele armády a sám oznámil své rozhodnutí již nekandidovat na další volební období.

Nejkrvavější a nejturbulentnější období vietnamské války se tímto symbolickým krokem z března 1968 pomalu uzavíralo.

Klíčová slova

Johnson, Rolling Thunder, Tet, Tonkinský záliv, Vietkong, Vietnam

Abstract

Second indo-Chinese war between communist North Vietnam and non-communist South Vietnam has become the longest war incident in twentieth century. President Johnson who inherited this problem after tragic assassination in November 1963 led USA into the war in Southeast Asia.

L. B. Johnson preserves continuity of foreign politics of USA with President Kennedy's politics. USA strictly supported South Vietnam and was ready to risk an open war for its regime.

The incident in Tonkin Gulf in August 1964 led to escalation of the war. A tension developed during next months when North Vietnam departed to guerilla war. The reaction of USA to guerilla war was huge bombing of North Vietnam and as well deploying thousands of American soldiers into service in land war operations.

President Johnson's political credit was decreasing fast.

An essential twist occurred in the beginning of the year 1968. Vietcong (South Vietnamese communist) and North Vietnam army launched the widest offensive during Vietnamese conflict on feast day Tet.

Victorious wars become a fiasco under view of cameras and medias.

After Tet offensive it was no longer possible to speak about USA victory. Medias, people and public opinion was not willing to continue in jungle war. President Johnson changed some top officers in army and personally announced his decision to not candidate again in next tenure.

The bloodiest and the most turbulent period in Vietnam War was getting terminated by this symbolic act in March 1968.

Key Words

Johnson, Rolling Thunder, Tet, Tonkin Gulf, Vietcong, Vietnam

1 Obsah

1	Obsah	6
2	Seznam použitých zkratk	9
3	Úvod.....	11
4	Kapitola o literatuře a pramenech	13
5	Vratký stát.....	16
5.1	Neklidné měsíce květen-prosinec 1963	16
5.2	Buddhistická krize	18
5.3	Pád prezidenta Diema	23
5.4	Generál Minh u moci	27
6	Cesty k válce	30
6.1	Atentát v Dallasu	30
6.2	LBJ na scéně	31
6.3	Great Society	32
6.4	Vietnamská Demokratická Republika v průběhu 60.let	35
7	Partyzánské hnutí v 60. letech	42
7.1	Historie	42
7.2	Viet Minh.....	42
7.3	Hoa Hao, Cao Dai a gang „Říčních pirátů“	44
7.3.1	Hoa Hao.....	44
7.3.2	Cao Dai.....	45
7.3.3	„Říční piráti“	45
7.4	FNO	46
7.5	Vietkong	47
7.5.1	Organizace.....	48
7.5.2	Hlavní ozbrojené síly	48
7.5.3	Provinční ozbrojené síly.....	49
8	Taktika pro vítězství	50
9	Boj o tepnu života	54
9.1	Ho Chi Minova stezka	54
9.2	Expanze.....	56
9.3	USA a odhalování stezky.....	58
9.4	SOG	58
9.5	Mise v Laosu a Kambodži	59
9.6	Operace IGLOO WHITE.....	62
9.7	OP – 35 na stezce.....	63
10	Eskalace únor 1964 –únor 1965	65
10.1	Politika řízeného tlaku, únor – srpen 1964	65
10.2	OPLAN 34 A	66
11	Tonkinský incident	69
11.1	DeSoto patroly	69
11.2	Maddox pod palbou	70
11.3	Vyhodnocení	74
11.4	Rezoluce o Tonkinském zálivu.....	76
12	Podzim 1964 - hledání cesty.....	79
12.1	Marast – počátek roku 1965.....	81
13	„Najdi a znič“ pozemní ofenzíva 1965-1967.....	85
13.1	Cesta k nové strategii	85
13.2	Strategie enkláv.....	87
13.3	Strategie opotřebování aneb „najdi a znič“	89
13.4	Cesta k Ia Drang.....	91

13.5	Bitva v údolí Ia Drang.....	92
13.6	Bitvy o Saigon.....	95
13.7	Bez oddechu.....	99
13.8	Spojenci.....	102
13.9	Sumarizace.....	104
14	Letecká válka nad Jihovýchodní Asií 1964-1968.....	106
14.1	Ideové předpoklady.....	106
14.2	Rok 1965.....	108
14.3	Rok 1966.....	120
14.4	Rok 1967-Totální válka.....	127
14.5	Rok 1968 – Konec Dunivého Hromu.....	129
14.6	Dunivý Hrom pod lupou.....	132
14.7	Tajná letecká válka nad Laosem.....	135
14.7.1	Barrel Roll.....	136
14.7.2	Steel Tiger.....	138
14.7.3	Tiger Hound.....	139
14.7.4	Commando Hunt.....	140
14.8	RANCH HAND.....	140
15	Zpravodajské operace válka o „srdce a myslí“.....	144
15.1	Zpravodajské programy 60. let.....	144
15.2	Program strategických vesnic.....	145
15.3	Kádry rozvoje venkova.....	147
15.4	„Sčítání lidu“.....	147
15.5	Protipovstalecké jednotky.....	148
15.6	CIDG/ Jednotky domobrany.....	149
15.7	Otevřená náruč.....	150
15.8	Operace Fénix.....	151
15.8.1	Jednotky PRU.....	153
15.8.2	Fénix - úspěch nebo neúspěch?.....	155
16	Rok 1968 - rok zlomu.....	160
16.1	Ofenzíva Tet, ideové předpoklady.....	160
16.2	Obléhání základny v Khe San.....	163
16.3	„NIAGARA“.....	165
16.4	Přepad velvyslanectví.....	165
16.5	Jižní Vietnam v palbě.....	167
16.6	Saigon pod útokem.....	168
16.7	Dobývání HUE.....	170
16.8	Politické a vojenské důsledky.....	176
16.9	Média.....	179
16.10	Konec dobrodružství.....	182
17	Závěr.....	186
18	Přílohy.....	195
18.1	Rozčlenění Jižního Vietnamu na vojenské oblasti z roku 1964.....	195
18.1.1	Corps Tactical Zones – CTZ.....	195
18.1.2	CTZ I.....	195
18.1.3	CTZ II.....	195
18.1.4	CTZ III.....	195
18.1.5	CTZ IV.....	195
18.2	Mapy.....	196
18.3	Látky použité v programu RANCH HAND.....	202
18.4	Tři příběhy o válce na stříbrném plátně.....	203

18.4.1	„PLATOON“ – ČETA	203
18.4.2	Apocalypse Now – Apokalypsa	205
18.4.3	Full Metal Jacket-Olověná vesta	207
19	Seznam vydaných pramenů a odborné literatury.....	210
19.1	Vydané prameny	210
19.2	Odborná literatura	210
19.3	Internetové portály	212

2 Seznam použitých zkratk

ADP – Area Development Program – Program rozvoje venkova

AFB – Air Force Base – letecká základna

ARVN – Army of Republic of Vietnam – armáda Vietnamské republiky

CCC – Command and Control Central – operační oblast Střed

CCN- Command and Control North – operační oblast Sever

CCS – Command and Control South – operační oblast Jih

CIA – Central Intelligence Agency – zpravodajská služba Spojených států amerických

CIDG – Civilian Irregular Defense Group – civilní nepravidelné obranné jednotky

CORDS – Civil Operationes and Revolutionary Development Support – zpravodajský program

COSVN- Central Office South Vietnam – hlavní velitelství partyzánů pro Jižní Vietnam

CT – Counter Terror-proti povstalecké operace

CTZ – Corps Tactical Zone – armádní operační oblast

DIA – Defence Intelligence Agency – Obrané zpravodajství

DIOCC – District Intelligence Operationes Coordinating Center- okresní zpravodajské koordinační centrum

DMZ – Demilitarized Zone – demilitarizovaná oblast

FSB – Fire Support Base – základna palebné podpory

ICEX – Intelligence Coordination and Exploitation-Zpravodajská spolupráce a kooperace

LLDB – Lac Luong Dac Biet –speciální síly jihovietnamské armády, obdoba amerických „zelených bareů“

LRRP – Long Range Reconnaissance Patrol – hlídka pro dálkový průzkum

LLDN – Lien Doc Nguoi Nhia – speciální jednotky jihovietnamského námořnictva

LZ – Landing Zone – přistávací zóna

MAAG – Military Assistance Advisory Group –vojenská pomocná poradní skupina

MACV – Military Assistance Command Vietnam – velitelství vojenské pomoci Jižnímu Vietnamu

MGF – Mobile Guerilla Force – mobilní partyzánská jednotka

MIA – Missing in Action – pohřešovaný v akci

MP – Military Police – vojenská policie

MRF – Mobile Riverine Force-Mobilní říční síly

NLF – National Liberation Front – fronta národního osvobození

NVA- North Vietnam Army – armáda Severního Vietnamu

NRO – National Reconaissance Office – Národní průzkumný úřad

NSA – National Security Agency – Národní bezpečnostní úřad

OSS – Office of Strategic Services – úřad strategických služeb

PAVN – People’s Army of Vietnam – Lidová armáda Vietnamu – Vietkong

PF – Popular Force – Lidové ozbrojené síly

PIOCC – Province Intelligence Coordination Center – oblastní zpravodajské koordinační centrum

PLA – People’s Liberation Army – lidová osvobozenecká armáda – Vietkong
PRP – People’s Revolutionary Party – Lidová revoluční strana
POW – Prisoner of War – válečný zajatec
PRU – Provincial Reconnaissance Units- oblastní průzkumné jednotky
RT – Rolling Thunder – letecká kampaň „Dunivý Hrom“
RVN – Republika Vietnam (Jižní Vietnam)

SaD – Search and Destroy – vojenské operace „najdi a znič“
SAM – Surface to Air Missile – řízená střela země-vzduch
SEAL – označení speciálních jednotek námořnictva USA
SF – Special Forces – jednotky zvláštního určení USA
SOG – Studies and Observations Group –studijní a pozorovací skupiny označení jednotek pro nekonvenční operace

TF – Task Force – úkolové uskupení

USAF –United States Air Force – letecké síly Spojených států amerických
USMC – United States Marine Corps – námořní pěchota Spojených států amerických
USN – United States Navy – námořnictvo Spojených států amerických

VC – Viet Cong – komunistická partyzánská organizace
VCI – Viet Cong Infrastructure- kádry komunistické guerilly
VDR – Vietnamská Demokratická Republika (Severní Vietnam)
VM – Viet Minh – nacionální partyzánská organizace
VNAF – South Vietnamese Air Force – letecké síly Jižního Vietnamu

3 Úvod

Vietnamská válka neměla slavný začátek ani konec. Její dějiny jsou složité, tak jak lze u nejdelšího konfliktu 20. století předpokládat. Vietnamská džungle, hory a rýžová pole se staly osudem pro statisíce amerických vojáků. Ti byli vysláni zachraňovat Jižní Vietnam před komunistickým sousedem a jeho snahou jej podmanit. Většina z nich nevěděla nic o zemi, kterou mají zachránit, nic o jejich složitých dějinách, etnických či geografických zvláštностech a mnozí ani netušili, kde se místo jejich ročního pobytu nachází.

Za vysláním tisíců vojáků do zemičky v jihovýchodní Asii, stálo několik amerických vlád. Přesto jednou ze dvou nejvýraznějších postav je v tomto ohledu prezident Johnson. Právě s jeho jménem je spojena vietnamská válka v období šedesátých let. On a jeho administrativa neoddělitelně srostli s konfliktem v dalekém Vietnamu. Tato symbióza neznamena pro americké politiky žádné kladné výsledky, spíše naopak byla jejich černou mûrou a pro většinu znamenala příčinu odchodu do politického důchodu.

Ve své práci bych chtěl přiblížit dějiny tohoto bezpochyby důležitého střetu v průběhu prezidentství Lyndona Johnsona. Muže, který Spojené státy do konfliktu v otevřené rovině přivedl, muže, který v džunglích Vietnamu nepřímo utopil během čtyř let svého prezidentství svůj veškerý politický kredit.

V rozmezí let 1963 až 1968 se odehrály patrně nejdůležitější milníky v dějinách prakticky třicetileté Vietnamské války. Můj pohled na tyto události je zaměřen především na bezpečnostní problematiku a vojenskou historii. Toto zorné pole pokládám v případě hodnocení vojenského konfliktu za důležité, pro pochopení mnoha klíčových otázek, které s sebou nezvyklá asymetrická válka přinesla.

Přestože je vietnamská válka již dávno minulostí je zajímavé sledovat její historii a hledat v ní ponaučení pro náš současný svět. Ačkoli od konce války uplynulo více jak tři desítky let a i geografická poloha Vietnamu je skutečně tisíce kilometrů vzdálená střední Evropě, lze v jejích dějinách sledovat poučení. A to zejména ve složitosti konfliktu ve Vietnamu, který může být dobrým vodítkem při nahlížení na současná bezpečnostní rizika ve světě. Aktuálnost k nám hovoří, zejména při analýze střetů v asymetrických válkách středního a blízkého východu, kde můžeme najít plnou řadu zajímavých informací o moderním válčičti.

Samotná práce si neklade nároky na vyčerpávající pohled na celé období let 1963-1968, spíše se snaží zaznamenat nejdůležitější vývojové tendence. V místech, kde to bylo možné a kde jsem to považoval za důležité, rozebírám detailněji některé informace.

Analytický pohled, jsem tak zvolil u klíčových bodů války, jako byla letecká kampaň „Rolling Thunder“, přepadení amerických torpédoborců v Tonkinském zálivu či severovietnamská ofenzíva Tet.

Celkově jsem práci koncipoval jako komplexní pohled na složitosti bezpečnostně-vojenského aspektu vedení války. Právě neschopnost USA vyvinout účinnou vojenskou taktiku pro asymetrické válčiště v nedávno dekolonizovaném státě je pro americké válečné snažení ve Vietnamu signifikantní.

Poznatky, či interpretace, které jsem našel, či v práci použil, pak shrnuji v samotném závěru práce, který se snaží v komplexní podobě podat ucelený přehled historie konfliktu během období prezidentství Lyndona Baines Johnsona.

4 Kapitola o literatuře a pramenech

Problematika účasti USA v ozbrojeném konfliktu v Jižním Vietnamu doposud stála mimo hluboký zájem českých badatelů. Spíše výjimkou tak je práce nadšence do vojenských dějin Daniela Kamase: *Kamas, D., Válka ve Vietnamu 1964-1975, Olomouc 1997*. Z jiného pohledu se na problematiku válek v Indočíně dívá Milan Syrůček, který o Vietnamu a okolí publikoval dvě knihy: *Syrůček, M., Rozpůlený banán, Praha 1973*. a válečnou syntézu, jež nás seznamuje se třemi konflikty ve Vietnamu: *Syrůček, M., Válka v džungli, Praha 2007*. Přičemž účasti USA je věnována prostřední pasáž knihy. Hlubší syntetická díla o problematice jihovýchodní Asie jsou zastoupena značně ideologicky zatíženou publikací Rudolfa Mrázka z osmdesátých let: *Mrázek, R., Jihovýchodní Asie ve světové politice, 1900-1975, Praha 1980*. S kvalitní syntézou vietnamských dějin přišlo před dvěma lety nakladatelství Lidové Noviny, když Vietnam zařadilo do své edice historie států. Autorkou díla je Lucie Hlavatá a její autorský kolektiv: *Hlavatá, L., a kol., Dějiny Vietnamu, Praha 2008*.

Z ostatních děl dostupných v českém jazyce pojednávajících o vietnamské konfliktu musím zmínit překlad syntézy z pera německého historika Marca Freye: *Frey, M., Dějiny Vietnamské války: Tragédie v Asii a konec amerického snu, Praha 2003*. Podobně zajímavým dílem jsou paměti amerického generála Richarda Palmera, jež byl přímým účastníkem války: *Palmer, R., Volání polnice, Jota 1997*. V českém jazyce jsou o problematice konfliktu ve Vietnamu dále dostupné některé práce z londýnského nakladatelství Osprey, které se zabývají vybranými částmi vojenských dějin konfliktu. V češtině byla publikována práce Gordona Rottmana o hnutí Vietkong a jeho bojovnících: *Rottman, G., Bojovníci Vietkongu, Brno 2008*, či práce o táborech speciálních sil : *Rottman, G., Tábory zvláštních sil ve Vietnamu 1961-1970, Praha 2009*.

Zajímavou publikací, stojící mimo hlavní proud, pak je přehled novinových článků a sumarizace konfliktu od Chrise Bishopa: *Bishop, Ch., Vietnamský válečný deník, 1964-1975, Praha 2006*. Z ostatních prací v českém jazyce je věnován prostor druhé indočínské válce v souhrnných dílech o studené válce. Svůj pohled na události šedesátých let, tak předkládá Vladimír Nálevka : *Nálevka, V., Studená válka, Praha 2003*. Tentýž autor v díle: *Nálevka, V., Světová politika, Praha 2005*., Karel Durman ve své syntéze druhé poloviny dvacátého století: *Durman, K., Popely ještě žhavé II., Konce dobrodružství, Praha 2009*. či americký historik John Lewis Gaddis: *Gaddis, J. L., Studená válka, Praha 2007*.,

V zahraničí je však druhá indočínská válka považována za stěžejní téma a zejména v USA vznikla během minulých čtyřiceti let celá řada děl, které se snaží problematiku války rozebrat z celé řady pohledů. Můj pohled se soustředil zejména na literaturu vypovídající o válečné straně historie konfliktu, popřípadě na díla, jež zachycují cestu USA do války.

Z pozice prací, které přináší souhrnný pohled na problematiku kroků, jež přivedly Washington do války, je zásadní práce H. R. McMastera: *McMaster. H. R., Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, and The Lies That Led to Vietnam*, New York 1998. Neméně zajímavou studií o vnitřní situaci uvnitř vysokých politických kruhů USA je dílo Davida Halberstama: *Halberstam, D., The Best and the Brightest*, New York 1969. Důležitou součástí poznání o Vietnamské válce jsou informace o dění v Tonkinském zálivu. Na tomto poli je odborníkem J. Hanyok. Jeho studie uveřejněná v interním časopise Národního Bezpečnostního Archivu je patrně nejhlubším rozбором problematiky Tonkinského incidentu: *Hanyok, J., „Skunk, Bugies, Silent Hunt and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery 2-4 August 1964, in: Cryptologic Quarterly, 2000/2001, svazek 19/20, č. 1 a 4.*

Z vojenského pohledu jsem čerpal informace z komplexního díla: *Wiest, A., The Vietnam War 1956-1975, London 2002.* Souhrnná publikace informující o všech aspektech války. Jednotlivé sekce války jsou v současné literatuře zastoupeny již samostatnými studii. Důležitá práce o bojových operacích je dílo Jamese Willbankse analyzující ofenzivu Tet: *Willbanks, J., The TET Offensive a Concise History, New York 2007.* Mnohem konkrétnější je poté dílo o problematice protipovstaleckých operací: *Moyar, M., Phoenix and the Birds of Prey: Counterinsurgency and Counterterrorism in Vietnam, Nebrasska 2007.*

Neskutečně zajímavě působí práce Johna L. Plastera o zvláštních jednotkách SOG a jejich misích v utajení na kambodžském a laoském území, kde jejich členové odhalovali tajemství Ho Chi Minovy stezky: *Plaster, J., SOG: The Photo History of The Secret War, New York 2000., Plaster, J., SOG: The Secret Wars of America's Commandos in Vietnam, New York 2008.*

Vojenský pohled na konflikt doplňuje studie o příčinách leteckého bombardování severu z pera Marca Clodfeltera: *Clodfelter, M., Limits of Air Power: The American Bombing of North Vietnam, Nebrasska 2006.* Komplexně se zabývá leteckými operacemi výborná syntéza letecké války od Ronalda Frankuma: *Frankum, R., Like Rolling Thunder: The Air War in Vietnam 1964-1975, New York 2005.*

V neposlední řadě jsou důležité mnohé memoáry, které vznikly a jsou tak cenným pomocníkem při bádání o problematice rozhodnutí politických špiček Washingtonu. Paměti vydal ministr obrany Robert S. McNamara: *McNamara, R., In Retrospect: The Tragedy and Lessons of Vietnam, New York 1995*. Dalším důležitým mužem administrativy, jež nám předal své myšlenky prostřednictvím papíru, byl ministr zahraničních věcí Dean Rusk: *Rusk, D., As I Saw It, New York 1990*. A samozřejmě i prezident Johnson: *Johnson, L. B., Vantage Point: Perspectives of the Presidency 1963-1969, New York 1971*. Na půdě memoárů je pak zajímavou studií práce „z druhé“ strany od bývalého vysokého představitele komunistické tajné vlády v Jižním Vietnamu Truonga Nhu Tanga: *Tang, N. T., A Viet Cong Memoir: An Inside Account of the Vietnam War and its Aftermath, New York 1986*.

Samotnou kapitolou je pak soubor přímých informací o vojensko-bezpečnostní problematice. V této oblasti jsem se zejména opíral o Pentagonské listy, a to jak ve zkrácené verzi od Neila Sheehena: *Sheehen, N., The Pentagon Papers, New York 1971*, tak i ve čtyř svazkové edici senátora Gravela: *The Pentagon Papers: The Senator Gravel Edition I, II, III, IV, New York 1971*.

Ještě hlubší studnicí informací o jednotlivých krocích vlády je pak edice dokumentů známá pod označením *FRUS-Foreign Relations of the United States*, která je dostupná v internetové podobě na stránkách www.state.gov/. Některé aspekty vojenské problematiky pak zpracovávají studie americké analytické společnosti Rand. Ta se podílela na analýzách převážně protipovstaleckých operací a díky tomu má široké množství zpráv o protipovstaleckém boji, dostupných na jejich stránkách www.rand.org.

5 Vratký stát

5.1 Neklidné měsíce květen-prosinec 1963

Celý rok 1963 se v Jižním Vietnamu odehrával ve znamení neustálých přestřelek mezi vládními vojsky ARVN (*Army of Republic of Vietnam-jihovietnamská armáda*) a komunistickými partyzány. Z tohoto pohledu se jevila bezpečnostní situace Američany podporovaného saigonského režimu jako nedobrá, nicméně nevybočující z běžného standardu této po několik let těžce zkoušené země. Systém založený na vojenské pomoci ze strany USA jihovietnamské vládě stále fungoval v zaběhlém harmonogramu dodávání zbraní, vojenského materiálu a přímé pomoci armádním jednotkám ze strany kvalifikovaných vojenských instruktorů. Ti byli přidělováni jako specialisté na zbrojní systémy a vedení války přímo k jednotlivým útvarům ARVN.¹ I přes tuto evidentní a vydatnou pomoc nic nenasvědčovalo tomu, že by se bezpečnostní situace měla v brzké době výrazně zlepšit nebo alespoň zklidnit natolik, aby si vojenští přidělení USA přestali klást otázky, zda je jejich práce vůbec přínosná a v dlouhodobější perspektivě potvrditelná vojenským úspěchem proti komunistické guerille. Denní realitou tak zůstávalo vedení protipartyzánských tažení na celém území Jižního Vietnamu, jehož výsledky byly mírně řečeno rozporuplné, od naprostého úspěchu po totální krach.

Jestliže situace na „bojišti“ byla neklidná, o nic méně čitelnou se na konci jara nejevila ani bezpečnostní otázka ve velkých městech. Na vině zde nebyli komunističtí partyzáni, alespoň ve své běžně vžitě podobě guerillového válečníka, který se snaží sjednotit Vietnam s puškou v ruce, ale latentní napětí ve společnosti. To se šířilo v obyvatelstvu Jižního Vietnamu již několik měsíců a mělo stále narůstající tendenci.

Mezi příčiny tohoto stavu patřily dle mého názoru tři vzájemně se proplétající problémy. Prvním z nich byla skutečnost, že armádní složky jihovietnamské republiky nevykazovaly za posledních několik měsíců výrazné bojové úspěchy v boji s hnutím Vietkong.² To i přes snahu vládních jednotek vládlo nad mnohými provinciemi a zřizovalo tam vlastní vládní a vojenské struktury, a to i přes fakt, že obyvatelstvo těchto regionů často nevykazovalo známky podpory komunistickému režimu Severu. Na tuto situaci zatím nebyla nalezena účinná léčba a ani nově přicházející jednotky amerických poradců, které přece jen

¹ Uvnitř amerického establishmentu panovala shoda, že hlavní tíhu si RVN musí nést sama, USA mají pouze podávat pomocnou ruku., McNamara, R., Van De Mark, B., *In Retrospect, The Tragedy and Lessons of Vietnam*, New York 1995, s. 21.

² Komunistické partyzánské hnutí působící uvnitř Jižního Vietnamu. Více informací v kapitole o partyzánském hnutí.

zvyšovaly bojové schopnosti jednotek ARVN tomu prozatím nebyly schopny efektivně a celoplošně čelit.

Druhou příčinou se jeví skutečnost, že mnozí agenti Severního Vietnamu dokázali relativně efektivně vytvářet jakýsi náboj napětí. Ten poté, když bylo potřeba, dokázali velmi efektivně usměrnit a vypustit ven do prostoru mezi běžné obyvatelstvo. Tato agitační forma boje za sjednocení Vietnamu pod komunistickou taktovkou se projevila právě na sklonku jara 1963.

V neposlední řadě zde byla otázka samotné oblíbenosti vládní garnitury kolem prezidenta Ngo Din Diema. Ta ve společnosti kolísala nad propastí na hodnotách mezi skrývanou a otevřenou nenávisť.³ Důvodů, proč byl jihovietnamský prezident a jeho vládní spojenci tak katastrofálním způsobem neoblíbeni u běžného obyvatelstva je několik a všechny důvody se více či méně vzájemně doplňují

Výrazně zde působila skutečnost náboženského vyznání prezidenta. Diem byl katolík a to patrně nejbogotnější z celého klanu Ngo a katolíky byla i většina členů jeho vládní suity. Naproti tomu většinové vyznání v populaci Jižního Vietnamu byl buddhismus v různých variantách. Katolicismus zde byl okrajovým vyznáním praktikovaným především ve správní elitě státu a vyšších vrstvách obyvatelstva, procentuálně se jednalo asi o deset procent obyvatelstva.⁴ Toto číslo samozřejmě nebylo disperzně rozprostřeno po celém území Jižního Vietnamu, ale kolísalo v závislosti na daném regionu. V zásadě lze říci, že městské aglomerace vykazovaly větší počet katolíků než oblasti čistě zemědělské nebo ekonomicky málo rozvinuté.

Dalším aspektem, který vyvolával tření ve vztahu prezidenta Diema a obyvatel Jižního Vietnamu, byla zatím jemně tolerovaná vlastnost osobního chování. Diem se ve své funkci začal podobat asijským mandarínům. Postupně propadal do vize své osobnosti jako neomezeného a nepostradatelného vládce, který je zcela neomylný a nepostižitelný. Tak také začal žít a využíval mnohé výhody této absolutní moci, to v žádném případě nerezonovalo dobře v očích jeho kritiků, kterým stále více vadila prezidentova stylizace do role osvětleného vládce.

V neposlední řadě se ve vládních strukturách pěstoval zcela otevřený nepotismus. Prezident Diem se netajil tím, že veřejně protežoval do čelních funkcí států své blízké příbuzné z klanu Ngo.⁵ Nejmarkantněji se nepotismus projevoval u osoby jeho bratra Ngo

³ Durman, K., *Popely ještě žhavé II., Konce dobrodružství*, Praha 2009, s. 14.

⁴ Hlavatá, Lucie a kol., *Dějiny Vietnamu*, Praha 2008. Ohledně počtu věřících se často vyskytují i jiné údaje, například ke katolíkům se často přiřazuje 7% obyvatelstva.

⁵ Kromě jeho bratra Nhua, který velel represivním složkám, se podílelo na státní správě dalších šest blízkých příbuzných.

Din Nhua.⁶ Ten zastával pozici velitele policejního aparátu. Z pozice své funkce soustředil do svých rukou během několika měsíců téměř absolutní moc. A právě Ngo Din Nhu se začal projevovat ve veřejném životě jako šedá eminence režimu. Spolu s ním se do titulků a veřejného života dostala i jeho manželka, madam Nhu.⁷ Ze své pozice se prakticky stala první dámou Jižního Vietnamu. Bohužel, její mediální obraz se stával počátkem šedesátých let neudržitelným díky jejímu veřejnému vystupování a chování. To právě madam Nhu se jevila v očích mnohých kritiků nejužšího vedení státu jako hlavní problém ve vztahu obyvatel a prezidenta.⁸

Otevřená diskriminace, kterou prezident Diem praktikoval, tak jen přirostovala protivládní postoje. Ty vykrystalizovaly na počátku května do doposud největších protivládních protestů, které Jižní Vietnam poznal.

5.2 Buddhistická krize

Latentní napětí v obyvatelstvu jihu vykulminovalo do otevřené roztržky s prezidentským režimem. Rozbuškou k celé sérii dramatických událostí byl naprosto marginální spor, v jehož středu stálo svobodné vyvěšování vlajek. V Jižním Vietnamu totiž

⁶ Ngo Dinh Nhu (1910-1963) Mladší bratr a pravá ruka svého staršího bratra prvního prezidenta Jižního Vietnamu Ngo Din Diema. Narodil se ve středním Vietnamu, ale velkou část dětství prožil v císařském městě Hue, kde jeho otec sloužil na císařském dvoře. Vysokému postavení jeho otce odpovídalo i jeho další směřování. Nhu vystudoval prestižní francouzskou školu Ecole Nationale des Charles, obor archivnictví. Po návratu do Vietnamu pracoval v Národní knihovně v Hanoji. Pro neshody s koloniální moci byl nucen odejít do ústraní, z něho se dostává během 50. let, kdy jeho bratr pronikl do vysoké politiky. Po roce 1955 v čase politického soupeření Bao Daie a jeho bratra, je Nhu motorem zastrašování voličů a manipulátorem výsledků voleb. I díky němu se do čela Jižního Vietnamu dostal právě Diem. V novém politickém prostředí neměl žádnou funkci ve vládě, ale ovládal aparát tajné policie a speciálních pořádkových jednotek. Ty nebyly ve většině případů určeny na boj s FNO, ale na politický boj v Saigonu. Nhu v šedesátých letech proslul také jako milovník opia a vyšetřovacích praktik nacistických tajných služeb. Byl zavražděn spolu s bratrem během listopadového puče v roce 1963.

⁷ Vlastním jménem Tran Le Xuan (1924 v Hanoji). Svého manžela Ngo Din Nhua si vzala v roce 1943. Po roce 1955, kdy se bratr jejího manžela dostal do čelních míst ve vedení států začala stoupat i její hvězda. Po roce 1960, kdy se Diem stal prezidentem byla pasována do role první dámy Jižního Vietnamu. Z této pozice se také těšila mimořádné mediální přízni. Její vyjádření však nebyla nikdy přijímána s velkou láskou. Madam Nhu se proslavila svým dosti bigotním postojem k běžným lidským činnostem jako je například tanec. Díky jejím krajním postojům byla velmi neoblíbená. Lidé je označovali za „Madam Nhu“ nebo též „Madam Ngo Din Nhu“. Po propuknutí buddhistické krize prokázala naprosto netaktní jednání, kdy po autodafé mnicha Quang Duca, vyzvala další podobně smýšlející lidi ke stejnému činu s tím, že jim ráda poskytne benzín i sirky. Tyto její prohlášení vyvolala otevřený rozpor s jejím otcem diplomatickým pracovníkem v USA. Její politická kariéra první dámy Jižního Vietnamu byla ukončena převratem v listopadu 1963. Madam Nhu unikla smrti pravděpodobně jen tím, že se nenacházela na půdě Saigonu, ale byla na plastické operaci očních víček v kalifornském Beverly Hills. Do Vietnamu se již nikdy nepodívala a zůstala v exilu v Římě.

⁸ Rusk, D., As I saw It, New York 1990, s. 436.

platil od roku 1957 zákon, který zakazoval veřejné vyvěšování jiných vlajek než té oficiální státní.⁹

Až do května 1963 nedocházelo k porušování této regule, nebo nebyla represivním aparátem postihována. Situace se změnila, když do sídelního města vietnamských králů Hue přijel významný posel z Vatikánu, bratr současného prezidenta Msgre. Ngo Dinh Thuc. Na jeho počest přívrženci Vatikánu vyvěsili celou řadu praporů se znaky papežského státu. Zcela jasné porušení zákona o vlajkách nebylo ze strany vlády nikterak postiženo.¹⁰

Na tuto událost reagovali recipročně vietnamští buddhisté. Těm bylo totiž zakázáno vyvěsit vlajky tzv. sjednoceného buddhismu, a to v době, kdy se blížily 2527. narozeniny Buddhy. Zákaz vyvěsit po pagodách oslavné praporce tak byl brán jako silné pošlapání jejich elementárních práv. Za první protestní vlnu tak lze označit sročení příznivců Buddhy před rozhlasem v Hue, kde k nim měl promluvit mnich Tri Quang. Tomu byl ale ze strany policie zabráněn vstup do budovy rozhlasu, a tak celá situace dostala výbušný charakter, který přerostl do otevřené potyčky s pořádkovou policií, při níž došlo i na střelbu do demonstrujících.¹¹ První krev ze strany buddhistických věřících byla z cela jiným vyvrcholením oslav kolem 8. května, než bylo původně zamýšleno. Namísto toho události kolem vlajek a střelby u rozhlasu v Hue započaly největší krizi politického režimu Jižního Vietnamu na počátku šedesátých let.

Prezident Diem, který nikterak neintervenoval v případě oslav návštěvy svého bratra, nyní velmi ostře napadal buddhisty za porušování státních nařízení. Ti však jeho slova, pod dojmem jím tolerovaných katolických oslav, brali jen jako urážku a mocenskou provokaci ze strany katolických elit. Tvrdé prohlášení Diemových protivníků ze začátku května, kdy veřejně deklarovali, že nepřipadá v úvahu jen mlčenlivé přikyvování na prezidentovy výtky a snášení otevřené diskriminace tak pomalu ale jistě přilávalo olej do ohně.¹²

Oficiální vládní postoj byl: ukončete tyto akty neklidu a vraťte se ke spořádanému životu. Výzvy tohoto charakteru však nenacházely kladnou odezvu. Města Hue a sousední velký přístav Da Nang se tak pomalu stávala místem revolty. První oběti z řad civilistů byly zaznamenány při demonstraci proti prezidentově politice. Policie totiž zahájila střelbu do davu protestujících, který nechtěl uposlechnout výzvy ke svému rozpuštění. Střelba si vyžádala prvních devět obětí květnových pouličních nepokojů. Ty však neustaly.

⁹ Hlavatá, L., a kol., c. d., s. 206, 207.

¹⁰ *Foreign Relations of The United States-FRUS, Kennedy Administration, Vietnam*, memo. 163.

¹¹ Halberstam, D., *The Best and the Brightest*, New York 1972, s. 250.

¹² Rusk, D., c. d., s. 436.

Protivládní síly se cítily být dostatečně zabezpečené pro další pokračování otevřených demonstrací. Nejsilněji se projevovaly právě v Hue a Da Nangu.

Nepříliš šťastně působila snaha prezidenta Diema přiřadit střelbu do demonstrantů na hlavu hnutí Vietkong, které se tak mělo dopustit provokace rozšiřování pocitu strachu. Pokud mělo dojít tímto výrokem k uklidnění celé situace, tak se opak stal pravdou. Protestovalo se dále a intenzita těchto protivládních demonstrací se nikterak nesnižovala. Odpovědí se stalo šíření represí. Některé buddhistické chrámy a pagody byly uzavřeny, popřípadě byly pod policejním sledováním jako hlavní místa protestů. Nutno dodat, že zde se skutečně jednalo o kontrolu míst, která měla klíčový podíl na organizování demonstrací. To bylo dáno skutečností, že spousta mladých mnichů sympatizovala s režimem na severu, popřípadě byla přímými exponenty jeho moci. Není proto divu, že prezident Diem se snažil mít osoby tohoto typu pod vlastním dohledem. To se mu z větší míry dařilo, bylo to však vykoupeno skutečně zcela otevřeným sledováním jak osob, tak míst jejich pobytu nebo zaměstnání.

Týdny neklidu, které se otevřely nad Jižním Vietnamem po 8. listopadu 1963 dostaly nový náboj 11. června téhož roku. Do Saigonu přijel nenápadný třiasmdesátiletý mnich z Nha Trangu, Thich Quang Duc. Na jeho návštěvě by nebylo nic podivného, kdyby si místo zavazadla s sebou nepřivezl kanystr s benzínem a krabici zápalek. Jako první lidská pochodeň se obětoval proti represivní politice prezidenta Diema jež ovládla Jižní Vietnam v posledních týdnech.¹³ Jeho autodafé na rušné křižovatce ulic Phan Dinh Phong a Le van Duyen v centru hlavního města měla nedozírné následky. Vše bylo urychleno natočením celého sebeupálení na kameru.¹⁴ Tak tedy, když krátce po desáté hodině odpoledne Quang Duc zasedl poblíž Xa Loi pagody, aby dokončil účel své cesty, polil se benzínem a zapálil, nenaskytlo se hrůzné divadlo lidské pochodně pouze několika stovkám kolemjdoucích a přihlížejících lidí, ale ve velmi krátké době tento čin viděli tisíce televizních diváků v celém Vietnamu a západním světě.¹⁵

Na Autodafé mnicha začaly navazovat ostřejší protesty studentů, kteří již bez jakéhokoli respektu dávali vinu za veškeré problémy ve státě Diemovi a jeho nepotismem prorostlé vládní struktuře. V nemenší míře poukazovali na jasnou náboženskou diskriminaci. Čin Quang Duca byl pro ně jasným důkazem a jistým mementem.

¹³ Thich Quang Duc byl prvním buddhistickým mnichem, který se upálil na veřejnosti. Jeho cestu se rozhodlo v příštích týdnech následovat ještě šest dalších mužů. Všichni se upálili na znamení odporu proti vládě prezidenta Diema.

¹⁴ Natočení incidentu nebylo plánováno. Souhrou náhod se u Xa Loi pagody vyskytl americký novinář Malcolm Brown, který celou událost zadokumentoval na filmový pásek., *FRUS, Kennedy administration, Vietnam memorandum 163.*

¹⁵ *FRUS, Kennedy Administration, Vietnam, memo 163.*

V těchto vyostřených okamžicích celé situaci příliš nepomohla první dáma režimu, madam Nhu. Ta prohlásila, že dá benzín a sirky každému, kdo se rozhodne pro podobné sebeobětování. Tento výraz absolutního pokrytectví a pohrdání názorem lidí jen podnítil další a mnohem radikálnější protivládní postoje. Záhy po výroku první dámy se na demonstracích objevily první plakáty a transparenty, jež svalovaly vinu za události posledních dnů včetně první lidské pochodně na hlavu prezidenta a kroků jeho politiky.¹⁶

Pomyslným jazýčkem na váhách tedy zůstávaly policejní složky, armáda a tajná police. Tyto silové struktury v současné době mohly jako jediné přimět obyvatelstvo ke klidu a k odvolání protestních akcí. Pomyslné rozeznání opozice mělo teoreticky probíhat bez větších problémů. Důvodem byla skutečnost, že hlavním velitelem ozbrojených policejních složek a tajné policie byl Ngo Din Nhu, mladší bratr prezidenta Diema. Ten měl v aparátu dostatek loajálních přívrženců, kteří měli zajistit klidný chod potlačování protestních pochodů a rychlé zatýkání předních opozičních vůdců, včetně zabavování inkriminačních dokumentů. Předpokládaná bezproblémová pacifikace se však ukázala jako neproveditelná bez vedlejších efektů.

Mám na mysli velkou mediální postižitelnost těchto operací, které byly sledovány zahraničními korespondenty minimálně s dávkou rozpačitosti. Neméně důležitý fakt se odehrával ve vysoké struktuře armády. Ta byla doposud zcela loajální, ale nyní začala projevovat přinejmenším skryté iredentistické tendence, kdy skupiny důstojníků začaly výrazněji oponovat dosavadnímu pohledu na vedení války. A nejdůležitější bod celé skládky. Postoj Spojených států, které s velkou nevolí a údivem sledovaly, kam až zachází prezident Diem. Právě pro USA se buddhistická krize stala určitým mementem v pohledu na vlastní jihovietnamskou vládní strukturu. Ta byla až doposud brána jako zcela kompetentní partner při jednání o bezpečnostně-politických otázkách Jižního Vietnamu. Násilné rozeznání protestů však zcela jasně ukázalo, že navenek okouzující prezident Diem má mnohé těžko tolerovatelné temné stránky.

Právě osobnost jihovietnamského prezidenta byla hlavní kartou v postoji USA ke konfliktu ve Vietnamu. V jednání dokonalý, uhlažený Diem se jevil nejenom jako okouzující společník na večírcích, ale také jako politická persona, jež je schopná vést zemi k demokracii a antikomunismu. Právě Diem byl člověkem, který výborně nahradil zprofanovaného císaře Bao-Daie a z pozice notábla se stal hlavou Jižního Vietnamu. Energický člověk ztělesňoval naději, jež do něj západ vkládal. Poměrně rychle dokázal vyřešit určitá bolavá místa jihovietnamské vnitřní politiky počátku šedesátých let.

¹⁶ *FRUS, Kennedy Administration, Vietnam, memo 164.*

Mezi ně patřilo začlenění několika set tisíc katolíků z komunisty ovládaného severu,¹⁷. Tento pozitivní krok byl dále rozšířen o úspěšnou pacifikaci společnosti „říčních pirátů“ Binh Xuyen,¹⁸ která ovládala saigonské podsvětí převážně přes obchodování s drogami hlavně opiem organizovanou prostituci a sítě hazardních heren. To, že neutralizace tohoto uskupení původní saigonské mafie, která měla pevná zázemí jak v Saigonu tak i v blízkosti města v tzv. oblasti bažin Rung Sat nebylo nic jednoduchého, podtrhuje i skutečnost, že mnohé avantýry císaře Bao Daie byly placeny právě z černých peněz této sekty. Již z úhlu svého podnikání představovali „říční piráti“ vážný problém pro fungování státní správy, jelikož jejich činnost byla příkrývána jimi podplacenou policií. Diemovi je tak nutné připsat poměrně rychlé vyřešení tohoto problému, kterým přeci jen zefektivnil fungování státních institucí a v neposlední řadě to byla i otázka získaného kreditu před veřejností.¹⁹

Stejně jako potlačil moc „říčních pirátů“ zasáhl také proti moci vlivných ozbrojených sekt Hoa Hao a Cao Dai.²⁰ Ty byly díky potlačování jejich veřejného vlivu nucené přejít do větší konspirace a skrýt své aktivity. Přece jen tak Diem vykazoval pozitivní činnost, která upevňovala víru v jeho osobu jako řádně vybranou. Samozřejmě se vědělo, že Diem není čistý demokrat a že je pouze zdánlivě přijatelným kombinátem mandarínské politiky a pragmatiky, který sleduje podobné zájmy a cíle jako Spojené státy. Z tohoto pohledu se již na počátku 60. let jevil, a také jím skutečně byl, režim v Jižním Vietnamu jen jako antikomunistický, ale nikoliv demokratický. To však při rozložení karet nikterak nevadilo. Nevýhody byly jasně potlačeny výhodami, jež bývalý císařský notábl ztělesňoval. Bohužel pro něj v létě 1963 si v Bílém domě začali klást otázku, zda skutečně je nadále nezbytné udržovat v Saigonu člověka, který zcela otevřeně nehraje hru, jež se jeho donátorům líbí. Spolu s Diemem a jeho klesajícím politickým kreditem totiž klesal i kredit Spojených států jako země, jež se snaží ochránit stát před agresivním severním sousedem.

¹⁷ Zde je nutné uvést, že příliv asi jednoho milionu katolíků byl řešen častým přidělováním půdy na územích, jež patřila tzv. „montagnardům“, tedy horským etnickým kmenům. Ty se tímto jednáním cítili být poškozeni. Do budoucna tato na první pohled úspěšná politika měla stát zdrojem latentního napětí na venkově. Samozřejmě mezi novými a starými obyvateli půdy. Srv. Hlavatá, L., a kol., c.d., s. 198-199.

¹⁸ Společnost Binh Xuyen, nebo též gang „říčních pirátů“, byla organizace, která vznikla na počátku dvacátých let dvacátého století v saigonské čtvrti Cho Lon. Jednalo se o zločinecký syndikát ovládající podsvětí Saigonu.

¹⁹ Durman, K., c.d., s. 14.

²⁰ Náboženské uskupení Cao Dai je třetím největším náboženským uskupením na půdě Vietnamu. Jedná se o monoteistické synkritické náboženství jež vzniklo na půdě Vietnamu v roce 1917 ve městě Tay Ninh. www.britannica.com/EBchecked/topic/93406/Cao-Dai

Náboženství Hoa Hao- Je spíše než vlastní náboženství určitá tradice založená na buddhismu. Světlo světa spatřila v roce 1939, kdy jej sestavil Huynh Phu. Tradice Hoa Hao se opírá zejména o venkovské prostředí sedláků a menších rolníků, kteří jsou také jeho základnou. z www.hoahaobuddhism.org

Není proto divu, že ve zpravodajských centrálech USA se započala projednávat otázka možné výměny na postu prezidenta v Jižním Vietnamu a s tím spojené sondování skutečné podpory režimu mezi armádními špičkami. Prvním krokem v nové politice ze strany administrativy prezidenta Kennedyho bylo jmenování nového velvyslance v Jižním Vietnamu. Od konce června 1963 se jím stal Henry Cabot Lodge, který pod více než dvou letech nahradil na postu velvyslance Fredericka Noltinga. Nový muž v Saigonu byl člověk, který se netajil ostrým postojem vůči dosavadní politice jihovietnamského režimu.²¹ Lodge tak představoval jednoho z jestřábů v systému úzkého kruhu poradců a vlivných politiků Bílého domu. Stejně taková měla být i jeho mise v Asii. Prezident Kennedy po něm očekával, že přímo z místa vyhodnotí přesně skutečný stav událostí. Věřil, že Lodge je člověk, který bude schopen analyzovat poměry v Jižním Vietnamu bez pokřivení daného vzdáleností několika tisíců kilometrů, jež dělily Saigon a Washington.

Oprávněnost všech těchto kroků se ukázala po 21. srpnu 1963, kdy Diem spustil největší razii na protivládní síly, při níž bylo zatčeno na 14 000 lidí. Den po této události dosedl na letištní plochu letiště Than Son Nhut nově jmenovaný velvyslanec. Muž, který většinou nosil v parném tropickém klimatu dobře střížený bílý oblek se stal jednou z hlavních figur pokračující rošády ve vládních strukturách Jižního Vietnamu.

5.3 Pád prezidenta Diema

Pro americkou politiku bylo květnové obsazování pagod, vyhlášení výjimečného stavu v celé RVN, stejně jako potlačování protestů, které se řešilo až krajní střelbou do lidí, již naprosto nepřijatelné. Z druhé strany, ani na půdě nejužšího top vedení v Bílém domě nepanovala jasná shoda o dalším směřování jejich politiky vůči nepohodlnému režimu. V celku je možné říci, že se poradci kolem prezidenta rozdělili na dva přibližně stejně velké tábory. Jeden věren heslu, že „nejhorší je nic neděláním“, prosazoval radikální změnu na postu hlavy státu. Toto prosazoval právě Henry Cabot Lodge, státní podtajemník Harriman a vedoucí východoasijského oddělení Roger Hilsman. Ti zastávali názor, že jihovietnamská generalita je schopná vyprodukovat dostatečný počet vhodných kandidátů na post hlavy státu a že smysluplnější než udržovat dál Diema, bude poohlédnout se po novém kandidátovi v generálním štábu.²²

²¹ Frey, M., *Dějiny Vietnamské války*, Praha 2003, s. 74.

²² McMaster, H., *Dereliction of Duty, Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff and The Lies That Led to Vietnam*, New York 1998, s. 38-40.

Druhá skupina, kam patřil ministr obrany Robert MacNamara,²³ ministr zahraničí Dean Rusk,²⁴ Robert Lebedy, Maxwell Taylor a ředitel CIA (*Central Intelligence Agency*-zpravodaská služba USA) John McCone, měla odlišné stanovisko. Tito mužové v zásadě byli proti radikálnímu odstranění stávající hlavy státu. Jejich pozice vycházela z premisy, že akce je nutná, ale rozhodně nesmí být unáhlená. Jako taková se jim zdála sázka na saigonské generály příliš nejistá. Nutno dodat, že obavy, které tyto skupiny naplňovaly, tedy špatné obeznámení situace mezi smýšlením jednotlivých generálů a jejich další politické kroky po nastolení do úřadu, stejně jako způsob jakým by protiústavní výměna lodivodů mohla být provedena, se ukazovaly jako podložené. Ne zcela neopodstatněná byla i otázka případné snahy Diema hrát novou kartu na dohodu s Francií místo Washingtonu.

Pod tíhou těchto skutečností prezident Kennedy, který chápal, že válka nadále nemůže být vedena beze změn na čelních postech, poslal do Vietnamu Lodge, který zastával křídlo jestřábu. V jeho instrukcích však zněla slova opatrnosti. Proto Lodge neměl svolení k žádné okamžité převratné akci, pouze měl sondovat jednotlivé frakce v armádě a vyhodnocovat jejich schopnosti na případné převzetí moci. Z druhé strany v osobním styku s Diemem se měl držet linie oficiálního hněvu Washingtonu, který je stále řešitelný dílčími změnami ve fungování režimu.

Tento postoj dostal Lodge oficiálně potvrzený pár dní po svém příjezdu v instrukci z 24.srpna. Zcela jasně se tak ukázalo, že současnou linií zahraniční politiky USA je snaha dohodnout se na novém „modu vivendi“ s Diemem. Ten byl podmíněn okamžitým eliminováním jeho bratra Nhua a jeho ženy z vrcholné politiky. Pokud by tato podmínka byla splněna, neměl být vážnější problém v další americké pomoci.²⁵

Z druhé strany, pokud by se Diem rozhodl licitovat nebo vydírat Lodge, měl být jasně odkázán „do politického šrotu“. V tom případě se měla rozehrát zpravodajská hra na převzetí moci saigonskými důstojníky. Po několika týdnech sondáže se Američané přikláněli ke skupině kolem generála Duong Van Minha. Ten byl celospolečensky vnímán jako národní hrdina z doby boje proti Japoncům v době druhé světové války.²⁶ Uznání měl také za pacifikaci kriminálních živlů kolem společnosti Binh Xuyen, a tak se těšil vysoké míře morálního kreditu.²⁷

²³ McNamara, Robert, S., (1916-2009) Ministr obrany za vlád prezidenta JFK a Johnsona. Jeho osoba je spojována s materializací války na číselné výkazy o počtech mrtvých. Po fiasku ofenzívy Tet odešel z ministerského křesla a stal se ředitelem Světové banky.

²⁴ Rusk, Dean., (1909-1994) Dlouholetý ministr zahraničí za vlád prezidenta JFK a Johnsona. Rusk, byl v polovině šedesátých let zastáncem eskalace války a důrazného postupu vůči komunistům.

²⁵ Frey, M., c.d., s. 74.

²⁶ Rusk, D., c.d., s. 440.

²⁷ Halberstam, D., c.d. . s. 286.

Okamžitá situace konce srpna však nenasvědčovala tomu, že CIA dokázala dobře odhadnout stav saigonské vnitřní politiky a rozvržení moci v ní. Nikdo z generality nebyl schopen připravit jakoukoli smysluplnou akci proti klanu Ngo. Naopak, Diem s bratrem vykazovali všechny znaky toho, že oni jsou pány situace. Nijak výrazně si nebrali výtky Washingtonu a jejich politika zůstávala podstatně nezměněna. Naopak se zdálo, že jsou si vědomi plíživých příprav proti nim a mobilizují své přívržence v policii a armádě i sítí prostých špiclů.

Na klidu jim jistě nepřidala ani skutečnost, že se MacNamara spolu s Taylorem objevil ve Vietnamu na nové „kontrolní“ cestě. Ta měla za cíl přinést prezidentu Kennedymu kvalitní informace o skutečném stavu věcí na půdě Jižního Vietnamu. Kennedy byl totiž bezradný poté, co se ze Saigonu během září vrátila komise generála Victora Krulaca a Josepha Mendenhalla, jejichž zpráva byla katastrofálním způsobem nepřehledná a prezident z ní měl pocit, že patrně každý navštívil jiný stát.

Proto byl do Saigonu vyslán MacNamara. V pořadí již několikátá bezpečnostní návštěva mu přinesla jen obraz úpadku. V žádném případě tak nenacházel odůvodnění pro optimistické analýzy velitele amerických sil v Jižním Vietnamu, generála Harkinse. Ten situaci posledních dnů vysvětloval jako velmi dobrou s tím, že kombinace ARVN podporovaná poradci, letectvem a akcemi CIA spolu se speciálními jednotkami nese jasný výsledek destrukce FNO (*Fronta Národního osvobození*). Ta, dle jeho soudu, v posledních měsících ztrácí na aktivitě díky těžkým ranám, které jsou ji zasazovány. Tato optimistická slova však McNamara nesdílel, spíše byl k celému tomu divadlu dost skeptický.

Instrukce, které poté obdržel Lodge, byly jen kombinací již používaných technik. Tedy zvýšit tlak na Diema, zcela jasně mu vysvětlit, že jeho bratr není již nadále přijatelný v jakémkoli vysokém postu a v další řadě vysvětlit saigonské generalitě, že podpora Ameriky není nekonečná. A v žádném případě nebude dále poskytována ve štědrých počtech, pokud se ARVN nestane bojeschopnější silou, než doposavad byla. Kritika vysokých důstojníků, kteří se často chovali jako překupníci a obchodníci s čímkoli spíše než vojenští velitelé, tak měla dokreslit celý obraz americké rozladěnosti nad situací.²⁸

Krom toho bylo Diemovi při oficiálním rozhovoru řečeno, že není jistý další postup v kauze Jižní Vietnam a že stav poradců a vojenského personálu, který prezident Kennedy považoval za adekvátní, tedy asi 15 000 osob, nemusí být v dalších letech navyšován. Naopak je možné, že pokud dojde k revizi americké zahraniční politiky pro Jihovýchodní Asii, tak

²⁸ Frey, M., c.d., s. 74.

může být i snižován. Úplný odchod ale reálný není, alespoň ne dříve, než koncem roku 1965.²⁹

A právě toto prohlášení mělo skutečně drtivý dopad na myšlení Diema i saigonské generality. Všem bylo jasné, že RVN (*Republika Vietnam-Jižní Vietnam*) je životaschopná jen za podpory USA a jakékoli omezení „penězovodu“ či dodávek zbrojního materiálu, bude mít fatální a velmi rychlé následky. Není proto divu, že generalita a kruh kolem generála Minha začal být velmi akceschopný a začal oslabovat moc diemových lidí na klíčových bezpečnostních postech. Stejnou hru zahájili i oba bratři, ale bylo již příliš pozdě. Jim věrné síly již nekontrolovaly nejdůležitější místa ve státě.³⁰ Přípravy na převrat tak byly dokonány, nyní se jen čekalo na posvěcení celé akce od Američanů.

Po obklíčení prezidentského paláce se Diem snažil zachránit holý život, a tak ještě telefonicky žádal Lodge o jasné stanovisko USA. Ten mu v suchém telefonickém rozhovoru sdělil, že nemá jasné zprávy o situaci, že sice slyšel nějakou střelbu, ale nezná ještě všechna fakta. A krom toho, tento jeho osobní postoj musí být doplněn oficiálním stanoviskem Bílého domu, ale protože je v Americe právě půl páté ráno, není pravděpodobné, že by jej získal. Lodge ujišťoval Diema, že si je vědom jeho těžké situace a pokud by byl ochoten abdikovat, tak mu společně s bratrem zajistí politický azyl.³¹ To nebyla slova, které Diem chtěl slyšet ze strany svých dosavadních ochránců. Po tomto krátkém a jasném rozhovoru se Diem ocitl již plně odepsán a bylo jen otázkou, jakým způsobem se naplní jeho politický i životní osud. Sám pochopil, že s ním nebude jednáno v rukavičkách. Spolu s bratrem utekl z paláce podzemní chodbou do saigonské čtvrti Cho Lon. Tam našli dočasný úkryt u čínského obchodníka. Druhý den, po té co zjistili, že zbytky jim věrných jednotek buď přeběhly nebo byly zbaveny vlivu, věděli, že je situace beznadějná.

Diem se telefonicky spojil s generálem Tran Van Donem a sdělil mu ochotu společně s bratrem se vzdát. Nebyl však ochoten přijmout míru podmínek, jež mu byly nadiktovány. Tím telefonický rozhovor skončil. Zanedlouho byl vyzrazen jejich úkryt, a tak se bratři pokusili schovat uvnitř kostela svatého Františka Xavera uprostřed Cho Lonu.³² Zde druhého dne projevil Diem poslední snahu dohodnout se s pučisty, ale po oznámení místa, kde se nachází, byli donuceni se vzdát, a po té, co byli odvedeni do přistaveného transportéru, byli zastřeleni³³ Tím se kapitola tříleté vlády klanu Ngo definitivně uzavřela.

²⁹ Rusk, D., c.d., s. 442.

³⁰ Frey, M., c.d., s. 76-77.

³¹ *FRUS, Kennedy administration Vietnam memorandum 259.* přepis rozhovoru je obsažen též v knize David, Halberstam, c.d., s. 290.

³² Hlavatá, L., a kol., c.d., s. 208.

³³ Halberstam, D., c. d., s. 290.

Rozhodně se tím ale neuzavřely dozvuky smrti obou bratrů.³⁴ V samotném Saigonu tato událost vyvolala smíšené pocity, někde se oslavovalo na ulicích spolu s ničením soch mrtvého prezidenta, jinde byla zpráva přijata relativně chladně. Zpráva o provedení puče vyvolala bolení hlavy a rozčarování v Bílém domě. Zde sice chtěli otočit loď, ale nechtěli přitom zabít kapitána i s částí posádky, jako se to stalo v saigonském případě. To, že byl Diem i s bratrem rozstřílen na kousky, nedovedli čelní analytici a nejužší okruh kolem prezidenta dost dobře skousnout.³⁵ V jejich představách se mělo jednat o klidnější výměnu a tímto krokem si nová saigonská vláda rozhodně nepřipravila nejlepší možné uvedení do úřadu, i tak ji Washington 7. listopadu 1963 uznal jako legitimní.

5.4 Generál Minh u moci

Prakticky současně s tím, jak se Američané vzpamatovávali ze způsobu provedeného atentátu, přišla na přetřes vtíravá otázka, jaký je vlastně generál Minh partner pro jednání. Byl sice autoritou pro část domácí populace, ale pro západní diplomaty již takovou výhru nepředstavoval. A v první řadě jeho vztah k armádě byl složitější, než se zprvu zdálo. Důvodem byla skutečnost, která se v plné nahotě ukázala teprve po totálním odstranění Diema, tedy že jihovietnamská generalita je mnohem více rozhádanější, než se zdálo. V praxi to znamenalo, že se okamžitě začaly vytvářet nové frakce uvnitř armády, jež za svůj cíl pokládaly získat co největší podíl na politickém vládnutí. V tomto světle se Diem jevil jako člověk, který všem těmto tenzím uvnitř armády zabraňoval z pozice svého, až mandarínského způsobu vládnutí. Tato překážka ale nyní už neexistovala, a tak se generálové, které do jejich pozic velmi často jmenoval právě Diem, pustili do vzájemného soupeření, z čehož Washington neměl prazádnou radost.³⁶

Při zevrubnější analýze se zdálo, že je jen otázkou času, než bude od moci odstaven i sám „velký“³⁷ generál Minh. Tohoto faktu si byl velmi dobře vědom i Lodge, který poukazoval na to, že celé vojenské velení nad Jižním Vietnamem je jen přechodné a že v krátké budoucnosti se bude muset úřadu ujmout civilista. Tato vize byla však v průběhu

³⁴ Stejně jako Diema a Nhua tak postihla smrt i jejich dalšího bratra Cana, který byl zabit několik týdnů po svých bratrech. Z přímé linie se tak smrt vyhnula pouze madam Nhu, která byla v Kalifornii a Msgre. Thucovi, který byl jako prelát v Římě. Hlavatá, L., a kol., c.d., s. 208.

³⁵ Rusk, D., c.d., s. 442.

³⁶ *The Pentagon Papers*, Neil Sheehan Edition s. 190.

³⁷ Označení „velký“ naráželo na generálovu skutečnou velikost, která se oficiálně udávala 170 centimetrů. Syrůček, M., *V zajetí džungle*, Praha 2007, s.134.

listopadu 1963 i následných několika měsíců fikcí. Proto zůstávala politicko-bezpečnostní situace v týdnech po odstranění Diema velmi neklidná, bez jasné vize uklidnění.

Nové kolo převratů se rozeběhlo záhy poté, co francouzský prezident de Gaulle veřejně navrhl neutralitu celé jihovýchodní Asie.³⁸ Uvnitř jihovietnamské generality návrh způsobil širokou diskuzi a zdálo se, že staří odchovanci francouzských škol licitují nad reálností nabídky. Jako jestřáb tak mezi nimi působil generál Nguyen Khanh, který všechny spekulativní teorie o uvedení geopolitického prostoru jihovýchodní Asie do neutrality negoval. Svým jasným postojem si vysloužil obdiv generála Harkinse, velitele amerických složek v Jižním Vietnamu, který tak měl náhle nového hlavního koně ve hře. Khanh dostal zelenou k vykonání převratu od Harkinse třicátého ledna, když několik dnů před tím seznámil Harkinse s průběhem příprav.³⁹ Rychle odstavil od moci generála Minha a sám se ujal velení vojenské junty. Nutno podotknout, že v tomto případě již byl puč nekrvavý, „velký Minh“ byl sice internován, ale nebyl zlikvidován a ještě několik měsíců participoval na vládních strukturách, to vše k nemalé radosti USA, že se do Jižního Vietnamu vrátily přijatelnější způsoby odstraňování politických rivalů.

Je nutné zmínit, že kauza jednání o neutralitě nebyla jediným bodem, který zlomil generálu Minhovi vaz. Některé jeho další kroky byly také velmi provokativní, alespoň z pohledu saigonských generálů a Američanů. V první řadě Duong vanh Minh počátkem roku 1964 zrušil projekt strategických vesnic, který běžel ve Vietnamu od počátku 60. let, ale nepřinesl kýžené výsledky v boji s FNO.⁴⁰ Dalším nepopulárním krokem rozhněval Minh samotného generála Harkinse a to tím, že požádal, aby američtí poradci byli méně viditelní než doposud. Pro USA to bylo jen potvrzení jejich teze, že generál je v některých svých krocích až příliš nakloněn komunikaci s VDR (*Vietnamská Demokratická Republika-Severní Vietnam*). To nebylo neoprávněné tvrzení, Minh po zrušení programu strategických vesnic čekal vstřícný krok od komunistického vedení, a také jej dostal. FNO byla ochotná k jednání, pokud dojde k naplnění evergreenů jejich politiky, tedy zastavení palby a rozhovorům o sjednocení obou Vietnamů pod vedením severovietnamských autorit. Je pravděpodobné, že za tuto hranici generál Minh nebyl ochoten zajít, ale i relativně vstřícná tvář, kterou nastavil, byla dostatečným důkazem pro jeho odpůrce, aby jej sesadili. Pučem generála Nguyena Khanha se tak uzavřela první zásadní vlna otřesů v nejužším saigonském vedení.⁴¹ To bylo

³⁸ Frey, M., c.d., s.76.

³⁹ *The Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 7, 8.*

⁴⁰ Projekt strategických vesnic (*Strategic Hamlet Program*), byl v Jižním Vietnamu spuštěn na počátku šedesátých let. Saigonská vláda si od úspěšného modelu, který vymyslela britská správa v Malajsku sliboval lepší ochranu vesnice před náboráři z Vietkongu.

⁴¹ McMaster, H., c. d., s. 65-66.

nyňi radikálně obměněné, v žádném případě však tato změna nepřinesla kýženou dlouhodobou stabilitu. Khanh jen dokázal rozbouřené vody na čas ztišit, nikoli však uklidnit.

6 Cesty k válce

6.1 Atentát v Dallasu

Hektické měsíce druhé poloviny roku 1963, které tak výrazně promíchávaly karty uvnitř jihovietnamské politické scény, byly v podstatě ničím ve srovnání s událostí z 22. listopadu téhož roku, která se odehrála v Dallasu. Ten den prezident Kennedy spolu s manželkou Jacquelin vyjeli v rámci předvolební kampaně do ulic největšího města Texasu. Dallas byl v té době rozpolcený mezi voliče demokrata senátora Ralpha Yarborougha a republikána Johna B. Conallyho⁴². Jízda v otevřeném kabrioletu s kordonem strážců nevypadala na první pohled rizikově i přesto, že byl Dallas na počátku šedesátých let znám nejen rozpolceností mezi demokraty a republikány, ale i jako bašta tvrdého pravého křídla republikánských voličů. Tento omyl o absolutní bezpečnosti stál ale 35. prezidenta Spojených států amerických život.

Během jízdy byl na něj spáchán úspěšný atentát, prezident byl zasažen dvěma kulkami. První jej zasáhla z týlu do krku, druhá ze stejné pozice přímo do hlavy. I přes akutní lékařskou pomoc byla cesta do čtyř mil vzdálené nemocnice Parkland Memorial příliš dlouhá. Prezident utrpěl zranění neslučitelná se životem a půl hodiny po střelbě, přesně v jednu hodinu, byl úředně prohlášen za mrtvého.⁴³ Tento čin zapůsobil skutečně jako ledová sprcha na myšlení americké společnosti. Tragédie, že byl za bílého dne zastřelen prezident profesionální ranou do hlavy, změnila chod politiky Bílého domu.

Okamžitě po atentátu se spustil řetěz naprosto bezprecedentních událostí. Velmi rychle byl zadržen údajný střelec Lee Harvey Oswald, který v inkriminované době pracoval jako skladník ve velkoobchodu s knihami, kolem kterého prezidentská kolona jela. Oswald byl čtyřiaadvacetiletý bývalý příslušník námořní pěchoty. Měl tedy předpoklady pro skvělé ovládání zbraně a střelecké schopnosti, ale jeho minulost u ozbrojených složek nebyla jediným důvodem, proč byl v hledáčku policie. Kromě již zmíněných dvou důvodů, tedy místa střelby a vojenské minulosti, byl Oswald člověkem, který během několika měsíců navštívil jak Sovětský svaz tak i Kubu. Tato cestovatelská dobrodružství tak zavadávala další příčiny k jeho obvinění, mimoto bylo dále poukazováno na jeho blízké styky s lidmi z podsvětí a psychické problémy zaměřené vůči společnosti. Výše naznačená fakta představovala dostatečný důvod pro obvinění ze střelby na prezidenta.

⁴² Link, A., Catton, W., *American Epoch, A History of the United States Since 1900, Volume II: An Era of Total War and Uncertain Peace, 1938-1980*, New York 1998, s. 843.

⁴³ Tamtéž.

Skutečné důvody a vůbec stoprocentní jistota, zda byl Lee Harvey Oswald dallaským střelcem, se propadly do nenávratna čtyřadvacátého listopadu, kdy byl údajný atentátník převážen do jiné věznice. V davu, který se kolem něho vytvořil, k Oswaldovi přistoupil vlastník dallaského nočního podniku Jack Ruby a z bezprostřední blízkosti jej smrtelně střelil do oblasti břicha. Oswald fatálnímu zranění podlehl a s sebou do hrobu si vzal patrně i pravdu o pozadí událostí v Dallasu. O mnoho déle jej nepřežil ani Jack Ruby, který v době atentátu trpěl pokročilým stádiem rakoviny a zemřel zanedlouho po Oswaldovi. Celá série tragických úmrtí jen zavržila příčiny ke konstrukci spekulativních teorií o událostech 22. listopadu 1963. Nutno dodat, že ani na půdě kongresu nepanovala shoda o tom, co se vlastně v Dallasu stalo, a to po velmi dlouhou dobu.⁴⁴

6.2 LBJ na scéně

V tuto chvíli však bylo pro Spojené státy důležitější jaké stanovisko zaujme nová hlava státu. Do prezidentského křesla se dostal Lyndon Baines Johnson,⁴⁵ rodák z kopců kolem texaského městečka Stonewall. Nový 36. prezident složil přísahu na palubě Air Force One při zpátečním letu do Washingtonu, kdy na palubě byly převáženy i ostatky mrtvého prezidenta. Do čela USA se tak dostal člověk, který se celý život setkával s jistou dávkou opovržení, kvůli svému původu a kvůli postojům, které zastával. Vše si musel tvrdě vydřít a vybojovat, nikdy nebyl součástí oné klasické elity z východního pobřeží, která povětšinou „dělala“ politiku jako profesionální koníček.⁴⁶

Sám vyrůstal pod stínem hrdých mužů z pevnosti Alamo, kteří brání svůj kraj proti mnohonásobné přesile. Dle slov samotného Johnsona měl být jedním z obránců i jeho předek, ale pro toto tvrzení nikdy nedodal dostatečné důkazy.⁴⁷ Tímto odkazem byla formována johnsonova politická koncepce, která se blížila postoji muže, který se na svět dívá ze stínu svého velkého texaského klobouku. Právě jeho původ a postoje jej odlišovaly od ostatních mužů v čelním vedení demokratické strany na počátku šedesátých let, že se stal velmi dobře rozpoznatelnou persónou americké politiky. Sám těžce nesl úlohu druhých houslí, které musí hrát po boku Johna Kennedyho, ale dobře věděl, že jinou šanci, pokud nechce skončit na propadlišti politických dějin, nemá. Jako kandidát na prezidenta v roce 1960 rychle poznal,

⁴⁴ Patterson, J., *Great Expectations, The United States 1945-1975*, New York 2000, s. 521.

⁴⁵ Johnson, Lyndon, Baines. (1908-1973) Senátor v rozmezí let (1949-1961). Během mandátu prezidenta JFK, byl viceprezidentem. Po atentátu v Dallasu, se stal prezidentem. Post hlavy státu obhájil i ve volbách v roce 1964. Jeho osobnost je spojena s eskalací války i rozhodnutím vyvázat USA z konfliktu.

⁴⁶ Link, a., Catton, W., c.d., s. 846-848.

⁴⁷ Patterson, J., c.d., s. 593.

že nemá proti Kennedymu šanci, a proto přijal jeho nabídku na spolupráci.⁴⁸ Ve skutečnosti, ale nenáviděl společnost, ve které se nacházel, a jen čekal na bod obratu, který mu umožní se dostat na vrchol a zrealizovat mnohé velmi odvážné politické sny.

Na palubě letadla se mu tak dostalo jeho nejvytouženější mety v politické kariéře. I přes zášť, kterou choval k mnohým „nejlepším a nejchytřejším“ si velmi dobře uvědomil, že Amerika není ve stavu, kdy by ji mohl destabilizovat nějakými turbulentními změnami. Věděl, že nálada v obyvatelstvu po šoku z Dallasu je stále sklíčená a stejně tak dobře uznal, že nemá v rukávu dostatečné počty kvalitních odborníků, kteří by dokázali nahradit Kennedyho top poradce.

Proto nechal v klidu běžet budování kultu mrtvého prezidenta a sám se pustil do vládnutí s prakticky nepozměněným kabinetem. Heslo dne byla kontinuita na všech frontách.⁴⁹ Jen s tím rozdílem, že nový prezident se cítil dostatečně silný, aby zavedl více autoritářský styl vlády, který lépe odpovídal jeho jižanskému naturelu texaského rodáka.

Veřejné deklaráce o kontinuitě ve vládnutí byly podpořeny i skutečnými událostmi. Mnohé balíky zákonů, které ležely v kongresu, postupovaly dál schvalovací proces, jako by se žádná změna nekonala. Mnohé z tvrdých jednání pomohl vyjednat sám obratný manipulátor Johnson. Veřejnost tak viděla, že heslo kontinuity je skutečně naplňováno i v denní politice. Těm všímavějším bylo jasné, že bohužel i v té politice vietnamské, která ale na přelomu roku 1963/4 nepředstavovala v žádném případě prioritu nového vedení Spojených států. Pro Johnsona to byla v týdnech po Dallasu jednoznačně domácí politika, která hrála prim a jakkoli byl stav věcí v Saigonu špatný, nebyl tématem číslo jedna.

6.3 Great Society

22. května 1964 vyhlásil prezident Johnson na půdě univerzity v Ann Arboru novou sociální politiku známou pod označením „Great society“, ta měla změnit Ameriku hlubokou sociální reformou. Již žádné sociální rozdíly, již žádné příznaky chudoby a nouze. Great Society se měla stát lékem na neduhy spotřební americké společnosti počátku šedesátých let. Sen prezidenta o reformě Ameriky na společnost bez rasových, třídních nebo náboženských předsudků měl být uskutečněn přes systém sociálních podpor, které měly zajistit rychlé vybudování „welfare“ státu. Větší platy pro dělníky, lepší zdravotnictví, kvalitnější sociální

⁴⁸ Link, A., Catton, W., c.d., s. 846.

⁴⁹ Rusk, D., c.d., s. 441.

system podporující rovnoprávnost lidí ze všech sociálních vrstev.⁵⁰ Konec rasové segregace a otevřenější náruč přistěhovalcům, to byla v květnu 1964 hesla, která Johnson chtěl zrealizovat, aby uskutečnil svůj sen o lepší Americe, ta by již neměla trpět neduhy nerovnoprávnosti nebo základní sociální chudoby.

Krásná vize na papíře ale narážela na překážky, a to nejen u zákonodárců schvalujících příslušné právní normy. Již během roku 1964 se ukazovalo, že samotná společnost v Americe trpí mnohými doposud uzavřenými problémy, které jsou mnohem fatálnější než prohlasování zákonů v kongresu. Ukazovalo se, že černí Američané se nestanou mávnutím kouzelného proutku bohatými a rovnoprávnými obyvateli. Nebránilo jim v tom jen společenské klima, které bylo stále ukotvené v rasové segregaci, ale i hluboké rozdrobení samotné černošské kultury uvnitř Ameriky.⁵¹ To byl problém, který se ukazoval jako stěžejní řešitelný pomocí sociálního zákonodárství. Mladé páry jež neuměly vychovat své děti, neschopnost mladých socializovat se, najít si práci, nebo vytvářet hodnoty byly jevy, které neustále probublávaly z lůna samotné černošské minority a torpédovaly tak snahy o rychlé a naivní vyřešení tohoto latentního problému. A ani ostatní části nové politiky nebyly tak jednoduché, jak se zdálo z předvolebních debat. Otázka peněz, zodpovědnosti či sociálního zapojení přistěhovalců se ukazovala jako mnohem náročnější problém, který jen stěží půjde vyřešit novou vlnou zákonů.

Pro Johnsona byl rok 1964 klíčový, volební rok znamenal enormní vypětí pro kampaň. Proti demokratu Johnsonovi stál republikánský kandidát Barry Goldwater.⁵² Jejich klání nebylo poznamenáno jen bitvou o sociální politiku na Americké půdě, ale i rozdílnou koncepcí v případě zahraniční politiky. Tvrdý republikán Goldwater se ukázal jako mnohem menší taktik než Johnson, když během svých předvolebních sjezdů promrhával kredit v otázkách války ve Vietnamu. I pro Johnsona se Vietnam stával nepříjemnou kapitolou americké zahraniční politiky, kterou nechtěně zdědil po svých předchůdcích, ale takticky věděl, jak má s tímto Gordickým uzlem nakládat. Nijak jej neprobíral, spíše to z jeho strany vypadalo, že se dle jeho slov skutečně jedná jen „o malé čůrání v přírodě“ a jako takové není potřeba je nijak víc řešit. Nestrašil lidi katastrofálními scénáři o eskalaci války. Nemaloval situaci jako černou a v žádném případě nechtěl masivně používat bombardování Severního Vietnamu jako prostředek pro řešení krize v jihovýchodní Asii.

Přesto jeho vlastní politika byla sotva čitelná a při detailnější analýze se rozhodně nedalo říct, že Johnson je ve střetnutí dvou kandidátů ona pověstná holubice. To co Goldwater

⁵⁰ Patterson, J., c.d., s. 524.

⁵¹ Durman, K., c. d., s. 10-12.

⁵² Shi, E., Tindall, B., *Dějiny USA*, Praha 2000, s. 700.

hlásal a čím děsil mnohé posluchače předvolebních debat v USA bylo ve skutečnosti i zbraní a taktikou prezidenta Johnsona, jen ji veřejně nedeklaroval. Rozhodně lze ale situaci v měsících před prezidentskými volbami nazvat jako vyčkávací. Johnson věděl, že ve hře je post prezidenta a rozhodně jej nemínil zahodit kvůli unáhleným krokům ve vztahu k Jižnímu Vietnamu.⁵³

Z tohoto důvodu se politika USA nijak výrazně nepohnula a reálně zůstávala na determinantech předchozích let. Operace 34-A, jejímž jedním z bodů bylo i bombardování VDR, nikdy do této fáze nedorostly. Podobně skončila i jednání o nových plánech na pacifikaci Laosu, vše bylo zmrazeno a odsunuto do pozadí, prim hrála domácí politika a listopadové volby. Nejprokazatelnějším dokladem této politiky je postoj k událostem v Tonkinském zálivu. Přestože měl prezident v rukou rezoluci, která mu dávala široké pole působnosti v otázce podpory Saigonu, nijak ji v srpnu nevyužil. Bodové nálety byly jen plácnutím do vody, které měly jen Hanoj ujistit, že útočit na plavidla USA je hrubá a nikdy netolerovaná chyba. Jejich skutečný vojenský dopad na celou situaci v regionu byl však malý.

Johnson a jeho kruh nejbližších poradců v tomto postoji jasně ukázal, že poražení arizonského senátora Goldwattera je primárním cílem. Prezident snil svůj sen o jiné Americe a rozhodně se nechystal jej přerušit jen kvůli unáhlenému rozhodnutí ve vztahu k Vietnamu. Tento postoj jen potvrdil, když po schválení rezoluce jasně deklaroval, že válka ve Vietnamu, není válkou „amerických hochů“ a on je nebude vysílat do pozemní války v Jižním Vietnamu.⁵⁴

Barry Goldwatter, tak splnil roli mouřenína, jehož zásadním krédem bylo vyřešit problém Vietnamu silovými prostředky. Postoj, který byl nepřijatelný jak pro politickou elitu, tak pro velkou část společnosti, mu nakonec zlomil vaz⁵⁵. Mnohem lépe rezonovala u voličů idea johnsonovy „velké společnosti“ a prezident si toho byl plně vědom. Proto raději prosadil navýšení peněz na „máslo“ než na ozbrojené složky, obojí zvládnout nemohl, a tak se podřídil mocenskému kalkulu.⁵⁶

⁵³ V tomto bodě bylo prezidentu Johnsonovi často vytýkáno jeho vlažné posuzování problematiky války ve Vietnamu. Dle některých jeho kritiků měl následovat odkaz svého předchůdce a zahájit stahování jednotek z VR. S touto myšlenkou přišel senátor Mike Mansfield a poradce zastřeleného prezidenta Kennedyho Kenneth O'Donnell. Oba se snažili prokázat, že prezident Kennedy se chystal ukončit vojenskou podporu Saigonu a do několika měsíců se chystal stáhnout i americké síly již působící v oblasti. Toto však osobně nepovažuji za reálné, jelikož tento scénář by odporoval většinové doktríně USA o zadržování komunismu. Z tohoto důvodu i teoretická možnost, že by Jižní Vietnam padl a stal se komunistickým byla dostatečným varováním před jakoukoli úvahou o přerušení pomoci. Následný vývoj na americké vnitřní scéně, pak dal za pravdu „real“ pohledu, který dále pokračoval v podpoře pro-americké saigonské vlády.

⁵⁴ Shi, E., Tindall, B., c.d., s.700.

⁵⁵ Gaddis, L., *Dějiny studené války*, Praha 2007, s. 151.

⁵⁶ Tamtéž, s. 152.

Správnost této úvahy se potvrdila v listopadových volbách, kdy Johnson jasně triumfoval a Goldwatera porazil ziskem svých 60 procent hlasů.⁵⁷ Vítězství mu tak zajistilo možnost zrealizovat své vize, ale ani vítězství nedokázalo odsunout neřešené problémy na jinou kolej. Takovým problémem byl i Vietnam. Johnson se musel nějakým způsobem začít připravovat na rozseknutí této problematiky, jelikož několik měsíců odkladů znamenalo jen čas pro Vietcong, který stále více sílil a zatlačoval saigonskou vládu do pozadí. Vše nasvědčovalo tomu, že se ukáže v reálných podmínkách jestli je výrok prezidenta Johnsona z května 1964, kdy prohlásil „Nemyslím, že lidé toho vědí moc o Vietnamu a jestli ano, je jim to jedno“ pravdivý či nikoli. Vietnam se totiž v brzkých měsících stal důležitou součástí americké každodennosti a právě Johnson se stal ztělesněním politika, který USA v tomto konfliktu vede.⁵⁸

6.4 Vietnamská Demokratická Republika v průběhu 60.let

Stejně důležité, jako nahlédnutí do dění kolem saigonské vlády a vnitřní politiky Washingtonu, je i vlastní rozbor problémů a událostí jež formovaly postoje Severního Vietnamu. Tyto názory samozřejmě nebyly po celá šedesátá léta homogenní, také procházely vývojem, a to často velmi bouřlivým. Pro hlubší představu je lepší začít už v padesátých letech, kdy Severní Vietnam vznikl a kdy se odehrála celá řada událostí, které jej v následných letech ovlivňovaly. Ve zkratce je lze rozdělit na limity domácí scény a na faktory zahraničního charakteru.

Jako první bych rád naznačil vývoj vztahů k jižnímu sousedu, který pro lepší pochopení celé složitosti situace uvedu s malým přesahem od poloviny padesátých let. To nám pomůže lépe pochopit složitosti rozhodování Hanoje na poli mezinárodní politiky.

Realitou po skončení mírové konference o Indočíně, která se konala v Ženevě roku 1954, byl vznik dvou nových státních útvarů, Komunistického Severního Vietnamu a nekomunistického Jižního Vietnamu. Hanoj přitom jasně deklarovala, že výsledek, kdy je Vietnam rozdělený na dva státní subjekty, je pro ni v dlouhodobé perspektivě nepřijatelný. Oponenti proti tomu stavěli argument, který přicházel s tvrzením, že se nejedná a nikdy nejednalo o jeden homogenní státní útvar. Vždyť i Francie spravovala Indočínu jako konglomerát Anamu, Tonkinu a Kočínčíny. Přičemž etnické složení obyvatel, ale i jejich mentalita, je skutečně v obou státech odlišná.

⁵⁷ Link, A., Catton, W., c.d., s. 850.

⁵⁸ Gaddis, L., c.d., s. 150-152.

Politika Severního Vietnamu vůči svému jižnímu krajanovi dostala nové obrátky na počátku šedesátých let. Tehdy skončila dvě důležitá období hanojského režimu.

Za prvé, mezinárodní izolace, v které Hanoj byla, myšleno izolace od ostatních komunistických států, skončila. Nová politika jak Číny tak Sovětů měla pro osvobozenecský boj ve Vietnamu mnohem větší pochopení než doposud, kdy stála na periférii zahraničních zájmů.⁵⁹ Přeorientování se z pasivního pozorování na aktivní účast byla pro Hanoj nečekaně dobrá zpráva.

Za druhé, v samotném Severním Vietnamu končilo období překotné reformy veřejného života. To bylo stejně jako jinde v socialistických zemích ve znamení masové industrializace, pronásledování větších rolníků na venkově a masové politické perzekuce.⁶⁰

Změna pro rolníky nastala v září 1960, kdy byl vyhlášen na třetím sjezdu Vietnamské strany pracujících nový hospodářský program rozvoje.⁶¹ Podobně jako v ostatních socialistických zemích i on nesl jasné známky „opisování“ sestavování od moskevského vzoru. Obdobně byl přijat také jako pětiletý a v základních rysech vykazoval stejné předpoklady rozvoje, důraz na budování těžkého průmyslu, infrastruktury a armády. Zemědělství bylo odsunuto, ale i v něm měly nastat jasné modernizační prvky v přechodu od zaostalého hospodaření rodin k družstevnímu systému. Veškeré neduhy masového budování průmyslu a sociálního inženýrství dolehly na Severní Vietnam, převážně agrární stát, velmi rychle. Již za tři roky od vyhlášení nové koncepce rozvoje muselo dojít k revizi.⁶² Ta stanovila jako prioritu modernizaci zemědělství a vyšší výnosy potravin.

Tento krok se ukázal jako nezbytným k udržení nutné obživy v populaci, která neustále rostla. Stejně jako přeměna priorit v národohospodářství proběhl vývoj i uvnitř samotné komunistické strany. Ta se změnila od malé elitní sítě konspirátorů na masovou organizaci s více jak 500 tisíci členy. Tento jev měl samozřejmě za následek i změnu vnitřního pojetí strany. Ta nyní byla absolutně zglajchšaltována novými kádry. Tito lidé dokázali rychle odsunout do pozadí původní stranické vůdce ještě z období Viet Minhu a sami převzít moc. Nejlépe byl nástup nové elity vidět na případě Ho Chi Mina⁶³ a generála Nguyen

⁵⁹ Frey, M., c. d., s. 86

⁶⁰ Hlavatá, L. a kol., c. d., s. 191-195.

⁶¹ Frey, M., c. d., s. 83.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Ho Chi Min (1890-1969) Zakladatel vietnamské komunistické strany a první prezident Demokratické Republiky Vietnam (1945-1969). Vlastním jménem Nguyen Tat Than, jméno „Ho Chi Min“ je pouze pseudonym, znamenající „ten co osvětluje cestu“. Ho Chi Min, byl klíčovou postavou hnutí za nezávislost a klíčovou postavou Severního Vietnamu. Jeho osobnost ideově zastřešovala ideu jednotného Vietnamu.

von Giapa,⁶⁴ kdy obě dvě ikony starého režimu byly odsunuty novými dravými kariéristy. Do čela strany se tak dostal Le Duan⁶⁵ jako šéf politbyra a Phan Van Dong, který stanul v čele vlády.⁶⁶ „Bac-Ho - Strýček Ho“ se tak v následujících letech stal pouhou ikonou režimu. Právě tehdy se vytvořil jeho mediální obraz jako bodrého moudrého staříka, který žije prostě ve svém zahradním domku a rád přijímá návštěvy školou povinných dětí, které jej tahají za vousy.

Samotný postoj hanojské vlády k otevřené válce na jihu byl na počátku šedesátých let negativní. Komunisté samozřejmě chtěli podporovat FNO, ale v žádném případě nechtěli zajít dál než za zanedbatelné dodávky starých pušek a politické proklamace podpory. Obava, že by mohli být obviněni jako stát, který vědomě eskaluje válku, jim způsobovala dostatečně velké starosti na to, aby byli střídmí ve svých krocích. Skutečně obava z toho, že by Amerika mohla přinést nad Sever zcela otevřenou masovou válku, byla důvodem hanojské malé aktivity při podpoře komunistických hnutí na jihu. Zatím se tedy Hanoj spokojila se systémem války nízké intenzity, který měl neustále podemílat postavení saigonské vlády. Přepady, indoktrinace venkova, teror a psychologický boj, to byl arzenál zbraní používaných v Jižním Vietnamu na počátku šedesátých let.

Reálná změna přichází až během otevřené krize saigonského politického režimu z podzimu 1963. Tehdy Hanoj, dle svých analýz, vycítila šanci nastolit nový kurz v boji za sjednocení. Politická nestabilita Diemova režimu, která byla neustále podlamována partyzánskými akcemi, tak jak byly provozovány po celý počátek šedesátých let, se zdálo přinesla kýžené ovoce v podobě pádu vlády. Severní Vietnam na tuto situaci reagoval vysláním většího počtu bojovníků na jih a rozšířením budováním Ho Chi Minovy stezky.⁶⁷ Rozhodnutí o jejím přebudování na skutečně efektivní tepnu dodávek materiálu padlo v Hanoji v prosinci 1963. Stezka sice existovala jako reálný systém malých komunikací již v předešlých letech, ale teprve nyní se započalo s jejím masivnějším budováním, kdy se ze systémů chodníků v džungli stávala skutečná magistrála pro doplňování lidského i hmotného materiálu. Velké části byly přebudovány na dopravu pro nákladní automobily, byly budovány zpevněné brody a mosty stejně jako nezbytné odpočívárny, jídelny a servisní stanice pro vozidla. Samozřejmostí se staly přečerpávací stanice pohonných hmot a důkladnější vojenské

⁶⁴ Vo Nguyen Giap (1911-) Severovietnamský generál a hlavní hvězda vojenských otázek Hanoje. Je autorem strategie, která vedla k porážce francouzských vojsk u Dien Bien Phu v roce 1954. Velitel severovietnamské armády (1946-1972 a ministr obrany (1946-1980). V šedesátých letech byl zastáncem formy partyzánské války. Důrazně nesouhlasil s konceptem ofenzivy Tet, jako nesmyslným plýtváním zdroji

⁶⁵ Le Duan (1908-1986) Zakládající člen komunistické strany. Předseda politbyra (1957-1986). V roce 1967 se důrazně zasazoval za prosazení ofenzivy Tet jako nové vojenské taktiky v boji s USA.

⁶⁶ Nálevka, V, *Světová politika ve 20. století II.*, Praha 2005, s. 146.

⁶⁷ Frey, M., c. d., s. 85.

zajištění klíčových bodů. Vše proto, aby se v druhé polovině roku 1964 mohla začít přemísťovat pravidelná severovietnamská armáda do pozic v Jižním Vietnamu nebo do příhraničních základů v Kambodži a Laosu.

Cílem těchto nově přichozích jednotek mělo být ovládnutí Centrální vysočiny a delty Mekongu. Míst, kde tradičně byly dobré podmínky pro vedení skryté války, kde Vietcong měl dobrou podporu, nebo kde místní obyvatelstvo mělo dvojaký vztah k saigonské vládě. Až poté se měl revoluční boj přenést na půdu městysů a měst. Nová aktivní politika boje za sjednocení byla také podpořena vytvořením postu velitele bojových operací v Jižním Vietnamu. Tím se stal generál Nguyen Chi Thanh.⁶⁸ Velitel, který měl spory s legendárním generálem Giapem právě o systém válčení. V jeho postavě se ztělesnila snaha vést boj masovým a odhodlaným revolučním duchem.

Nutno dodat, že aktivní přístup Hanoje k otázce sjednocení byl vyvolán převelice důležitou zahraniční otázkou. Tou bylo svržení Nikity S. Chruščova z pozice vůdce SSSR. Nové vedení v čele s jasně dominujícím Leonidem Brežněvem představovalo pro Hanoj novou možnost jak se dostat k moderním zbrojním systémům. Předěšlé vedení Sovětského svazu, totiž přikládalo k dění ve Vietnamu pramalou důležitost. De facto měl Severní Vietnam vyjádřenou podporu ve svém úsilí o sjednocení, ale víc od Chruščova čekat nemohl. Vojenská pomoc v rozmezí deseti let 1954-64 sice dosahovala milionů dolarů, ale její reálná hodnota byla mnohem nižší. V první řadě se jednalo jen o lehké zbraně a munici k nim. Často beznadějně zastaralé nespolehlivé kusy způsobovaly i nemalé problémy v logistice, zejména při zásobování střelivem. Samotné zbraně navíc byly často dodávány jako část válečné kořisti ještě z dob druhé světové války. Nemůže být tedy řeč o privilegovaných vztazích, žádné proudové letouny, moderní děla ani rakety SAM (*Surface to Air Missile-raketa země vzduch*) Severní Vietnam do poloviny šedesátých let z Moskvy neviděl. To se samozřejmě neobešlo bez odezvy ze strany hanojských soudruhů, kteří vědomi si své pozice, ve které nemohli nic ztratit, ale jen získat, dali Moskvě na vědomí, že pokud nezmění přístup k jejich boji za sjednocení, tak se bez problémů bez její dosavadní pomoci obejdou.

Vzájemné vztahy byly tak v roce 1964 skutečně na bodu mrazu. Nové vedení v čele s Brežněvem však zahájilo mnohem vstřícnější politiku. Mnohem rychleji totiž rozpoznalo důležitost bedlivého sledování situace ve Vietnamu, kde kola války nemilosrdně vtahovala Spojené státy do otevřené masové intervence.⁶⁹ To samozřejmě představovalo velmi vhodnou

⁶⁸ Nguyen Chi Thanh (1914-1967) Jeden z čelních představitelů severovietnamské generality. V rozmezí let (1965-1967) velitel vojsk v Jižním Vietnamu. V roce 1967 se stal duchovním otcem plánu na ofenzívu Tet.

⁶⁹ Gaiduk, V. I., „*The Vietnam War and Soviet-America Relations, 1964-1973*“, in: *Cold War International History Project Bulletin (CWIHPB)*, Washington, svazek 5, s. 250.

situaci na podporování svého komunistického partnera v boji za sjednocení. Tento boj se totiž okamžitě mohl přednést jako neodvratná podpora před agresivní politikou západu. V popsané konstelaci se velmi dobře mohlo uplatnit testování zbraní a získávání zbrojních protějšků západní provenience na vlastní rozbor, dále získání vlivu na režim v Hanoji, v neposlední řadě kontrola nevyzpytatelného čínského souseda.⁷⁰ Čína totiž v šedesátých letech představovala pro Moskvu velmi problematického partnera, její pojetí komunismu představovalo v šedesátých letech výraznou „úchylku“. To dělalo Moskvě velmi výrazné vrásky na mezinárodní scéně. V neposlední řadě lze říci, že první stát rolníků a dělníků se ocitl v pozici psa, kterým vrtí ocas. Pokud by Moskva nechala padnout tento malý stát kdesi v Tichomoří, mohla by nastat její zcela otevřená kritika ze strany socialistických států. Obava z toho, že by se politika neangažovanosti obrátila vůči Sovětskému svazu, nepředstavovala pro moskevské vedení lehké vyhlídky.

Není proto divu, že se během zimy 1964-65 rozvinula ona vstřícnější politika Moskvy k Hanoji. Velmi rychle došlo ke zlepšení vztahů mezi oběma státy. Toto nové úsilí bylo korunováno za několik týdnů, kdy byla v Hanoji podepsána smlouva o vojenských dodávkách do Severního Vietnamu⁷¹ Sovětský signatář Kosygin se v ní zavázal k dodávkám moderních zbraňových systémů a zajištění servisu a odborníků k nim. To byla pro Hanoj velmi důležitá zpráva, konečně měla zajištěny dodávky vytoužených raket SAM, radarů a stíhaček pro protiletadlovou obranu. Sovětské zbraně v té době jasně převyšovaly v technologiích své čínské protějšky nebo kopie, které byly až doposud jedinými možnostmi Severního Vietnamu, jak se bránit vůči leteckým silám USA. Nutno podotknout, že protiletadlová obrana nebyla na počátku šedesátých let nikterak kvalitní a sestávala především z pěchotních zbraní a primitivních protiletadlových děl, modernější zbraně byly vzácností a nebyla pro ně vybudována dostatečná infrastruktura. Proto nebylo divu, že se Hanoj toužila dostat ke zdroji moderních protiletadlových systémů, které mohla najít jen v Moskvě nikoli v Číně.

Sovětská smlouva, jak již jsem naznačil, sledovala několik vlastních cílů vůči Severnímu Vietnamu. Jestliže v dodávkách zbraní byla Moskva úspěšná, tak v ostatních otázkách již tolik úspěchů nezaznamenala. Výrazné odpisy musela Moskva přiznat zejména v přesvědčení hanojského vedení o mírových akcích. Sověty se totiž snažily přivést hanojské vedení k postoji, kdy jim budou schopny deklarovat jejich jasné zájmy. Tedy za dodávky zbraní, techniky a poradců budeme více zasahovat do vaší politiky vůči Jižnímu Vietnamu, a tím nepřímou i do zahraniční politiky USA. Moskva jednoznačně chtěla vyvarovat Hanoj

⁷⁰ Gaiduk, V. I., c. d., s. 252.

⁷¹ Frey, M., c. d., s. 88.

takové politiky, kterou by ve Washingtonu mohli bez obav prohlásit za otevřenou eskalaci konfliktu.

Nutno říci, že v tomto bodě jak Moskva tak Peking naprosto selhaly.⁷² Vietnamští komunisté s díky přijímali podporu od svých mocných spojenců, ale sami se je snažili manipulovat do situací, kdy stály proti sobě. Sovětští poradci například měli volné ruce při získávání americké techniky, ale jako osoby cizího státu se nemohli volně stýkat s obyvatelstvem a ani se volně pohybovat po území Severního Vietnamu. Z druhé strany takto tvrdé restriktce neplatily pro čínské poradce. Ti měli mnohem volnější právo pohybu, včetně toho, že čínská propaganda neměla striktně zavřené dveře do severovietnamských kulturních center.⁷³ Ty prakticky zůstávaly zapovězené pro propagandu sovětskou.

Stejně tak ambivalentní politiku vedla Hanoj ve snaze o navazování jednání s Jižním Vietnamem a USA. Čínský apel nevyjednávat i žádost sovětů vyjednávat nebyly brány v potaz. Komunisté ze severu tak po celá šedesátá léta občas přišli s otevřenou náručí a vedli vlastní diplomatická jednání bez ohledu na přání svých chráněnců.

Bez ohledu na přání zůstával Severní Vietnam věren pověstem, které kolovaly, tedy, že jím budovaný komunismus je specificky vietnamský a jako takový má své odlišnosti. To byla skutečnost, která se během šedesátých let ukázala jako naprosto nezvratitelná. Jak Peking, tak sověty, musely uznat jen omezený prostor tlaku na Hanoj, bez ohledu na to kolik lodí zbraní komunisté obdrží.

Šedesátá léta byla charakteristická dvěma skutečnostmi z pohledu zajištění Hanoje vojenskou pomocí. Vliv Číny stále slábnul od prakticky hegemonního postavení od čtyřicátých let, kdy byl Peking jediným výrazným pomocníkem. Toto postavení si udržel i po celá padesátá léta a první polovinu let šedesátých let.⁷⁴ Po podepsání smlouvy ze 7. února se výrazně obrátil poměr sil ve prospěch Sovětského svazu. Ten začal od poloviny let šedesátých jasně dominovat a vytlačil Čínu z pozice hlavního dodavatele. Ke konci desetiletí byl již poměr jasně ve prospěch Moskvy. Čína nadále dodávala, a i velká část sovětských zbraní šla po železnici přes čínské území. To však představovalo poměrně delikátní mezinárodní problém ohledně ztrát v dodávkách. Severní Vietnam totiž dostával pravidelně menší zásilky než byly adresovány. Důvodem bylo čínské zabavování zbraní. Nutno dodat, že v Moskvě počítali s možností ztrát na dodávkách, ale poté co se v druhé polovině šedesátých let do Severního Vietnamu nedostalo až přes 50% kontrabandu, začal tento stav být opravdu

⁷² Sovětští diplomaté pojmenovali své severovietnamské protějšky „vietnamští přátelé“. Pod tímto označením se skrývá velmi složitý postoj, který diplomaté Moskvy ke svým problematickým protějškům zastávali. Gaiduk, V. I., (*CWIHPB*), svazek 5, s. 250.

⁷³ Zhai, Q., „*Beijing and the Vietnam Conflict 1964-1965*“ in: (*CWIHPB*) svazek 5, s. 241.

⁷⁴ Tamtéž, s. 234, 238.

neudržitelný. Tento problém se musel řešit důsledným napomenutím čínské strany. I přes zlepšení situace stále existovalo rozkrádání zbrojních dodávek, ale již v přijatelnější míře. To bylo již, dle sovětské strany, možné tolerovat.

7 Partyzánské hnutí v 60. letech

7.1 Historie

Vietnamská válka znamenala předěl v moderním válečném konfliktu. Poprvé ve dvacátém století světová velmoc kapitulovala pod tíhou veřejného mínění, partyzánských bojovníků a neschopnosti pochopit složitou situaci Jižního Vietnamu ve své komplexnosti. To vše dělalo z jihovietnamského bojiště arénu, pro kterou nebyla daná jasně popsána pravidla. Strategie konvenčních bitev zde selhávala na plné čáře a získávání nových zkušeností vyžadovalo velmi delikátní analytický přístup k širokému spektru problémů.

Amerika zaznamenala více jak 58 tisíc padlých mužů, tisíce si odnesly doživotní zdravotní a psychické následky. Jaká organizace ale dokázala tak efektivně vyřadit světovou mocnost z boje? To je již složitější otázka a nutno dodat, že stále málo probádaná, jelikož leží pod tíhou politických velkých dějin studené války. Při bližším pohledu se začnou ukazovat mnohé zajímavé údaje, které jsou často v rozporu s vžitým obrazem tohoto komunistického protivníka.

Pro zcela komplexní pohled na strukturu odporu jak vojenského tak politického, kterému Amerika čelila, bude nutné se podívat hlouběji do minulosti. Do období boje proti francouzské koloniální správě a celou mozaiku začít skládat právě od této doby. Jako první díl skládky tak musíme alespoň ve zkratce popsat první hnutí za svobodu a sjednocení Vietnamu, tedy Vieth Minh.

7.2 Viet Minh

Vieth Minh (*Vietnam Doc Lap Dong Minh Hoi*), což znamená Liga boje za nezávislost Vietnamu, byla organizace, která vznikla v květnu roku 1941.⁷⁵ Její nejvýraznější ikonou byl bezesporu Ho Chi Min, který celému hnutí propůjčil tvář. Podzemní hnutí odporu bylo zpočátku založeno jako lepší forma pro krytí tajných partyzánských akcí, které se obracely proti francouzské koloniální správě a japonské okupaci. Během své přítomnosti v horách severního Vietnamu se Vieth Minh pomalu rozrostl na početnou guerillovou organizaci, které se dařilo pro své cíle lákat nové a nové lidi. Hesla, která chtěla skoncovat s okupací, odstranit zkorumpovaného císaře, zavést pozemkovou reformu a vytvořit vlastní

⁷⁵ Nálevka, V., *Studená válka*, Praha 2003, s. 150.

stát nacházela odezvu napříč vrstvami. To byl fakt, který znamenal, že se Viet Minh nestal okamžitě čistě komunistickou organizací. Cho Chi Min dokázal přilákat mnohé intelektuály a mladé lidi, kteří chtěli vést boj za vytvoření vlastní země.

Díky Ho Chi Minovi, který působil jako ikona, se hnutí stávalo masovou záležitostí. Viet Minh se také stal spojnicí mezi vrstvou intelektuálů, armádní špičkou a prostým obyvatelstvem. Tento most na 95% obyvatelstva Vietnamu byl nezbytný pro získávání masové podpory u rolníků, kteří byli jinak značně apatičtí vůči politickým změnám.

Viet Minh, dokázal velmi dobře zapustit kořeny uvnitř vietnamské společnosti. Velkou zásluhu, kromě osobnosti Ho Chi Mina, na tom měla ideologická rovina, kterou hnutí zastávalo. Spojení již existujícího silného vietnamského nacionalismu spolu s komunistickými teoriemi boje pokrokových sil, vytvářely úspěšný koktejl ideologie. Ta byla dobře přijatelná pro široké lidové vrstvy, kterým dobře vyhovoval popis problémů, v nichž se stát nachází, jako souboj dobra se zlem.

Samotné hnutí, pak neuvěřitelně posílilo během konce druhé světové války, kdy se stalo partnerem americké OSS (*Office of Strategic Service-úřad strategických služeb*).⁷⁶ S tou spolupracovalo během roku 1945, vzájemná kooperace vyústila v dodávky zbraní a materiálu pro válečné úsilí guerilly. To se tak stalo nezpochybnitelným vůdcem za osvobození od koloniální správy a okupačních sil, zejména poté co jeho příslušníci mírnili dopady hladomoru vyvolaného rekvírováním rýže japonskou okupační správou.

Vítězství však kýžený výsledek nepřineslo, krátce získaná svoboda se rozplynula ve snaze Francie udržet si své koloniální panství. Viet Minh přešel během konce roku 1945 na většině území, kde byl silný, tedy hlavně severní část Vietnamu, do defenzívy a vyhlásil otevřenou partyzánskou válku.

Tato fáze historie hnutí Viet Minh byla symbolicky ukončena porážkou francouzských jednotek na náhorní plošině u vesnice Dien Bien Phu počátkem května 1954. Následná mírová konference o Indočíně konaná v Ženevě však pro Viet Minh kýžený výsledek nepřinesla.⁷⁷ Naopak dominující hnutí, bylo vytlačeno z Laosu a velké části středního Vietnamu do severních částí, kde vznikla Vietnamská demokratická republika – VDR. V polovině padesátých let, se tak prvotní komunistické hnutí za sjednocení Vietnamu, na čas vytrácí ze scény a jeho členové se soustřeďují na vnitřní reorganizaci hanojského režimu.

⁷⁶ Nálevka, V., *Světová politika ve...*, s. 137.

⁷⁷ Frey, M., c. d., s. 27.

7.3 Hoa Hao, Cao Dai a gang „Říčních pirátů“

Pokud byl Viet Minh organizací, jež měla své silné državy, především v severní části Vietnamu, pak sekty Hoa Hao, Cao Dai a zločinecký syndikát Říčních pirátů, měly své pevné zázemí v okolí Saigonu a delty Mekongu. V případě těchto dvou církevních organizací a jednom syndikátu nelze hovořit o přímé partyzánské minulosti. Jejich zvláštnost, tkví v jejich postoji vůči oficiální saigonské vládě.

Tento postoj se dá vyjádřit jako jasná opozice, která přerostla v otevřený mocenský střet, a proto je považují za důležité zmínit v úvodu o podzemním hnutí. Jak náboženské organizace tak zločinci totiž ovládali značnou část Jižního Vietnamu, a poté co se dostal k moci prezident Diem, jejich moc začal oficiálně potírat. To vedlo k ozbrojeným střetům, které vyústily porážkou obou dvou sekt. Přesto velká část jejich sympatizantů a vůdců přešla do opozice a od počátku šedesátých let stála otevřeně proti politice prezidenta Diema. Nejednalo se tedy o komunistické organizace, ale mocenský souboj zapříčinil, že spolu s nimi sledovali stejné cíle.

7.3.1 Hoa Hao

Spíše než o vlastní církve se jednalo o učení založené na Buddhismu. Světlo světa spatřila tato škola v roce 1939, kdy ji založil mnich Huyn Phu. Jeho učení se zakládalo na hluboké víře ve vietnamský národ a činění dobra.

Z tohoto pohledu byla i celá organizace řízena. Základem nebyla stavba vznosných pagod, ale prostá modlitba za spásu dobrých lidí. Právě silná orientace na rurální oblasti a prostý lid, vedla k rychlému a širokému rozšíření v oblastech delty Mekongu a okolí Saigonu. Zde často až 90 procent populace vyznávalo učení ve stylu Hoa Hao. Spolu s touto obrovskou lidskou základnou šlo ruku v ruce i budování lokálních ozbrojených sil, které bránily čistě mocensky své zájmy.⁷⁸

Tato skutečnost samozřejmě vedla ke konci padesátých let k otevřeným bojům s oficiální vládní mocí, jejichž neúspěch vedl k přechodu na podzemní formu odporu.

⁷⁸ www.hoahaobuddhism.org

7.3.2 Cao Dai

V případě učení Cao Dai se dá hovořit o regulární církvi. Počet jejích věřících jde do milionů a je třetím největším náboženským celkem na půdě Vietnamu. Založena byla v roce 1917 ve městě Tay Ninh jako monoteistické synkretické učení, uznaná pak byla oficiálně v roce 1926. Celé učení je založené na víru ve třetí zjevení Boha Cao Dai, které mělo doplnit dvojici Budha/ Lao'c a Ježíš/Mojžíš.⁷⁹ Ve svém učení přejímá celou řadu prvků z jiných náboženství jako je hinduismus, konfucianismus a jiné. Podobně jako v případě učení Hoa Hao se díky svému mocenskému postavení dostalo do jasné opozice vůči režimu prezidenta Diema a ke konci padesátých let je značná část struktury nucena odejít do podzemní opozice.

7.3.3 „Říční piráti“

„Říční piráti“, nebo též sekta Binh Xuyen, byla organizace zločineckého charakteru, která ovládala podzemní hnutí v Saigonu a jeho okolí. Světlo světa spatřila počátkem dvacátých let. V této době se jednalo o zločineckou organizaci, jež ovládla čtvrt' Cho Lon. Během začátků své kariéry se opírala o desítky maximálně stovky členů a dobrou konspiraci. V období rozvoje se její brány stávaly útočištěm pro mnohé zběhlé dělníky z kaučukových polí a příležitostné zloděje, ale během několika let se organizace stala dominantní v saigonském podsvětí. Ovládala herny, obchod s opiem a prostituci.⁸⁰

Její činnost byla koloniální správou jemně tolerována a císař Bao Dai ji také nechával na pokoji, protože to byl právě syndikát, kdo mu platil mnohé nemovitosti v Evropě.⁸¹ Hlavou celé organizace byl negramotný Le Van Vien, zvaný Bay Vien, který řídil organizaci brutálním způsobem. I díky tomu se po druhé světové válce stalo běžné, že si gang kupoval místa v městské radě nebo své úředníky.

Změna přišla až s nástupem Diema, který si rozbití syndikátu dal za jednu ze svých podmínek. Koncem padesátých let svedl řadu tuhých bitev v Cho Lonu a oblasti bažin „Rung Sat“, kde byla domovská centra organizace. Přesto se mu ji podařilo zničit. I v tomto případě se jednalo o krok, který vedl celou řadu jejích členů k odchodu do podzemní opozice vůči systému.

⁷⁹ www.brittanica.com/EBchecked/topic/93406/Cao-Dai

⁸⁰ Hlavatá, L., a kol., c.d., s. 199.

⁸¹ Tamtéž.

7.4 FNO

Základním prvkem moderního odporu při druhé indočínské válce se stala organizace známá pod názvem FNO–Fronta národního osvobození. Světlo světa spatřila 20. prosince 1960, kdy byla založena na ustavující schůzi v tajném úkrytu nedaleko Saigonu.⁸² Jejimi signatáři byli jak lidé z Viet Minhu, tak i příslušníci od sekt Hoa Hao a Cao Dai, katolíci či někteří studenti, intelektuálové, kteří stáli v opozici vůči režimu prezidenta Diema.⁸³

Tato hluboká názorová koalice, viděla budoucnost Jižního Vietnamu, pouze ve sjednocení se Severem v jeden státní celek. RVN, pro ně byl loutkový stát řízený nepotismem uvnitř Diemovy rodiny. Z dalších požadavků fronty patří uvést rovnost etnik, náboženství a pohlaví. Pro politickou situaci byl však klíčový další bod, a to odhlasování postoje, který jasně určoval, že pro FNO je nepřijatelné další působení amerických poradců v Jižním Vietnamu a jakékoli jiné zapojování USA do vnitrostátních otázek Vietnamu.⁸⁴

Z tohoto pohledu se může jevit program jako čistě komunistický, ale v případě počátku šedesátých let to není zcela správné hodnocení. FNO na své ustavující schůzi navázala na odpor, který vedl Ho Chi Min v období francouzské koloniální správy a je pravdou, že „Bac Ho-strýček Ho“ byl pro velkou část zakládajících nezpochybnitelnou národní ikonou. Přesto FNO nebyla v tomto období komunistickou loutkou Hanoje, ale svéráznou organizací jihovietnamských nespokojených elit, které chtěly čelit režimu prezidenta Diema.

Hanoj, tak neměla nějaký přehnaný vliv na dění uvnitř FNO. Skutečná komunizace jak FNO, tak i jejich ozbrojených složek je až záležitostí poloviny šedesátých let, kdy s narůstajícím opotřebením z války rostla potřeba doplňovat kádry lidmi ze Severu. Skutečná nivelizace poměrů nastává nepochybně až po ofenzivě Tet z počátku roku 1968. V tomto období masivních ztrát prakticky zanikla i ona svébytnost FNO a organizace se změnila jen na prodlouženou loutku Hanoje. V tomto ohledu je zajímavé zmínit existenci jakési „sesterské“ strany Lao Dongu, tzv. PRP (*People's Revolutionary Party*- lidová revoluční strana), jež byla založena 1. ledna 1962. Vznik této frakce měl pravděpodobně jen zvýšit vliv Hanoje na dění

⁸² Tang, T., *A Vietcong Memoirs, An Inside Account of the Vietnam War and its Aftermath*, New York 1986, s. 76-80.

⁸³ Frey, M., c.d., s. 50.

⁸⁴ Tang, T., c.d., s. 71.

uvnitř partyzánských frakcí v Jižním Vietnamu. Sledování aktivit FNO nebyl velký problém, protože obě dvě organizace sídlily ve válečné oblasti „D“.⁸⁵

Samotný ozbrojený boj proti vládě a americkým poradcům pak zajišťovalo ozbrojené křídlo FNO. To neslo oficiální název PLA (*Peoples Liberation Army-lidově osvobozenecká armáda*), ale její členové, obyvatelstvo i nepřátelé ji znali a spíše používali název Vietkong.⁸⁶

7.5 Vietkong

Struktura Vieth Minhu, byla nepopiratelnou inspirací pro vznik nové organizace tajného konspiračního charakteru. Ta dostala název Vietkong vzniknuvší zkrácením celého názvu organizace Cong San Viet Nam, tedy vietnamští komunisté.⁸⁷ Název Vietkong nabýval někdy hanlivého označení ze strany vládních činitelů saigonské správy, nebo ze strany CIA. V nově zavedeném slangu se tak často operovalo s názvem „vietnamští komouši“. To nebylo jediné hanlivé označení pro komunistickou organizaci, které se vžilo do běžného používání. Jako další se ujala slova jako gooks-opičáci a další. Mnohé však vycházely z přepisu vojenské abecedy jako například Charlie nebo Charles. Což byl jen přepis krycího názvu pro VC při vysílání tedy Victor Charlie.⁸⁸

Samotný Vietkong, jak již jsem řekl, není vlastně zcela správným označením pro guerillu, ale jeho název se vžil do takové míry, že spíše než o PLA se hovoří o Vietkongu. Ve většině případů se jednalo o občany Jihovietnamské republiky, jejichž cílem bylo svrhnout saigonský politický režim, vše za podpory Severního Vietnamu. Tato podpora byla nejenom morální, ale zejména materiální. Bez ní by Vietkong neměl možnost přežít jako smysluplná bojová organizace. Proto je možné sledovat postupné prorůstání kádrů NVA (*North Vietnam Army-severovietnamská armáda*) do struktury Vietkongu. Na druhé straně je nutné říci, že se jednalo o symbiotické soužití, jelikož Vietkong zase dodával potraviny a informace nezbytné pro skryté fungování vojenských jednotek na půdě RVN.

Počet severovietnamců uvnitř Vietkongu nelze vyčíslit, ale zjednodušeně lze říci, že již od roku 1964 a dále pak ve větší míře po roce 1965 docházelo k silnému personálnímu prorůstání. To bylo nezbytné pro udržení bojeschopnosti organizace, která trpěla značnými ztrátami, které byly způsobeny přenesením bojových operací z ARVN na americké jednotky.

⁸⁵ Rottman, G., *Bojovníci Vietkongu*, Brno 2008, s. 5.

⁸⁶ Tamtéž, s. 4.

⁸⁷ Tang, T., c.d., s. 1.

⁸⁸ Rottman, G., c.d., s. 4.

Přesto skutečně severovietnamskou tvář získal Vietkong až po roce 1968, kdy došlo k „vybití“ většiny jeho vlastních kádrů během operace Tet.

Po tomto datu tak vlastně původní Vietcong přestává existovat vzhledem k tomu, že je nucen vyztužovat své řady obrovskou masou vojáků příšlých ze severu. Tito tak tvořili mezi 80-90% procent strukturu organizace.⁸⁹ To mělo samozřejmě i důsledek na vnitřní klima, které se tak nyní stalo zcela pro hanojské. To bylo dáno i faktem, že velká část příchozích byla členy severovietnamské komunistické strany „Lao Dong“.

Samotné hnutí mělo velmi složitou vnitřní strukturu, která je jedním z bodů, proč se v terminologii tak často objevují nesourodé údaje o počtu partyzánů, či počtu jednotek nasazených do bojů.

7.5.1 Organizace

Samotná struktura partyzánské organizace není o nic méně složitá než dohledání se jejího správného názvu. Zjednodušeně lze říci, že se PLA dělila na tzv. vesnické odbojové buňky-Thanh Phan Dan Quan Su a vojenské jednotky-Thanh Phan Juan Su. Zatímco vesnické buňky měly spíše formát podpůrných jednotek na zajišťování materiálu, lidí a informací, díky čemuž nezasahovaly ve většině případů do samotných bojů. Bojové jednotky byly tedy skutečnou „ozbrojenou“ pěstí hnutí. Díky tomu se struktura bojových složek ještě dále dělila na „hlavní ozbrojené síly-Bo Doi Chu Luc“ a „provinční ozbrojené síly-Bo Doi Dia Phuong“.⁹⁰

7.5.2 Hlavní ozbrojené síly

Byly tvořeny dobře vybavenými, vycvičenými a odhodlanými vojáky. I jejich členění bylo veskrze vojenského charakteru a dělilo se na prapory, pluky a divize. Tyto jednotky se považovaly za elitní ve smyslu indoktrinace vojáků, a pak také ve smyslu vlastní bojeschopnosti. Hlavní bojové síly tak byly schopny vést samostatné mobilní bojové operace. Není proto s podivem, že to byly právě tyto jednotky, které trpěly největším bojovým opotřebením. Ztráty kádrů tak měly za následek vysoké procento doplněných vojáků z řad pravidelné NVA.

⁸⁹ Rottman, G., c.d., s. 3.

⁹⁰ Tamtéž, s. 8-9.

Opotřebením těchto jednotek odpovídala i forma vybavování a doplňování nováčků, která často probíhala ve VDR. Díky tomu byl výcvik těchto jednotek nesrovnatelně kvalitnější než ostatních složek PLA.⁹¹

7.5.3 Provinční ozbrojené síly

Tyto jednotky byly věrné svému názvu provinční. Jejich styl boje, výcviku i doplňování rezerv probíhal z místních zdrojů dané oblasti Jižního Vietnamu. Jejich vybavení ani výcvik nebyly v žádném případě tak kvalitní, jako u jejich protějšků od hlavních bojových sil. Tato složka Vietkongu bojovala povětšinou jako skutečná partyzánská guerilla. Její členové byli mistři v nastražování pastí tzv. „punji“⁹² a přepadů malých jednotek ze zálohy.

Doplňování jednotek z místních zdrojů působilo dvojsečně. Jednak mělo za následek dobrou znalost okolí, což bylo pro partyzánského bojovníka nezbytností. Z druhé strany ale vyvolávalo občasné nedostatky bojovníků u těchto jednotek.

Samotným specifikem je pak převádění početních označení guerillových jednotek VC na standardizované systémy západních armád. Označení jako četa, rota, prapor, nebo dokonce divize tak musí být bráno spíše jako organizační pojem pro pojmenování velikosti určité guerillové jednotky. V žádném případě by nemělo docházet k automatickému přejímání údajů o počtu guerillových vojsk dle prostého přepočtu ze západních tabulek. Prapor Vietkongu tak v žádném případě nemusel velikostně odpovídat praporu pěchoty americké armády. Podobně lze postupovat i u ostatních názvů jednotek.⁹³ V tomto ohledu se použití západní vojenské terminologie jeví jen jako nezbytný krok při pojmenování zjištěného protivníka, ale nemá přílišnou hodnotu o jeho početnosti.

⁹¹ Kamas, D., c.d., s. 247.

⁹² Klasická zbraň guerilly. Povětšinou známá jako jáma s bambusovými hroty, často potřísněných výkaly.

⁹³ Rottman, G., c.d., s. 8.

8 Taktika pro vítězství

Počáteční střety s pravidelnou americkou armádou jasně ukázaly, že kterákoli forma otevřeného boje je pro bojovníky FNO a NVA naprosto smrtelná. Komunističtí vojáci se nedokázali vyrovnat svým americkým protějšků a v přímých bojích zaznamenaly obrovské lidské a materiální ztráty. Ty byly navíc podpořeny oficiální generální taktikou pro vedení boje s „okupanty“, jejíž maximum vypracoval velitel komunistických sil na jihu generál Nguyen Chi Thanh. V jeho očích mělo dojít k poražení nepřítele masivními útoky na americká a jihovietnamská vojenská zařízení.⁹⁴ Tyto objekty měly být ničeny v přímých bojích. Za základní jednotkou úspěchu zde generál předpokládal odvahu, čest a revoluční zápal za osvobození jihu. Tyto atributy v jeho pojetí stály mnohem výš, než dobrý vojenský výcvik, dobré vybavení a kvalitní bojové vedení. To, že jeho teorie o odvaze a revolučním zápalu neobstojí v přímém střetu na reálném bojišti se ukázalo záhy. Již první boje roku 1965 jasně naznačily, že takovéto pojetí generální vojenské strategie vede jen k obrovským ztrátám na lidských životech a materiálu, ale reálně nepřináší žádné hmatatelné výsledky.

Posledním hřebíčkem do rakve popsané teorie byly události listopadu 1965. Tehdy NVA spolu s Vietcongem přijala otevřený boj s americkými jednotkami v údolí Ia Drang. Výsledek byl naprosto katastrofální. Jednalo se do té doby o největší přímou vojenskou porážku severu.⁹⁵ Ia Drang jasně ukázal, že pokud by se dále pokračovalo v taktice masivních útoků na americké základny a pěší jednotky, tak jediným výsledkem by bylo reálné zničení komunistických bojových sil.

Z tohoto důvodu byla přijata nová strategie pro válku v Jižním Vietnamu. Ta, oproti otevřenému boji, předpokládala větší míru partyzánských operací po celém území Jižního Vietnamu. Její nedílnou součástí také bylo poučení z listopadového střetu u Ia Drang. Toto poučení by se dalo parafrázovat jako „chyťte Američany za opasky“. Generál Giap a jeho kolegové si dobře uvědomili, že čím blíže se dostanou k americkým jednotkám, tím více výhod jim odebere.⁹⁶ V tomto konkrétním případě hlavně mohutnou dělostřeleckou podporu. Dále došlo k posílení infiltrace přes Ho Či Minovu stezku a k většímu přísunu vojáků ze severu. Tito vojáci tak po roce 1965 začali přebírat hlavní tíhu válečných operací proti Američanům. Za tímto účelem mělo komunistické velení k dispozici značné lidské rezervy. K roku 1966 bylo odhadováno, že komunisté mohou nasadit do partyzánských operací na 120

⁹⁴ Frey, M., c. d., s. 108.

⁹⁵ Wiest, A., *The Vietnam War 1956-1975*, London 2002, s. 30-33.

⁹⁶ Tamtéž, s. 32.

tisíc partyzánů z řad FNO a na 200 000 vojáků NVA.⁹⁷ Jejich přísun byl zajištěn díky rozsáhlé Ho Či Minově stezce a také díky faktu, že Severní Vietnam měl odvodovou povinnost pro muže od 18 let věku. Tak byly zajištěny dostatečné lidské rezervy pro jižní válčiště.

S mohutným personálním zajištěním a spolu se zkušeností roku 1965 se mohl generál Thang bez větších obav pustit do boje dle nové válečné strategie. Ta nyní spočívala na rozdělení amerických a jihovietnamských vojenských sil na stovky izolovaných jednotek.⁹⁸ Jednalo se tak o „remake“ starého úspěšného plánu generála Giapa z boje proti Francouzům. V padesátých letech s touto taktikou slavil generál úspěch. Obrovská roztržitost reálně snižovala možnosti nasazení většího počtu vojáků do určité lokality. Také to znamenalo mnohem větší problémy s logistickou podporou a leteckým zabezpečením všech posádek. V neposlední řadě rozptýlenost představovala obrovský nárůst počtu potencionálních cílů.

Toto opatření, které vedlo k rozptýlení komunistických jednotek, mělo zajistit, aby vojenská aktivita nepřešla na stranu Američanů.

Američané jinak v nových podmínkách na bojišti zcela kralovali, a pokud by nedošlo k diametrální změně taktiky ze strany FNO a NVA, tak by to pro jejich vojska znamenalo velmi rychlý konec.

Fakt, že nová taktika je dobře nastoupenou cestou se začalo ukazovat již záhy v prvních potyčkách roku 1966. V nich se již komunistické síly nenechaly zaplést bezhlavě do pěchotních bitev, ale volily raději taktiku léček a boje v menších skupinách. To se brzo ukázalo jako velmi účinné řešení, které nalézalo odpovědi na otázky ztráty vojenské převahy. Američané tak sice naprosto dominovali ve vzdušném prostoru a na rovině palebné síly, ale pozemní boje byly jejich noční můrou.

Přesně jak předpokládalo nejvyšší komunistické velení, nedokázala pro - saigonská vojska adekvátně rychle přizpůsobit svoji taktiku té komunistické.⁹⁹ V praxi to znamenalo jen nikdy neutuchající snahu polapit guerillové jednotky v širokých prostorách Jižního Vietnamu, ovšem bez smysluplnějšího hlubšího plánu. Právě neschopnost nalézt adekvátní odpověď na taktiku guerillové války malých jednotek se stala tíživým problémem amerického velení. I z tohoto důvodu se začalo neobyčejně úzkostlivě dbát na ony koeficienty zabitých nepřátel

⁹⁷ Frey, M., c. d., s. 108.

⁹⁸ Tamtéž, s. 109.

⁹⁹ Myšlení většiny amerických vyšších důstojníků, skutečně nepředstavovalo výbuch kreativity, zářným příkladem toho byl i sám generál Westmoreland. Mnozí tvrdí, že svého vrcholu dosáhl jako velitel 101. výsadkové divize a na vyšší vojenské křeslo již nestačil. Právě neschopnost implementace moderních válečných taktik byla pro USA typická během celého konfliktu., Willson, H. J., *Velké omyly vojenských zpravodajských služeb*, Praha 2009, s. 147, 148.

a sčítání mrtvých těl.¹⁰⁰ Původně neškodná část vyhodnocování bojových akcí se tak změnila pod vedením McNamary skoro v obsesi, skrze niž byla hledána smysluplnost a účinnost provedených operací. Ani toto úzkostlivé počítání výsledků však nedokázalo zakrýt skutečnost, že taktika „najdi a znič“ není bez hlubšího propracování celkové rekonstrukční strategie dostatečnou odpovědí jak vést lépe válku.

Právě neexistence jakékoli systematictější strategie tak byla hlavním krokem do propasti při vedení válečných snah. Taktika pronásledování nepřítele do jeho konečného opotřebování slibovala dobré východisko pro řešení vojenského problému, jednalo se ovšem jen o část nutné škály programů pro stabilizaci saigonské vlády. Bohužel rozvojové projekty a projekty na podporu výstavby nové formy státní správy se nekonaly, nebo byly výrazně omezeny a bez řádné kontroly. To samozřejmě mělo za následek jejich nízkou účinnost, utopenou v neschopnosti a korupci státních úředníků. Ti jak bylo dobrým vietnamským zvykem své úřady proměňovali ve výnosné zajištění sebe a svých rodin.¹⁰¹ Určitou výjimkou se tak staly některé projekty vedené pod hlavičkou zpravodajských operací organizacemi výzvědného charakteru. Ty dokázaly relativně účinně nabídnout i další mimovojenské cesty při řešení běžných problémů. Jejich pokrytí však v žádném případě nestačilo na celé území Jižního Vietnamu, a tak se projekty podpory zemědělství, školství a jiné stávaly jen ojedinělými ostrůvky.¹⁰²

Komunistické taktice guerillových operací nahrávala nejenom neexistence širší vojensko-bezpečnostní strategie, ale také rozložení sil při vedení samotných vojenských operací. Zjednodušeně lze totiž říci, že od roku 1965 veškerou aktivitu při vyhledávání a ničení komunistických sil převzala na svá bedra Americká armáda a její zahraniční spojenci. Oproti tomu ARVN se dostala do role čistého pozorovatele, který prakticky nezasahoval do velkých bojových operací. Namísto toho se jihovietnamské složky stáhly do ulity a byl jim v novém rozložení sil přisouzen post strážců objektů, silnic a jiných prvků infrastruktury.¹⁰³ ARVN se tak dostala do role, která ji zcela vyřadila z participace na vlastním vedení války. Tento krok byl sice veden reálnou snahou zvýšit efektivitu bojových operací, jelikož ARVN po celá šedesátá léta byla velmi oslabena dezercí, korupcí a nízkou kompetencí většiny důstojníků, v důsledku však znamenal jen prohloubení problému. Jihovietnamská armáda tak ztratila na několik let možnost získávat zkušenosti

¹⁰⁰ Willson, H. J., c. d., s. 151.

¹⁰¹ Cooper, W., *Operation Phoenix: A Vietnam Fiasco Seen from Within*, History of the Vietnam War on Microfilms, in: www.namebase.com, s. 2, 3.

¹⁰² Moyer, M., *Phoenix and the Burds of Prey, Counterinsurgency and counterterrorism in Vietnam*, Nebraska 2007, s. 35-46.

¹⁰³ Frey, M., c.d., s. 108, 109.

a kvalitní vojenský personál. Namísto toho se z ní stal strážce vesnic a majetku.¹⁰⁴ Tedy první cíl v nové taktice komunistických sil.

To že oslabená jihovietnamská armáda se i tak zapojí do bojových operací se ukázalo během následujících let. Její zapojení ovšem bylo ve většině případů jiné, než by se očekávalo. Díky její pozici se totiž stávala jakýmsi prvním nárazníkem při diverzních akcích komunistů. Těm nedělalo příliš velké problémy způsobovat ARVN značné ztráty a ještě tak podryvat víru v její bojeschopnost.

Zjištění, že většina střetů se odehrává na úrovni jednotek v počtu okolo 300-500 mužů a že většinou jsou tyto útoky vedeny na průzkumné hlídky nebo na méně střežené objekty, vedlo jen k dalšímu přeorientování amerických sil.¹⁰⁵ Ty se tak stávaly ještě více atomizovány. Nově musely často přebírat úkoly dozorců nad oblastmi, které před tím nedokázala efektivně zabezpečit jihovietnamská armáda. Atomizace jednotek, která byla nepříjemnou realitou, tak jen napomáhala zabředávání Ameriky do neřešitelného problému pacifikace Jižního Vietnamu po čistě vojenské linii.

¹⁰⁴ Moyar, M., c.d., s. 6, 7.

¹⁰⁵ Frey, M., c.d., s. 108.

9 Boj o tepnu života

9.1 Ho Chi Minova stezka

Pod tímto názvem se skrývá materiální tepna, která pomáhala živit kola války ve Vietnamu po více než jedno desetiletí. Takto je známa na západě. Samotní severovietnamci ji spíše znali pod označením Truong Son.¹⁰⁶ Tento název byl používán, kvůli stejnojmennému místu v horách, kterým stezka procházela průsmykem, který nesl stejný název. Cesta se v průběhu šedesátých let stala nezbytnou materiálovou tepnou, která udržovala komunistické síly na jihu v bojeschopném stavu i přes silný vojenský tlak USA. Za toto více než jedno desetiletí prošla neskutečně bouřlivým vývojem, který se projevil nejenom na jejím vzhledu, ale samozřejmě také na jejím zázemí. To sestávalo ke konci šedesátých let z desetitisíců lidí v podpůrném personálu, který měl jediný cíl, a to udržet ji v provozu stůj co stůj.

Pokud je podoba stezky z konce šedesátých let známá, o to tajemnější je její vznik. Ten sahá na sklonek padesátých let, konkrétně do roku 1959. Tehdy bylo komunistickou stranou Severního Vietnamu přijato usnesení o vybudování komunikační sítě, která umožní tajně dopravit do Jižního Vietnamu staré kádry z Vietminhu, kteří budou pomáhat budovat podzemní síť odporu proti vládě sídlící v Saigonu.¹⁰⁷

Jelikož byla přeprava materiálu a několika tisíc vysloužilců podél hranic složitý úkol, byla utvořena speciální jednotka, která měla dohlížet na klidný průběh přesunu. Tou jednotkou se stala 559. podpůrná skupina, která byla ustavena ještě v roce 1959. V tomto roce byl také ustaven velitel celé naprosto tajné zásobovací linie. Stal se jím generál Vo Bam. Ten byl věren svému nařízení a pohyb na prazákladu stezky byl skutečně až do počátku šedesátých let prakticky nezachytitelný. Tomu odpovídala i strojová kázeň budoucích komunistických bojovníků jdoucích ze severu, z nichž většina jich přešla jako rolníci. Toto opatření je dělalo prakticky nevypátratelnými a jejich způsob dopravy tak zůstával dobře skryt. Do roku 1961 tak přes džungli podél hranic přešlo do Jižního Vietnamu na 4 500 kádrů relativně dobře zajištěných výzbrojí.¹⁰⁸

To, že stezka byla tak výborně ukryta před zraky okolního světa, byla také specialita generála Vo Bama. Ten správně pochopil, že klíčem k úspěchu je naprosto nekompromisní kvalitní maskování veškerých aktivit a perfektní puntičkářská organizace nejenom pohybu, ale všech správních záležitostí kolem hladkého fungování stezky. Za tímto účelem generál

¹⁰⁶ Plaster, J., *SOG the Photo History of The Secret War*, New York 1991, s.45.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 46, 47.

vytvořil systém správních jednotek pokrývající celou délku stezky. Tyto autonomní útvary nesly název Binh Tram. V reálu se jednalo o samostatně fungující celek, který dokázal díky své struktuře pokrýt veškeré aspekty dění kolem stezky. Každý se skládal z ženijní, pěchotní, protiletadlové, dopravní, logistické a zdravotní části. Každá Binh Tram jednotka zodpovídala za vlastní úsek, nejčastěji v délce 15-20 mil. Její pracovní náplň nespočívala jen ve starosti o průchodnost stezky, ale také o dokonalé maskování pohybu na ní nebo vytváření protiletadlových úkrytů podél jejího úseku. V neposlední řadě také zajišťovala „komfort“ přesouvajících se jednotek NVA a zodpovídala za obranu proti příslušníkům SOG.

Nad plynulostí dopravy dohlížel vždy velitel jednotlivé Binh Tram buňky. Ten tak fungoval jako jakýsi supervizor veškerých aktivit.¹⁰⁹

To, že americkým strojům přelétávajícím nad oblastí, kudy stezka procházela, dělalo takový problém ji detekovat, nebylo náhodou. Vietnamci měli obrovské zkušenosti z posledních dvaceti let skrytých bojů v džungli. Maskování se tak stávalo účinným způsobem boje proti silnějším nepříteli, který měl vždy technickou převahu na své straně. První zkušenosti získali severovietnamští stavitelé skrytých cest již během boje proti japonským vojskům. Tehdy byla nutnost dobře skrýt před okolním světem cesty do Číny. Těžce získané zkušenosti poté ženisté ze Severu rozšiřovali během bojů s francouzskou koloniální správou. To, že jejich umění dosáhlo pomyslného mistrovství, bylo dobře patrné během bojů o náhorní plošinu u Dien Bien Phu.

I na základě těchto zkušeností nebyl proto velký problém rozpracovat systém krytí pro budovanou stezku. Základem úspěchu byla perfektní „střecha“ ze zeleně, která by dokázala sama o sobě zakrýt co nejvíce z lidské činnosti. Za tímto účelem bylo striktně dohlíženo na kácení stromů, které se muselo dít jen v nezbytné míře. Pokud bylo odlesnění příliš velké, tak se i zeleň přivázela, popř. byla kritická místa maskována speciálními rošty s usekanou vegetací, která se pravidelně měnila. Tato pravidelná výměna probíhala tak dokonale, že nebylo ze vzduchu poznat, že se jedná o umělé patro stromového porostu. Celkově tak díky téměř dokonalému zamaskování cesty nebylo mnohé její úseky americké velení vůbec schopno letecky identifikovat. Jediným prostředkem tak zůstávalo získávání zajatců nebo vysílání pozemních průzkumných skupin, které musely neznámou oblast propátrat a přesvědčit se na vlastní oči, zda je skutečně bez života.¹¹⁰

¹⁰⁹ Plaster, J., c. d., s. 46-48.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 48-51.

9.2 Expanze

Všechna tyto opatření samozřejmě Hanoj připravovala za jediným účelem. Udržet dopravní tepnu naprosto provozuschopnou pro zásobování bojovníků na jihu. Dokonalá přípravná práce se projevila i v možnostech přepravy nákladu podél hranic. Pokud jsem psal, že systém pěšin spatřil světlo světa v roce 1959, tak v tomto a několika následujících letech se jednalo spíše než o dálnici pouze o systém průchodů džunglí. I tak však dokázala dobře sloužit účelu, na který v té době byla dimenzována, tedy přepravě bývalých komunistických kádrů a jejich materiální podpoře.

Mohutného rozšíření se dočkala až na počátku roku 1964. Tehdy bylo uvedeno v život prohlášení strany Lao Dong o zvýšení podpory komunistům na jihu. Díky tomu musela být stezka přebudována na masivnější dopravní tepnu.¹¹¹ Ta v budoucnu měla pojmout nejenom velké svazky vojsk NVA, ale také celou řadu samostatných nákladních kolon.

Oběhový systém stezky tak dostal novou krev. Srdce nové modernizované cesty bylo dislokováno blízko severovietnamského města Vinh.¹¹² Odtud směřovala doprava do Laosu, který překonávala ve třech hlavních proudech v horských soutěškách. Dále se pak přiblížila hranici s Jižním Vietnamem a pokračovala na jih podél hranice. Jakmile se však přiblížila k hranici, tak se její dopravní zázemí štěpilo na jednotlivé vývody směřující do Jižního Vietnamu. Doprava materiálu nefungovala jen ze severu, ale od poloviny 60. let směřovala významná tepna také z jihu od kambodžského přístavu Sihanukville.¹¹³ Ten zajišťoval významný přísun pomoci pro komunistické síly zvláště poté, co v rámci leteckých náletů Rolling Thunder začal být bombardován významný přístav Haiphong.

Samozřejmě že takový objem přepravy vyžadoval širokou škálu dopravních prostředků. Od poloviny šedesátých let proto bylo běžné, že velkou část dopravy zajišťovaly nákladní automobily. Jejich nasazení však bylo nebezpečné kvůli častým náletům. Proto byla velká část cesty vedena v noci, kdy se jezdilo s obrysovými světly nebo úplně bez nich. To bylo umožněno vycvičením posádek, které vždy jezdily na jednom úseku, a tak jej znaly téměř poslepu. Způsobem dopravy materiálu, který nevyžadoval takové krytí, byla doprava pomocí soumarů. To zajišťovali buď sami vojáci, nebo k tomu využívali speciálně upravená kola. Ta kolem sebe měla rámy z bambusu a díky tomu se na nich mohlo přepravit velké množství nákladu. Takováto úprava ale vylučovala jízdu v klasickém pojetí, spíše byl jezdec

¹¹¹ Frey, M., c.d., s. 70.

¹¹² Plaster, J., c.d., s. 48.

¹¹³ Tamtéž, s. 301.

jen jakýmsi vodičem. Posledním druhem masovější přepravy bylo využívání povozů tažených buvolů v neobvyklých případech docházelo i k využívání slonů.¹¹⁴

Pro potřeby válečné mašinérie bylo nejvhodnějším způsobem používání vozidel. Tento způsob ale kladl větší nároky na údržbu stezky a také na její zabezpečení zejména proti neustále hlídkujícím strojům letectva. Američané brzo zjistili, že na dlouhém úseku dopravních cest je vždy několik úseků, které představují klíčový bod. Mohlo se jednat o rokle, brody toků nebo průsmyky. Pokud byly poničeny, výrazně klesala i prostupnost stezky pro válečný, ale i lidský materiál.

Za tímto cílem letectvo speciálně vyhledávalo taková místa, která po jejich zničení fungovala jako pomyslná zátka.¹¹⁵ Samozřejmě, že na tato místa se také zaměřovala nejhustší obranná síť protiletadlové výzbroje na stezce. Ta ke konci šedesátých let dosáhla magického čísla 10 000 prostředků PVO (*Protivzdušná obrana*). Jejich největší koncentrace byla právě na klíčových bodech. V tomto ohledu se stala pověstná oblast okolo Tchepone v Laosu, kde byla soustředěna srovnatelná síla protiletadlových prostředků, jakou disponovala ta nejnebezpečnější místa nad Hanojí.¹¹⁶ K protiletadlové obraně tak ke konci šedesátých let přispíval kromě celé řady moderních prostředků i celý arzenál starých zbraní, často ještě kořisti z dob II. světové války, či jen dostatečný počet střelců ze samopalu AK-47.

System stezky se tak rozvinul do obrovské sítě, připomínající cévní soustavu lidského těla. Na její hladký chod, jak již bylo zmíněno, dohlížela obrovská síla vojáků a specialistů, kteří měli od velení v Hanoji jediný úkol udržet „tepnu života“ v chodu. Toto zadání se jim dařilo udržovat v reálném stavu nejen díky nasazení vlastních vojáků a perfektní organizaci práce, ale také díky místním laoským horalům. Tito povětšinou negramotní příslušníci lokálních horských etnik se ne vlastním zaviněním stali hlavním „opravárenským“ dílem celého ženíjního systému Ho Chi Minovy stezky. Severovietnamská armáda doslova „zotročovala“ tisíce místních lidí, kteří poté pracovali v nesmírně nuzných podmínkách na odstraňování škod či rozšiřování komunikací.¹¹⁷ Právě obrovské nasazení laoských horalů, kteří byli donuceni pracovat na stezce, bylo jedním z důležitých momentů ve vedení letecké kampaně proti stezce. Manuální síla tisíců lidí dokázala absorbovat poškození, a tím udržovat průchodnost cesty pro materiál. Samozřejmostí je, že Hanoj se ani v nejmenším neohlížela na lidské ztráty a na podmínky, v nichž lidé pracují, toto vše bylo vedlejší.

¹¹⁴ Plaster, J., c.d., s. 51, 52.

¹¹⁵ Kvůli těmto bodům byly spuštěny speciální letecké kampaně „STEEL TIGER“ a „TIGER HOUND“, Frankum, J., *Like Rolling Thunder, The Air War in Vietnam, 1964-1975*, New York 2005, s. 117-121.

¹¹⁶ Plaster, J., c.d., s. 52, 53.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 50-51.

9.3 USA a odhalování stezky

Lze tedy říci, že tajná válka o přerušení hladkého fungování stezky byla velkou prioritou USA. Hlavním činitelem tohoto snažení byly letecké operace. Neméně důležité, nebo ještě důležitější, však byly přímé monitorovací kampaně zastřešované MACV (*Military Assistant Command Vietnam-velitelství vojenské pomoci Vietnamu*) a vykonávané jednotkami SOG (*Studies and Observations Group-studijní a pozorovací skupiny*). Jejich průzkumníci tak nástupem tajných misí přinášeli ty nejpřesnější zprávy o přesunech komunistických sil a chodu jejich základů za hranicemi. Muži z těchto jednotek se tak stali americkými očima ve vojensky nedotknutelných oblastech Laosu a Kambodže. První jejich kroky za odhalením tajemství stezky byly podnikány již v bouřlivém roce 1964, ale to se jednalo o unáhlené pokusy, které vyzněly do ztracena.¹¹⁸ Teprve kvalitní příprava a výcvik umožnily provést úspěšné výzvědné operace jednotek SOG v roce 1965.

9.4 SOG

Pod tímto označením se skrývají patrně nejutajovanější vojenské průzkumné jednotky v celé historii války ve Vietnamu. SOG je zkratka slov „Studies and Observations Group-studijní a pozorovací skupiny“. Tento neurčitý název je pouze maskováním tajné skutečnosti. V původním pojmenování se jednotky nazývaly „Special Operations Group-jednotky zvláštních operací“, ale protože bylo cílem zcela utajit jejich fungování, tak byl název změněn, aby nedocházelo k zbytečným provokacím.¹¹⁹ Samotná organizace byla založena počátkem roku 1964 a měla se stát tajným nástrojem, který bude realizovat tajné vojenské operace vůči Hanoji. Tomuto zadání odpovídal i systém výběru a výcviku personálu. Jedním z bodů činnosti SOG se měla stát i penetrace do Laosu. Za tímto účelem byl speciálně sestaven model fungování jednotek, který byl posléze nacvičován v prvních měsících roku 1965.¹²⁰

Jednotky samotné byly složeny většinou z příslušníků zelených baretů či příslušníků jiných speciálních složek a několika domorodých vojáků. Konkrétní počet se většinou ustálil

¹¹⁸ Během léta 1964, byla na naléhání Roberta McNamary připravena operace „Leaping Lena“, v ní bylo vysazeno 40 jihovietnamských průzkumníků cvičených SOG do Laosu v oblasti Tchepone. Jejich výzvědná mise, která měla přinést informace o postavení NVA v Laosu skončila katastrofou, do několika hodin po přistání přežili jen 4 vojáci, ostatní byli pochyťáni nebo zabiti. Tento neúspěch přesvědčil McNamaru, že naléhat na brzké provedení misí se nevyplácí a že v budoucnu bude muset dojít k zapojení amerických specialistů do penetračních jednotek. Plaster, J., c. d., s. 21-25.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 18.

¹²⁰ Tamtéž, s. 21-25.

na číse tří amerických specialistů - velitel, zástupce velitele a radista - a pěti domorodců. Z místních kmenů byly většinou používáni jako členové týmů vojáci z etnika Nungů, etnických Číňanů. Postupem času, kdy docházelo k nárůstu misí a k vysokým ztrátám, byla začleňována i jiná horská etnika.¹²¹

SOG byl přísně tajnou organizací a o jeho existenci neměla tušení velká část amerických vojáků působících ve Vietnamu. Podobná situace byla i v samotném Washingtonu. Možnost úkolovat tyto jednotky a zpětně se seznamovat s jejich materiály měl jen velmi omezený exkluzivní počet vysokých důstojníků z MACV a Pentagonu.¹²² Tomuto formátu odpovídal i „styl“ jejich práce, kdy byly vysíláni na mise tzv. „přes plot“ a odkázáni jen na svoje schopnosti. Jejich jediným cílem byl monitoring zásobovacích tras NVA, vyhledávání stanovišť komunistů příšlých po bojích z jihu do odpočinkových oblastí a samozřejmě zajímání a únosy komunistických vojáků.

Díky jejich delikátnosti byla každá mise pečlivě zaznamenána a velitel byl vždy po jejím skončení odvezen na velitelství do Saigonu, kde probíhal „de briefing“.¹²³ Jednotky SOG působily v bojové oblasti, kde oficiálně nebyl ani jediný Americký voják od roku 1965. V roce 1968 proběhla výrazná reforma jednotek, kdy byla zřízena tři velitelská střediska pokrývající celé území hranic Laosu a Kambodže. Nově tak vzniklo velitelství SOG operací „sever“ se sídlem v Danangu, „střed“ se sídlem v Kon Tum a „jih“ v Ban Me Thuot. CCN (*Command and Control North*-Velitelství speciálních operací sever) bylo zodpovědné za Laos, CCC (*Command and Control Central*-Velitelství speciálních operací střed) za oblast styku hranice Laosu a Kambodže a CCS (*Command and Control South*-Velitelství speciálních operací jih) za Kambodžu.¹²⁴ Po této reformě mise jednotek SOG pokračovaly až do roku 1972, kdy byla organizace rozpuštěna.

9.5 Mise v Laosu a Kambodži

Jednotky SOG byly autorizovány pro podnikání přísně tajných misí okamžitě po přistání USMC (*United States Marines Corps-námořní pěchota USA*) v Danangu, kdy bylo zřejmé, že armáda bude potřebovat ty nejpřesnější zprávy o dění v Laosu. Během léta, probíhal výcvik velitelů průzkumných týmů pro tyto tajné mise s krycím označením „Shining Brass-blyštící se mosaz“. Penetrační operace dostaly povolení od prezidenta Johnsona, ale

¹²¹ Plaster, J., c. d., s. 50-51.

¹²² Tamtéž, s. 18.

¹²³ Tamtéž, s. 34.

¹²⁴ Tamtéž.

záhy byly výrazně redukovány americkým velvyslancem v Laosu, který jejich rozsah dramaticky seškrtil. Na podzim tak mohly začít jednotky SOG operovat pouze ve dvou oblastech schválených pro mise. Jednalo se o obdélníky o velikosti 10x20 kilometrů, přičemž jeden měl monitorovat situaci u hranic s Kambodžou na důležité silnici číslo 110, která ústila do Jižního Vietnamu poblíž Dak To. Druhý prostor monitoroval situaci na silnici číslo 165, jež přiváděla značné množství sil do okolí Danangu a Chu Lai. Výše zmíněné obdélníky umožňovaly přinášet informace jen ze 40 kilometrů hranice s Laosem, přestože její celková délka byla více než 400 kilometrů, jednalo se alespoň o první sondáž, na které se do budoucna mohlo dobře stavět.

Oprávněnost takovéto úvahy se potvrdila okamžitě po proběhnutí prvních 8 průzkumných misí, které do oblastí směřovaly od října do prosince roku 1965.

Průzkumné týmy „Aljaška, Iowa, Dakota, Kansas a Idaho“, získaly za poměrně malých ztrát neskutečně kvalitní zprávy o dění v Laosu, kolem důležitých cest 110 a 165.¹²⁵ Kvalita a počet jimi vyprodukovaných informací byla tak vysoká, že koncem roku bylo přijato usnesení o rozšíření misí na celou délku hranice s Laosem. Nové operace nesly krycí název „Prairie Fire-préríjní oheň“ a měly operační hloubku 20 kilometrů za hranicemi s Jižním Vietnamem.¹²⁶ Tento krok umožňoval přinášet mnohem více zpráv o všech vyústěních zásobovacích tras na jih, stejně jako přinášel lepší monitoring odpočívacích stanovišť NVA podél stezek hlouběji v Laosu. Mise „sogů“ se po schválení „Prairie Fire“ rozeběhly na plné obrátky a pokračovaly v Laosu až do roku 1971.

Složitější situace s odhalováním mystéria komunistických zásobovacích tras byla v Kambodži. MACV předpokládalo, že mnohé silnice pokračují přes Laos do kambodžského vnitrozemí. Tuto domněnku potvrzovaly letecké snímky, zajatci, ale zejména neschopnost polapit hlavní uskupení komunistických sil, které se ukryly před zničením během velkých operací let 1966/7. Výsledky bojů z okolí válečné oblasti „C,D“ a „železného trojúhelníku“ jasně ukazovaly, že hranice s Kambodžou je pro komunistické síly skutečně virtuální a že naopak kambodžské vnitrozemí pro ně představuje spásnou ochrannou oblast. Problém představoval samotný vztah USA ke Kambodži. Ten byl od roku 1965 na bodu nula a Washington neměl v Phnom Penhu ani velvyslance.¹²⁷ I z tohoto důvodu se stala Kambodža na dva roky prakticky nehlídanou oblastí, o které neměly USA příliš mnoho zpráv. Prolomit tento neutěšený stav se podařilo až v průběhu roku 1967, kdy bylo již zcela zřejmé, že bez monitoringu komunikací se vojska USA prostě neobejdou.

¹²⁵ Plaster, J., c.d., s. 29-33.

¹²⁶ Plaster, J., *SOG the Secret War's of America's Commandos in Vietnam*, New York 2004, s. 29-42.

¹²⁷ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 301.

V polovině roku byly autorizovány operace jednotek SOG pro Kambodžu s krycím označením „Daniel Boone“. ¹²⁸ Oblast pro průzkum byla schválena po celé délce hranice s hloubkou 20 kilometrů do vnitrozemí. Pro průzkumníky však byla stanovena velmi tvrdá pravidla nasazení. Nesměli nosit hodnostní označení, americké uniformy ani zbraně, jelikož vztahy s oficiální vládou v Kambodži byly velmi napjaté. ¹²⁹ V případě jakýchkoli problémů, byli prakticky odkázáni sami na sebe, jelikož oficiálně USA v Kambodži neměly žádné jednotky a z tohoto důvodu byla přísně zakázána i jakákoli letecká podpora. Přes tato omezení začaly od léta 1967 jednotky SOG dodávat prvotřídní informace o komunistických silách v Kambodži.

MACV, tak bylo brzo schopno identifikovat hlavní zásobovací trasy komunistických sil a místa, kde byla soustředěna většina NVA vojsk. Průzkumníci při svých penetracích zjistili, že kambodžské oblasti v délce od moře k tzv. „papouščímu zobáku“ tedy území, které zabíhalo hluboko do Jižního Vietnamu, jsou relativně bezpečná a že komunisté je příliš nevyužívají. ¹³⁰ Důvodem byla hlavně vysoká hustota obyvatel v silně zemědělských oblastech. Jiná situace však byla severně od tohoto území. V severní části Kambodže až po hranici s Laosem bylo rychle nalezeno vysoké množství posádek pravidelné armády a také bylo dislokováno nepolapitelné velitelství Vietcongu ¹³¹, které se nepodařilo zničit v Jižním Vietnamu během pozemních operací let 1966/67.

Výše popsané indicie vedly k postupnému rozkrývání systému stezek podél kambodžsko-jihovietnamské hranice. Tato zpravodajská činnost přinesla i jedno velmi nepříjemné překvapení. Ze strany průzkumníků bylo totiž potvrzeno, že Severní Vietnam využívá pro přepravu materiálu v masovém měřítku přístav Sihanukville a hlavní město Phnom Phen. ¹³² Byla tak doložena domněnka, která vysvětlovala rychlý přísun vojenského materiálu do jižních oblastí Jihu. USA tak doplatily na ztrátu vlivu v Kambodži z poloviny šedesátých let, ta se stala důležitým zásobovacím a odpočinkovým místem pro komunistické síly, které ji využívaly jako nedotknutelné stanoviště na zotavení. Tato holá skutečnost vedla později v roce 1969 k povolení náletů „ARC LIGHT“ strojů B-52 na místa dislokace velkých posádek NVA a o rok později vyústila k přímé invazi do Kambodže.

¹²⁸ Plaster, J., *SOG the Secret...*, s. 95.

¹²⁹ Bishop, Ch., c.d., s. 46.

¹³⁰ Tamtéž, s. 95-116.

¹³¹ Velitelství se nacházelo v části Kambodže, kde tvar hranic s RVN dostal přezdívku „Fishhook“, jen přes hraniční pásmo se nacházela válečná oblast „C“. Velitelství Vietkongu operující z Kambodže, je také někdy známé pod označením COSVN (Central Office, South Vietnam-hlavní velitelství pro Jižní Vietnam). Rottman, G., c.d., s.5.

¹³² Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 301-302.

9.6 Operace IGLOO WHITE

Patrně nejsofistikovanějším programem, který byl během Vietnamské války uveden v život a který měl detekovat pohyb na stezce, byl projekt s krycím označením IGLOO WHITE. Jednalo se o projekt, který podél Ho Či Minovy stezky rozprostíral prázáklad informační digitální sítě. Jejím základem, bylo rozmisťování pohybových senzorů do prostoru infiltračních pěšin.¹³³ Tyto seismické či zvukové senzory byly shazovány z letadel a vrtulníků nebo byly do oblasti umisťovány pomocí speciálních průzkumných týmů jednotek SOG. Impulsem pro vybudování takového systému pro monitoring zásobovacích tras byl relativní úspěch podobného zařízení používaného během obklíčení základny USMC v Khe Sanu na počátku roku 1968. Tehdy byl z letadel shazován do džungle značný počet senzorů, které monitorovaly pohyb jednotek NVA.¹³⁴ Jejich vyhodnocování pak pomáhalo vést nálety „ARC LIGHT“ strojů B-52. Díky úspěchu „neviditelných“ očí bylo rozhodnuto zkusit vytvořit podobný projekt na mnohem větší ploše a tou byla hlavní centra Ho Či Minovy stezky.

V ideálním případě mělo docházet k zachycování známek pohybové aktivity kolem klíčových bodů na stezce. Tyto údaje byly z přístrojů vysílány do letounu, který kroužil nad oblastí a zachycoval signál, který dále posílal do koordinačního centra projektu. To se nacházelo na letecké základně Nakhon Phanom v Thajsku. Tam byla veškerá data vizuálně zobrazena na nástěnné mapě a dále analyzována pomocí výpočetní techniky. Na základě vyhodnocení, pak bylo rozhodnuto o způsobu reakce na daný podnět.¹³⁵ Nejčastěji se informace předávaly i se souřadnicemi bombardovacímu letectvu. To následovně danou oblast zasáhlo vlnou náletů.

Zdánlivě dokonalý systém kontroly nepřátelské aktivity na stezce však trpěl mnoha neduhy, které značně snižovaly jeho účinnost. Jako největší překážka se ukázala skutečnost, že vyhodnocená data, nejsou sdílena v reálném čase s bombardovacím letectvem.¹³⁶ To tak prakticky znemožňovalo efektivně pokrývat místa pohybu komunistických zásobovacích kolon nálety. Respektive velká část úderů byla vedena se zpožděním a zákonitě tak způsobovala menší škody. Tento omezující prvek tedy vycházel z vlastního systému, oproti tomu další jsou již aktivní protiopatření NVA.

¹³³ Rosenau, A., Long, A., *The Phoenix Program and Contemporary Counterinsurgency*, RAND corporation, Santa Monica 2009, s. 15.

¹³⁴ Wilson, H. J., c. d., s. 154.

¹³⁵ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 15.

¹³⁶ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 66.

K první vlně opatření, která se strážci stezky naučili poměrně rychle aplikovat, bylo rušení seismických čidel. Strážní jednotky u stezky, totiž poměrně záhy zjistily, jaké nebezpečí jim signalizační zařízení maskované jako stonky vegetace může přinést. Tím nejjednodušším se ukázalo hnát podél stezky stáda vodních buvolů s přivázanými těžkými řetězy, které za sebou zvířata táhla. Tato primitivní rušička dokázala vytvořit dostatečně silné vibrace, aby byl pohyb hospodářských zvířat považován za průjezd nákladních automobilů. Sofistikovanějším způsobem pak bylo vytvoření elektronické rušičky, která fungovala na podvozku obrněného vozu a díky agregátům dokázala vytvářet vlastní seismické pole, která čidla nedokázala přesně určit a vysílala tak nepřesné informace, respektive mylné informace.¹³⁷

9.7 OP – 35 na stezce

Další složkou tajného boje za oficiální hranicí byly operace označené pod krycím názvem OP 35. Jednalo se o modifikaci působení průzkumných jednotek SOG zaměřenou na sledování Ho Chi Minovy stezky v oblasti za hranicemi Jižního Vietnamu. Týmy SOG v operační oblasti plnily stejné úkoly jako systém elektronického zabezpečení IGLOO WHITE. I ony měly na starost pozorování infiltračních stezek a navádění letounů na skryté objekty v džungli nebo přímo na stezku. Díky jejich složení, které pro tyto operace sestávalo pouze z několika amerických vojáků, většinou 3-4, zbytek tvořili lokální válečníci povětšinou z malých etnických horských kmenů. Nejčastěji tak skupina sestávala z 12 osob. Díky složení tak mohly SOG týmy plnit i mise zaměřené na získávání informací z místních zdrojů, nebo direktivní útoky vůči vytipovaným malým jednotkám NVA, či jejich důležitým představitelům.¹³⁸

Podobně jako u sofistikovaného systému senzorů i v tomto případě NVA brzy vyvinula systém protiopatření v boji s devon týmy. Tou nejlevnější variantou, a také neúčinnější, byla samotná hustota komunistických jednotek podél zásobovacích tras. Již ta sama o sobě výrazně komplikovala sběr dat a znamenala velmi vysoké riziko pro každou průzkumnou misi vyslanou do oblasti. Riziko pro průzkumníky zvyšovala skutečnost, že na mnoha místech fungovaly speciální vyčleněné „lovecké“ skupiny severovietnamské armády, jež se specializovaly na detekci skupin SOG.¹³⁹

¹³⁷ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 66.

¹³⁸ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 15.

¹³⁹ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 187-196.

Tím nejprimitivnějším způsobem obrany proti americkým průzkumným týmům byl pasivní boj. Tento způsob obrany byl založen na zkušenosti se značným zápachem tábořících jednotek NVA, který dokázal detekovat nosem každý příslušník amerických speciálních složek. Aroma množství nemytých těl, ale hlavně výkalů, bylo natolik silné, že průzkumníci podle jeho koncentrace dokázali přibližně detekovat tábořící nepřátelskou jednotku. Komunističtí vojáci proto na obranu roznášeli ve velkých barelech moč, a tu pak vylévali nebo ji natírali na stromy do neobydlených míst podél stezky. Případný průzkumný tým, pak mohl snadno prázdnou oblast zaměnit za tábořiště přesunující se armádní složky a na velitelství tak udat polohu neexistující jednotky.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 66.

10 Eskalace únor 1964 – únor 1965

10.1 Politika řízeného tlaku, únor – srpen 1964

Události přelomu roku, které vyvrcholily v další vládní převrat, v němž byl zbaven úřadu generál Minh, na čas odvedly pozornost od situace na „bojišti“ Jižního Vietnamu. Zraky poradců se sem opět zaměřily až koncem ledna, kdy se znovu pustily do analýzy dat z aktuální situace ve FNO. Vyhodnocování záměrů a síly guerilly se tak rozjelo znovu na plné obrátky spolu s analýzou stability domácího režimu nově vedeného generálem Khanem.¹⁴¹

Washington vědom si svých vojenských determinantů při řešení partyzánské války hledal novou strategii, která by umožnila lépe řešit problémy asymetrického válčiště.¹⁴² Důstojníci z MACV však museli vyřešit několik zásadních rozporů mezi jejich přáním a skutečností.

Za prvé jim bylo jasné, že americké síly v Jižním Vietnamu nejsou schopny podnikat žádné operace většího charakteru. Mimo stály speciální jednotky, které cvičily jednotky obdobného charakteru u ARVN, jejich počet byl ale v lednu 1964 natolik nízký, že efektivně snížit moc FNO nemohly. Tím se vylučovala možnost zvýšit tlak na Severní Vietnam za pomoci primárního nasazení amerických bojových jednotek na válčiště. Počet amerických poradců, kterých bylo k počátku roku 1964 na půdě Jižního Vietnamu na 16 000, toto v žádném případě neumožňoval. A nutno podotknout, že taková nebyla ani strategie politiky poradců. Ti neměli být vlastní bojovou silou, ale skutečně jen experty na výcvik, boj a provádění sběru informací z válčiště, tímto jim tedy ani vedení vlastních operací nepřislušelo.

Jediným možným způsobem aktivní války za americkou stranu tak mohlo být letectvo. To bylo dislokováno na pozemních základnách v Jižním Vietnamu, dále v Thajsku, Guamu, a pak také na palubách lodí 7. flotily v Jihočínském moři. K únoru 1964 však ani letectvo nemělo dostatečnou sílu na vedení přímých operací vůči Hanoji, respektive ne za předpokladů nerozšíření války na celý Vietnam. Právě eskalace byla momentem, který brzdil veškerou vojenskou politiku USA v této oblasti až do léta 1964. Strach z postoje Číny, SSSR, ale i ostatních spřátelených států se jevil jako skutečně výrazný neovlivnitelný činitel na politiku Washingtonu.

¹⁴¹ McNamara, R., c.d., s. 111-115.

¹⁴² Více o debatách kolem začátku roku 1964 McMaster, H., c.d., s. 62-84.

Hlavní silou pro vedení aktivnější války tak stále zůstávala ARVN, respektive její elitní oddíly výsadkářů, námořní pěchoty a speciální síly. Ty se vyznačovaly nesrovnatelně větší morálkou než běžné pěchotní útvary a prakticky jako jediné byly schopny vést aktivní bojovou činnost. Ostatní složky ARVN trpěly všeobecně popsanými neduhy, jako byla nízká bojová morálka, nízká připravenost branců a špatné velitelské kádry. Navíc byly mnohé jednotky infiltrovány sympatizanty FNO, a tak ani ideové sepětí se saigonskou vládou nebylo příliš pevné. Výše popsaný seznam veličin tak jen podtrhoval skutečnost, že jihovietnamská armáda nebyl příliš vhodnou silou pro vedení válečných operací, a to navíc úzce speciálního charakteru, který byl proti Hanoji schválen.

10.2 OPLAN 34 A

Přes výše uvedené problémy byl v únoru přijat plán zvýšeného tlaku na Sever, založený na aktivnější vojenské a zpravodajské činnosti.¹⁴³ Krycí název celé operace nesl pojmenování operace „OPLAN 34 – A“.¹⁴⁴ Mělo se jednat o aktivnější politiku vůči Hanoji, která zcela zapadala do stavu pomalu eskalující války. Washington spatřoval v zavedení nového systému operací možnost jasně vyjádřit vládě VDR svůj postoj k situaci ve Vietnamu. Jednoduše se mělo jednat o vzkaz, který říkal, že aktivity Hanoje v Jižním Vietnamu a Laosu by měly přestat, jinak budou potrestány.¹⁴⁵

Samotné mise 34-A byly založeny na strategii o čtyřech stupních. V prvním stupni se mělo jednat o rozrušující akce, které sledovaly cíl napadání posádek a jejich další „obtěžování“ prostředky nízké intenzity. Druhý stupeň představoval náhodné útoky na cíle vojenského charakteru, které jsou pro Hanoj důležité. Level tři představoval pouze rozšíření již naznačeného ničení důležitých objektů. Jediný rozdíl byl sledován v celkovém objemu útoků, který měl výrazně narůst. Zatímco stupeň dvě měl způsobovat ztrátu podpory pro Hanoj mezi vlastním obyvatelstvem, stupeň tři již měl přinášet hmatatelné ekonomické ztráty. Posledním patrem operace byl krok číslo čtyři, který měl přijít na řadu jako poslední. V jeho nasazení se mělo zhmotnit plošné bombardování VDR, které by zničilo veškeré kapacity

¹⁴³ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 149.*

¹⁴⁴ Sheehan, N., *The Pentagon Papers*, New York 1971, s. 236.

¹⁴⁵ Hanyok, R. J., „*Skunk, Bogies, Silent Hund's and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery, 2-4 August 1964*“ in : *Cryptologic Quarterly*, 2000 č. 4/ 2001 č.1, s.8.

umožňující podporovat komunisty na jihu a taktéž mělo výrazně oslabit samotnou ekonomiku Hanoje.¹⁴⁶

Výše naznačené rozdělení operaci 34-A tak mělo představovat nový koncept politiky vůči VDR. Hlavním vedoucím činitelem tohoto plánu se staly výsadekové operace tajných jihovietnamských či žoldnéřských jednotek na území Severního Vietnamu a námořní nájezdy na pobřeží za DMZ (*Demilitarized Zone-demilitarizované pásmo*). Cílem jejich misí se staly sklady, komunikace nebo vojenská zařízení, které byly napadány při bodových útocích. Tomuto stylu válčení se začalo říkat „tesařina“, jelikož systém připomínal štípání třísek. Američané v operacích 34-A přímo nefigurovali, jen je platili, připravovali a poskytovali materiál na provedení.¹⁴⁷

Ačkoli systém zvýšeného tlaku vypadal na papíře dobře, v reálném prostředí se zcela minul účinkem. Po několika měsících, kdy operace probíhaly, bylo jasné, že první, druhý a třetí stupeň naprosto selhává. V žádném kroku, který Hanoj činila, nebylo znát, že by jí nájezdy SF nějak výrazně podlamovaly. Neblahý stav se stal důvodem k analýzám, které jen potvrdily, že plány sice vypadají dobře na papíře, ale realitě bojiště v žádném případě neodpovídají. Hlavní důvod byl spatřován v naprosté atomizaci všech akcí, které spíše připomínaly oťukávání protivníka namísto pořádného úderu. V tomto smyslu se vyjádřil jak ředitel CIA John McCone, tak Robert McNamara. Není proto divu, že operace byly popisovány jako „krůpěje potu“, které nemají naději na úspěch.¹⁴⁸ Přestože měl McNamara k systému represivních operací výhrady, v globále je hájil jako politiku, která jde dobrou cestou¹⁴⁹. Jeho slova zněla hodně zvláště zejména po březnu 1964, kdy se ministr obrany vypravil do Jižního Vietnamu na svoji již desátou inspekční cestu. V rámci ní zjistil, že skutečně operace 34 – A vypadají lépe na papíře než ve skutečnosti, ale mnohem nepříjemnější bylo zjištění, že generál Khan nedrží situaci pevně v rukou. Naopak se zdálo, že jeho podpora je velmi nízká a v křesle se drží jen díky intrikám a represí.¹⁵⁰ I toto zjištění bylo jedním z důvodů, proč začal být Washington nedůvěřivý ke zprávám od velitele MACV generála Harkinse. Jeho depeše byly neustále optimistické a situace v RVN v nich byla popisována v lepším světle, než zjistil McNamara.

Na základě dodaných a zjištěných podnětů začala být připravována nová koncepce aktivní vojenské politiky. Ta měla doznat značné změny oproti původnímu znění operací 34-A. Nový plán se zpracovával od června 1964 a nesl krycí označení 37-64. MACV tak

¹⁴⁶ Hanyok, R. J., c.d., s.8.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 9.

¹⁴⁹ McMaster, H., c.d., s. 120.

¹⁵⁰ Frey, M., c.d., s. 80.

vyvinulo ve spolupráci s dalšími organizacemi třístupňový plán vojenských operací, který měl lépe reagovat na situaci ve Vietnamu v létě 1964. V novém zadání se mělo jednat o pozemní mise v Laosu a Kambodži, dále útoky na pobřežní pás VDR a letecké operace proti předem vybraným cílům.¹⁵¹ Ty byly vybrány při špionážních letech strojů U-2 s krycím označením „Lucky Dragon“ a ve finální verzi představovaly 87 klíčových objektů po celém území Severního Vietnamu.¹⁵² Tedy cílů na chirurgicky přesné bombardování, jež nějakým způsobem představovaly pátevní podniky severovietnamského hospodářství.

Ačkoli se zdálo, že návrh misí 37-64 má mnohem reálnější naději na úspěch, nedošlo k jeho spuštění, naopak Washington dál pokračoval v misích dle plánu 34-A. Jedinou změnou tak mohla být zvýšená pozornost, kterou operátoři misí nyní věnovali severovietnamskému pobřeží.

Nové zadání z června znamenalo přepracování koncepce. Výsledky ze snímkování během misí 37-64 byly zapracovány, ale nově přibýlo zvýšené sledování radiové komunikace, monitorování pobřežního pásu severně od DMZ, mapování Cho Chi Minovy stezky a zvýšená aktivita oddílů speciálního určení, a to jak na půdě Jižního Vietnamu, tak i za jeho hranicemi, konkrétně se uvažovalo o pohraničním pásmu Kambodže.¹⁵³

Tento model měl přinést zvýšení „vyvažovacího“ tlaku na Severní Vietnam. Tedy jakmile by docházelo k nárůstu bojové aktivity VC, měla být v rámci OPLAN 34 - A spuštěna operace, která by citelně zasáhla bojové schopnosti FNO, popřípadě by zasažením důležitého cíle na Severu donutila vládu v Hanoji k ústupkům. Zjednodušeně se tedy jednalo o systém akcí podle hesla „oko za oko“. Přičemž jednou z hlavních premis celého nového systému bylo nedopustit nekontrolovatelný nárůst vojenských komunistických vojenských aktivit. Kosmetická úprava plánování diverzních misí nebyla jedinou změnou, kterou Washington provedl. Americké síly v oblasti se dočkaly nového vrchního velitele, tím se stal armádní generál William Westmoreland.¹⁵⁴ Ve funkci nahradil věčně optimistického generála Harkinse, jehož vidění bezpečnostní situace již nepůsobilo delší dobu věrohodně a po březnové misi ministra McNamary bylo o jeho osudu prakticky rozhodnuto.¹⁵⁵

¹⁵¹ Frey, M., c.d., s. 80.

¹⁵² Sheehan, N., *The Pentagon Papers*, New York 1971, s. 303.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Westmoreland, William C., (1914-2005) Velitel MACV (1964-1968). Stal se hlavním strůjcem teorie opotřebování, která měla přinést porážku komunistů v Jižním Vietnamu. V polovině šedesátých let byl „Westy“ nesmírně oblíbenou mediální postavou. S postupující dobou, však jeho obliba klesala. Po ofenzivě Tet z počátku roku 1968, byl povýšen do čestné funkce velitele sboru náčelníků štábů.

¹⁵⁵ Frey, M. c.d., s.80.

11 Tonkinský incident

Cyklus událostí kolem přestřelky v Tonkinském zálivu začal již během léta 1964. V těchto měsících se jihovietnamské speciální síly zaměřily v rámci tajných operací pod hlavičkou kampaně OPLAN 34 A na pobřeží Severního Vietnamu. Jihovietnamské speciální síly v této lokalitě provedly několik sabotážních akcí. Jejich častým cílem byly i důležité vojenské objekty na ostrovech Hon Me a Hon Nieu, kde se nacházely radarové stanice.¹⁵⁶ Vojenské tažení proti cílům na pobřeží mělo největší razanci právě v letních měsících. Tyto diverzní aktivity měly za následek vyšší pohotovost severovietnamské armády, která z bezpečnostních důvodů zvýšila monitoring napadaného území.

11.1 DeSoto patroly

Do tohoto systému tajných operací patřily i speciální radiolokační mise v rámci „DeSoto“ patrol. K lodím, které vykonávaly tyto průzkumné plavby, patřil i torpédoborec s označením (DD-731) a jménem Maddox, v té době jedno z plavidel 7. flotily.¹⁵⁷ Toto úkolové uskupení mělo již delší dobu své postavení v Jihočínském moři a zajišťovalo námořní operace u pobřeží Vietnamu. Samotné „DeSoto“ mise spatřily světlo světa během roku 1962 a jejich klíčovým zaměřením byly průzkumné plavby v Tonkinském zálivu. Za tímto účelem nesly lodě speciálně upravené kontejnery s výzvědnou aparaturou a speciálně vyškolenou část posádky pro jejich obsluhu.¹⁵⁸

Zadání misí z roku 1962 bylo několikrát upraveno. Nejprve na zásah velitele 7. flotily, kdy byly plavby autorizovány pro veškerou zpravodajskou činnost, jako bylo fotografování pobřeží, výzkum mořských proudů, výzkum členitosti pobřeží a samozřejmě monitoring komunikace na pobřeží VDR. Při první úpravě zadání pro plavby došlo také ke zkrácení hranice, v níž lodě měly operovat od pobřeží, a to pod 20 námořních mil.¹⁵⁹

Po této korektuře přišla další v polovině ledna 1964, tehdy byl úkoly pro plavby rozšířeny o monitoring schopnosti obrany severovietnamského pobřeží před nájezdy speciálních sil. V polovině ledna se tak dostává do plánování cizí činitel, a tím je koordinace s tajnými operacemi na pobřeží VDR, prováděných pod hlavičkou plánu 34 – A.¹⁶⁰ Tento

¹⁵⁶ Plaster, J., *SOG the Photo...* c.d., s. 33.

¹⁵⁷ Syrůček, M., c.d., s. 144 nebo *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 182,183.

¹⁵⁸ Vybavení pro tzv. mise ELINT-sběr elektronických informací., Hanyok R. J., c.d., s. 4.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 5.

¹⁶⁰ *FRUS*, 1964-1968, Volume I. Vietnam, memo. 264.

aspekt přinese do budoucna nejvíce problémů, jelikož oba programy měly vlastní velení a nespolupracovaly spolu. Mise tak mohly probíhat nezávisle na sobě, aniž by byly koordinovány. Z bezpečnostního hlediska to mohlo představovat značný problém.

Po delší odmlce úkoloval „DeSoto“ mise sám generál Westmoreland, který požadoval informace o schopnosti obrany VDR v oblasti kolem ostrovů Hon Me, Hon Nieu a okolí Vinh Sonu. Torpédoborce tak měly přinést přesnější obrázek cíle pro nájezdy v rámci operací 34-A plánovaných na červenec.¹⁶¹ Poslední plavbu provedl torpédoborec USS Craig (DD-885), jeho mise se obešla stejně jako ty předešlé bez nehod. Další lodí, která se vydala do vod Tonkinského zálivu, byl na přelomu července a srpna torpédoborec USS Maddox .

Mise Maddoxu dostala za úkol prozkoumat komunikační pole podél pobřeží VDR. Také se měla zaměřit na schopnosti pobřežní obrany proti nájezdům rychlých člunů od jednotek SOG. V neposlední řadě měl torpédoborec zjistit, zda je reálné, aby VietCong dostával zásoby ze severu námořní cestou pomocí pobřežních plavidel. Posledním úkolem lodi, který byl spíše takovou nepsanou zásadou, byl dohled nad dodržováním svobodné plavby v mezinárodních vodách. Kapitán plavidla John Herrick také obdržel směrnice určující vzdálenost lodi od pobřeží. V případě VDR se mělo jednat o 8 námořních mil, v oblastech s ostrovy jen o 4 míle od pobřežní čáry.¹⁶²

11.2 Maddox pod palbou

Neklidné léto na pobřeží, ani přes zvýšenou vojenskou aktivitu NVA, neskončilo. V noci z 31. července na 1.srpna se uskutečnil další nájezd speciálních sil na radarové základny na ostrovech Hon Me, Hon Ngu a na okolí přístavu Vinh. V rámci této mise došlo k odhalení útočících vojáků, které si vyžádalo menší přestřelku, během které se jihovietnamský útočný tým stáhl.¹⁶³ Následná pátrací akce, která vyburcovala celé pobřeží přímo vedla k napadení amerického torpédoborce Maddox v Tonkinském zálivu.

Maddox byl v době, kdy se uskutečnila sabotáž na ostrovech, v mezinárodních vodách a trávil noc mimo dosah pobřeží tak, jak zněl plán operačního rozkazu pro jeho misi. Kapitán Harrick ovšem z můstku Maddoxu pozoroval stahující se čluny jednotek SOG, které mířily na svoji bázi v Da Nangu.¹⁶⁴ Není proto pochyb, že se do této lokální akce v žádném případě nemohl zapojit. Jeho plánovaná změna plavby ho však přivedla přímo doprostřed oné

¹⁶¹ Hanyok, R. J., c.d., s. 5.

¹⁶² Tamtéž, s. 6, 7.

¹⁶³ Plaster, J., *SOG the Photo...*, c.d., s. 33.

¹⁶⁴ Hanyok, R. J., c.d., s. 12.

horké půdy z předešlých hodin.¹⁶⁵ V době, kdy vplouval Maddox do blízkosti postižené oblasti, se tam nalézala i silná severovietnamská eskadra lodních plavidel. Jednalo se o tři rychlé torpédové čluny P-4 sovětské výroby, neznámý počet menších podpurných plavidel a několik středně velkých lodí, známých pod označením „SWATOW“, které v oblasti působily jako podpurná plavidla předávající ostatním lodím radiové zprávy z velitelství.¹⁶⁶ Pro americký torpédoborec představovaly hypotetické nebezpečí jen torpédové čluny P-4, zbytek nebyl schopen dostatečně rychlé plavby nebo neměl dostatečnou výzbroj k jeho ohrožení. Nebezpečných rychlých člunů ze Sovětského Svazu mělo severovietnamské námořnictvo celkem 12 a obdrželo je během dodávek mezi lety 1961-64.¹⁶⁷

Situace v okolí tak nepatřila k neklidnějším a Američany zachycená rádiová komunikace mezi severovietnamskými čluny a jejich velitelstvím to jen potvrzovala. Z hlášení jasně vyplývalo, že pobřežní hlídky mají kontakt s nepřítelem, který se stále nalézá v okolí pásu vyznačujícího pobřežní výsostné vody. Rozkaz od velitelství byl pro lokální hlídky jasný, pokračovat v pátrání po „nájezdnicích“ a pokud si to vynutí situace, zahájit boj.¹⁶⁸ Tato relace ze základny v Ben Thuy tak značně znepríjemnila celou situaci. Kapitán Harrick byl o rozkazech nepřítele informován rádiovou zprávou a jen několik minut poté oznámil depeši na velitelství 7. flotily, že ukončuje „DeSoto“ misi, která se stává za daných podmínek extrémně nebezpečnou.¹⁶⁹ Tím se na čas uklidnila celá situace kolem pobřeží VDR. Další dějství se začalo odehrávat 2. srpna, kdy se Maddox vrátil na svoji původní trasu a pokračoval v misi podél pobřeží. Předchozí uklidnění situace se tak opět začalo komplikovat, protože jednodenní pauza nedokázala uklidnit značně nestabilní situaci kolem ostrovů.

Torpédoborec se tak vrátil na plánovanou linii své mise, která již sama o sobě byla značně provokativní vzhledem ke skutečnosti, že loď plula po celý den na dohled pobřežní linie VDR. Potvrzení domněnek, že situace není o nic více klidnější, než byla před několika dny, přišlo během dne, když z odposlechů rádiové komunikace severovietnamských jednotek vyplynulo, že soustředění člunů P -4 a dalších lodí kolem ostrova Hon Me nijak nepolevuje.¹⁷⁰ Zpráva tohoto charakteru se rozhodně nedala označit za dobrou, zejména ne pro americký torpédoborec. Toto zdání potvrdila i komunikace mezi MACV a velitelstvím 7. flotily, která označovala situaci za vážnou. Bohužel žádné podobné zprávy se nedostaly na

¹⁶⁵ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 183.*

¹⁶⁶ Hanyok, R. J., c.d., s. 12, 13.

¹⁶⁷ Pejšoch, I., a kol, *Válečné lodě 5, Amerika, Austrálie, Nový Zéland od roku 1945*, Praha 1994, s. 352.

¹⁶⁸ Hanyok, R. J., c.d., s. 13.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Maddox, který tak pokračoval dál ve své misi, aniž by byl jakkoli zpraven o nárůstu vojenské aktivity v místě jeho plavby.¹⁷¹

Koncentrace plavidel pobřežní obrany měla jediný účel potrestat a zahnat útočníky z posledních dnů. Opakované útoky jednotek SOG tak nepřinesly žádný výraznější vojenský efekt a jen utvrdily Hanoj v postoji, který vyžadoval tvrdě zasáhnout v případě jakékoli další vojenské akce proti území Severního Vietnamu. Aktivita loďního svazu tak dávala tušit, že situace kolem lodi kapitána Harricka ještě zdaleka není u konce.

K samotnému útoku došlo ve večerních hodinách poté co se rychlé čluny P-4 začaly nebezpečně přibližovat k Maddoxu a zaujímat bojové postavení. První výstřely však padly z americké strany a byla to palba z paluby torpédoborce, která byla jakýmsi posledním varováním.¹⁷² Její zamýšlený účinek se však nedostavil, a tak pokračováním celé události bylo vypuštění dvou torpéd z komunistických lodí. Ta však nebyla úspěšná. Maddox je dokázal na velmi blízkou vzdálenost vymanévrovat.¹⁷³ V tuto chvíli se již jednalo o regulérní vyhlášení námořní bitvy. Na to samozřejmě musel kapitán Harrick reagovat. Okamžitě vyhlásil bojový poplach a přivolal leteckou podporu z mateřské letadlové lodi Ticonderoga.¹⁷⁴ Tu během několika minut zajistily 4 stroje F-8E Crusader. Letouny po dosažení bojové oblasti okamžitě zahájily palbu na útočící čluny a spolu s palbou torpédoborce je všechny potopily. Výsledkem bitvy, která trvala necelých 37 minut, byly tři potopené torpédové čluny na straně Severního Vietnamu a oprýskaný loďní nátěr na můstku torpédoborce Maddox, který byl poškozen díky odráženým kulkám.¹⁷⁵ Z vojenského hlediska se tedy jednalo o mizivé škody. Mnohem důležitější ale byla otázka politická, ta se touto lokální námořní bitvou zcela radikálním způsobem začala měnit.

Námořní šarvátka měla okamžitou odezvu jak v Hanoji, tak především v Bílém domě. V Americe byla zpráva okamžitě předána čelním představitelům vlády a samozřejmě prezidentovi. Detailní analýza, která byla spuštěna záhy po odeznění útoku, přinesla poměrně rychle své závěry. Ty zastávaly názor, že celý střet v Tonkinském zálivu z 2. srpna je souhrou politováníhodných náhod a padá z největší míry na vrub strachu, špatnému úsudku a napjaté situaci na pobřeží.¹⁷⁶ Tento nahodilý sled událostí, který skutečně neměl hlubší smysl než lokální přestřelky, však vyvolal dalekosáhlé reakce.

¹⁷¹ Hanyok, R. J., c.d., s. 13.

¹⁷² Tato informace je důležitá z hlediska toho, že USA operovala roky s tvrzením že první výstřel přišel ze severovietnamské strany. Reálně však je jasné že palba kapitána Harricka, byla jen pokusem o poslední varování a útočníky zde skutečně byly čluny VDR., Hanyok, R. J., c.d., s. 16.

¹⁷³ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III. s. 183.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Rusk, D., c.d., s. 445.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 445.

Americká strana se nehodlala smířit s tím, že byla napadena její loď v mezinárodních vodách. Maddox tak nebyl odvolán ze své plavby, ale naopak byl posílen o další americký torpédoborec DD-951 USS Turner C. Joy. Ten spolu s Maddoxem vytvořil TF (*Task Force-úkolové uskupení*) 72.1. Obě plavidla pak společně pokračovala v plavbě podél břehů Severního Vietnamu a dále plnila rozkazy v rámci započaté DeSoto patroly. V dodatku jejich rozkazu na misi z 3. srpna bylo stanoveno, že v případě jakéhokoli dalšího kontaktu mají právo okamžitého nasazení zbraní.¹⁷⁷

Tento krok tak v žádném případě nevedl ke snížení latentního napětí. Přestože americká strana věděla, že události 2. srpna jsou patrně nahodilé a jsou výslednicí mnoha nezávislých faktorů, včetně špatné koordinace jednotlivých misí na úrovni vlastních velitelství.¹⁷⁸ Jelikož mise torpédoborců měly jiné plánování než tajné mise pod hlavičkou OPLAN 34 –A . I přesto převládl názor nahlížet na útok jako na provokaci. To samozřejmě posilovalo úvahy o incidentu jako dílku ve skládance, která nevyhnutelně povede k otevřené válce.

Skutečnost, že americká a jihovietnamská strana nepohlíží na incident jako důvod ke zmírnění vojenských operací, byla potvrzena 3. srpna. Tehdy proběhla další tajná sabotážní operace v rámci misí 34-A. Tentokrát se jejím cílem stala radarová základna na ostrově Vin Son a další vojenské objekty u ústí řeky Rhon.¹⁷⁹ Je tedy nesporné, že ráno 4. srpna se většina posádek na pobřeží Severního Vietnamu probudila do značně znepokojivého rána.

Události, které by napovídaly, že se napětí přelije do konkrétních vojenských střetů, se spustily v 19:40. Tehdy operátoři u radarů obou plavidel TF 72.1 oznámili pozitivní radarový kontakt.¹⁸⁰ To umožnilo spustit sled událostí, které vyústily v druhý incident v Tonkinském zálivu. Pokud je posloupnost událostí během šarvátky 2. srpna nepřehledná, ale dobře popsaná, pak průběh střetu ve večerních hodinách 4. srpna je skutečnou džunglí nesourodých hlášení a domněnek.

Celá eskapáda začala, jak již bylo uvedeno, krátce před sedmou hodinou večerní, kdy obě lodě nahlásily pozitivní radarový kontakt s neurčeným počtem cizích plavidel. Tento odhad byl za několik minut korigován a operátoři hlásili pozitivní kontakt s hlídkovými plavidly ve vzdálenosti 36 námořních mil od TF. Toto bylo na můstcích vyhodnoceno jako námořní léčka, do které se snaží vmanévrovat americká plavidla, a proto byla nařízena změna kurzu. To situaci na nějaký čas uklidnilo.

¹⁷⁷ FRUS, 1964-68, Vol I. Vietnam, memo. 272.

¹⁷⁸ FRUS, 1964-1968, Vol. I. Vietnam, memo, 264.

¹⁷⁹ Plaster, J., *SOG the Photo...*, s. 32.

¹⁸⁰ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 183, 184.

Další poplach byl vyhlášen až krátce po půl deváté, kdy operátoři u obrazovek opět hlásili kontakt s čluny a neurčeným počtem letounů. To po zkušenostech Maddoxu z 2. srpna mělo okamžitou odezvu. Na pomoc před napadením bylo povoláno vzdušné krytí z Ticonderogy. Zde se ovšem celá situace velmi zamotává, jelikož letadla po dosažení cílového prostoru nemohla žádný cíl potvrdit, stejně na tom byly i oba torpédoborce.¹⁸¹

Nově se kontakt podařilo navázat až několik minut po půl desáté, a to ve vzdálenosti pouhých 13 námořních mil. Navíc můstky hlásily, že obě lodi jsou pod torpédovým útokem. V reakci byla spuštěna odvetná palba, ale její účinnost nebyl nikdo schopen potvrdit, jelikož nad hladinou moře ležel opar a byla tma. Po tomto intermezzu se situace na několik minut zklidnila. Nově propukl zmatek asi po hodině. V této době se opět měla objevit neznámá plavidla, a to pouhých 11 námořních mil od torpédoborců. Vyslaná letadla z Ticonderogy i hlídky na palubách hlásily pozitivní kontakty s nepřítelem.

V tomto zmatku hlášení se strhla přestřelka, která měla potopit útočící severovietnamské čluny. Oba torpédoborce navíc začaly kličkovat kvůli zprávám o vypálených torpédech. Stejně jak akce začala také skončila, rychle a neočekávaně několik minut před půlnocí 4. srpna, bez jasného stanoviska, co se vlastně odehrálo. Stanovisko lodních velitelů nebyl sto nikdo potvrdit. Piloti hlásili, že oni žádný kontakt neviděli, operátoři u radarů byli zmatení a ani pátrání po troskách plavidel nepřineslo žádné výsledky. Celá událost tak dostala nádech mrazivého „de ja vu“.

11.3 Vyhodnocení

Námořnictvo deklarovalo nutnost zásahu na obranu svých napadených plavidel v mezinárodních vodách. Jako důkaz přineslo výpovědi o potopení několika torpédových člunů. Na TF mělo být také vypáleno přibližně 10 torpéd, ale ani jedno nezasáhlo svůj cíl. Ověřit skutečnost se ukázalo již velmi brzy po incidentu jako prakticky nemožné, jelikož jak posádky lodí, tak letadel nebyly schopny přesně identifikovat, co vlastně oné noci 4. srpna viděli. Někteří operátoři tvrdili, že jasně viděli „kokpitová“ světla, ale jasně to potvrdit nelze. Tím spíše, že většina komunikace probíhala na základě vyhodnocování radarových obrazovek a rádiové komunikace. Reálně se tak vyhodnocení přiklonilo k verzi, že celá událost padá na vrub přílišné motivovanosti a zmatku. Toto vysvětlení prakticky nejvíce konvenuje s výpovědí pilotů z Ticonderogy, kteří zastávali stejný názor.¹⁸² Prvního ho vyslovil pilot

¹⁸¹ Rusk, D., c.d., s. 445.

¹⁸² Bishop, Ch., c.d., s. 11.

a následný válečný hrdina James Bond Stockdale, který v inkriminovanou dobu plnil misi na letecké krytí „napadených“ lodí. Právě Stockdale jako první začal tvrdit, že nad místy, která mu udával lodní svaz, žádný nepřítel nebyl.

Jinak se však pohlíželo na událost uvnitř stěn Pentagonu a Bílého domu. Oficiální deklarace, která byla vydána záhy po událostech, vysvětlovala celou událost z noci 4. srpna jako jasný útok na americká plavidla. V oficiálním diskurzu se tak jednalo již o druhý nevyprovokovaný útok na americké lodě v mezinárodních vodách během několika málo dnů. Washington tak na celý sled událostí pohlížel, a také je tak prezentoval, jako jasný postoj Hanoje na dění v oblasti, s tím, že jej chápe jako provokace, které se snaží zatáhnout USA do ozbrojeného střetu v jihovýchodní Asii.

V reakci byla přijata adekvátní odpověď. Jako nejvíce efektivní deklarace postoje USA byly zvoleny direktivní letecké nálety na důležité hospodářské cíle uvnitř Severního Vietnamu. Objekty pro nálety byly předem vybrány a jejich zničení mělo mít citelný a rychlý dopad na fungování válečné infrastruktury Hanoje.¹⁸³ Za tímto cílem bylo rozhodnuto zničit cíle dle následujícího seznamu.

- základny rychlých torpédových člunů a čluny samotné
- sklady pohonných hmot
- ničení důležitých mostů
- důležité cíle (elektrárny, průmyslové podniky)
- útoky na cíle podél pobřeží VDR¹⁸⁴

Operace na potrestání napadených lodí dostala krycí jméno „Pierce Arrow“ a odehrála se okamžitě 5. srpna 1964. Cílem 64 letadel z palub letadlových lodí 7. flotily USS Constellation (CVA-64) a USS Ticonderoga (CVA-14) se staly výše uvedené body a jiné cíle s nálepkou „prestížní“.¹⁸⁵ Tvrdý zásah tak obdržela místa jako Phuic Loi, Quank Khe, Hon Gay a další místa se strategickými cíli. Během operace byly ztraceny také dva letouny. Jeden z pilotů zahynul, ale druhý nadporučík Everest Alvarez se stal prvním POW (*Prisoner of War*- válečný zajatec) na severu. Tím se mu tak dostalo nelichotivé pocty stát se prvním obyvatelem později proslulého vězení pro sestřelené piloty tzv. „Hanoj Hiltonu“.¹⁸⁶

Bez ohledu na škody, které letectvo a v menší míře námořnictvo dne 5. srpna na severu způsobily, se jednalo jen o varování. To samozřejmě nemělo žádný větší reálný dopad

¹⁸³ FRUS, 1964-68, Vol. I. Vietnam memo. 265.

¹⁸⁴ FRUS: Vietnam, 1964, s. 605/6.

¹⁸⁵ Kamas,D., *Válka ve Vietnamu 1964-1975*, Olomouc 1997, s. 31.

¹⁸⁶ McMaster, H., c.d., s. 133.

na vedení války jak Hanojí, tak Saigonem. Na to byla úderná síla z 5. srpna příliš malá. Proto je tento útok nutno chápat jen jako demonstraci možností a odhodlání bránit Jižní Vietnam.

Tonkinský incident tak vyvolal celou řadu do té doby bezprecedentních kroků. Dlouhá léta bylo otázkou, co se vlastně během 2. a 4. srpna odehrálo. Dle zveřejněných materiálů je tedy nepochybné, že incident 2. srpna se skutečně odehrál, i když je nutné zdůraznit, že za velmi složitých podmínek. To, že se útok nakonec odehrál, padá spíše na vrub šumu v komunikaci mezi jednotlivými prvky námořnictva VDR. USA toto dobře věděly a touto skutečností byl formován i jejich zdrženlivý postoj po 2. srpnu. Z druhé strany je ovšem nutno říci, že USA neudělala nic, co by pomohlo snížit napětí v oblasti vyvolané jejich vlastními vojenskými misemi (34-A, DeSoto).

Na místo toho posílila Maddox o další loď a nezastavila ani průběh sabotážních misí vůči pobřeží VDR. Není proto divu, že situace 4. srpna byla zralá k výbuchu. Samotný útok 4. srpna se v reálném čase neodehrál. To, co hlásily lodě jako útočící jednotky, nedokázalo potvrdit ani letectvo ani následné vyšetřování. Z tohoto úhlu pohledu je možné střet ze 4. srpna připsat na vrub přílišné horlivosti a následné ne příliš šťastné analýze, která však ve svém důsledku měla dalekosáhlé následky, jelikož právě „útok“ 4. srpna vedl přímou cestou ke schválení rezoluce o Tonkinském zálivu. Ta znamenala zcela jiný přístup k válce ve Vietnamu a pro USA byla nepochybně překročením Rubikonu.

11.4 Rezoluce o Tonkinském zálivu

Nejtvrdší reakcí na námořní šarvátky ze dnů 2. až 4. srpna nebylo v žádném případě okamžité letecké bombardování vybraných cílů. Toto bodnutí, které mělo symbolický význam, převýšila mnohem výraznější událost na půdě amerických institucí kongresu a senátu. Administrativa prezidenta Johnsona jim předložila návrh rezoluce, který reagoval na nedávné události v oblasti Jihočínského moře. Tato nová rezoluce měla výrazně posílit pravomoci prezidenta ve vztahu k vedení války v Jihovýchodní Asii. Případné kladné posouzení návrhu by tak znamenalo skutečný přelom v bezpečnostní politice USA v Jižním Vietnamu. To, že tamní situace je vratká a do budoucna bude potřebovat nějakou výraznou korekci, nebylo potřeba nijak zpochybňovat.

Návrh rezoluce byl připraven velmi rychle a předán ke schválení 6. srpna 1964. Rezoluce číslo 88-408 „o Tonkinském zálivu“ byla schválena okamžitě následujícího dne,

a to až překvapivě hladce.¹⁸⁷ Na půdě kongresu nebyl žádný ze 416 hlasů proti a v senátu se postavili proti přijetí pouze dva muži. Senátor Wayne Mors a Ernst Gruening. Přičemž zejména senátor Morse se stavěl výrazně proti přijetí.¹⁸⁸ Jeho slova, která varovala proti výraznému rozšíření pravomocí prezidenta v případě války ve Vietnamu, však zanikla a nebyl jim dáván hlubší prostor.

Přesto je třeba zodpovědně říci, že rezoluce skutečně dávala prezidentu Johnsonovi široké možnosti a přímo jej vyzývala, „... aby přijal veškerá nutná opatření k ochraně vojáků USA a zabránil další agresi“.¹⁸⁹ Relativně vágní text samotného dokumentu dával do rukou jednoho muže značnou moc, přitom kontrola jeho kroků byla značně problematická.

To, že je rezoluce klíčovým momentem ve vztahu USA k Vietnamské válce, si uvědomovala i média. Mnohé jejich otázky směřovaly právě na vysvětlení nových pravomocí prezidenta a teoretické možnosti jejich zneužití. Odpovědi, která média obdržela byly většinou velmi vágní a prakticky nepřinášely žádné jasné stanovisko ohledně kontroly samotného naplňování dokumentu. Poměrně dobrou ukázkou uvažování mnoha zastánců rychlého přijetí rezoluce byla i slova jednoho z jejich horkých zastánců senátora Williama J. Fullbrighta. Ten o ní prohlásil, „ že to byla ta nejlepší rezoluce, kterou kdy v senátu prezentoval“.¹⁹⁰

Celkově tak klima kolem jednání ze začátku srpna bylo spíše euforické než čistě analytické. To potvrzuje i řada okolností, která bezprostředně s jednáním souvisí. Například to, že zákonodárci neměli přesné informace ohledně průběhu samotných šarvátek v Tonkinském zálivu ani dostatek údajů o nájezdech na pobřeží Severního Vietnamu v posledních červencových a prvních srpnových dnech.¹⁹¹ To vše samozřejmě podporovalo kruh kolem zastánců rychlého přijetí dokumentu a hrálo do karet lidem, kteří v rezoluci viděli další krok ke změně statu quo ve válce v Jižním Vietnamu.

V podobném duchu „změny“ pravděpodobně uvažoval i generál Khan, který v euforii po náletech na Sever, výrazně zamíchal domácí politickou scénou. V sérii kroků na utužení stavu v zemi vyhlásil mimořádný stav, ten byl doprovázen zrušením svobody tisku, slova a shromažďování. Již tak radikální kroky, které radikalizovaly ulici byly ještě zostřeny po 21. srpnu, kdy vyhlásil tzv. chartu Vung Tau, v níž sám sebe jmenoval diktátorem RVN. Bezprecedentní krok měl jedinou možnou odpověď, tou byly rozsáhlé studentské

¹⁸⁷ Rusk, D., c.d., s. 445.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Vol.ume III, s. 145,146.

¹⁹⁰ Rusk, D., c.d., s. 445.

¹⁹¹ McMaster, H., c.d., s. 133-135.

demonstrace. Jejich výsledkem pak bylo veřejné odstoupení generála Khana z čelních postů státu, ale ani na doporučení USA však nepopulární generál intrikovat nepřestal.¹⁹²

V souvislosti s děním kolem incidentu v Tonkinském zálivu a následným politikařením je zajímavá ještě jedna skoro zapomenutá událost. 16. září vypluly na „DeSoto“ misi další dva torpédoborce USS Morton (DD-948) a USS Richard S. Edwards (DD-950). I v jejich případě se odehrál velmi podivný útok, kdy 18. září lodě ohlásily své napadení. Výsledkem bylo na 300 střel vypálených z jejich palub a údajné potopení nájezdníků. Vyšetřování však žádné konkrétní důkazy nepřineslo. A na celou událost se tak prakticky zapomnělo, nikdo nepsal nóty, nikdo neschvaloval rezoluce ani nálety na Severní Vietnam. Jediným hmatatelným výsledkem tak bylo zrušení průzkumných misí „DeSoto“ na neurčitou dobu.¹⁹³

¹⁹² Hlavatá, L., a kol., c.d., s. 214.

¹⁹³ Hanyok, R. J., c.d., s.

12 Podzim 1964 - hledání cesty

Přestože měl prezident Johnson po událostech z Tonkinského zálivu z počátku srpna v rukou kongresem přijatou rezoluci, která mu umožňovala výrazným způsobem změnit směr politiky v boji proti komunistickým silám v Jižním Vietnamu. Žádný takový krok nenastal. Po srpnových událostech se nijak nezměnila vojenská taktika USA v oblasti. Bylo tedy jasné, že pro Johnsona osobně je skutečně primárním cílem porážka Barryho Goldwattera v listopadových volbách, a teprve po dosažení této mety je možné začít řešit další problémy.

Postoj, který prezident nastolil, byl sice logický, ale velké části lidí ze sboru náčelníků štábů a i mnohým z vnitřního kruhu prezidentových poradců příliš nevyhovoval. Tuto vyčkávací taktiku brali do značné míry jako nicnedělání, které jen umožňuje Vietcongu sílit. A tato jejich obava byla založená na reálných vývodech z Jižního Vietnamu, kde FNO přešla evidentně na systém otevřených střetů s ARVN a americkými poradci. Změna až doposud převážně používané taktiky psychologického boje a léček tak byla odsunuta do pozadí a komunistické síly přešly nově do skutečné ofenzivy. Není proto divu, že okamžitě po obhájení prezidentského křesla se od Johnsona očekávala vlna nových a jasných kroků, které budou reagovat na aktuální situaci kolem Saigonu.

Opodstatněnost hledání nové cesty v kaši, která nesla název Jižní Vietnam se ukázala poměrně záhy. 1. listopadu Vietcong napadl leteckou základnu v Bien Hoa. Volání mnohých ze sboru náčelníků štábů po tvrdé odpovědi vůči Hanoji, bylo umlčeno prezidentem a několika jeho poradci v čele s McNamarou a Ruskem. Ti věřili, že současná tvrdá odpověď v podobě bombardování by mohla přinést více škod než užitku.¹⁹⁴ Jejich obavou byl postoj Číny, která byla ve svých krocích jen stěží odhadnutelná a jejíž případné reakce se prezident obával.¹⁹⁵ Přesto ale Johnson na základě události v Bien Hoa sestavil „pracovní skupinu“ z čelních civilních poradců, lidí od armády a CIA, kteří měli za úkol zkoumat alternativy ve vedení recipročních kroků vůči Hanoji. Prezident se tak evidentně obával, aby nebyl okamžitě označen za člověka, který je příliš slabý a uhýbá před zodpovědností. Vedoucím komise byl ustanoven William Bundy a za tři týdny měl za svůj tým představit výsledky jejich práce.¹⁹⁶

Výsledkem práce komise byla zpráva, která předestírala represivní politiku vůči VDR ve třech bodech. Jednotlivé varianty byly pojmenovány A, B, C a každá přinášela určité výhody ve vedení války.

¹⁹⁴ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 204-205.*

¹⁹⁵ Clodfelter, M., *The Limits of Air Power*, Nebrasska Press 2006, s. 53.

¹⁹⁶ Tamtéž.

Varianta A - Představovala vedení války současnými metodami a k nim se připojil dovětek o nutnosti okamžité reakce na jakýkoli útok Vietcongu. Jako taková vlastně byla jen jiným pojmenováním pro již probíhající systém ve vedení války.

Varianta B - Představovala masivní letecké bombardování Severu, které mělo přimět Hanoj k zastavení podpory FNO.

Varianta C - Představovala kompilaci dvou výše zmíněných plánů, přičemž případné letecké nálety na Sever neměly být tak ničující a měl v nich být dán větší prostor pro případné mírové rozhovory.¹⁹⁷

Vývody, které přinesla komise, se okamžitě staly širokou arénou pro diskuse. Jednotlivé plány si okamžitě našly své zastánce a své odpůrce. Nejvíce jitřily nálady plány B a C. Není proto divu, že jestřábi se snažili doporučit variantu C jako tu nejlepší, která přináší „ konečně“ reálné páky jak válčit s Hanojí. Naproti tomu odpůrci této verze rezolutně prohlašovali, že plán C je nekontrolovatelný a může místo přivedení Hanoje k jednacímu stolu přivést Čínu do pozemní války.¹⁹⁸ Debaty o možnostech zapojení komunistických supervelmocí do války se pak vedly po celý listopad.

Rozuzlením úvah o směřování politiky USA se tak stal až přelom listopadu a prosince. V tomto období velvyslanec Taylor rozsekl spor kolem různých variant a doporučil prezidentovi jejich kompilát. 1. prosince oznámil, že nejlepší variantou nové politiky by byla dvoufázová strategie, založená na krocích I a II. V rámci nich mělo dojít během fáze I k třicetidenní ofenzivě provedené prostředky současné války. Během těchto čtyř týdnů nemělo dojít k žádným rozhovorům o ukončení palby. Po fázi I měla následovat fáze II, která představovala bombardování VDR s narůstající intenzitou, jež měla Hanoj přivést k jednacímu stolu.¹⁹⁹ Plán, který nepostrádal argumentační logiku, dostal zelenou a jeho konkrétní plnění mělo přijít na pořad dne od 14. prosince.

Nová taktika začala být uplatňována zejména nad Laosem, kde v rámci fáze I byla rozšířena letecká kampaň s krycím názvem „BARELL ROLL“ a „YANKEE TEAM“.²⁰⁰ V rámci ní probíhal letecký průzkum a bombardování infiltračních tras v Laosu. Nová letecká kampaň se tak stala nejviditelnějším výsledkem několika týdenních debat o rozšíření války a do budoucna slibovala konkrétnější výsledky. Přesto nekončil rok 1964 nikterak optimisticky. Evidentní nárůst bombových atentátů ze strany VC dosáhl pomyslného vrcholu 24. prosince, kdy byl vyhozen sál v saigonském hotelu Brink. Toto neštěstí si vyžádalo dva

¹⁹⁷ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 220-225.*

¹⁹⁸ McNaughton, J., Bundy, W., „ *Courses of Action in Southeast Asia*“, 21. 11. 1964, *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 661-666.*

¹⁹⁹ Sheehan, N., c.d., s.327.

²⁰⁰ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 253-255.*

mrtvé Američany a více než šest desítek zraněných.²⁰¹ Skutečnost, že pádem situace je FNO byla potvrzena o čtyři dny později u Binh Gia. Toho dne dobře nastražená léčka doslova zmasakrovala pěší hlídku ARVN, která po bitvě musela odepsat na několik set vojáků a značné množství techniky.²⁰² Podobně chmurně vypadala i situace domácího politického režimu, jelikož již tak malou stabilitu začala narušovat nová vlna šarvátek mezi generály a premiérem Tran Van Huongem. Kácející se vládu se podařilo udržet jen za použití mohutného lobbingu, přesto stav kolem premiéra Huonga dával tušit do budoucna vlnu těžkostí, jelikož mocichtiví armádní generálové se kolem něj stahovali až nebezpečně blízko.²⁰³ Události konce roku tak byly neradostné a nepřinášely optimismus při výhledu do dalších měsíců nového roku 1965.

12.1 Marast – počátek roku 1965

Počátek roku 1965 byl i přes deklarace a snahy Američanů o nalezení nové taktiky v boji proti FNO měsícem přešlapování stejným jako ty předešlé. FNO tak nadále držela vojenskou iniciativu v rukou a vedla aktivní protisaigonskou politiku. Nic na tomto stavu nedokázala změnit ani nová taktika přijatá v prosinci předešlého roku, která byla založena na dvou fázích leteckých a podpůrných operací. Dva týdny, po které byla realizována, byly jednoduše příliš krátkou dobou na to, aby se něco podstatného změnilo. Byl to právě Vietkong, který rozhodoval o výběru místa a času boje. Americkým poradcům, kterých bylo na půdě Jižního Vietnamu počátkem roku již na 24 000, tak nezbývalo nic jiného než pečlivě cvičit své jihovietnamské svěřence a čekat, kde Vietkong udeří. Nutno říci, že leden 1965 byl v tomto ohledu plodným měsícem. Potvrzení o bojechtivosti a rozpínavosti komunistů přišlo ihned 2. ledna. Nedaleko Saigonu byla vlákána do pastí pěší jednotka ARVN. Výsledek střetu, který spíše připomínal masakr, byl dost hrozný - na 200 mrtvých vojáků a pět poradců. Ani ne po týdně se tak zopakovala situace od Binh Gia, kde se Vietcong vypořádal podobným způsobem s jinou armádní hlídkou. Rozdíl tak byl jen v počtu mrtvých a počtech zničené techniky. Nepříjemné zvěsti však nepřicházely jen z džungle. Situace ve městech byla také napjatá a nebylo týdně, kdy by nepropukla nějaká větší demonstrace. Samotný leden toho byl dobrým ukazatelem 3. ledna se demonstrovalo proti vládě v Saigonu. Ještě větší demonstrace zasáhly staré císařské město Hue ke konci měsíce. V Hue si vzal dav na mušku knihovnu,

²⁰¹ Bishop, Ch., *Vietnamský válečný deník*, Praha 2005, s. 12.

²⁰² Kamas, D., c.d., s. 33.

²⁰³ Clodfelter, M., c.d. s.56-57.

kteřou zapálil a zle poničil kameny. Při snaze o hašení požáru byl dokonce zraněn americký konzul.²⁰⁴

Pomyslný vrchol neutěšenosti však představoval nový vládní puč. V pořadí již sedmé převzetí moci neústavní cestou se odehrálo 18. února. Slabou vládu Phan Huy Quata v něm svrhla skupina „mladoturků“, jejichž hlavními představiteli byli Nguyen Cao Ky a Nguyen Van Thieu. Nová skupina ve vedení RVN měla americkou podporu, ačkoli na ně bylo již pohlíženo s velkou dávkou nedůvěryhodnosti. A po neustálých změnách a bojích o moc uvnitř vládních kruhů se není čemu divit.²⁰⁵ Tento způsob výměny vládních elit byl již tak častým jevem, že příliš mnoho lidí ani nevzrušoval. Přesto neklid v ulicích byl dostatečným důvodem pro prezidenta Johnsona, aby zamýšlenou fázi II z nového balíku aktivní vojenské politiky nechal „u ledu“. Argument pro tento krok byl jednoduchý. Stabilita vládních elit a společnosti na Jihu je tak katastrofálně nízká, že si nemůžeme dovolit ji ještě podkopat krokem, který evidentně přinese bezprecedentní eskalaci války. Letecké bombardování Severu, se tak na několik týdnů odsunulo do ztracena a USA byly nuceny čekat, co udělá jejich protivník.

Leden byl tedy měsícem, kde málo skutečností nasvědčovalo tomu, že Jižní Vietnam je dobře stabilizovaný stát. Určitou náplastí byl příchod první zahraniční pomoci. 8. ledna do Jižního Vietnamu dorazilo 2 000 jihokorejských poradců, kteří měli pomoci v boji s FNO. Tato příjemná leč malá kapka ale nemohla stabilizovat rozkolísanost Jihu. A tak se Amerika skutečně musela zcela reálně ptát, jestli Jižní Vietnam není na počátku roku ve svém posledním tažení. Přesně dle slov McGeorge Bundyho, který s touto tezí přišel na počátku února 1965.²⁰⁶ Realnost této chmurné vize totiž podtrhovalo více ukazatelů. Mezi nejpřesvědčivější patřil nárůst pohybu komunistických sil v příhraničních oblastech, kudy proudila na Jih materiální pomoc ze Severu, ale tím nejpřesvědčivějším důkazem byla samotná aktivita komunistických sil a neschopnost jihovietnamského bezpečnostního aparátu tomuto tlaku účinně čelit.

Pregnantní potvrzení této neradostné reality zažili na vlastní kůži McGeorge Bundy a McNaughton, kteří byli na přelomu ledna a února na cestě po RVN.²⁰⁷ Právě během jejich návštěvy si vzal Viet Cong na mušku mamutí leteckou základnu v Plei-Ku ležící na centrální vrchovině. Jeden z nejlépe provedených útoků za celou dobu války srovnal se zemí kasárna poradců a seřazené vrtulníky na stojánkách detašované základny Camp Holloway.²⁰⁸

²⁰⁴ Bishop, Ch., c.d., s. 14.

²⁰⁵ McMaster, H., c.d., s. 198-200.

²⁰⁶ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 399.

²⁰⁷ Clodfelter, M., c.d., s. 57.

²⁰⁸ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 286,287,302.

Devět mrtvých a přes sto třicet zraněných amerických specialistů spolu se šestadvaceti vrtulníky a letouny, které musely jít do šrotu nebo na generální opravy, byly více než zdařilým výsledkem celého nočního nájezdu. Američané tak jasně pochopili, že v těchto dnech musí prokázat rozhodný postoj ve vedení války, jinak celá jejich přítomnost bude vypadat jen jako drahé divadlo se spoustou kulis, ale ne s dobrými hereckými výkony.

Závažnost celé situace podtrhovalo i bleskurychlé informování Bílého domu. Ten byl zpraven o celé události neprodleně sedmého února. Na více jak hodinové poradě v Bílém domě bylo přijato stanovisko okamžité reakce silovými prostředky.²⁰⁹ Za nejvhodnější byl přijat plán leteckého bombardování přesně vybraných průmyslových a vojenských cílů po celém území Severního Vietnamu, a to s okamžitou platností. Postoj, který Johnson zaujal, byl skutečně odhodlaný, jelikož v době, kdy americká letadla měla zaútočit na VDR, se v Hanoji nacházel Alexej Kosygin na oficiální návštěvě, přesto se prezident rozhodl nálety uskutečnit.²¹⁰ Tato taktika odvety vycházela ze známého rčení „oko za oko“ známá po označením „tit for tat“. Přijetí leteckých náletů jako nejvhodnější možnosti reakce vycházelo z několika dříve poznatých skutečností, které se již dobře osvědčily v minulých měsících.²¹¹

Mezi hlavní důvody patřila jednoduchost přípravy celé operace, kdy jak letouny tak výzbroj byly na místě připraveny k okamžitému nasazení. V dalším bodě se jednalo o skutečnost, že málo průmyslový Severní Vietnam bude jakýmkoli zasažením jeho výrobních kapacit výrazně oslaben a režim v Hanoji to pocítí okamžitě. To potvrzovalo i vyhodnocení náletů po událostech v Tonkinském zálivu ze srpna 1964. V neposlední řadě se jednalo i o akt vedení určitého způsobu psychologické války vůči Hanoji. Ta měla okamžitě pocítit hněv Spojených států na vlastním území. Nálety se tak stávaly prostředkem jak sdělit komunistům na severu, že USA míní svoje deklarace o pomoci Saigonu více než vážně. V neposlední řadě to byl také jediný reálně účinný prostředek okamžité vojenské odplaty na půdě Vietnamu, který Washington měl k dispozici. Jiné než letecké síly byly totiž velmi slabé ještě v únoru 1965 stále připravené pouze na podpůrné působení, nikoli vedení samostatných bojových operací.

Jednorázová odvetná operace byla stanovena na 7. února, kdy mělo dojít k masovému bombardování předem vybraných cílů. Letouny sedmé flotily však nevzlétly kvůli špatnému počasí. Operace „Flaming Dart“ (Hořící šíp) tak byla posunuta o den. Druhého dne již počasí umožnilo vzlet strojů, a tak se 49 letadel dostalo nad své cíle v Severním Vietnamu, které úspěšně bombardovalo. Stroje z palub letadlových lodí USS

²⁰⁹ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s.276, 286.*

²¹⁰ Clodfelter, M., c.d., s. 58. nebo *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 303.*

²¹¹ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 305.*

Hancock a USS Coral Sea měly být podpořeny ještě jihovietnamským letectvem. Kvůli špatnému počasí nad pevninou však vůbec nevzlétlo, a tak kasárna a další podpůrné budovy v Dong Hoi 40 mil od DMZ byly srovnány se zemí jen americkým letectvem.²¹²

Nálet padesáti letounů na cíle za sedmnáctou rovnoběžkou ale dle předpokladů analytiků nezafungoval. Tři dny po Plei-Ku si partyzáni vybrali za cíl kasárna v Qui Nhonu.²¹³ Ta vyhodili do vzduchu během dalšího výborně naplánovaného a provedeného nočního útoku. Lidské a materiální ztráty nezanedbatelného charakteru byly příčinou dalšího bombardování. Tentokrát se letadla v akci s krycím názvem „Flaming Dart II“ vrátila nad Severní Vietnam do oblasti DMZ, kde 40 srovnalo se zemí vojenské objekty v Champ Le a Chanh Hoa.²¹⁴ Během týdne tak Američané museli reagovat na dva masivní údery ze strany FNO, které byly zacíleny přímo na nejcitlivější bod americké přítomnosti v Jižním Vietnamu, na letecké základny.

Kdo byl v této přestřelce úspěšnější, je těžké říci. Vojenské ztráty měla rozhodně větší Hanoj. To ovšem nebylo hlavním kritériem úspěšnosti v typu války, jaký se vedl v Indočíně. Politické rozepře, které oba útoky vyvolaly v Americe mezi čelními analytiky, byly mnohem hlubší než ztráta několika vrtulníků. To, že Hanoj míří své akce dobrým směrem, bylo vidět i v prohlášeních o akcích, které přišly z Washingtonu. V nich se dříve běžné termíny jako „odvetný“, či „represivní“ proměnily na „letecké operace“.²¹⁵ Toto pojmenování, které nic neříkalo o původu a průběhu dění skutečných akcí v Jižním Vietnamu, tak dobře dokresluje hořkost, kterou musela Amerika na počátku roku 1965 zažívat.

²¹² *Pentagon Papers*, Gravel Edition, Volume III, s. 302, 303.

²¹³ Tamtéž, s. 306

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž.

13 „Najdi a znič“ pozemní ofenzíva 1965-1967

13.1 Cesta k nové strategii

Problémy, kterým Amerika čelila v Jižním Vietnamu na počátku roku, se odrazily i v několika snahách definovat nové pojetí vojenské strategie. Základním stavebním kamenem k diskuzi byly teoretické koncepce dvou předních znalců situace ve Vietnamu. Maxwella Taylora a McGeroge Bundyho. Ti na počátku nového roku zkoušeli definovat směr americké vojenské mise. Jejich rozbor se dá zkráceně rozdělit do dvou směrů. Bundy propagoval tzv. koncepci „udržitelné“ represe.²¹⁶ Bundy v ní počítal s používáním všech dosavadních způsobů vedení války. Zůstat měly letecké mise, plavby lodí v Tonkinském zálivu či speciální operace. V žádném případě však nemělo docházet k nekontrolovatelnému nárůstu přímých válečných misí. Zejména u leteckého bombardování měly být všechny cíle podrobeny selektivnímu výběru. Jeho koncepce tak vlastně odpovídala dosavadní politice USA se všemi klady i zápory, které v ní byly obsaženy.

Druhým pokusem redefinovat základní způsob jak dosáhnout omezení komunistického vlivu byla koncepce Taylora, ten ji nazval politikou „narůstající“ represe.²¹⁷ Jeho analýza byla realističtější v definování problému. Jasně poukazovala na fakt, že Hanoj je tím hráčem, který má v ruce výhody. A z tohoto úhlu pohledu musí být na situaci pohlíženo. Taylor byl taktéž pro všechny druhy vojenských misí, které již byly v účinnosti. Rozdíl byl v tom, že se nebránil jejich flexibilnějšímu používání a navyšování. V jeho analýze byla sledována hlavně účinnost. Jasně chápal, že dosavadní plány mají třeba dobré základy, ale ve své nedůraznosti neznamenají v podstatě žádný přínos v boji proti komunistům.

Oba výše naznačené systémy se staly podkladem pro hluboké debaty uvnitř bezpečnostních kruhů. Každá z nich obsahovala množství výhod, ale samozřejmě měly i problematiku otázky. Jednotného názoru jakou cestou se vydat však nebylo dosaženo.²¹⁸ Směr vojenské mise tak sami určili vojáci, kteří již dále nechtěli bezmocně přihlížet nárůstu komunistických sil v jim svěřených oblastech. .

Bodem obratu se stalo bezprecedentní napadení leteckých základen v Plei Ku a Qui Nhonu v prvním únorovém týdnu. Toto odhalení holé pravdy, že ARVN ani s 24 000 poradci a ani s ohromným množstvím materiálu, které pravidelně dostává z USA není schopna zabezpečit ani ostrahu základny, přeměnilo výrazným způsobem uvažování analytiků ve

²¹⁶ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III*, s. 312, 687-691.

²¹⁷ Tamtéž, s. 318.

²¹⁸ Rusk, D., c.d. , s. 447.

Washingtonu.²¹⁹ Vlastní bezpečnost posádek tak upozadila teoretické debaty o směřování vojenské politiky. Generál Westmoreland důrazně žádal o vlastní vojenské jednotky k zajištění leteckých sil. Konkrétně měl na mysli jednotky USMC.²²⁰ Bylo mu totiž jasné, že další váhání jen přiměje FNO k nárůstu aktivity, a pokud by i další útoky komunistů směřovaly vůči leteckým bázím, tak by USA mohla přijít o značnou část své skutečně jediné bojové síly v Jižním Vietnamu. V tomto případě by jakékoli úvahy o vojenské strategii byly liché, jelikož by jednoduše nebylo jak provádět záměry Pentagonu.

Poslední překážkou, která byla ještě v cestě amerických vojáků do Jižního Vietnamu, byl velvyslanec Taylor. Ten důrazně oponoval argumentům generála Westmorelanda o bezvýchodnosti situace. Taylor naopak tvrdil, že situace se teprve stane bezvýchodnou, pokud se USMC do Vietnamu pošle. V jeho očích jakýkoli přísun pravidelné armády představoval nebezpečný krok k regulární pozemní válce, tedy přesně k tomu čemu se USA dokázaly úspěšně vyhýbat. Taylor se obával katastrofálně nízké úrovně vědomostí armády o Vietnamu. V jeho očích byla situace v zemi nesmírně složitá a předpokládal, že se jen stěží bude korigovat do zaběhlých armádních postupů. Věděl, že znalosti většiny vojáků o problematice komunismu v jihovýchodní Asii jsou na nulové hodnotě, a jist si nebyl ani vlastním přijetím „ bílých tváří“ ze strany samotných Vietnamců.²²¹

Přesto byla jeho slova, která měla všechna reálný podklad, odsunuta. Mnohem větší vliv měly v tomto okamžiku plamenné proslovy Roberta McNamary, který horlivě varoval proti ztrátě Jižního Vietnamu.²²² Jeho proslov, přesně dle teorie domina, vytvářel kolem situace ve Vietnamu jakousi auru posledního souboje.²²³ Jestli jej USA prohrají, pak se do komunistického područí propadne velká část Zadní Indie a Oceánie, v bezpečí nejsou ani státy jako Austrálie a Nový Zéland, tedy dobří spojenci USA.²²⁴ Argumenty, pro které bylo možné najít v politickém marasmu kolem Jižního Vietnamu tisíce podkladů, tak hrály prim v uvažování politiků. Tím byl Taylor víceméně eliminován a spolu s ním i hlasy z CIA, které tvrdily totéž co velvyslanec. Tedy, že se bezpečnostní situaci kolem Saigonu nesmí dávat nádech jakéhosi dne zúčtování. Bohužel, ale stav v zemi byl v podobných barvách líčen a špatné zprávy, které denně ze Saigonu přicházely, tento pohled jen podporovaly.

²¹⁹ Frey, M.,c.d. ,s. 94.

²²⁰ Generál žádal o jednotky USMC opakovaně, poprvé 22.2. definitivně mu byly přislíbeny 26.2., *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 400,401.*

²²¹ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 400.*

²²² Více o diskuzích kolem zlomových kroků uvádí Dean Rusk ve svých pamětech v kapitole *America Goes to War*, s. 443-458.

²²³ Nálevka, V., *Světová politika ve 20. století II.*, Praha 2001,s.147.

²²⁴ Tamtéž.

Westmoreland a s ním armáda dosáhla svého. 7. března 1965 se na plážích poblíž Da Nangu vylodily dva prapory z první divize USMC.²²⁵ Jejich přistání bylo okázalým divadlem pro televizní kamery, které na ně již čekaly. Trochu překvapení vojáci, tak nemuseli bojovat s nepřítelem, ale se zvláštním pocitem o komičnosti celé situace.

13.2 Strategie enkláv

Březnové vylodění pěšáků námořní pěchoty u jihovietnamského Da Nangu, přineslo některé kroky, které jen potvrzovaly obavy velvyslance Taylora z budoucí politiky USA v oblasti. Podle hesla „s jídlem roste chuť“ se dostavily okamžitě nové návrhy na navýšení počtů příchozích amerických vojáků. Spolu s nimi prezident také obdržel návrhy na rozšíření působností pro americké síly pravidelné armády. Generál Westmoreland požadoval dvě zcela nové, čerstvé divize a sbor náčelníků štábů, šel ještě dále a své přání ještě o jednu divizi navýšil. Oba navrhovatelé své žádosti předkládali samozřejmě jako nanejvýš prioritní a počet jimi požadovaných jednotek byl prezentován jako minimální možný pro další rozvoj americké přítomnosti v Jižním Vietnamu. Oba tak přesně deklarovali postoj, před kterým Taylor velmi dlouhou dobu a nutno říci neúspěšně varoval. Tedy přímé směřování do regulérní pozemní války, kde tíhu bojů a zodpovědnost za veškeré kroky ponese americká strana.

Výsledný postoj Bílého domu byl kompromisem mezi oběma výše uvedenými návrhy. Johnsonovi bylo jasné, že je v situaci, která se rovnala myši lapené v pasti a která mu neumožňuje jasné odmítnutí obou návrhů. Proto schválil kompromisní znění, kdy se počty amerických vojáků navýšily o 40 000. Primární nasazení nově schválených jednotek mělo alespoň směřovat k ochraně nejdůležitějších leteckých základen. Ty byly až do této doby častým cílem FNO, právě kvůli jejich slabému zajištění. Johnson tak alespoň částečně snížil možnost rychlého nárůstu bojových jednotek a z toho plynoucí bezpečnostní rizika

S novým navýšením počtu vojenských jednotek se také řešilo jejich rámcové nasazení na jihovietnamské půdě. Deklarované protektorské úkoly musely být dále rozpracovány analyticky, kteří měli stanovit co nejlepší možné využití pěchotních sil na jihu a spolu s tím toto využití zasadit do nové bezpečnostní taktiky. Ta by tak lépe reagovala na nová bezpečnostní rizika v konfliktu. V průběhu jara 1965 se takovou novou strategií stala teorie „enkláv“.²²⁶

²²⁵ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s.278.*

²²⁶ *Tamtéž, s. 281, 394, 452.*

V reálu se jednalo o politiku vytvoření, několika bezpečnostních oblastí pod přímou americkou vojenskou správou. S tímto návrhem přišel velvyslanec Taylor, který se domníval, že to bude nová možnost jak potírat FNO a přitom se příliš „nenamočit“ do vedení kontroverzní pozemní války. V důsledku šlo o vytvoření obranných perimetrů, kolem největších vojenských základen v Jižním Vietnamu. Počet takových „top“ bází byl v první vlně stanoven na 5, přičemž se mělo jednat o přímořské základny. Okolo nich měli veškerou bezpečnostní politiku převzít přímo Američané, kteří by se stali zodpovědní za situaci uvnitř enklávy. Tam by prováděli ozbrojené operace vůči VC a jeho spojencům. V prostoru za enklávou byla situace stanovena tak, že byla možná přímá podpora jednotkám ARVN při bojích s komunistickou guerillou, a to až do vzdálenosti 50 mil od hranice enklávy.²²⁷

Takto byla nastíněna pravidla nasazení pro americké jednotky, které měly v enklávách převzít zodpovědnost za pořádek. Nový model zasazení americké pěchoty byl diskutován během prvních dubnových týdnů na konferenci v Honolulu.²²⁸ Čelním představitelům bezpečnostního aparátu se zdálo, že její klady jsou natolik dostačující, aby byla dále rozpracována do provozuschopného stádia. Hlavní klad této strategie byl spatřován v její značné „udržitelnosti“. Tedy nejednalo se o bezhlavý krok do pozemní války, ale spíše o limitované rozšíření stávající taktiky.

Při bližším rozpracování strategie enkláv se však záhy ukázaly hlubší trhliny v její struktuře.

Ta totiž neadekvátně reflektovala vojenskou situaci jara 1965. Nejmarkantnějším problémem se jevila skutečnost naprosté izolace amerických posádek uvnitř těchto bezpečnostních bází. To však bylo v přímém rozporu s politikou podpory saigonskému režimu. Ta mohla být vykonávána jedině plošně, ne na základě rozkouskování státu na bezpečné oblasti a výrazně větší plochu bez kontroly. Respektive pod domnělou vládní kontrolou, která však byla nedostatečná. Tato případná izolovanost posádek od komunikačních linií, ale zejména od vlastního obyvatelstva, které mělo být cílem ochrany, by tak do budoucna představovala jen hluboký rezervoár potíží. Tato taktika enkláv pod přímou americkou správou se tak stala jen jakousi boční slepou větví, která spíše než smysluplným řešením aktuálních vojenských hrozeb byla mrtvě narozeným dítětem. Vojenská situace v Jižním Vietnamu během jara 1965 potřebovala dramaticky jiný přístup než implementaci starých, v této době již nefunkčních, postupů z počátku šedesátých let. V polovině dekády již jakékoli snahy oživit politiku poradců a nerozšiřování vojenských aktivit pod vlastním velením byly naprosto nereálné a nereflektující současný vývoj. Z tohoto pohledu lze na

²²⁷ Frey, M., c.d., s. 96.

²²⁸ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 281.*

strategii enkláv nahlížet jako na poslední pokus v nalezení nové politiky k Jižnímu Vietnamu před vlastním rozmístěním vojenských posádek a převzetí zodpovědnosti za vedení války.

13.3 Strategie opotřebování aneb „najdi a znič“

Neschopnost americké armády provádět vlastní aktivní vojenskou politiku ve vztahu k Vietcongu a NVA rokem 1965 definitivně skončila. Díky přísunu posil pravidelných armádních jednotek, které do Jižního Vietnamu přicházely neustále od března 1965 v rámci operace „Blue light“, se diametrálně změnil poměr sil na bojišti. Během několika měsíců měl americký expediční sbor dostatečný počet vojáků, aby mohl zahájit vlastní operace na vyhledávání a ničení komunistických bojovníků. Během léta a počátku podzimu 65 tak definitivně padá početní omezení amerických pěších vojsk, které až doposud znemožňovalo vést vojenské operace po vlastní linii.

S touto novou kartou ve hře začal generál Westmoreland rychle připravovat návrh nové vojenské strategie. Ta se měla diametrálně odlišovat od předchozí „nicnedělání“. Nyní mělo dojít k rozhodující fázi války, kdy konečně dostane možnost zasáhnout americká pěchota. Ta měla koordinovanými útoky zničit nepřítele ve velkých pěchotních bitvách. Alespoň tak si to nejvyšší velitelé představovali při rekapitulaci svých válečných vzpomínek z dob korejské a druhé světové války.

Nový plán pro válku v Jižním Vietnamu se rodil postupně během jarních a letních měsíců roku 1965. Generál Westmoreland do něj zakomponoval vlastní zkušenosti z vedení bojových operací, ale také vlastní představy o nepříteli, proti kterému stojí. To mělo za následek vznik strategie, která se z historického hlediska rozpínala od období druhé světové války až po Vietnam.²²⁹ Klíčovým leitmotivem přitom byla úvaha o konvenční povaze celé války. Generálové se tak domnívali, že první boje, které propukaly během roku 1965 mezi americkou námořní pěchotou a komunisty, jasně ukazují správný směr při řešení vietnamského konfliktu. Jejich vize, která pracovala s teorií, že úspěšné odražení několika šarvátek v okolí základen je klíčem k celé válce, tak jen podporovalo linii o masovém využití pěchoty, tak jak si to žádá každá konvenční válka.

Pro měsíce zbývající do konce roku 1965 bylo přijato rozhodnutí o dobudování systému základen. Díky nim bude území pokryto armádními složkami, které přejdou okamžitě k vyhledávání protivníka okolo území své dislokace. Tím se mělo zajistit definitivně odražení komunistických guerill v jejich iniciativní politice. Tento krok měl být podpořen

²²⁹ Frey, M., c.d., s. 104.

stabilizací pobřežního pásu, velmi hustě osídlené oblasti, která byla důležitá i z hlediska dopravního jako velká materiálová tepna spojující celý Jižní Vietnam. V neposlední řadě, měla být snata část zodpovědnosti z jihovietnamské armády, kterou měly nově převzít americké jednotky.²³⁰ Teprve poté mohl být zahájen proces definitivní stabilizace ARVN, který měl vést k zefektivnění její bojové síly. Po splnění těchto úkolů, které měly zabrat několik měsíců na přelomu roku 1965/66 se měla nově etablovaná vojska pustit do vlastní ofenzívy.

Rok 1966 se tak měl stát jakýmsi bodem zlomu, ve kterém se měla naplno ukázat převaha konvenční armády nad vojsky Vietcongu a NVA. Během tohoto roku se měla na celém území Jižního Vietnamu rozpoutat vlna amerických a jihovietnamských ofenzivních operací, které povedou k převzetí iniciativy. Po splnění tohoto úmyslu měla nastat situace, kdy již velmi oslabený nepřítel bude likvidován v omezených ohniscích odporu. Rok 1967 se měl stát rokem, kdy Vietcong a NVA přestane na půdě Jižního Vietnamu jako smysluplná vojenská síla existovat.²³¹

Tato strategie nesla název „Strategy of attrition“- strategie opotřebování a lze ji charakterizovat několika body. Ty vycházely z představy o „nalezení“, „fixaci“ a „zničení“ protivníka mimo městské aglomerace, a to za použití mobilních prostředků ve vedení války.²³² Zjednodušeně lze říci, že tento plán byl charakterizován dvěma generálními válečnými operacemi. Tou první byla letecká kampaň „Rolling Thunder“ probíhající kontinuálně nad Severním Vietnamem. Druhou částí byly vyhledávací operace uvnitř Jižního Vietnamu, tzv. operace SaD („*Search and Destroy*“ – najdi znič).²³³ Jejichž charakteristikou byly velké vrtulníkové operace s masovým nasazením pěchoty, která využívala v co největší míře své mobility pro eliminaci vysokého stupně pohyblivosti, kterým byla guerillová komunistická vojska pověstná.²³⁴

Nová metoda boje s partyzány měla přenést výhody, které doposud byly na straně guerilly na spojenecká bedra. Zejména měla výrazně ztížit komunistickým bojovníkům možnosti rychlých nepozorovaných přesunů po cílových oblastech. Právě mobilita byla jedním z hlavních klíčů k úspěšnému pronásledování Vietcongu. Pokud by se skutečně podařilo efektivně využít možnosti vrtulníkových výsadek, mohlo se jednat skutečně o výrazný předěl ve vedení války, protože by se výrazně ztížila možnost nepozorovaného přepadání spojeneckých sil.

²³⁰ Frey, M., c. d., s. 104.

²³¹ Willbanks, J., *The Tet Offensive a Concise History*, New York 2007, s. 165-166.

²³² Wiest, A., c. d., s. 30.

²³³ Frey, M., c.d., s. 104-105.

²³⁴ Syrůček, M., c.d., s. 170.

13.4 Cesta k Ia Drang

První operace většího formátu založená na taktice „najdi a znič“ se uskutečnila 27. června 1965. V rámci ní proběhla pacifikace části válečné oblasti „D“ poblíž Saigonu.²³⁵ A v dalších měsících se již kolo vyhledávacích akcí rozjelo na plné obrátky.

Předchozí vojenské manévrování jak ze strany spojeneckých sil, tak ze strany Vietcongu a velení NVA, přineslo nečekané vyústění bojů roku 1965. Pozornost obou skupin velících důstojníků se na podzim roku 65 upírala z velké části na masiv Centrální vysočiny.²³⁶ Zájem o tento relativně nehostinný kousek Jižního Vietnamu byl z každé strany podpořen jiným vojenským záměrem. Ve zkratce však lze říci, že velení severovietnamské armády se na něj zaměřilo právě pro jeho nepřístupnost, což byl nepopiratelný vklad při úvaze o ofenzivě do Jižního Vietnamu.

Hanoj totiž sledovala s velkým znepokojením rostoucí počet amerických vojáků na půdě Jižního Vietnamu během měsíců po lednu 1965. Nárůst pěších jednotek se okamžitě projevil v mnohem větším počtu nově budovaných základů. Ty tak během léta začaly obepínat celý Jižní Vietnam jako pavučina. To samozřejmě znamenalo, že dosud klidné oblasti, které nebyl problém infiltrovat z Laosu či Kambodže, nebo oblasti, ve kterých se mohlo bez následků přesouvat vojsko, se náhle staly životně nebezpečnými.

Toto platilo i pro oblast dosud značně klidné centrální vysočiny. Zde až na tábory speciálních sil dosud chyběl ucelenější komplex vojenských zařízení, které by se snažily aktivně a efektivně pokrývat danou oblast protipartizánským bojem.²³⁷ Tento stav se v létě 1965 postupně měnil. Centrální vysočina se stala domovem nově příchozí 1. aeromobilní divize. Díky své mobilitě měla přinést do oblasti nový vítr při hledání partyzánů.²³⁸

Tato situace samozřejmě nevyhovovalo taktice severovietnamské armády, jelikož měla tuto část Jižního Vietnamu ve svých plánech zanesou jako klíčovou pro svoji generální ofenzívu. Ta se měla odehrát na konci roku 1965. Ve zkratce lze říci, že plány měly za cíl masově pronikat do oblastí Centrální vysočiny. Zde mělo docházet k vyvolání lidového povstání, jehož průběh měl být podpořen útoky na tábory SF, které hlídaly příhraniční pásmo. A následně po této části mělo dojít k rozdělení Jižního Vietnamu na dvě samostatné části.²³⁹ Oblast Saigonu a delty řeky Mekong na jedné straně a oblast s městy Hue a Da Nang na straně druhé. Pokud by se tento plán podařil, mělo jednak dojít k rozdělení země, které by

²³⁵ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, 395, 396.*

²³⁶ *Wiest, A., c.d., s. 30.*

²³⁷ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 305.*

²³⁸ *Wiest, A., c.d., s.30.*

²³⁹ *Kamas, D., c.d., s. 50.*

znemožnilo koordinaci bojů v obou nově vzniklých částech, ale zejména mělo dojít k vyvolání širokého lidového povstání proti vládě v Saigonu.

Lze tedy bez nadsázky říci, že oblast Centrální vysočiny se stala klíčovou bojovou oblastí podzimu 1965. Americké velení si bylo dobře vědomo slabosti této lokality. Proto přistoupilo k budování nových posádkových míst. Zvýšený pohyb samozřejmě znamenal křížení válečných plánů obou zúčastněných stran.

Válečné přípravy na ovládnutí tohoto kousku Jižního Vietnamu vyvrcholily v druhé polovině října 1965. V této době velení NVA naplánovalo masivní útok na základnu SF (*Special Forces*-speciální síly) v Plei Me nedaleko Plei Ku.²⁴⁰ Skutečnost, že byla vybrána základna speciálních sil, nebylo náhodné. Armádní velení NVA předpokládalo, že pád jakékoli armádní báze, bude znamenat poprask v řadách amerických či jihovietnamských sil. Tento předpoklad byl do značné míry oprávněný. Američané se skutečně velmi obávali o ztrátu jakékoli vojenské základny na půdě Jižního Vietnamu. Nutno však říci, že to ale nebyl strach panický, který by omezoval vojenské plánování. Spíše lze říci, že bylo podnikáno vše proto, aby nenastala situace, kdy bude jakékoli vojenské zařízení odříznuto od vojenské podpory a bude nuceno svést tvrdý předem stěží odhadnutelný boj.

13.5 Bitva v údolí Ia Drang

Základna v Plei Me se tak měla stát jakousi zkouškou odhodlání při vedení války. Komunistické síly 320. a 33. pluku NVA na ni zaútočily 19. října.²⁴¹ A skutečně se jim podařilo bázi tvrdě sevřít. Finální pokusy o zteč však byly odraženy a naopak zásah mobilních jednotek americké pěchoty pomohl základnu vysvobodit o čtyři dny později ze sevření.

Tím však celý incident neskončil. Američanům bylo jasné, že takto koordinovaný útok navíc provedený s velkou podporou regulérní pěchoty NVA nelze připravit a provést bez řádného naplánování a velení nad celou operací. Z tohoto důvodu znamenal konec října zvýšenou aktivitu při hledání protivníka okolo hranic s Laosem a Kambodžou.

Pátrací snaha byla korunována úspěchem prvního listopadu ráno. Tehdy hlídkující vrtulník zjistil podezřelý pohyb v cílovém pásmu. Po vyslání průzkumné patroly se zjistilo, že se nejednalo o planý poplach, ale o důležitý úlovek. Vrtulník totiž ze vzduchu spatřil polní lazaret pravidelné severovietnamské armády. Tento úspěch, který potvrdil správnost předchozích rozhodnutí, podnítil americké velení k nové vlně iniciativy. Ta se nyní zaměřila

²⁴⁰ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 303, 304.*

²⁴¹ *Wiest, A., c.d., s. 30.*

na oblasti kolem posledního nálezu komunistické ozbrojené aktivity. Střety, které se začaly množit, ukazovaly, že se v oblasti skutečně vyskytuje vysoké množství komunistických jednotek. Za jejich velitelství byla identifikována pohraniční hora Chu Pong.²⁴²

V následujících dnech byla proto zpuštěna operace „najdi a znič“ s krycím názvem „Silver Bayonet“, která měla za cíl vyhledat a přimět k boji místní komunistické jednotky.²⁴³ To, že se bude jednat o doposud největší armádní střetnutí během vietnamské války, mělo teprve vyjít na povrch.

Největší boje v rámci této „SaD“ mise se odehrály v údolí Ia Drang v období od 14. do 17. listopadu. Tehdy byla do okolí hory Chu Pong vysazena jednotka od 1..AMD (*Aeromobile Division*-aeromobilní divize) pod velením plukovníka H.G. Moora. On a jeho muži se takřka okamžitě dostali do neuvěřitelně silné palby a byly nuceni se okolo jejich výsadekové oblasti, která měla krycí jméno „X-RAY“ a která nebyla větší než plocha fotbalového hřiště, zakopat.²⁴⁴

Po následující tři dny se americká pěchota doslova prala v těžkých bojích se severovietnamskými pěšáky. Teprve lepší výcvik amerických vojáků, ale hlavně možnost absolutní letecké a dělostřelecké podpory, rozhodly o tom, kdo v tomto střetu odejde jako vítěz. Po těchto třech dnech tvrdých bojů se Američanům podařilo převzít iniciativu a těžce zasaženého nepřítele rozprášit po džungli.

Operace podobného rozsahu, ale již s menší intenzitou, probíhaly po okolí hory Chu Pong až dokonce listopadu. Teprve pak velení prohlásilo oblast za vyčištěnou od hlavních komunistických sil.²⁴⁵ Boje v okolí hory tak poprvé za období války ve Vietnamu proti sobě postavily dvě regulérní armádní jednotky, které obě přijaly boj. Výsledkem bylo více než 80 mrtvých Američanů a několik desítek raněných. Ztráty na komunistické straně nemohly být vyčísleny přesně, ale odhadovaly se na stovky mrtvých a stovky raněných.²⁴⁶

Z vojenského hlediska se jednalo o vítězství důležité zejména jako doklad potvrzení si svých schopností. Na druhé straně nebyl přílišný optimismus na místě, protože boje v údolí Ia Drang jasně prokázaly, že nepřítel je velmi tvrdý a mistrně ovládá nepozorované se přiblížení a odpoutání od protivníka.

²⁴² Wiest, A., c. d., s. 30.

²⁴³ *Pentagon, Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 304.*

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Bishop, Ch., c.d., s. 46.

²⁴⁶ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 304*

Přesto se zdálo, že koncepce „najdi a znič“ je dobře nastavená a odpovídá za určitých předpokladů realitě a potřebám vietnamského válčiště.²⁴⁷ Toto zjištění dávalo americkým důstojníkům v čele s generálem Westmorelandem odvalu požádat o další navýšení mužstva u bojových jednotek působících v Jižním Vietnamu. Číslo 18 500 vojáků působících ve Vietnamu ke konci roku 1965 se mělo během příštího roku vyšplhat na číslo vyšší než 300 000 mužů. Tak masový přísun pěšáků dával naději, že by mohlo skutečně dojít k vyhlazení reálné bojové síly komunistické guerilly a pronikající NVA během několika následujících měsíců.

Bohužel v tomto období velení podleho přílišnému optimismu z dosavadního vývoje situace. Totiž výklad bojových zkušeností z letních a podzimních měsíců roku 1965 byl značně euforický. Převaha, kterou americké pěší jednotky přinesly do pozemních bojů, byla zcela očividná. Přestože v těchto měsících došlo k celé řadě potyček, nebo menších bitev, které vyvrcholily boji na Centrální vysočině na podzim 1965, nejednalo se prozatím o žádné definitivní vítězství. Za celou tuto dobu se nedařilo diktovat si podmínky války. Vždy to byl Vietcong či NVA, která byla o krok napřed. Ve většině případů to tak byly komunistické jednotky, kdo vybíral místo a čas boje.²⁴⁸

I přes tuto evidentní překážku byl dosavadní průběh bojů hodnocen velmi příznivě a málo se probírala možnost, že dosavadní střety jsou jakýmsi „ořukáváním“ amerických jednotek v boji, které doposud nepřinesly vlastně žádné konkrétní výsledky ve větších bitvách.

S tímto úzce souvisí problém vyhodnocování úspěšnosti jednotlivých operací a samozřejmě v globálu, i celého průběhu války. Značný problém jak pohlížet na situaci v Jižním Vietnamu tak vedl k zjednodušujícím vývodům o bojové činnosti. Ta byla vykazována v počtu nasazených vojáků, vystřelené pěchotní, letecké nebo dělostřelecké munice, ale zejména počtem mrtvých nepřátel. Tento nechvalně proslulý „body count“ se společně s poměrem mrtvých „kill ratio“, stal symbolem války ve Vietnamu.²⁴⁹ Nebyl to však žádný projev cynismu. Jen čistá nutnost, která umožňovala v oblasti bez bojové linie, kde neexistoval jasný protivník, vytvořit nějaké hmatatelně doložitelné výsledky úspěšnosti opotřebovovací války.

Na základě výše popsaných determinantů pak probíhaly ostatní vojenské operace, které byly zaměřeny na likvidaci co největšího počtu protivníkových vojáků. Během roku

²⁴⁷ Konkrétně v případě bitvy u Ia Drang dosáhlo tzv. „kill ratio“ 11:1 pro jednotky USA. Westmoreland to považoval za dobrý důkaz o funkčnosti opotřebovovací strategie, Wiest, A., c.d., s. 32.

²⁴⁸ Frey, M., c.d., s. 103-105.

²⁴⁹ Tamtéž.

1966 díky přísunutí značného množství nových bojových jednotek tak bylo v Jižním Vietnamu zahájeno mnoho velkých protipartizánských operací, které měly jediný cíl, vyhladit komunistickou bojovou sílu mimo smysluplnou rovinu.²⁵⁰

13.6 Bitvy o Saigon

Největší z nich se soustředily do oblasti kolem hlavního města Saigonu do tzv. válečné oblasti III. Zde se nacházelo mnoho provincií pod komunistickou mocí. Jednalo se o tzv. válečné oblasti „D a C“ a pak tzv. „Železný trojúhelník“.²⁵¹ Oblast mezi městy Tay Ninh, An Loc a Ben Cat, která se nalézala asi třicet kilometrů severozápadně od Saigonu blízko kambodžských hranic. Z těchto oblastí, které představovaly pevné zázemí pro protivládní jednotky, byla neustále ohrožována bezpečnost Saigonu a jeho okolí.

Díky tomu se tyto oblasti staly hlavním cílem amerického snažení v boji za zničení nepřítele. Díky množství pěchoty, která byla ve Vietnamu během roku 1966 k dispozici, si mohlo americké velení naplánovat sérii rozsáhlejších operací proti těmto cílům.

Jako první se zaměřila na okolí města Tay Ninh operace „ATTLEBORO“. Ta měla za úkol pacifikovat nebezpečnou provincii Tay Ninh, která se přimykala ke kambodžským hranicím a tvořila výbornou nástupní oblast k útokům na nedaleký Saigon. Samotná operace byla spuštěna 15. října, tehdy se do nástupních prostor dostaly jednotky ze 196. pěší brigády. V prvních dnech nic nenasvědčovalo tomu, že by se mělo jednat o nějakým způsobem dramatickou bitvu. Styk s nepřítelem byl spíše sporadický a jediný vážnější problém, byl hustý porost džungle, kterým se musela pěchota s obtížemi prodírat.²⁵²

Změna však nastala po 19. říjnu, kdy byly odhaleny rozsáhlé tábory bojovníků FNO. To si vyžádalo přivolání posil, které do oblasti města Tay Ninh proudily po zbytek října. To, že posílení nasazených jednotek bylo více než oprávněné, potvrdily boje z počátku měsíce. Tehdy se jasně ukázalo, že v oblasti se nachází silné počty bojovníků FNO, ale i nezanedbatelný počet příslušníků pravidelné NVA.

²⁵⁰ Wiest, A., c.d., s. 33-35.

²⁵¹ Pod těmito názvy se skrývají tři části Jižního Vietnamu, kde měl klasický Vietcong největší sílu. Válečná oblast „C“ zabírala značnou část provincie Tay Ninh, Binh Duong a Binh Long. Díky své poloze představovala odrazový můstek pro jednotky NVA přicházející skrz Kambodžu. Válečná oblast „D“ se rozkládala severněji a tvořili ji provincie Bien Hoa, Long Khan a Binh Duong. Železný trojúhelník, pak bylo místo vymezené městy Ben Cat, An Loc a Tay Ninh. Výskyt VC/NVA v oblastech byl tak silný, že MACV přidělilo těmto místům speciální označení. Ani jedno z nich se nepovedlo za celou dobu války zcela zpacifikovat.srv. Willbanks, J., c.d., s. 186.

²⁵² Wiest, A., c.d., s.33.

Střety, které propukly v několika dnech, přerostly do největších pozemních bojů od operace v údolí Ia Drang. Na americké straně se jich zúčastnily části 196. pěší brigády dále část 173. výsadkové brigády a 4. a 25. pěší divize, dohromady na 20 000 pěšáků v poli. V opozici proti nim byl početný nepřítel znalý prostředí, který měl za zády pevná opěrná postavení v Kambodži. Přestřelky v džungli trvaly s vysokou intenzitou po celý listopad, teprve pak se situace v okolí Tay Ninh uklidnila.²⁵³

Z vojenského hlediska se při kritickém pohledu jednalo o nejednoznačné vítězství. Hlavní stan FNO, který byl v oblasti předpokládán, se najít a zničit nepodařilo. Navíc při vyhodnocování operace bylo evidentní, že velká část nepřítele se dokázala stejně jako v minulých případech vyvázat a před zničením se ukrýt buď v neprostupné džungli nebo za hranicemi v bezpečném pásmu uvnitř Kambodže. Tato zjištění tak kalila jinak příjemný pocit z dobře provedené vyhledávací operace, která danou oblast na nějaký čas uklidnila. Navíc dle zpráv nesla všechny atributy opotřebovací mise. Výsledný poměr zabitých byl spočítán 10:1 v americký prospěch.²⁵⁴ Westmoreland tak mohl předpokládat, že pokud mu kurz vydrží, bude skutečně na konci roku 1967 s komunistickou vojenskou silou na půdě Jižního Vietnamu zle.

To, že operace „ATTLEBORO“ přinesla do oblasti jen dočasný klid zbraní, bylo jasné již za několik týdnů, když bojová aktivita v oblasti a v okolí Saigonu opět nepříjemně narostla. Z tohoto důvodu byla pozornost opět zaměřena na okolí města Tay Ninh. Nový plán, však byl od základů mnohem důkladnější, než předchozí vojenské operace v tomto kousku Jižního Vietnamu. V první řadě byla důkladně zmapována celá oblast tvořící pomyslný trojúhelník. Na základě vyhodnocení průzkumných snímků a zpráv od zvěďů a přeběhlíků byly přijaty plány pro vojenskou akci.²⁵⁵

Na základě získaných zpráv bylo rozhodnuto o dvoufázové operaci, která měla přinést definitivní zničení FNO v oblasti. Jako první měla být zničena infrastruktura a schopnost krytí. To mělo znemožnit vojákům VC/NVA se opětovně vyvázat z boje a skrýt se. Jako nejvhodnější prostředek pro provedení tohoto zadání bylo přijato letecké plošné bombardování v rámci operace „ARC LIGHT“,²⁵⁶ prováděné stroji B-52 v součinnosti s masivním postřikem džungle chemickými prostředky prováděné v rámci operace „RANCH

²⁵³ Wiest, A., c.d., s. 33.

²⁵⁴ Tamtéž

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Pod označením „ARC LIGHT“ se skrývají letecké mise prováděné strategickými bombardéry B-52, povětšinou ze základny na Guamu. Jednalo se o plošné bombardování určitého pásu země, kde měl být nepřítel doslova „vyhlazen“ tonáží munice. V arzenálu postupů proti VC/NVA se tento model poprvé objevil nad válečnou oblastí „D“ 18.6. 1965. Po tomto datu se mise „ARC LIGHT“ zařadily do běžného arzenálu na podporu pozemních sil *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 383.*

HAND“. Obojí mělo vést k tomu, že nepřehledná džungle bude do značné míry zničena. Jasně zadání dostalo krycí označení „CEDAR FALLS“ a v čase od 8. ledna 1967 prakticky srovnalo se zemí lesy v okolí pomyslného trojúhelníku. Bezprecedentní povrchová úprava tak měla za cíl umožnit lepší provedení samotné pěší operace. To se jinak stávalo prakticky nerealizovatelné právě díky přírodním podmínkám a silné obraně daného území.²⁵⁷ Tyto předpoklady potvrzovaly předchozí vojenské akce v okolí, které vždy narážely na velký vojenský odpor a prakticky nikdy se je nepodařilo úspěšně splnit. Díky tomu, tak celá oblast u kambodžských hranic byla jakousi zakázanou oblastí, kam se vojáci ARVN vypravovali jen zřídka. Skutečná snaha uklidnit zdejší situaci tak zbyla až na pěší americké jednotky. I ony však během roku 1965 zjistily, že pacifikace zdejších protivládnicích sil bude potřebovat značně komplexnější přípravu.

Ta byla zrealizována právě v operaci „CEDAR FALLS“. Jednotky od 1. a 25. pěší divize v součinnosti se 173. a 196. brigádou celou oblast uzavřely do pomyslných kleští. Během dalších tří týdnů pak nasazené jednotky krok po kroku pročešávaly celou cílovou oblast. Po skončení pěší části operace hlásilo velení na pět stovek zabitých partyzánů a desítky odhalených skladů, bunkrů a tunelů. Za cenu vlastních 83 padlých. Na likvidaci bunkrů byla přivolána těžká ženijní technika, která je jednoduše srovnala se zemí. Spolu s tím se konaly velké vyčišťovací akce i ve vesnicích, kde se pátralo po skladech zbraní a po příslušnicích FNO. Na šest tisíc lidí žijících v oblasti bylo přemístěno do jiných částí Vietnamu. Ani tyto kroky však nedokázaly na delší dobu vymýtit Vietcong v provincii Binh Duong, po šesti měsících se jako bojová síla opět navrátila do svých pozic.²⁵⁸

Tím však velké vyhledávací operace v okolí neskončily. Téměř ihned po skončení bitvy o „železný trojúhelník“ byla zahájena nová masivní operace uvnitř válečné oblasti „C“ s krycím názvem „JUNCTIN CITY“ a co do příprav a do množství jednotek v ní zapojených se jednalo ještě o mohutnější záležitost než bylo „ATTLEBORO“ a „CEDAR FALLS“.²⁵⁹ Tažení proti válečné oblasti „C“ bylo pojata vsutku masivně. Zapojeny byly letecké síly, včetně výsadků z letadel, masivní těžká technika pro ženijní práce a na pětadvacet tisíc pěšáků, kteří propátrávali zasaženou oblast. Vojáci od 25., 9., 4. a 1. pěší divize postupovali společně s vojáky od 173. a 196. pěší brigády. I tomto případě byla celá oblast okolo města Tay Ninh a kambodžských hranic obklíčena. Plánem bylo vytvořit obří podkovu, která by všechny nepřátelské síly nahnala do úzkého hrdla otevřeného směrem na jih. Pěšáci tak

²⁵⁷ Willbanks, J., c.d., s. 167, 168.

²⁵⁸ Wiest, A., c.d., s. 33.

²⁵⁹ Willbanks, J., c.d., s. 174.

doslova metr po metru propátrávali krajinu a snažili se natlačit bojovníky FNO do připravených léček.²⁶⁰

Operace začal 22. února jediným vzdušným výsadkem ve vietnamské válce, kdy se vojáci 173. brigády vysadili do svých nástupních prostor u města Tay Ninh.²⁶¹ Následně začaly všechny jednotky plnit své úkoly. V ideálním případě by se podařilo síly FNO izolovat a nahnat na připravené jednotky u hrdla pomyslné kovadliny. To, že výsledek nebude odpovídat plánu, bylo jasné již po několika dnech bojů. Opět se ukazovalo, že mnohé jednotky dokáží proklouznout a dostat se za obklíčení. Přesto byla stále velká naděje na dobrý výsledek v podobě několika rozprášených jednotek Vietcongu. Jednotky dál postupovaly operační oblastí a snažily se navázat boj s nepřítelem. Větší střetnutí však typicky propukala jen sporadicky, a tak boje v okolí FSB (*Fire Support Base-základna palebné podpory*) „GOLD“, která byla přepadena nočním útokem, nebo léčka na pěší jednotky u Ap Gu byly ve svém měřítku spíše výjimkou než pravidlem.²⁶²

Boje v rámci „JUNCTION CITY“ pokračovaly dále a oficiálně byly ukončeny až v polovině května. Celá bitva tak trvala ve válečné oblasti „C“ neuvěřitelných 83 dnů, a tím získala pomyslné přední místo v trvání pozemní operace.²⁶³

Výsledkem tohoto několikátýdenního snažení bylo na 3 000 mrtvých bojovníků z řad FNO, za cenu 282 vlastních padlých, a masivně propátraná oblast v okolí Tay Ninh. Velkého vítězství se však jako v minulých akcích nepodařilo dosáhnout, stejně tak se nepodařilo rozkrýt hlavní systém komunistického velení v oblasti. Stejně jako v předchozím případě i nyní se podařilo velké části příslušníků FNO vyvázat z boje a skrýt se do bezpečných úkrytů do té doby, než se armádní velení zaměří na jiný kus země. Velký úspěch od Ia Drang se opět nepodařilo zopakovat.

Určitým pozitivem tak bylo alespoň definitivní odhalení rozsáhlých podzemních komplexů FNO. Díky tomuto poznatku bylo alespoň dosaženo vysvětlení okolností mnoha záhadných úniků bojovníků Vietcongu před jasným zničením. Bohužel se již nepodařilo najít efektivní postup, který by dával odpověď na otázku, která tuto oblast definitivně pacifikovat. Podle výsledků tím zaručeným řešením nebylo ani masové použití napalmu a herbicidních prostředků proti vegetaci. Důvodem snad nebyl nízký stupeň zničení džungle, ale vyvolání atmosférické poruchy, která nad oblastí vytvořila neskutečně silnou dešťovou oblast. To

²⁶⁰ Frey, M., c.d., s. 105.

²⁶¹ Zajímavostí je, že tento vzdušný výsadek, byl jediný provedený seskok americkými výsadkáři za celou dobu trvání války ve Vietnamu. Wiest, A., c.d., s.33.

²⁶² Kamas, D., c.d., s 70-74.

²⁶³ Tamtéž, s. 74.

samozřejmě mělo za následek masivní deště, které celou oblast změnilo v bažinu a do značné míry snížily účinky po kobercových náletech a defoliantech.²⁶⁴

13.7 Bez oddechu

Mise „Najdi a znič“, které probíhaly v třetí taktické oblasti v letech 1966/67, samozřejmě nebyly jedinou bojovou činností, která měla „opotřebit“ komunistického nepřítele. Během těchto dvou let podobné operace probíhaly po celém území Jižního Vietnamu od DMZ až po nejjižnější části delty Mekongu prakticky nepřetržitě.

Díky obrovským prostorám, ve kterých byla nucena americká armáda a její spojenci bojovat, se jednalo o značně rozdílné způsoby vedení bojových misí. V deltě Mekongu, která představovala neskutečně veliký labyrint rákosových polí a malých vodních cest, byly bitvy vedeny především pomocí vznášedel, lodních hlídek a výsadkových operací s využitím hlídkových člunů. Vojáci tak mobilní vrtulníky nahrazovali za vojenská plavidla a MRF- Mobile Riverine Force- mobilní říční síly se staly základním pilířem v bojích s Vietcongem po celé délce mekongské delty.²⁶⁵

Složitou detekci bojovníků VC zde často prováděly speciální jednotky SEALs, jež začaly bojově operovat v CTZ I. během roku 1966.²⁶⁶ Jejich styl boje byl nekonvenční, ale zato velmi účinný, a díky tomu si vysloužily oprávněný strach komunistických bojovníků. Přesto, nebo právě proto, střety v deltě byly jiné. Menší, ale o to smrtonosnější, kde jakákoli chyba byla trestána smrtí. Nasazené jednotky tak musely být neustále ve střehu, před džunglí, rolníky nebo volně plujícím sampanem, to vše mohlo představovat skryté nebezpečí.

Specifická oblast rákosí a rýžových polí byla po celou dobu války pod vysokou kontrolou Vietcongu, ten zde měl několik naprosto bezpečných úkrytů, které se nikdy nepodařilo pacifikovat. Mezi ty nejnámější patří oblasti kolem U-Minh a Cam San. Přestože byla oblast plná komunistických bojovníků, větších střetnutí, jako bylo to u Can Giuc, v ní nebylo mnoho. Spíše lze boje v deltě charakterizovat jako intenzivní válku drobných šarvátek vedenou malými jednotkami.²⁶⁷

²⁶⁴ Frankum, R., *Like Rolling Thunder, The Air War in Vietnam 1964-1975*, New York 2005, s. 91.

²⁶⁵ Wiest, A., c.d., s. 35.

²⁶⁶ Jednotky SEALs byly přítomny ve RVN od roku 1962, kdy v Danangu cvičili jihovietnamské speciální síly obdobného charakteru. První bojovou jednotkou pak byl oddíl „GOLF“. Jejich domovem se stala delta Mekongu, kde pátrali po VC. Během války se jejich operátoři zapojili i do řady speciálních pacifikačních programů nebo sloužili jako členové týmů MACV/SOG.. srv. Dokery, K., *Free Fire Zones: The True Story of U. S. NAVY SEAL Combat in Vietnam*, New York 2000, s. 121.

²⁶⁷ Wiest, A., c.d., s. 35.

Pokud delta byla oblastí, kde střety probíhaly spíše na rovině skutečného partyzánského boje, tak oblast CTZ I. (*Corps Tactical Zone-válečná oblast*) rozkládající se od DMZ k Centrální vysočině byla skutečnou válečnou oblastí pěších jednotek. Ve strategicky velmi důležitém pásmu se rozložila USMC, která v měsících po březnu 1965 sváděla prakticky neustále tvrdé boje s pravidelnou severovietnamskou armádou, ale i početnými odřady Vietcongu.

Míře důležitosti této oblasti zcela odpovídal i počet nepřátel, který se v ní nacházel. Blízkost Laosu představovala bezpečné zázemí pro mnohé pravidelné jednotky NVA, ty se prakticky neustále snažily infiltrovat skrz hranice a ovládnout co největší území pro svůj bezpečný pobyt. Na základě tohoto zjištění vybudovala USMC společně s oddíly speciálních sil, celou řadu základen na vrcholcích místní kopcovité krajiny, které střežily jak laoskou, tak jihovietnamskou hranici. Síť, která připomínala hradní soustavu podél zemských hranic, se stala místem nejtvrdějších opotřebovávacích bitev USMC v jejích dějinách.²⁶⁸

Válka ve Vietnamu je často charakterizována jako válka bez velkých bitev, a skutečně až na výjimky byla šedesátá léta prostá větších bitevních střetů. Bitevní události jako bitva v Ia Drang, operace „JUNCTION CITY“ nebo ofenzíva Tet, jen potvrzují skutečnost, že Vietnamský konflikt byl jiný a vymyká se zaběhlým válečným standardům. Přesto nebo právě proto to byla válka nesmírně krutá s obrovským množstvím lidských obětí. Tuto skutečnost poznala na svých bedrech i námořní pěchota, která během bojů v CTZ I. utrpěla větší bojové ztráty než za období II. světové války.²⁶⁹

Důvodem takového masivního opotřebování byla, jak již jsem naznačil výše, blízkost hranic a s ní spojený vysoký výskyt nepřítele. Mariňáci tak prakticky každou patrolu naráželi na odpor a byli nuceni „čistit“ jim svěřené území znovu a znovu v plejádě nikdy nekončících střetů. Z tohoto důvodu již byl konec roku 1965 a celý rok 1966 ve znamení vyhledávacích misí. Mezi desítkami akcí ční ty s krycím názvem UTAH, HASTINGS, PIRANHA, HARVEST MOON, během nichž byly zaznamenány větší střety s nepřítelem.²⁷⁰

Vrcholu dosáhla tato opotřebovací strategie během roku 1967. Tehdy byla USMC nucena svěst sérii otevřených bitev o kontrolní stanoviště podél DMZ.²⁷¹ Hlavními body byla základna v Khe San a základna v Con Thien. Série tvrdých střetů zde probíhala od dubna až do konce podzimu. Teprve poté se americkým vojákům podařilo odrazit poslední lidské vlny a situaci v oblasti uklidnit²⁷². Přesto jsou operace jako SWIFT či UNION prakticky neznámé

²⁶⁸ Wiest, A., 35, 39.

²⁶⁹ Tamtéž., s.39.

²⁷⁰ Kamas,D., c.d., s. 53, 57, 64.

²⁷¹ Willbanks, J., c.d., s. 15-17.

²⁷² Wiest, A., c.d., s. 36.

přesto, že pro námořní pěšáky to byla náročná nasazení jaká si ničím nezadala s těžkým nasazením během II. světové války na Saipanu či Tarawě.²⁷³

Podobné znaky jako v CTZ I. vykazovala i bojová situace na Centrální vysočině největší vojenské oblasti v Jižním Vietnamu, která vytvářela bojovou oblast CTZ II. Hustá vegetace, nízká hustota obyvatel a členitý terén z vysočiny dělaly ideální prostředí pro vedení bojových operací partyzánského charakteru. Americké uskupení zde se vyznačovalo vysokou mobilitou, která jim umožňovala efektivně pokrýt tak členitý a rozsáhlý terén. Zdejší střetnutí se po bitvě v Ia Drang z podzimu 1965 diametrálně změnila. Přestože byla hranice do Laosu a Kambodži průchozí, komunistické jednotky se i zde uchýlily k partyzánskému způsobu vedení bojových operací.²⁷⁴ Roky 1966/67 jsou tak i zde charakterizovány celou řadou střetů vysoké intenzity, ale se zapojením menšího počtu jednotek.

Většího nárůstu komunistické aktivity se zde američtí vojáci dočkali až s jarem roku 1966, do té doby byla bojová situace poměrně klidná a komunistické síly si po Ia Drang dávaly s větším nasazením na čas. První větší operací v oblasti byla mise s krycím označením MASHER a jejíž vedla 1. aeromobilní divize v okolí Bon Sonu.²⁷⁵ Po poklidnějším úvodu roku se situace dramaticky změnila a Centrální vysočina se opět ponořila do litéch bojů. Takovým milníkem nasazení vojsk pro rok 1966 se staly bitvy v údolí A-Shau.²⁷⁶ Komunistické síly zde využily svých tradičně silných postavení a počátkem března vzaly ztečí tábor SF ve stejnojmenném údolí. Koordinovanému tlaku tábor neodolal a 11. března padl, stal se tak jedním ze sedmi vojenských táborů SF, které byly dobyty během války.²⁷⁷ Následné střety se pak oblastí nesly až hluboko do léta.

Tato situace, kterou USA nesly velmi nelibě, se mohla opakovat okamžitě v příštím roce. Tehdy se komunistické síly zaměřily na tábor SF u Dak To. Nepříjemná reminiscence na údolí A-Shau vyvolala největší střetnutí na Centrální vysočině roku 1967.²⁷⁸

Tato opotřebovávající bitva je charakterizována úpornou snahou sverovietnamců zničit obklíčený tábor SF u Dak To a pak skutečnou řeží o kopec 875, který se nalézal nedaleko odsud. Tábor se podařilo ubránit díky masivní letecké podpoře a mobilitě amerických jednotek. Situace kolem kopce 875 byla dramatičtější, vojáci 173. výsadkové

²⁷³ Vylodění USMC na atolu Tarawa se stalo nechvalně známou operací námořní pěchoty. Nedostatečný průzkum pláží způsobil, že pěšáci museli jít několik set metrů mělkou vodou. Ztráty prvních vln, které tam jednotky USMC utrpěly byl velmi vysoké a do budoucna znamenaly založení jednotek RECON, které měly za cíl podobným přehmatům předejít. Srv. Moskin, R., *Dějiny USMC*, Plzeň 1997.

²⁷⁴ Kamas, D., c.d., s. 55.

²⁷⁵ Bishop, Ch., c.d., s. 56.

²⁷⁶ Další z oblastí, která byla známá svoji vysokou koncentrací jednotek VC/NVA. Toto hluboké údolí díky své zeměpisné poloze doslova „přivádělo“ vysoký počet komunistických jednotek z Laosu. Ty poté útočily na oblast vysočiny a nebo okolí měst Hue, Da Nang, Chu Lai.

²⁷⁷ Rottman, G., *Tábory zvláštních sil ve Vietnamu 1961-1970*, Praha 2009, s. 62.

²⁷⁸ Bishop, Ch., c.d., s. 94, 95.

brigády jej dobyly po několikadenní řeži, aby zjistily, že nepřítel, který se tvrdě bránil, se stáhl. Výsledkem bitvy tak bylo na 290 amerických mrtvých a více než 1 400 mrtvých na komunistické straně.²⁷⁹

Kopec 875 se stal určitým symbolem ve vedení války, kde v neexistující bojové linii se často vedly bitvy o bezcenné části krajiny. V jako mnoha jiných případech i zde došlo po obsazení vrcholu kopce k jeho opuštění a stáhnutí se z oblasti. Bitva poblíž Dak To je tak dobrým ukazatelem systému vedení pozemní války ve Vietnamu.²⁸⁰

13.8 Spojenci

Válku ve Vietnamu nevedly USA zcela osamoceně. Volání prezidenta Johnsona z roku 1964 po zapojení většího počtu států si vzaly některé vlády k srdci a skutečně vyslaly svoje jednotky na pomoc saigonské vládě.²⁸¹ Americkým nejbližším partnerem byla samozřejmě ARVN zastupující jihovietnamskou snahu o porážení komunistických vojsk, ale ta po příjezdu amerických bojových sil do oblasti byla silně potlačena do pozadí a většinu bojů nově nesly americké jednotky. To, že se jedná o ne zcela šťastný krok, se ukázalo až ke konci šedesátých let. Mimo jihovietnamské síly ale bojovaly za samostatnost Jižního Vietnamu také ozbrojené složky jiných států.

Nejvýraznější válečnou pomoc poskytla Austrálie, Nový Zéland, Thajsko, Jižní Korea a Filipíny. Přičemž všechny výše uvedené státy se angažovaly v Jižním Vietnamu prakticky po celá šedesátá léta a systém jejich nasazení do značné míry kopíroval americký model. A to jak v systému vedení války, tak i v pohledu na ni. Všichni čtyři důležití spojenci si tak prošli na přelomu šedesátých a sedmdesátých let podobnou krizovou situací na domácí politické scéně, kdy jejich působnost ve Vietnamu byla brána jako velká přítěž pro vlastní stát.²⁸²

Určité specifikum v tomto ohledu představuje Thajsko. To přineslo svůj první příspěvek do vedení války, když umožnilo americkému letectvu využívat některé vojenské základny pro lety nad Vietnam. Tento krok nebyl samozřejmostí a USA měly celou řadu jednání, než dokázaly zajistit letiště v Thajsku i pro mise letadel nad VDR.²⁸³ Postupem času se Thajské letecké základny staly páteří podpůrných leteckých operací v Jižním Vietnamu

²⁷⁹ Wiest, A., c.d., s. 35.

²⁸⁰ V případě bitvy u Dak To se ještě navíc jednalo o „přípravnou“ šarvátku k připravované ofenzívě Tet. Willbanks, J., c.d., s. 170.

²⁸¹ Lyles, K., *Vietnam ANZACs, Australian and NZ Troops in Vietnam 1962-1972*, London 2004, s. 3.

²⁸² Wiest, A., c.d., s. 39, 40.

²⁸³ Frankum, R., c.d., s. 20.

a mnoha misí v Laosu, ale i nad Severním Vietnamem. Po tomto druhu nepřímé pomoci vyslalo Thajsko do okolí Saigonu vlastní bojové uskupení. Jednalo se o jednotky tzv. „Černých panterů“ elitních jednotek thajských ozbrojených sil. Spolu nimi byla vyslána i těžší technika, takže thajské jednotky se mohly „opřít“ i o vlastní dělostřelectvo.²⁸⁴ Thajské jednotky bojovaly v CTZ III. Až do počátku roku 1972, kdy se z okolí Saigonu definitivně stáhly. Důvodem proč Thajsko podporovalo USA ve válce byla značná osobní zainteresovanost na dění v regionu, kdy se Bangkok obával destabilizace z komunistické strany.²⁸⁵

Podobné důvody, které byly ještě podpořeny vděkem Americe z období II. světové války, přivedly k přímé účasti i jednotky Austrálie a Nového Zélandu.²⁸⁶ Obě výše zmíněné země se angažovaly v Jižním Vietnamu již od roku 1962, kdy prvních 30 specialistů cvičilo ARVN. Postupem času podobně jako Američané i tyto státy navyšovaly svoji přímou vojenskou pomoc a zapojovaly se do vlastního vedení bojových operací, tato změna ve vojenských plánech byla nejlépe patrná po roce 1966, kdy dorazil největší kontingent australských jednotek tzv. 1. ATF (*Australian Task Force*-úkolové uskupení Austrálie)) se sídlem v Phuc Tuy v CTZ III. Pomyslného vrcholu dosáhla australská pomoc v roce 1968, kdy v Jižním Vietnamu působilo na 8 000 vojáků.²⁸⁷

Přestože se nejednalo o nikterak závratné číslo jednotky z Austrálie a Nového Zélandu prosluly svojí velmi vysokou schopností vést bojové operace v prostředí džungle. Vysoko byla také oceňována jejich schopnost cvičit jednotky v protipartizánském boji. Vysoce motivovaný a účinný kontingent odešel z Jižního Vietnamu na počátku sedmdesátých let, přičemž vysoký počet vojáků z jeho řad si odnesl medaile za statečnost, včetně čtyř Viktoriiniých křížů.²⁸⁸

Zemí, která vyslala do země největší vojenské uskupení, byla Jižní Korea. Počet jejich vojáků dosáhl vrcholu v roce 1969, kdy měla v zemi přes 45 000 mužů.²⁸⁹ Oblastí nasazení dvou jihokorejských divizí se stala Centrální vysočina. Jihokorejské nasazení se stalo nejvíce kontroverzním ze všech přímých válečných spojenců. Mnohé úspěchy korejských vojáků v protipartizánském boji byly vykoupeny za cenu velmi brutálního chování vůči místnímu obyvatelstvu. Tvrdost, některých opatření, která si nezdala s náborovými metodami Vietcongu, tak nepřinášela dobré vztahy mezi korejskou posádkou

²⁸⁴ Thajský kontingent v RVN byl poměrně masivní. Svého vrcholu dosáhl ke konci šedesátých let, kdy v oblasti působilo na 16 500 thajských vojáků. Srv. Willbanks, J., c.d., s. 184.

²⁸⁵ Wiest, A., c.d., s. 37.

²⁸⁶ Lyles, K., c.d., s. 3.

²⁸⁷ Tamtéž, s.9-11.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 8.

²⁸⁹ Wiest, A., c.d., s. 37.

a obyvatelstvem. I z tohoto důvodu je zapojení Jižní Koreje do konfliktu bráno velmi kontroverzně.²⁹⁰

Toto byly státy, které se přímo angažovaly v bojích v Jižním Vietnamu. Mnoho jiných států však poskytlo materiální pomoc zejména po generální komunistické ofenzívě Tet ze začátku roku 1968. Vlády Filipín, Velké Británie, Itálie či Turecka tak do země kromě deklarace morální podpory zasílalo nezanedbatelné množství potravin, léků či stavebního materiálu.²⁹¹ Přestože Washington nezůstal v bojích na půdě Jižního Vietnamu osamocen, čekal prezident Johnson v polovině šedesátých let hlubší odezvu v demokratickém světě. Jeho mysl se zejména upírala k členským státům paktu SEATO (*Southeast Asian Treaty Organization*), založeného právě kvůli komunistické hrozbě v roce 1954.²⁹² Signatářské státy Francie, USA, Velká Británie, Thajsko, Pákistán a Filipíny se však v otázce zapojení do přímé války v názorech rozcházely. Zejména Londýn a Francie se jasně distancovaly od možnosti vyslání vlastních jednotek. Washington tak musel nést většinu bojů na svých bedrech a vzít za vděk přímé podpoře čtyř výše uvedených států.

13.9 Sumarizace

V pozemních bitvách let 1965-67 se tak jasně ukázalo, že velení amerických pozemních sil nedokáže dostatečně efektivně naložit s taktickou výhodou, kterou opakovaně získávalo nad oslabeným protivníkem. Nejenže nedokázala vojska přimět větší uskupení NVA/VC k bitvě, ale ani poté co je po několik týdnů doslova „naháněla“ a způsobovala jim značné ztráty a logistické problémy, nedokázala následně využít získané výhody. Po skončení série pozemních „SaD“ misí totiž následovalo stažení z oblasti a zaměření se na jiný kus Jihu.²⁹³ To samozřejmě vedlo k možnosti začít opětovně budovat systém opevnění a skrytých vazeb mezi jednotkami NVA v Kambodži nebo Laosu a v Jižním Vietnamu. Čas, který americké velení tak blahosklonně poskytovalo komunistickým silám, byl tou největší devizou, které se jim mohlo dostat. I z tohoto důvodu se již „vyčištěné“ oblasti začaly po několika týdnech nebo měsících opět ponořovat pod vliv komunistických sil. Ty během období hájení, jež jim Američané nevědomky poskytli, dokázaly opětovně povstat z popela a začít připravovat zázemí pro destabilizační kampaň.

²⁹⁰ Wiest, A., c.d., s. 37.

²⁹¹ Kamas, D., c.d., s. 117.

²⁹² Frey, M., c.d., s. 34.

²⁹³ První větší náznak takového postupu se objevil po bitvě u Ia Drang, kdy se 1. AMD stáhla na svoji bázi v An Khe, ihned poté co dokončila „vyčištění“ bojových perimetrů. Srv. Wiest, A., c. d., s. 32.

Trik úspěchu válečných oblastí „C,D“ popřípadě oblasti „železného trojúhelníku“ a mnoha dalších míst po celém Jihu, tedy nespočíval v neúčinnosti samotné vojenské taktiky amerických jednotek, i když ta samozřejmě nebyla dokonalá. Spíše spočíval v neexistenci jakékoli jiné rekonstrukční strategie pro venkov. Nikdo se více méně nezajímal o to, co se stane s oblastmi, které byly pod komunistickým vlivem a následně v nich mělo dojít k ustanovení nějakého jiného systému správy loajální k saigonské vládě. Toto mocenské vakuum tak výborně umožňovalo opětovně rehabilitovat komunistickou moc, která po odeznění vojenských akcí přišla z bezpečných stanovišť mimo hranice Jižního Vietnamu. Celý boj o bezpečnost saigonského perimetru a zabezpečení hranic Jižního Vietnamu tak připomínal boj s rychle rostoucí trávou, která se jen sestříhuje, ale nikdy se nevymýtí její kořeny.

Tento stav tak připomínal slavný boj s větrnými mlýny a nutno dodat, že americké vojenské jednotky se ho dopouštěly opakovaně prakticky po celá šedesátá léta. Události jako bitva u hory „875“ či operace „CEDAR FALLS“ jen zastřešují desítky či stovky jim podobných kampaní, které se během let v Jižním Vietnamu odehrály. Celý tento absurdní systém bez hlubší koncepce měl své zastoupení i v samotných ozbrojených složkách USA. Konflikt ve Vietnamu totiž nebyl brán jako válečný stav. Díky tomu nebyla vyhlášena mobilizace a nebyla ani povolána národní garda. Namísto toho do Jižního Vietnamu odcházeli branci, kteří museli odsloužit jednoroční turnus.²⁹⁴

Tento stav doplňování bojových jednotek tak vyvolával často krizové situace, kdy nováčci přicházeli jednotlivě k již fungujícím jednotkám, kde nikoho neznali. Příprava těchto nově příchozích je samozřejmě v žádném případě nemohla připravit na realitu asymetrické války v džungli. Díky tomu se stávali po několik týdnů doslova přítěží a staří mazáci s nimi zacházeli jako s testovacím materiálem. Jinak řečeno nováček musel přežít prvních pár bojových misí, než začal být brán v jednotce v potaz. K duhu nešlo jednotkám ani sociální složení mužstva a věk rekrutů. Vietnamská válka je typická tím, že většina branců byla velmi mladá, 18-19 let, a pocházela povětšinou z prostředí nižších sociálních vrstev.²⁹⁵ Samozřejmě, že takovýto stav nijak dobře neprospíval morálce a kázní. Nutno říci, že i tento určitý nihilismus je typickým znakem války ve Vietnamu.²⁹⁶

²⁹⁴ Wiest, A., c.d., s. 29.

²⁹⁵ Frey, M., c.d., s. 106, 107.

²⁹⁶ Stav uvnitř amerických sil asi nejlépe zachytil veterán konfliktu režisér Oliver Stone ve svém díle Četa-„Platoon“ z roku 1986.

14 Letecká válka nad Jihovýchodní Asií 1964-1968

14.1 Ideové předpoklady

Rokem 1964 započala nad Vietnamem potažmo nad Jihovýchodní Asií masivní letecká válka. Jak bude v hrubých rysech probíhat předznamenaly letecké operace minulých let. Nová válka začala dostávat formu během roku 1964 nad Laosem, kde během celého dlouhého trvání vietnamské války došlo k prvnímu schválení leteckých misí s dlouhým mandátem.

Přesto měl systém vedení válečných operací letectvem u americké generality hlubší kořeny. Prakticky celá špička leteckých důstojníků brala jako "bernou" minci předešlé úspěšné operace během války nad Evropou a Korejským poloostrovem.²⁹⁷ Právě „přeorání“ většiny strategických cílů a měst v nacistickém Německu se jevilo jako největší meta, při dosažení anihilace protivníka. Podobně vysoko byl stavěn i úspěch zejména taktického letectva při „rozbíjení“ lidských vln, tzv. čínských dobrovolníků, během války v Koreji na počátku padesátých let.

Oba výše naznačené aspekty hrály nezanedbatelnou roli při formování celkové letecké strategie při ideových debatách o zničení Severního Vietnamu. Není proto divu, že generál Curtis Le May, velitel leteckých sil, prohlašoval, že jedinou možností jak donutit Hanoj k jednání je „vybombardovat je do doby kamenné“.²⁹⁸ V generálových očích byla tato idea naplněna stejným vyhlazením výrobních kapacit a infrastruktury, jaké postihlo Německo před dvaceti lety. Již v těchto debatách je však vidět ideové nepochopení specifického problému asymetrické války v nedávno nekolonizovaném státu, který byl vše možné jen ne průmyslem oplývajícím státem s rozvinutou infrastrukturou. VDR byla i přes mnohé pokusy hlavně státem agrárním a průmysl byl jakousi nepatrnou ozdobou.

Přesto američtí představitelé přijali koncepci bombardování průmyslových objektů jako dobrou možnost, jak zlomit lidový odpor a donutit Hanoj k jednání. Na základě tohoto výkladu reality byl během srpna 1964 zpracován list 94 strategických cílů, ten měl představovat klíčové body ke zničení infrastruktury Hanoje.²⁹⁹ Nechyběly komunikace, továrny a vojenské cíle. Zpracování zámyslu proběhlo velmi rychle, jen chybělo schválení od prezidenta k započetí samotných útoků.

²⁹⁷ Clodfelter, M., c.d., s. 37.

²⁹⁸ Clodfelter, M., c.d., s. 77., srv. Halberstam, D., c.d., s. 462.

²⁹⁹ Tamtéž.

V tomto bodě, se ovšem rozešly značným způsobem představy leteckých sil a prezidentova okruhu. Johnson byl zaměstnán volební kampaní a rázně tak odmítal jakékoli návrhy na provokace, které by dovolily zahájit represivní akce. V nepříjemné situaci, vše vyřešil Vietkong, který počátkem listopadu zničil útokem leteckou základnu v Bien Hoa. Odvetou bylo vyslání strojů B-52 nad severovietnamské základny Migů.³⁰⁰ Tato jednorázová odvěta však nevyslyšela volání po narůstajícím leteckém tlaku, ten stále zůstával jen na papíře.

Události v Bien Hoa ale přece jen nějaké konkrétní kroky pro americké plánování přinesly. Prezident sestavil pracovní skupinu čelních analytiků pod vedením Williama Bundyho, která měla zpracovat návrhy postupů ve vedení války vůči VDR.

Vývody této pracovní skupiny známé pod označením plán A, B, C, se staly základem diskuzí, nebo spíše rozepří mezi Bundyho skupinou a sborem náčelníků štábů. Především „jestřábi“ z generality požadovali systematictější letecký tlak na Hanoj a Vietkong, než uváděl Bundy. I z tohoto důvodu sestavil sbor náčelníků štábů vlastní plán, který byl do značné míry v opozici.³⁰¹

Ideové pře pokračovaly až do počátku února, kdy je rozhodla opětovně třetí strana, totiž komunističtí partyzáni. Jejich úspěšný útok na leteckou bázi v Pleiku vyvolal nejen přímou odezvu v jednorázových náletech „Flaming dart“, ale také rozkolísal prezidenta k povolení dlouhodobější letecké operace.

Johnson se tak ideově přiklonil k zastáncům masovější letecké kampaně, přestože v předešlých měsících se nijak nevyjadřoval ani pro jednu z koncepcí. 12. února 1965 povolil zahájit osmitýdenní leteckou kampaň s krycím označením „Rolling Thunder-Dunivý hrom“. ³⁰²Její základem se stal již předem vypracovaný seznam 94 důležitých cílů. Nová aktivita měla konečně přinést jasnou odpověď na teoretické debaty o možnosti donutit Hanoj přerušit podporu komunistům na Jihu použitím silových prostředků.

Přestože zadání misí pro letecké bombardování vypadalo na papíře vznešeně, muselo se letectvo poprat s celou řadou problémů ještě před samotným startem akcí. Nejvýznamnější byl patrně nedostatek samotných strojů pro nálety. Počátkem roku 1965 mělo americké letectvo pouze omezený kontingent strojů na palubách lodí 7. flotily, bázích v Bien Hoa a DaNangu ve RVN a na thajských letištích Korat a Takhli. Přičemž necelých čtyřicet

³⁰⁰ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 209.*

³⁰¹ *Tamtéž, s. 233, 234.*

³⁰² *Clodfelter, M., c.d., s. 79.*

letadel z Thajska nebylo jistých, protože stále probíhala jednání s thajskou vládou o formě nasazení strojů operujících z jejího území.³⁰³

Celý arzenál nové letecké války se tak mohl rozběhnout až ke konci února, kdy již byla zajištěna plošná podpora.

14.2 Rok 1965

Výše popsané body shrnovaly spíše po všeobecné stránce aspekty, které vedly k přijetí nové letecké strategie a následně ji utvářely v prvních týdnech jejího zavedení. Pod krycím názvem se však skrýval zcela jasný harmonogram leteckých operací. Ty přinášely do souboje obou stran nové prvky a nové události. Jelikož na počátku celé kampaně se stanovovalo pro každý daný nálet nové označení, je možné relativně dobře vysledovat eskalační prvky celé operace. Samotné nálety si ještě prodělaly krátké intermezzo, když generál Khan usiloval o urychlené spuštění náletů z osobních důvodů.³⁰⁴ Jeho volání však nebylo vyslyšeno a naopak osoba generála Khana se stala důvodem, proč byla celá kampaň ve svém začátku zpožděna.

První nálet byl stanoven na 20. února 1965, nikdy se však neuskutečnil. Nálet na Vu Noc a Quang Khe, kde se nacházela námořní základna a sklady materiálu, byl zrušen, kvůli velkým občanským nepokojům v Saigonu. Stejný osud postihl i další tři připravované akce kampaně.³⁰⁵ Plánovaný harmonogram bombardování stále narušovala nestabilita nové saigonské vlády a velké nepokoje v ulicích jihovietnamských měst, zejména Saigonu. Proto bylo rozhodnuto veškerou leteckou činnost nad Severním Vietnamem plánovanou v posledních únorových dnech odložit do doby, než nastanou příhodnější politické podmínky.

Ty nastaly 2. března, kdy proběhl první úspěšný nálet kampaně. Rolling Thunder V. V rámci této mise se vydalo nad cíle v Severním Vietnamu více než 100 letounů z americké a několik desítek z jihovietnamské strany. Cílem byla námořní základna v Quang Khe a muniční skládka v Xom Bang.³⁰⁶ První výše popsaný cíl zasáhla jihovietnamská letadla, muniční skládku pak Američané. První nálet kampaně byl úspěšný, přes 75 procent cílů bylo vyhodnoceno jako zničených. Z druhé strany se ukázala i nutnost připravit novou taktiku pro nasazení strojů nad dobře bráněnými cíli. Severovietnamská protiletecká obrana zničila šest

³⁰³ Frankum, R., c.d., s. 20.

³⁰⁴ Generál Khan velmi toužil potom, aby byl zasažen most v Dong Hoi 18. února. Na slavnostním otevření této stavby se měl objevit samotný Ho Chi Min a Khan si přál, aby byla celá slavnost okázale přerušena. Srv. Frankum, R., c.d., s. 21.

³⁰⁵ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 284, 324, 325.*

³⁰⁶ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 325.*

strojů. Jasně tím dala najevo, že přílišné soustředění na chirurgicky přesné bombardování bude mít za následek i navýšení poškozených a zničených letounů v arzenálu amerického a jihovietnamského letectva. Již tato první zkušenost během náletů druhého března vedla k upravení taktiky útočícího letectva. Nově bylo zavedeno snížení počtu útočících letadel, kdy kapacity byly rozprostřeny na více cílů najednou a nově se začalo útočit také v různých časových hladinách pro zmatení nebo spíše pro těžší zaměření letounů ze strany protiletadlové palby.³⁰⁷ Právě pozemní komplety protiletadlové obrany se ukázaly v prvních fázích náletů na Sever jako nejúčinnější zbraní Hanoje v boji s letadly. Eliminace této hrozby se tak stala nedílnou součástí plánování dalších misí nad VDR.

Po skončení prvního březnového náletu se počítalo s mezinárodní odezvou, která jej měla provázet. Spojené státy záměrně provedly první nálet s menší razancí, než bylo v jejich silách. Očekávaná exploze mezinárodního odmítání nové eskalace se však nekonala. Jediným oficiálním protestem Moskvy byl dopis Andreje Gromyky, který ale nebyl psán v nikterak tvrdém duchu, a pro Washington bylo relativně příjemným zjištěním, že jak Moskva tak Peking nepovažují rozšíření letecké války nad Severní Vietnam za důvod k vyvolávání napětí na mezinárodní scéně, popřípadě přímo nevyhrožují vlastním zapojením do konfliktu. I přes toto zjištění Bílý dům během celého roku 1965 bedlivě sledoval reakce Číny a SSSR ohledně svého počínání ve Vietnamu.³⁰⁸

Po této příjemné zprávě se ve dnech 14. a 15. března uskutečnila další vlna náletů. První operace v rámci RT-Rolling Thunder, která byla dvoudenní. Narostla tonáž bomb i jejich vojenská specifikace. Pro tuto akci byly poprvé povoleny napalmové bomby k získání větší efektivity při útoku na pozemní cíle. Hlavní úder směřoval na kasárna v Hon Goi a muniční skládku v Phu Qui.

S dalším týdnem náletů od 19. do 25. března byla přijata nová zásada kontinuálního leteckého tlaku během celého týdne, kdy jednotlivé cíle mohou být napadeny i vícekrát za sebou. Nově se zapojily i letouny z Thajska, kde došlo k vyřešení sporu mezi thajskou vládou a Bílým domem o používání thajských letišť k misím nad Severní Vietnam. Cílem „sedmičky“ se stala komunikační síť, výrobní ropných produktů a zásobovací skládky. Od 22. března se pozornost pilotů zaměřila na radarovou síť severu. Zde se pracovalo s teorií, že nejprve je potřeba „oslepit“ varovný systém Hanoje, aby mohlo dojít k úplnému ovládnutí jejího vzdušného prostoru.³⁰⁹

³⁰⁷ Frankum, R., *c.d.*, s. 21.

³⁰⁸ Frankum, R., *c.d.*, s. 21.

³⁰⁹ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 338-340.*

Veškeré akce předešlých náletů byly vyhodnoceny jako úspěšné. Cíle zasažené během Dunivého hromu vykazovaly vysoké procento poničení a zdánlivě nebyly schopny zasahovat do vojenského hospodářství. Efektivita, kterou nálety vykazovaly, vedla během března k rozšíření seznamu cílů. Nově bylo stanoveno, že těžiště operací se přeneslo nad komunikace, kterými je na jih dopravován materiál. S tím v nově vlně souviselo masivní bombardování mostů, přívozů a trajektů na klíčových tepnách do Jižního Vietnamu.

V následujících dnech, během posledního březnového a prvního dubnového týdne se letadla vrátila nad pozemní cesty. Jejich definitivní anihilace se stala prioritním prvkem v krátkodobém plánování letecké války. V rámci tohoto probíhajícího osmého a devátého týdne Rolling Thunderu přišla největší pozornost na ničení strategických mostních konstrukcí. Zde se předpokládalo, že po jejich eliminaci bude výrazně snížen počet zásob, které budou přepraveny do RVN.

Největší pozornost byla věnována mostu v Thanh Hoa.³¹⁰ Na něj byl proveden nálet 3. dubna několika desítkami strojů. Přestože bylo použito 95 tun bomb, most nebyl zcela zničen a dál plnil své poslání. Rozladění letectva bylo sníženo alespoň zničením dílčích cílů v oblasti, jako byl most u Dong Phuong. Nevyřízený účet se letectvo pokusilo splatit o den později, ale ani 4. dubna při navýšení shozené tonáže bomb se jim úkol nezdařil. Jediným hmatatelným výsledkem v této „jedno-mostní“ bitvě tak bylo 239 tun shozených výbušnin a šest ztracených letounů a pilotů, přičemž most nebyl poškozen tak tvrdě, aby přestal plnit roli spojnice směr jih.³¹¹

Neúspěch u mostu v Thanh Hoa, podnítil rozsáhlé diskuze o formě vedené války. I přes některé kritické hlasy však jeden neúspěch nebyl brán jako zásadní zlom pro změnu stylu ve vedení operací. Letectvo se rozhodlo ještě přitvrdit a v prvních dubnových týdnech se snažilo vyřadit co nejvíce mostních konstrukcí v infrastruktuře Severního Vietnamu z provozu. To, co se nepovedlo u mostu v Thanh Hoa, se zdařilo na pátečních komunikacích u Khe Kim, Tam Da, Qui Vinh a na dalších místech uvnitř VDR.³¹²

Ke konci dubna dosáhla kampaň svého prvního vrcholu co do počtu vzletů i do objemu shozené tonáže bomb. I přes tuto zcela evidentní snahu se prozatím nedostavil očekávaný výsledek, tedy snížení bojové aktivity komunistů v samotném Jižním Vietnamu, ani snaha Hanoje o hledání kompromisů nebo přímo snaha o mírové vyjednávání. Analýzy, které mapovaly situaci ke konci dubna, tak přinášely neblahé zprávy. Zejména se zdálo, že

³¹⁰ Most v Thanh Hoa, se stal nejčastěji ničeným cílem za vietnamské války. Definitivně se jej podařilo vyřadit z provozu, až na počátku sedmdesátých let během operace „Linebecker“.

³¹¹ Frankum, R., c. d., s. 22.

³¹² Tamtéž, s. 23.

i přes četnost náletů a počet zasažených a zničených míst v rámci strategického seznamu cílů, se neprojevuje toto úsilí na bojišti. Potvrdil se předpoklad, že i přes citelné ztráty jak materiálové, tak lidské dokáže Severní Vietnam relativně dobře absorbovat letecký tlak. V mnohém se ukázaly slabiny selektivního bombardování moderních komunikačních prvků, které i po zničení neznamenaly zhroucení možnosti dodávat materiál na jih. Jasně se tak ukázalo, že plno mostů, které byly postaveny v nedávné době, může být celkem dobře zastoupeno starými komunikacemi nebo brody, které byly místním dobře známé. Po prvních střízlivých vyhodnoceních bylo zřejmé, že nad Severní Vietnam bude muset být doručeno mnohem více letecké munice, než tomu bylo doposud, stejně tak i délka kampaně bude muset být výrazně delší.

Prozatímní ambivalentní výsledky při vedení náletů vedly k její malé reorganizaci. Ta spočívala v ještě větší selekci cílů mezi 17. a 20. rovnoběžkou. Nejednalo se o žádné novinky, na které se útočilo, ale nově byl pojmenován cíl tohoto snažení. Tím byl tlak na relativně malém území za DMZ. Masové rozorání příhraniční oblastí, tak mělo zamezit Vietcongu v jakékoli kooperaci se Severním Vietnamem. Nebo lépe řečeno skutečně odříznout guerillu od zásob vojenského i lidského charakteru. Nové pojmenování starého problému a určitá modifikace pro jeho dosažení se tak stala na konci dubna hlavní tváří této druhé fáze bombardování severu.

Prozatímní výsledky letecké války se staly součástí otevřené diskuze během setkání čelních poradců a vojenských špiček na konferenci v Honolulu 20. dubna 1965.³¹³ Hlavní tváří zde byl Robert S. McNamara.

McNamara se zde jasně zastával pokračování náletů v původní míře, tedy pouze mezi 17. a 20. rovnoběžkou. Nové rozšíření, které právě startovalo a při němž se letadla začala objevovat i za hranicí 20. rovnoběžky, i když relativně sporadicky, nepovažoval za příliš šťastné a nesouhlasil s ním. Hlavním důvodem, který vedl k jeho postoji, byla stále kalkulovaná úvaha o postoji Číny a Moskvy. Ty se zatím prakticky neprojevovaly, ale nyní připravované rozšíření náletů jim mohlo dodat nový vítr do plachet. Proto považoval McNamara toto rozšíření za ukvapené. Mimo jiné i z vojenského hlediska, kdy bylo jasné, že se Američané začnou více potkávat s protivzdušnou obranou nepřítele a i jejich ztráty začnou narůstat.³¹⁴

Pokud se v otázkách vedení kampaně začaly objevovat různé druhy postojů, tak o to větší jednota byla demonstrována v informační politice o letecké válce na Vietnamem. Jak

³¹³ Frankum, R., c. d., s. 24.

³¹⁴ První hlubší průzkumné mise zaměřené na detekci PVO, byly lety v rámci mise „TROJAN HORSE“. Srv. *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 365.

McNamara tak i William Bundy dále generál Wheeler a Westmoreland zastávali stejný postoj při informování tisku ohledně tohoto druhu války. Obecná shoda se ustálila na verzi pro tisk, kdy Rolling Thunder byl deklarován jako jasně omezená letecká akce, která byla odezvou na provokativní a agresivní politiku Hanoje na území Jižního Vietnamu. Washington spustil tuto operaci selektivních náletů jako obrannou snahu zabránit další agresivní politice ze strany komunistů. Také bylo zdůrazněno, že se nejedná o nekonečnou fázi, ale o omezenou část letecké války, která má přivést Severní Vietnam k jednacímu stolu ohledně uznání statusu *qu* ve Vietnamu.

Prakticky jediným hlasem, který narušoval jednotu názorů, byl John McCone, ředitel CIA. Jeho odpor nešel ani tak proti politice vůči tisku a dalším aspektům komunikačních strategií, ale jasně se stavěl do opozice vůči formě celé letecké kampaně RT. Dle jeho názoru se po dvou měsících ukázalo, že dosavadní forma nepovede ke kýženému výsledku, čili že Hanoj nedorazí k vyjednávacímu stolu a ani neukončí podporu komunistů na jihu, naopak tento systém, jaký je doposud praktikován, jí symbolizuje stav věcí, kdy USA nechtějí skutečné zapojení do války.³¹⁵ McCone zcela otevřeně nazval problém, který se pozvolna začal ukazovat z výsledků náletů, a tím byla jejich až horečná selektivita. Ta byla v jednom směru určována seznamem cílů, převážně technického zařazení, z druhé strany jejich lokací, kdy za dva měsíce nedošlo k většímu náletu za 20. rovnoběžku. Dle McConea toto byl jasný ukazatel špatné formy vedení RT. Jeho kritika však přišla až po jednotném odsouhlasení směru pro další nálety, navíc prezident Johnson podpořil McNamaru v jeho úsudku, že taktika je správná, jen se jí musí dát čas, aby se dostatečně projevila. Na konci dubna tak bylo odsouhlaseno směřování války nad VDR na dalších několik měsíců v prakticky nepozměněné sestavě.

Po schůzce v Honolulu se vrátilo letectvo k zaběhnutým schématům při přípravě náletů. Impulsem, který měl dovést Hanoj k jednacímu stolu, tak jak bylo předpokládáno v Honolulu, se nyní stala tonáž shozené munice. Od konce dubna se ještě více navýšilo „rozorávání“ území mezi DMZ a 20. rovnoběžkou. Nově se přidalo k již tradičním cílům ničení zdrojů elektrické energie. Elektrárny v Ben Thuy a Thanh Hoa prakticky přestaly existovat. Spolu s masivnějším bombardováním se během dubna také rozeběhla psychologická válka nad zasaženými částmi Severního Vietnamu. V rámci projektu „FACT SHEET“³¹⁶ bylo nad Sever doručeno několik milionů letáků, které vysvětlovaly kroky, které stojí za nálety, a také naváděly obyvatele, jak se mají v případě náletů chovat. Této formy psychologické války se velmi horlivě zastával jihovietnamský letecký maršál Nguyen Cao

³¹⁵ Palmer, R. D., *Volání Polnice*, Brno 1997, s. 91.

³¹⁶ Frankum, R., c. d., s. 24, 25.

Ky. Důvodem jeho angažovanosti v této operaci byla skutečnost, že tlačil na Američany, aby vysvětlili kroky vedoucí k náletům obyvatelům zasaženého území. První vlna letákových shozů proběhla v rozmezí mezi 14. dubnem a 23. květnem, v této etapě bylo doručeno několik milionů letáků nad místa častých „ostrých“ leteckých úderů jako Thanh Hoa, Vinh, Dong Hoi, Bai Thung a další.

Vyhodnocení výsledků po první vlně nepřineslo žádné hmatatelné závěry. Jakýkoli hypotetický předpoklad, že by tímto mohlo dojít ke změně politiky Hanoje, či místním nepokojům vůči oficiální vládě, se nenaplnil. Jediným, ale přesto velkým pozitivem, tak zůstávala „informovanost“ obyvatel bombardovaných území. Nejednalo se o to, že by jim letáky přinesly vysvětlení toho, proč na ně prší bomby, ale spíše pomohly snížit počet civilních osob v náletových oblastech.

Bez ohledu na problematické vyhodnocování psychologické letákové kampaně se rozhodlo letectvo v ní nadále pokračovat. V měsících červnu a červenci tak bylo shozeno přes 15 milionů letáků.

Spolu s psychologickou fází náletů se nad Severní Vietnam během května zaměřila i speciální průzkumná letadla. Ta v rámci svých průletů měla fotografovat zasažená území. Fotografie se staly hlavním vodítkem při vyhodnocování kontinuálního více jak tříměsíčního tlaku na Hanoj. Na počátku pátého měsíce roku 1965 tak mělo být provedeno první větší vyhodnocení I. i II. fáze kampaně RT. Výsledky, které vyhodnocené fotografie přinesly, byly dvojsečné. Z jedné strany bylo zcela jasně patrné, že zasažené cíle jsou prakticky 100 procentně zničené. To se po třech měsících týkalo více méně všech důležitých vojenských a technických objektů strategického charakteru mezi DMZ a 20. rovnoběžkou.

Proti tomuto povzbudivému výsledku však stál fakt, že Severní Vietnam dokázal tyto ztráty relativně dobře absorbovat. Evidentně se prokázala skutečnost přechodu na systém denního opravování a nočního přesunu materiálu. Tato forma platila zejména pro cesty a mostní konstrukce. To v důsledku znamenalo pouze snížení dodávek zásob na jih, ale nikoli jejich přerušení. Evidentně se také projevilo, že Vietcong není plně závislý na materiálových tepnách vedoucích ze severu. Hlášení tohoto formátu přicházela denně od pozemních jednotek, které vstupovaly do střetů s komunistickou guerillou. Ta se jevila pěším jednotkám kvalitně připravená a bez ohledu na nálety i kvalitně zásobená.

Květnové vyhodnocení tak přineslo některé očekávané zprávy, ale také některé nepříjemné poznatky. Bez ohledu na probíhající diskuzi uvnitř top kruhu poradců o formě vedení RT se prezident Johnson rozhodl podpořit dosavadní scénář chirurgického vedení války gestem dobré vůle. Tím byla příprava první oficiální pauzy ve vedení náletů na sever.

Samotná přestávka byla vyhlášena pod krycím jménem „Mayflower“ 13. května 1965.³¹⁷ V hlubší sondě do tehdejšího amerického uvažování o vedení války ve Vietnamu přesně zapadala do systému politiky „cukru a biče“. Dle Johnsona a některých jeho nejvlivnějších poradců byla dosavadní forma války nad Severem oním „klackem“, který měl přivést Hanoj k jednacímu stolu. Z toho hlediska se jevilo přerušení náletů jako jasný signál dobré vůle ze strany Washingtonu. V tomto ohledu se však Američané dopustili jedné z velkých chyb v pochopení svého protivníka, jejich premisa, že Hanoj má přinejmenším malou snahu o navázání kontaktů se ukázala jako zcela chybná. Vůdcové Severního Vietnamu nepřemýšleli v rovině amerických gest dobré vůle a první oficiální pauza v náletech pro ně byla jen stvrzením faktického stavu věcí, tedy že USA mají vlastní hluboké problémy v otázce jak se postavit ke svému zapojení do dění v Indočíně. Z tohoto úhlu pohledu se i přes velký tlak na Hanoj její celková situace vyvíjela relativně dobře, a tak nepřipadalo v úvahu jakýmkoli způsobem s USA vyjednávat.

Po hořké pilulce poznání tak Washington sáhl k obnovení bojových misí nad Severním Vietnamem. Stroje i s nákladem pum se vrátily na oblohu za 17. rovnoběžkou 19. května. Scénář i forma zůstala stejná jako před týdenní pauzou. Jediným systémovým opatřením tak zůstalo opětovné navýšení tonáže letecké munice, která byla nad Sever doručena. Pro novou fázi operace RT bylo stanovena týdenní sorta více jak 200 náletů na cíle za DMZ.³¹⁸

V průběhu května američtí a jihovietnamští letci začali zjišťovat, že některé nesmyslné zákazy ve vybírání cílů mají za následek překvapivě rychlý nárůst aktivity protivzdušné obrany. To bylo značně nepříjemné zjištění. Tvrdošijnost v selekci míst, které je potřeba a možno zasáhnout tak ukázala i svou druhou stránku. Letci brzo zjistili, že se musí potýkat se stále více dotírajícími stroji sovětské výroby zejména typu MIG-15 a 17. První jmenovaný se velice dobře zapsal do análů letecké války nad Koreou v předešlém desetiletí a jeho nástupce pokračoval v nastoupené výkonnostní linii. I z tohoto „historického“ hlediska nebralo velení leteckých operací výstražné zprávy na lehkou váhu, ale také nepodnikalo žádné horečné kroky, které by vedly k rychlému zlepšení situace. Po sondáži počtů letounů, které může Hanoj nasadit, a po vyhodnocení jejich taktiky, která byla spíše přepadová než útočná, se velení rozhodlo prozatím hrozbu migů nepřeceňovat. Bohužel toto znamenalo jen odsunutí problémů, jelikož v něm bylo obsaženo i prozatímní rozhodnutí vynechat ze seznamu cílů letecké základny Phuc Yen a Bat Bi, kde byla většina strojů dislokována. Podobně vyzněla i otázka aktivního boje proti severovietnamským strojům. I ta byla odsunuta do pozadí,

³¹⁷ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 368.*

³¹⁸ Tamtéž, s. 381.

jelikož migy většinou operovaly nad silně bráněnými body, nebo v oblastech zakázaných pro americké letectvo. Nově tak jen přibyl zákaz pro pronásledování nepřátelských letadel nad tyto oblasti, jako obvykle hlavním důvodem zde byla snaha příliš nedráždit severního souseda Hanoje Peking.³¹⁹

Pokud severovietnamské letouny skutečně nepředstavovaly akutní hrozbu pro chod náletů, tak výraznější překážkou se stala rychle narůstající pozemní protivzdušná obrana. Ta byla neustále vyztužována a zdokonalována dle aktuálních zjištění formou taktiky amerických a jihovietnamských letadel. Záhy se ukázalo, že její efektivita neustále vzrůstá, což je dáno nejen bojovými zkušenostmi, ale také přílivem moderní protiletectvé výzbroje ze SSSR. Moskva saturovala Hanoj radary pro vedení palby, děly, ale zejména raketami SAM. Ty se ve spolupráci s moderní dělostřeleckou výzbrojí staly skutečnou hrozbou pro nalétávající stroje. Jediným štěstím v létě 1965 bylo zjištění, že celý moderní systém budovaný nepochybně dle sovětského vzoru je teprve ve výstavbě a nepokrývá celé území Severního Vietnamu rovnoměrně, ale soustřeďuje se kolem Hanoje, Haiphongu a vybraných vojenských a strategických cílů.

Ani v tomto případě, však americká letecká strategie nevyužila příležitosti k výraznějšímu ochromení systému protivzdušné obrany. Důvody, které byly ohledně takového rozhodnutí používány, jsou důvěrně známé, snaha neeskalovat válku, zabránit v co největší míře ztrátám jak na lidech tak na materiálu a nedráždit nevyzpytatelné čínské sousedy. Tento koktejl v důsledku znamenal otevřenou rezignaci na možnost stát se skutečně dominantním prvkem ve vedení války a do budoucna přinesl jen tlačení problému s PVO před sebou.

V důsledku tak otázky, které vyvstaly při řešení problému severovietnamské protivzdušné obrany, jen doplnily diskusi o formě vedení RT. Nejpregnantněji problémy v kampani vyjádřil velvyslanec Taylor, který odpovídal na zadání Deana Ruska. Taylor jasně pojmenoval skutečnost, že dosavadní vedení letecké války nebylo dostatečné. Respektive nebylo dostatečné k tomu, aby se jí Hanoj skutečně začala zabývat. Systém „cukru a biče“ a omezeného výběru cílů se minul účinkem, jelikož protějšky washingtonských politiků jej považovaly za projev nerozhodnosti, dohadů ve vlastních řadách a slabosti. Mimo jakoukoli polemiku zůstávalo, že škody až dosud způsobené Severnímu Vietnamu byly obrovské, ale přesto je dokázala země přijmout. Taylor poukázal na skutečnost, že východiskem není hledat nové formy ve vedení války, ale upravit ty stávající na větší efektivitu. Tedy zasáhnout celé území VDR bez ohledu na nesmyslně stanovené oblasti vybrané z bombardování, dále navýšit

³¹⁹ McMaster, R., c. d., s. 285-7.

tonáž shozené munice a postihovat jak NVA tak VC zároveň. Taylor byl také průkopníkem názoru, že případná odvěta Číny je jen teoretickou ne praktickou záležitostí.

Přes velvyslancovo jasné doporučení kde hledat východiska pro větší efektivitu vedení války, přicházely tyto jeho poznatky do praxe jen pomalu. Od června 1965 se letectvo skutečně začalo objevovat i za 20. rovnoběžkou, a to i mimo průzkumné mise. Jejich počet sice zatím nebyl vysoký, ale jednalo se o první vlašťovku v tomto směru. Po 18. týdnu náletů v rámci RT, tedy od 11. června se staly útoky na cíle za 20. rovnoběžkou běžnou součástí letecké války.³²⁰

Nicméně i přes provalení neochoty zasahovat cíle za 20. rovnoběžkou se v červnových dnech taktika nijak dramaticky nezměnila. Stále v systému velení letectva převládala snaha vybírat pro posádky USAF (*United States Air Force-letectvo USA*), USN (*United States Navy-námořní letectvo USA*) a VNAF (*Vietnam Air Force-letectvo Jižního Vietnamu*) především cíle v blízkosti za DMZ. Na tomto stavu nic nezměnilo ani již několikáté vyhodnocování účinků náletů a stanovení té konečně neomylné taktiky.³²¹

Výjimku v tomto pohledu nepřinesl ani konec června, kdy se na stůl dostala nová fakta o RT ze špionážních strojů. Ty v červnu přinesly patrně doposavad nejucelenější celek snímků zasažených oblastí VDR. Nové poznatky přinášely, alespoň v oblasti dat, slibné výsledky. Všechny složky letectva provedly během prvních fází RT přes 6 800 náletů a shodily přes 10 000 tun bomb a jiné speciální munice, to vše za cenu 63 strojů ztracených nad VDR.

V pozici zásahů cílů to vypadalo pro analytiku ještě lépe. Do poloviny června bylo zasaženo přes 210 mostních konstrukcí, z toho více než 60 bylo klasifikováno jako absolutně zničených. Pod úrovní 20. rovnoběžky bylo zasaženo přes 1100 budov většinou vojenského charakteru. I v tomto případě analýzy vykazovaly ve většině případů totální zničení. Dobrá čísla šla dál, z původního seznamu cílů stanovených pro nálety, bylo zasaženo vše, co nějakým způsobem souviselo s výrobou paliv, olejů či jiných pohonných hmot. Ze s 117 cílů na seznamu jich zasaženo a zničeno bylo 91. Tyto papírově velmi uspokojujivé počty ale zcela narušoval ukazatel cílů za 20. rovnoběžkou. Ten se v polovině červnu zastavil na počtu 18.³²² Toto neuspokojujivé číslo bylo ještě podpořeno skutečností, že severně za onou magickou hranicí nebylo zasáhnuto ani jedno z letišť, které byly mateřským domovem pro stíhací letouny. Podobně katastrofální bylo letectvo i v útoku na pozice protiletadlové obrany.

³²⁰ Frankum, R., c. d., s. 29, 30.

³²¹ FRUS, červen-prosinec 1965, memorandum 100.

³²² *The Contemporary Historical Examination of Current Operationes Reports of Southeast Asia*, CHECO Report, SEA CHECO Team, „Rolling Thunder“, s. 65.

Ta nebyla pro jistotu bombardována vůbec, a tak získávala Hanoj další nezbytný čas pro dobudování celé raketové sítě.

Červnové výsledky, jakkoli dobře vypadaly ve své papírové podobě, v důsledku znamenaly další sjezd čelních poradců a prezidenta v otázce vedení bombardovací kampaně a politiky vůči VDR. Nová diskuze byla svolána na 22. června.

Bohužel její program, alespoň co do výsledků, byl dosti plytký. McNamara a Rusk přednesli svoje postoje k formě vedení kampaně. Ty byly ale již delší dobu veřejně známé a nepřinášely nic nového. Oba zastávali bombardování jako správnou formu vedení války a dosavadní styl RT byl pro ně jediným možným z celé řady řešení. McNamara jasně deklaroval, že volba postupného rozšiřování letecké kampaně je správnou volbou, která umožňuje uplatňovat velmi pružnou formu diplomacie vůči Hanoji. To byla narážka zejména na kritické vyhodnocení první oficiální přestávky v bombardování, která nepřinesla kýžené očekávání. McNamara a Rusk také jasně vyjádřili svůj názor na uplatňování politiky „cukru a biče“, která pro ně byla stále nedílnou součástí americké politiky „pružného“ vyjednávání. Přeloženo do nediplomatického jazyka to znamenalo, že musí být dána Hanoji možnost, kdykoli přistoupit k vyjednávacímu stolu, bez toho, aby to bylo považováno za ztrátu tváře. Podobně jako odmítli kritiku formy vedení letecké války, tak stejně rozhodně podpořili rozhodnutí neútočit na severovietnamská letiště a místa protiletadlové obrany raket SAM. Důvod, který byl veřejně deklarován, pracoval již se známou tezí nebezpečnosti eskalace války. Ta byla ještě na konci června posuzována asi jako 20 procentní, a to i přestože jak McCone, tak Taylor tvrdili, že tato hrozba je skutečně jen nafouknutou bublinou.³²³

Budoucí podoba RT tak byla spatřována dle McNamary v přesvědčení Hanoje, že Amerika je kdykoli schopná ji absolutně zničit. Tato hrozba měla působit jako onen Damoklův meč. V tomto optimistickém pohledu podpořil své poradce i prezident Johnson. Ten se vyjádřil v tom smyslu, že spojení leteckého tlaku a možnosti mírového vyjednávání je tou pravou cestou pro USA v případě řešení války. Deklarací, která jen povšechně shrnovala již v té době používané prvky americké vojenské politiky, skončilo i jednání z 22. června, aniž by přineslo nějaké zlomové momenty.

Na samotném vietnamském nebi nebyly ohlasy bezpečnostní schůzky nikterak znát. Letectvo se připravovalo na větší tažení za 20. rovnoběžku, která měla ke konci června zmizet z map jako dělicí čára pro nálety. Větší aktivita amerických letounů okamžitě přinesla i mnohem větší aktivitu protiletadlové palby. Hned 23. června na ni doplatil jeden

³²³ Frankum, R., c. d., s. 29.

z nalétajících Fantomů, který byl sestřelen protiletadlovou raketou SA-2. Předešlá neochota vypořádat se s protiletadlovou hrozbou tak začala nést své ovoce.

Bohužel pro piloty až v tuto chvíli byla dána autorizace pro napadení vybraných postavení protiletadlových raket. Jak Američané záhy zjistili jejich zničení nebylo žádnou procházkou růžovým sadem. Prodleva v prvních fázích RT umožnila vybudovat značně kvalitní propojenou síť s hlubokými kořeny, která v polovině roku 1965 čítala okolo 4 000 kusů protiletadlové výzbroje dislokovaných do stovek předem velmi dobře upravených míst. V důsledku tohoto zjištění byly spuštěny dvě speciální doplňkové operace v rámci RT a to „IRON HAND“ a „BLUE TREE“.³²⁴ Obě byly autorizovány pro detekci a ničení postavení protiletadlové obrany nad územím Severního Vietnamu.

Tažení proti raketám SAM a protiletectvému dělostřelectvu vlilo novou krev do leteckých operací nad Severním Vietnamem. Hrozba, která byla zanedbatelná v oblasti za DMZ, byla skutečně letální v oblastech severně od 20. rovnoběžky a zejména pak v deltě Červené řeky a v okolí Hanoje. Nepříjemná zjištění z leteckých výzvědných misí, která jen potvrdila, že VDR stačila výrazně dobudovat zabezpečení svého vzdušného prostoru, a nepříliš úspěšné první akce v rámci speciálních operací „IRON HAND“ a „BLUE TREE“, vedly k opětovnému bombardování přístupových cest do Severního Vietnamu. Analytikům bylo jasné, že většina moderní vojenské pomoci pochází ze SSSR, popřípadě menší část z Číny. To znamenalo omezenou možnost dopravy těchto zásilek do země. V úvahu připadaly jen pozemní komunikace a přístav Haiphong, který byl schopen přijímat velké nákladní lodě. Stejně tak jejich následná distribuce po území VDR byla omezené buď na systém železnic nebo kvalitnějších pozemních komunikací. To v důsledku dávalo šanci výrazně zpomalit rozmisťování prostředků PVO po území Severního Vietnamu, v lepším případě je přímo ničit, ještě než dosáhnou operačního nasazení. Tyto výše uvedené body tak opět přivedly letouny nad komunikační uzly.

Jedním z prvních cílů, které se letectvo pokusilo konečně vymazat z mapy, byl most v Thanh Hoa, ale ani tentokrát nebyly nálety na něj stoprocentně účinné. I přes dílčí neúspěch se mohly nálety koncem září vykazat zničením prakticky všech zbývajících cílů na původním seznamu. V oblasti za DMZ jich zbývalo zničit 8, severně od 20. rovnoběžky byla situace horší, ale přece jen i tam byl učiněn výrazný pokrok a během září bylo zasaženo na 30 nových objektů.

Nový tlak proti komunikacím přinesl některé pozitivní dopady na schopnost VDR přepravovat materiál, proto se během října rozeběhla nová vlna tlaku na komunikace,

³²⁴ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume III, s. 334.*

tentokrát zaměřená do větší hloubky území. Primárním zadáním pro říjnové akce bylo přerušit tepny z Číny. Bombardovací cykly 34, 35, 36, 37 tak silně zasáhly dopravní tepny na pomezí VDR a Číny. Zaměření stejně jako v minulosti dopadlo převážně na mosty a komunikační uzly. Během října byly zničeny důležité mosty ve Vu Chua, Xom Phuong, Lang Met a desítky menších mostních konstrukcí.

Během zářijových a říjnových misí, přestože se jednalo o pokročilé cykly náletů, stále existovaly zakázané neletové oblasti. Ty byly ke konci roku 1965 stanoveny na pohraniční pásmo s Čínou, a to ve vzdálenosti 25 kilometrů od hranice, okolo hlavního města v okruhu 30 kilometrů a 10 kilometrů kolem Haiphongu. Přestože piloti volali po odvolání této nesmyslné úřednické překážky, jejich hlas nebyl ani ke konci roku 1965 vyslyšen. Letci se tak museli po svém vypořádat s prazvláštním vztahem, kdy většina ploch pro odpalování raket SAM byla v těchto kruzích za nedotknutelnou hranicí. To, že je tento stav výhodný pro VDR při jejím čelení náletům, bylo ke konci roku již naprosto neoddiskutovatelnou věcí.

I přes tyto byrokratické restriktce letectvo zaznamenalo na sklonku roku dílčí úspěchy. Jednak se podařilo rozeběhnout kampaně zaměřené na detekci míst PVO, které po prvních nejistých krůčcích začaly nést úspěchy. S podobně optimistickým hodnocením mohlo být pracováno v případě posledních cyklů RT zaměřených proti komunikacím. Ty přinesly koncem roku pozitivní ohlasy, zejména díky tonáži shozené munice bylo dosaženo dílčích úspěchů v přerušování důležitých komunikací na Jih. Posledním velkým zásahem do infrastruktury VDR byl prosincový tlak vůči elektrárnám. Největšího úspěchu zde dosáhlo letectvo v prosinci, když prakticky smetlo elektrárnu v Uong Bi. Několik po sobě jdoucích náletů v té době již bombardovacích cyklech označených číslem 40 a více připravilo Severní Vietnam o sedminu jeho produkce elektrického proudu.

Tyto nesporně pozitivní výsledky byly koncem roku přerušeny dalším oznámením přestávky v náletech. Ta byla symbolicky vyhlášena 24. prosince a trvala až do 30. ledna roku 1966.³²⁵ Washington se tak rozhodl ukázat gesto dobré vůle a přerušit nálety přes Vánoce a nový rok Tet. V další řadě to byl další dílčí prvek jeho politiky „cukru a biče“. Nyní po dlouhé době silového tlaku přišel čas na opětovné naordinování nezbytné dávky cukru.³²⁶

³²⁵ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 3.*

³²⁶ Šířeji o zákulisních jednáních. McNamara, R., *The Christmas Bombing Pause, An Unsuccessful Attempt to Move to Negotiations*, in: McNamara, R.c. d., s. 207-231.

14.3 Rok 1966

Z pohledu letectva přineslo další přerušení náletů proti VDR jen staré známé problémy. Předešlé akce kampaně, které se mohly vykázat slušnou účinností v měsících září až prosinci, byly znehodnoceny více než měsíční přestávkou. Ani oslava Vánoc a ani svátek Tet nebyly tou primární záležitostí, co by Hanoj zajímala. Nejvyšší prioritu pro ni měla oprava škod a příprava na další kolo letecké války, které muselo nevyhnutelně přijít. Dobrá předvídatelnost amerických politiků tak dala Hanoji výbornou možnost smazat většinu škod, které předtím v leteckých bojích utrpěla.

Při pohledu z Hanoje se tak stala přestávka v náletech požehnáním, z opačného břehu se jevila zejména pilotům letounů jako špatně míněný vtíp. Jak se ukázalo, nikdo z čelních představitelů nepřijal nabídku k jednání o míru. Roztrpčení, které Washington zažíval, bylo mimo jiné diskutováno na nové bezpečnostní konferenci v Honolulu ve dnech 17.-31.ledna 1966.³²⁷ Tradiční místo setkání bezpečnostních expertů se tak stalo jevištěm pro další kolo rozhovorů o vedení války ve Vietnamu. Letecká část, a tím víc operace RT, měla důležité místo, protože trvalý letecký tlak byl přijat jako jedna z nejdůležitějších složek v arsenálu vojensko-politického tlaku vůči VDR.

Počátkem roku 1966, tak bylo stanoveno nové kolo v náletech na Severní Vietnam. To mělo doplnit v příštích měsících pozemní tlak na komunistické síly uvnitř RVN, kde začaly probíhat velké operace „SaD“, především v CTZ I. Během ledna nového roku tak byly rozpracovány nové prvky ve vedení letecké války, které absorbovaly poznatky s předešlých měsíců roku 1965. V neposlední řadě došlo i k rozdělení území Severního Vietnamu do leteckých oblastí podobně jako v případě Laosu. I v tomto případě se jednalo o koordinační prvek při bojových misích nad Severním Vietnamem. Autorem tohoto plánu byl admirál Sharp. V rámci něj bylo stanoveno, že pro větší efektivitu se piloti USN zaměří na pobřežní a přímořské cíle, zatímco jejich kolegové od letectva budou primárně podnikat útoky na cíle ve vnitrozemí.³²⁸

V neposlední řadě byl v Honolulu stanoven program tří bodů, které měly vést k úspěchu ve válce proti VDR. Ani jedna část nebyla novinkou a opět se jednalo jen o nové pojmenování starých známých premis.³²⁹

Docílit masivní redukce schopnosti VDR při obdržování cizí vojenské pomoci a následné schopnosti ji redistribuovat. Tedy mělo dojít k zaměření na přechody s Čínou a na

³²⁷ Frankum, R., c. d., s. 35.

³²⁸ Jednotlivé složky letectva, si rozdělily VDR na tzv. „route packages“, pro lepší koordinaci v náletech. Srv. Frankum, R., c. d., s. 42.

³²⁹ Clodfelter, M., c. d., s. 92.

důležité mostní stavby uvnitř VDR. Klíčovým se pak stala otázka eliminace přístavu Haiphong a z něj vedoucích cest.

Pokračovat v ničení infrastruktury a v ideálním případě ji zcela rozvrátit, přičemž primárně musí dojít ke zničení prvků, jež se zaměřují na zbrojní nebo podpůrnou vojenskou výrobu.

Posledním faktorem, jež měl být eliminován byla schopnost VDR poskytovat podporu materiální, ale i personální komunistickým hnutím v okolních státech, přičemž primárním cílem bylo přerušit styky vedoucí skrz pozemní stezky do Jižního Vietnamu.³³⁰

Třicátým prvním lednem tak končilo nad Severním Vietnamem období klidu a začínala nová sofistikovanější fáze náletů. Nová vlna akcí neměla spoléhat jen na propracovanější přípravu, ale také sázela na lepší výzkumnou činnost o nepříteli. Ta byla zajištěna větším počtem průzkumných letounů a radiolokační techniky, v neposlední řadě během února začala docházet s USA i modernější letecká munice, jež měla zvýšit účinnost náletů. Tento vývoj byl nepochybně podmíněn ne příliš vydařeným působením letectva nad strategickými mosty během minulého roku. Nová technika tak přinášela i novou dávku očekávání.

Během prvních únorových dnů se měla rozběhnout kampaň dle bodů stanovených v Honolulu minulý měsíc. Hlavní slovo si však vybralo nepříznivé počasí, které zapříčinilo, že první nálety na cíle ve VDR nevykazovaly nikterak výraznou úspěšnost. Přeci jen základním nosníkem této nové vlny v rámci RT se měly stát útoky na prvky dopravní infrastruktury a ty pro úspěšné zasažení potřebovaly ještě v polovině šedesátých let dobré počasí.

Období deštivého počasí, které nad cíli v Severním Vietnamu trvalo několik dalších týdnů, tak výrazně zasáhlo do strategických plánů letectva. Vyšší úspěšnost při náletech se začala projevovat až v dubnových týdnech roku 1966. Během dubna byla přijata také nová vlna nařízení a vyhlášek upravující nasazení strojů v náletech na VDR. Dubnové „teze“ byly jen shromážděním nebo reformulováním starších nařízení. V podstatě se opět jen jednalo o snahu definovat kroky pro větší účinnost celé kampaně.

Snahou celého bombardování má být zasahovat jen strategické cíle, neobydlené nestrategické oblasti, tak aby došlo k co největším ztrátám na straně protivníka.

Některé cíle na území VDR jsou vypuštěny ze seznamu míst, která je možné zničit. Platí to pro rybářské lodě, džunky, přehrady a některá místa pro výrobu elektrické energie. Výjimky je možné udělit jen ve výjimečných případech

³³⁰ Frankum, R., c. d., s. 35, 36.

Stále platí, že oblast třiceti kilometrů kolem Hanoje, deseti kilometrů kolem Haiphongu a území zhruba třiceti kilometrů podél celé čínské hranice je zakázané území pro vedení leteckých útočných operací.³³¹

V určitém případě leteckého boje mohla letadla i narušit zakázaný koridor, ale v žádném případě nesměla vést útok na cíl vysoké důležitosti, který se uvnitř nacházel. V reálu tedy místa pro odpalování raket SAM a letiště stíhaček Mig.

Druhým místem s nejpřísnějším dohledem bezpečnosti byla DMZ, kde musela být zajištěna nulová možnost zasažení nevojenského cíle, což by mohlo vést k mezinárodním problémům. Všechny armádní složky tak musely spolupracovat nad zajištěním bezpečnosti uvnitř pásma.

Body z dubna 1966 tak přinesly další poznatek do vedení letecké války nad VDR. Tímto objevem bylo, že američtí piloti definitivně zjistili skutečný stav věcí. Neustávající příliv uměle vyráběných nařízeních, které konkretizovaly možnost leteckého bombardování tak vedl ke stavu, kdy se stalo prakticky nemožné kampaň RT rozumně a úspěšně vést. Definitivní stanovení zakázaných zón a cílů tak přineslo na černou listinu většinu průmyslové výroby VDR, stejně jako většinu míst PVO a důležitého politického a bezpečnostního života státu. Tím se manévrovací možnosti pilotů dostaly do slepé uličky. V důsledku to znamenalo, že na nebi Severního Vietnamu se odehrává jen jakási „demo“ verze zkoušky na leteckou válku místo oné skutečné.³³²

Přesto dokázaly nálety vykazat i pozitivní výsledky nad objekty, které nebyly vyňaty ze seznamu cílů. Takovým příkladem bylo zničení ocelárny v Thai Nguyen. V tomto případě se sice jednalo o odplatu za předešlé úspěšné útoky Vietkongu na několik výrobních závodů uvnitř Jižního Vietnamu, ale v tomto případě se jednalo o skutečné omezení válečné výroby VDR. Po úspěchu tohoto náletu se rozproudila diskuse, kterou vedl admirál Sharp, který na tomto konkrétním případě demonstroval možnost větší efektivity ve vedení války.³³³ Ovšem i jeho snaha, byla zastavena s ohledem na předešlé kodifikování pravidel při vedení leteckých misí.

Přesto generál Westemoreland a admirál Sharp oznámili novou vlnu při operaci RT. Během června měla začít bitva o zničení rafinérií a výroben pohonných a jiných technických hmot.³³⁴ Velení svolilo k sérii náletů na rafinérie 22. června 1966. Předešlý tlak na úpravu ve

³³¹ Clodfelter, M., c. d., s. 92.

³³² Frankum, R., c. d., s. 45-47.

³³³ Clodfelter, M., c. d., s. 103.

³³⁴ Debata o možnosti zničit petrochemický průmysl Hanoje, byla velmi hluboká a vedla se prakticky od roku 1965. Velký význam zde měly zprávy bezpečnostních agentur. Srv. *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV*, s. 64-68.

vedení letecké války zde přinesl kýženou změnu na oblasti cílů. Jako první z mnoha byly vybrány rafinérie v Hanoji a Haiphongu³³⁵, následované cíli v Duong Nam, Do Son a Viet Tri.

Zničení rafinérií byl tak delikátní úkol, že na něj byli vybíráni ti nejzkušenější piloti s lety nad Severním Vietnamem v těch nesložitějších podmínkách. Důvod tohoto kroku byl dvojitý, jednak snaha stoprocentní zásahu a z druhé strany snaha minimalizovat jakékoli nechtěné ztráty na lidských životech. Přípravy na důležitý nálet zkomplikovalo počasí, které se umoudřilo až 29. června. Ten den se na šedesát letounů objevilo nad prostorem rafinérií v Hanoji. Výsledek náletu byl více než potěšující za cenu jednoho stroje, který byl sestřelen nepřátelskou stíhačkou, bylo zničeno 28 z 32 tanků na přechovávání ropy. Ztráty na lidských životech byly minimální. Podobným úspěchem dopadl i útok na rafinérii v Haiphongu. Výsledkem tohoto dvou fázového náletu byla kapacita ropných zařízení ve VDR snížena o desítky procent.³³⁶

Vysoká úspěšnost nad rafinériemi povzbudila letectvo v následujících dnech k útokům i na zbývající velkovýrobní pohonných komodit. Všechny tyto útoky přinesly vysokou míru poničení cíle a v důsledku obrovskou ztrátu pro hospodářství Severního Vietnamu. Tažení proti chemickým závodům bylo dle analýz letectva natolik úspěšné, že koncem července stratégové od USAF a USN předpokládali snížení ropné rezervy Hanoje asi o 70 procent. Tyto povzbudivá čísla spolu s předpokladem, že VDR má zbytek svých zásob již v pouze menších zařízeních nebo mobilních cisternách vedl i k nové etapě náletů v rámci Dunivého Hromu.

V nové vlně se ve zbývajících letních měsících letectvo zaměřilo na zintenzivnění v pátrání po zbytcích hanojské ropy. Tento úkol se však ukázal mnohem hůře vykazatelný než vyhodnocení škod na velkých rafinériích. Hlavním důvodem zde byla možnost snížené lokace těchto prostředků v obrovských prostorách Severního Vietnamu. I přesto se však stalo v letních měsících roku 1966 tradicí hlídání předpokládaných tras z Číny, kterými mohla být ropa a další strategické suroviny transportovány.

Další novinkou v arzenálu letectva při výčtu operací se staly mise nad územím DMZ. Novou složku letů nad tímto krajně nebezpečným krajem Vietnamu schválil sám generál Westmoreland 18. července. Kampaň s krycím označením „TALLY HO“.³³⁷ Ta byla účelovou akcí, která měla v příštích několika týdnech zabránit pronikání čerstvých pozic skrz tuto část Vietnamu na jih. V jejím základě stál předpoklad navazující na zprávy od

³³⁵ McNamara, R., c. d., s. 245.

³³⁶ Clodfelter, M., c. d., s. 98.

³³⁷ Kamas, D., c. d., s. 64.

operujících pěchotních jednotek o nové tepně přivádějící posily do této části země. Předpoklad byl následně potvrzen průzkumem, který skutečně doložil nové vyústění Ho Chi Minovi stezky. „TALLY HO“ měla přesným ničením cílů v oblasti severně za DMZ eliminovat všechny nově přicházející posily a jejich podpůrnou infrastrukturu. Důležitost eliminace této části stezky ještě vzrostla poté, co se ukázalo, že se pravděpodobně jedná o nástupní prostor celé severovietnamské 324. divize. Následující letní týdny tak byly ve znamení horečné aktivity, která měla vymazat nově příchozí posily z mapy. Přestože nedošlo a ani nemohlo v geografických podmínkách této části Vietnamu dojít k úplnému zničení této vojenské síly, byla výrazně omezena, což znamenalo výrazné pozastavení její infiltrace.

Konec letních měsíců, přinesl i špatné povětrnostní podmínky, zejména v severních oblastech VDR při hranicích s ČLR. Počasí se tak stalo jedním ze dvou limitních faktorů, které pozastavily nálety do severních území Severního Vietnamu. Tím druhým byla revize samotné letecké kapacity pro provádění všech autorizovaných operací nad Jihovýchodní Asií. Plné nasazení nad Laosem, DMZ, Severním Vietnamem a samozřejmě direktivní podpůrné operace proti Vietcongu uvnitř Jižního Vietnamu znamenaly přetížení kapacit jež letectvo mělo v té době k dispozici. Jen pro představu plánovači leteckých operací volali v srpnu po navýšení měsíční dávky náletů nad VDR a Laos na 10 000 misí měsíčně.³³⁸

Špatné počasí spolu s uplatňovanou taktikou obnovilo debatu uvnitř analytických kruhů o systému vedení leteckých operací. Hlavním vůdcem v aktivním hledání změn byl opět admirál Sharp. Ten opětovně přišel s revizí stávající formy letecké války.³³⁹ Jeho argumentace se opětovně zabírala smysluplností byrokratických nařízení při vedení operací. V novém kole rozhovorů o formě RT admirál nově argumentoval úspěšností posledních direktivních náletů na ropné zařízení Severního Vietnamu. Kampaň, která proběhla v letních měsících, se mohla vykázat vysokou mírou účinnosti. Admirál tak doporučoval v zájmu zachování vojenské iniciativy již dále neplýtvat časem a zdroji a v další fázi náletů plně odstranit omezení zakázaných neletových oblastí. Oním časem měl admirál na mysli schopnost VDR disperzně rozprostírat výrobní kapacity a strategické body fungování státu a ekonomiky, ty se totiž stávaly s postupujícími měsíci stále hůře zjistitelné a zasažitelné. To v důsledku vedlo k onomu přetěžování kapacit letectva, které se navíc muselo ve stále větší míře potýkat s protivzdušnou obranou budovanou dle sovětských vzorů.

Argumenty, které byly nově nastoleny, plně podpořil generál Westemoreland.³⁴⁰ Ten je nejen odsouhlasil jako platné, ale navíc navrhoval okamžitě přejít k novému systému

³³⁸ Frankum, R., c. d., s. 50.

³³⁹ *Pentagon Papers, Gravel Edition, Volume IV, s. 109-110.*

³⁴⁰ Tamtéž, s. 130-131.

náletů. Dle jeho názoru mělo dojít k rychlému zničení letišť pro stíhačky MIG, hydroelektráren, klíčových nádraží a překladních kapacit uvnitř Haiphongu a samozřejmě oněch stále zakázaných míst severovietnamské PVO.

Vzletné plány čelních amerických stratégů však v podzimních měsících brzdilo výrazným způsobem počasí. Jak říjen tak listopad byly ve znamení odkládání misí, v lepším případě jejich omezení.

Nelichotivá bilance posledních měsíců roku 1966, která byla výrazně ovlivněna příchodem období deštivého počasí, v důsledku znamenala výrazný posun v systému náletů nad Severní Vietnam. 4. prosince, totiž došlo k náletu, který narušil do té doby neporazitelný prstenec zakázané bezletové oblasti kolem Hanoje. Americké letouny zasáhly dopravní depo ve Ven Dien ve vnitřním intravilánu hlavního města. Podobný útok byl ještě zopakován během následujícího týdne, série tří náletů a 100 tun shozené munice znamenalo prakticky vymazání depa z mapy země. Podobně jako v případě letního tažení proti rafinériím i zde byl velmi dobře pozorovatelný úspěch.

Nová taktika však kromě vojenských úspěchů znamenala i nové problémy na diplomatickém poli. Okamžitě po náletech Hanoj začala zveřejňovat seznam ztrát civilního obyvatelstva. Žurnalistický tlak se neomezil pouze na Hanoj, ale narůstal i v dalších státech v Evropě a USA. Prezident se tak musel začít vyrovnávat s mediálním tlakem, který válka nad Vietnamem přinášela.³⁴¹

Na samotném vietnamském nebi nálety utichly opět na Vánoce, kdy bylo domluveno několikadenní přerušení bombardování. V tomto případě se však nejednalo o vyhlášení oficiální přestávky, ale pouze o onu zmíněnou domluvu, která trvala jen několik dnů.³⁴² Rok 1966 byl z pohledu leteckých misí klíčovým obdobím války. Během oněch dvanácti měsíců narostl výkaz odlétaných operací na číslo přesahující 44 000 misí nad VDR. Během nich bylo shozeno na 136 000 tun letecké munice převážná většina na Severní Vietnam.³⁴³ Zvýšený počet akcí znamenal i vysoké ztráty na pilotech a letounech v roce 1966 musely všechny složky leteckých sil odepsat 339 strojů ztracených v misích.³⁴⁴ Jasně prokazatelná čísla nebylo problém analyzovat, větším oříškem bylo reálné vyhodnocení Dunivého Hromu za druhý rok působení.

Reálně totiž nedošlo k hlavnímu úkolu mise, tedy ukončení nebo alespoň omezení bojových operací v Jižním Vietnamu ze strany NVA/VC (*Viet Cong-Vietkong*). Nepodařilo

³⁴¹ Frankum, R., c. d., s. 53.

³⁴² Clodfelter, M., c. d., s. 104-105.

³⁴³ Frey, M., c. d., s. 101.

³⁴⁴ Frankum, R., c. d., s. 54.

se zastavit pohyb materiálu jak lidského, tak movitého po Ho Chi Minově stezce. Stejně tak se nepodařilo zamezit infiltraci pravidelných jednotek NVA přes DMZ. Jediným kladem těchto opotřebovovacích operací zaměřených na ničení živé síly a komunikačních prvků a dopravní infrastruktury byla skutečnost, že výrazně redukuje možnosti severovietnamských plánovačů na větší generální ofenzívy uvnitř samotného Jižního Vietnamu. Odhady o počtech vojáků, které Hanoj měsíčně vysílá na podporu boje za sjednocení, byly v řádech tisíců.

V debatách o směřování akcí nad VDR během příštího roku se tak jasně začalo volat po odstranění všech byrokratických nařízení, které omezovaly nalétávající piloty. Reálně se začal prosazovat postoj admirála Sharpa a generála Westemorelanda, ti již měsíce volali po odvolání omezení ve válce. Za jejich názor se postavil i velitel letectva v Pacifiku John D. Ryan, který plně podpořil efektivnější leteckou kampaň.³⁴⁵ V očích těchto mužů mělo dojít k oddělení vojenských a politických hledisek, jinak není možné přinést pozitivní výsledky. VDR tak musí pochopit, že USA po řadě deklarativních kroků myslí svoji podporu Saigonu opravdu vážně. Šance, že budou v roce 1967 vyslyšeni byla vysoká. Argumentace, která odkazovala na vysoké úspěchy během náletů na rafinérie a dopravní depa, tedy při akcích, které prolomily bezletové oblasti, nebyla beznadějná. Navíc během roku 1966 výrazně narostly ztráty na letounech. To bylo nepřímou způsobeno udržováním zakázaných letových oblastí nad systémy PVO.³⁴⁶ Ty tak byly chráněny vůči útokům amerických letounů. Během roku 1965 to nebyla velká překážka, jelikož systém PVO byl ve stádiu budování, ale o rok později byl již na mnohem vyšší úrovni. Velký podíl na tom měly dodávky sovětské vojenské výzbroje, která byla uváděna do provozu sovětskými specialisty. Novým impulsem pro aktivní řešení problematiky letecké bezpečnosti, byly kromě mobilních baterií PVO i nové dodávky letounů ze SSSR. Ten totiž během roku 1966 výrazně posílil dodávky moderních strojů MIG 21.³⁴⁷ Tyto stroje znamenaly vysoký kvalitativní skok ve výzbroji severovietnamského letectva. To, že USA přikládaly této hrozbě vysoký stupeň důležitosti, naznačuje i obnovení psychologické kampaně na získávání pilotů a strojů ze Severního Vietnamu.

Rok 1966 tak končil ve Vietnamu jako ty předešlé, ve znamení debat o modelu jak vést válku v příštích měsících.

³⁴⁵ Frankum, R., c. d., s. 55.

³⁴⁶ Tamtéž, s. 37, 38.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 38, 39.

14.4 Rok 1967-Totální válka

Tento rok měl být dle slov generála Westemorelanda klíčový, není proto divu, že Spojené státy byly rozhodnuté v novém roce odstranit pokud ne všechny tak alespoň většinu nařízením omezujících piloty v letech nad Severním Vietnamem. Spolu deklarativním vyjádřením o novém větru při vedení RT se Američané připravili i technicky. Podobně jako do roku 1966 i nyní měli v zásobě zcela nové modely leteckých zbraní, které měly opětovně přinést technickou výhodu pilotům nad Severním Vietnamem.

Povzbudivá slova pro vojáky začala přecházet do praxe ihned v prvních týdnech následujícího roku. Špatné počasí z minulých měsíců setrvávalo i v novém roce. V důsledku toho se strategická ofenzíva do hloubky území VDR odkládala na dobu příznivějších letních měsíců, kdy počasí mělo umožnit plné letecké nasazení.³⁴⁸ Přesto však Američané neseděli s rukama v klíně a s vervou se vrhli do realizace odstranění restů z minulých let. Nemožnost bombardovat celé území Severu jim dalo možnost využít svého arzenálu na ničení postavení PVO, tedy alespoň těch, které se nenacházely přímo v areálu Hanoje a Haiphongu.

Zajistit bezpečné nebe se v roce 1967 stalo nutností, jelikož mnozí piloti migů 21 se svými stroji již sžili natolik, že lety nad mnohé oblasti na Severu se stávaly velmi problematické. Američané tak museli přijít s jasnou odpovědí na hrozbu těchto moderních stíhaček, které se kvalitativně vyrovnávaly jejich nejlepšími stroji F-4. Autorem nové taktiky, která obcházela zákaz přímého útoku na letiště, kde se migy nacházely, byl generál William Momyer. To on vypracoval plán leteckých pastí s krycím názvem „BOLO“, který měl za cíl zničit většinu arzenálu provozuschopných strojů MIG 21.³⁴⁹ Taktika, kdy se letouny F-4 C vydávaly za svoje starší a zranitelnější kolegy F-105, přinesla nečekané výsledky. Severovietnamští piloti „namlsaní“ z předchozích střetů, kdy se pro ně bombardéry stávaly poměrně lehkou kořistí, neprohlédli léčku sevřených „bombardovacích“ formací strojů F-4 C a s vervou na ně zaútočili. Omyl, kterého se dopustili, poznali až ve chvíli, kdy se rozhořel vzdušný souboj. V tom měli přece jen výhodu američtí elitní piloti, kteří tak zúročovali stovky hodin výcviku. Prvních několik dnů v lednu 1967 stačilo na to, aby se hrozba Mig 21 smrškla na přijatelné minimum.³⁵⁰ Výprask, jaký severovietnamci utrpěli, je donutil k tomu, aby zůstali posazení na zemi až do přelomu dubna a května.

Výrazné snížení letecké hrozby bylo první dobrou vlašťovkou v novém roce, která se na bojišti objevila. Pro samotné bombardovací akce v oblasti „Route Packages“ 5-6 ale žádná

³⁴⁸ Clodfelter, M., c. d., s. 105.

³⁴⁹ Frankum, R., c. d., s. 56-57.

³⁵⁰ Kamas, D., c. d., s. 67-68.

změna k lepšímu nenastala. Monzun, který přikryl celé vnitrozemí, se uklidnil až v dubnu, do té doby RT ve strategické rovině prakticky zamrzl. Nicméně od přelomu druhého a třetího dubnového týdne se počasí již zlepšilo natolik, že bylo možné se s plnou vervou vrhnout do náletů. Situace ve třetím dubnovém týdnu a v období po něm vypadala, jakoby se letectvo snažilo dohnat veškerý zameškaný čas. Prakticky okamžitě se válka přenesla na všechny strategické body, které mohly být za dobu prostoje způsobeného počasím opraveny.

Veškeré strategické podniky, komunikační uzly, mosty či dopravní depa se opět ocitly v troskách. To, co v předcházejících letech trvalo měsíce, nyní trvalo jen několik málo týdnů. Na začátku léta byly zničeny všechny důležité cíle, které zaznamenaly za přestávky nějaký druh opravy. Výrazný posun by docílen v oblasti elektrických zdrojů, do konce června byla redukována schopnost VDR vyrábět elektřinu o 85 procent.³⁵¹ Stejně tak schopnost přepravovat materiál po železnicích a pozemních komunikacích byla prakticky znemožněna, jelikož tyto dopravní tepny byly neustále zasahovány v letních měsících v kampani právě proti dopravní infrastruktuře.³⁵²

Čelit této smršti bylo obrovsky složité i pro zcela válečnou společnost, jakým byla ta severovietnamská. Absorbovat bez výrazných ztrát tento styl války bylo již prakticky nemožné. Pro Hanoj byla jedinou záchranou možnost mobilizovat na opravné práce desetitisíce lidí, kteří manuálním nasazením pomáhali udržet chod státu v přijatelných liniích. Systém propracovaných opravárenských čet se tak stal pro velkou část obyvatel VDR denní realitou.

Tlak, který dokázala Amerika na přelomu jara a léta vyprodukovat, pokračoval během července a srpna. Hlavním bodem, který se letectvo rozhodlo eliminovat, byla vstupní brána pro zahraniční pomoc přístav Haiphong.³⁵³ Ten se dosud nacházel v bezletové oblasti, která až na výjimky nebyla porušována. Nyní sice nedošlo k odstranění tohoto „bezpečnostního“ kruhu, ale alespoň k jeho výrazné redukci na tři kilometry okolo centra. Tato úprava umožnila letectvu rozbít komunikace, které spojovaly město se zbytkem VDR. Jako i v jiných případech klíčovým bodem zde byly výstupní komunikace a mostní konstrukce. V případě Haiphongu se jednalo o dominantní prvky v jeho zásobování, které by v případě jejich zničení znamenaly praktickou nemožnost distribuovat hospodářský materiál z přístavu do vnitrozemí. To, že se nebude jednat o stoprocentní taktiku, se ukázalo již záhy, když po zničení komunikací a mostů severovietnamci dokázali přesedlat na alternativní

³⁵¹ Frankum, R., c. d., s. 57.

³⁵² Konkrétnější rozpracování kampani proti elektrárnám a dopravní síti nabízí Mark Clodfelter. Srv. Clodfelter, M., *The Shift to Industry and Electric Power October 1966-May 1967*, in: *The Limits of Air Power*, Nebrasska 2006, s. 102-107.

³⁵³ Frankum, R., c. d., s. 57.

distribuci vykládaného zboží. V tomto konkrétním případě bylo přeplavováno pomocí malých loďek pod příkrovem tmy.³⁵⁴ Tento systém distribuce tak neumožnil zcela odříznout Haiphong, ale pouze výrazně redukovat jeho kapacity.

Poměrně úspěšná vlna náletů v letních měsících roku byla výrazně přerušena během září a října. Důvodem odklonění velké části plánovaných akcí nad VDR byla severovietnamská ofenzíva u města Con Thien, které se nalézalo jen několik kilometrů za DMZ.³⁵⁵ Město v operační oblasti I. se dostalo do obklíčení a silné palby. Letectvo tak bylo nuceno přesměrovat část strojů z operací v rámci RT na nálety u Con Thein. Operace s krycím názvem „NEUTRALIZE“ byla úspěšná, ač se přímou hrozbu pádu města a útoku přes 17. rovnoběžku podařilo odvrátit až ke konci října.³⁵⁶ Letectvo si tak připsalo na své konto výrazný úspěch při podpoře pozemních jednotek bojujících proti dobře zásobeným složkám NVA/VC v CTZ I.

Po odvrácení bezprostřední hrozby u Con Thien se pozornost vrátila opětovně nad oblastí Severního Vietnamu. V popředí zájmu byly oblasti číslo 5 a 6, které se nacházely hluboko ve vnitrozemí a nad kterými byl vždy největší problém s příznivým počasím. Ačkoli se letectvo snažilo, dohnat prostoje se již nepodařilo a rok 1967 končil ve vysokém útlumu leteckých operací. Pozitivním prvkem však byla skutečnost, že letecký průzkum opakovaně přinášel svědectví o těžkých ztrátách na hospodářství VDR. To bylo masivní kampaní během roku 1967 skutečně postiženo a neutralizace škod způsobovala Hanoji stále větší problémy nejen v hospodářské rovině.

14.5 Rok 1968 – Konec Dunivého Hromu

Přelom roku se stal stejně jako v letech minulých obdobím vyhodnocování předešlých měsíců, které vedlo ke stanovení nové letecké taktiky na bojišti. Analýza dat za období roku 1967 dávala ve své papírové podobě v celku dobrý důvod k optimismu. I přes problémy s počasím se během minulého roku podařilo eliminovat většinu strategických cílů ve VDR. Také se podařilo prolomit velkou část byrokratických nařízení, která až doposud omezovala vojenské vedení války. To, že je to krok dobrým směrem, ukázala zkušenost s lety nad Haiphongem a Hanojí. Obě klíčová centra pro hospodářství utrpěla těžké škody a jejich výrobní a přepravní kapacity se výrazně snížily, ale k jejich naprosté eliminaci nedošlo. Z výsledků náletů jasně vyplynula skutečnost, že VDR je schopna bombardování absorbovat

³⁵⁴ Frankum, R., c. d., s. 58.

³⁵⁵ Willbanks, J., c. d., s. 15-17.

³⁵⁶ Frankum, R., c. d., s. 58.

jen s vypětím veškerých sil za pomoci mobilizace desetitisíců obyvatel na odstraňovací práce.³⁵⁷ Běžní lidé a jejich manuální síla se tak stali hlavními nástroji válečné štěstěny. Bylo to právě masové nasazení dělníků, kteří umožnili udržet kola války v chodu, právě jejich zásluhou nikdy nedošlo k vyschnutí materiálových tepen na jih.

A právě v tomto bodě se vrchní velitel amerických složek ve Vietnamu generál Westmoreland dopustil chyby v úsudku. Na základě zpráv o nasazení obyvatel na manuální práci při odstraňování škod a zpráv o rozsahu poškození jednotlivých cílů si vytvořil vlastní teorii budoucího vývoje. Ta se opírala o premisu, že nastolený kurz totální letecké války již Hanoj v příštích měsících nebude schopna unést, jelikož vládnoucí strana ztratí zcela podporu vlastních obyvatel. Generál tak počítal s principem opotřebovací války, kdy USA mají všechny trumfy na své straně. Právě z těchto premis očekával v následujících měsících možnost, že VDR vysloví ochotu dohodnout se na podmínkách příměří.

Dobře znějící teorie o nalomení VDR k jednání však byly rázně ukončeny 31. ledna 1968 během novoročních svátků Tet. Během oslavy příchodu Nového roku spustila vojska NVA/VC největší a nejlépe připravenou generální ofenzívu během celé Vietnamské války. Po celém Vietnamu byly napadeny klíčové vojenské a strategické body včetně mnoha leteckých základen. Tento překvapivý tah ve válce znamenal odklonění mnohých letů v rámci RT na direktivní podpůrné mise uvnitř samotného Jižního Vietnamu nebo v blízkosti hranic s ním.

Dunivý Hrom tak v prvních únorových týdnech duněl hlavně nad DMZ a oblastí 1, která vstřebala přes 3 350 náletů. Podobná situace pokračovala i na přelomu února a března 1968.³⁵⁸ V té době ale již docházelo k přeorientování i na další cíle ve VDR, které měly strategickou hodnotu.

Do začátku jarních měsíců se tak nálety v rámci RT mohly vykázat zdrcující silou. Prakticky všechny rafinérie byly poškozeny nebo zcela zničeny v celkové kapacitě Hanoj musela odepsat dvě třetiny jejího potenciálu. Její arzenál stíhacích letounů byl vážně poškozen, dříve hájená letiště v Cat Bi, Hoa Lac či Kep byla nyní na seznamu cílů.³⁵⁹ Stejně tak ocelárny, elektrárny, muničky, přístavní mola a vojenské sklady přestaly existovat nebo byly vážně poškozeny. Souhrnně lze říci, že jaro roku 1968 bylo na nebi Severního Vietnamu skutečně dunivé. Na druhé straně se však zápas na nebi VDR jevil jako labutí píseň politiky letecké vyvažovací války. Horečná aktivita během prvních měsíců roku, která měla sloužit jako odlehčení těžce zkoušeným pozemním jednotkám v Jižním Vietnamu sice vykazovala vysokou míru účinnosti, ale nikdy nedosáhla stoprocentního kýženého výsledku, který byl

³⁵⁷ Frankum, R., s. 59.

³⁵⁸ Tamtéž, s. 60, 61.

³⁵⁹ Tamtéž.

spatřován v zastavení podpory Hanoje osvobozeneckému boji na Jihu. Ve všech měřených parametrech nebo lépe řečeno ve všech odvětvích cílů nebylo dosaženo dokonalého zničení. Odolávaly komunikace, odolávala armáda, taktéž Ho Chi Minova stezka, nezlomena zůstala i samotná vůle obyvatel dál absorbovat onu obrovskou tíhu náletů.

Nereálnost dosáhnout absolutního přerušeni dodávek materiálu byla dobře patrná na přístavu Haiphong. Přístav i přes nálety a ničení komunikací kolem něj dokázal v prvním kvartále přijmout na 120 lodí s životně důležitým materiálem, ten vyložit a dál jej redistribuovat. Veškeré úvahy o dobře vydlážděné cestě k porážce Hanoje se hroutily jako domeček z karet. Frustrace, kterou Amerika, respektive čelní politici a vojenské špičky prožívaly, byla obrovská. Léty budovaná strategie se nyní ocitla během několika týdnů v troskách.

Největší míra frustrace z celkové situace ležela na prezidentu L.B. Johnsonovi, ten byl vývojem událostí natolik zdrcen, že oznámil 31. března 1968 zprávu o tom, že nebude za demokratickou stranu usilovat o další volební období v křesle Bílého domu. Johnson, tak byl první velkou politickou obětí války ve Vietnamu.

Jeho osobní postoj se rychle projevil i v rozkazech pro vedení RT. Prezident se již během vystoupení na obrazovce zavázal, že ukončí letecké operace nad VDR během roku 1968.³⁶⁰ Svoje slovo hodlal splnit a již během dubna začala připravovat veškeré kroky k ukončení náletů. Od 1. dubna byly zrušeny veškeré útoky na cíle nacházející se za 20. rovnoběžkou. Za pouhé tři dny 3. dubna rozšířil zakázané území o území severně od 19. rovnoběžky. Johnson plnil své sliby rychle, aby ukázal jasný signál lidem doma, ale i ve VDR, že ukončení letecké války je příslibem pro mírová jednání.

Dubnové omezení znamenalo, že se veškerá pozornost letectva zaměřila na oblasti VDR od hranic s Jižním Vietnamem po 19. rovnoběžku. Zúžení operačního prostoru mělo za následek trochu komický fakt, že počet útoků na Severní Vietnam stále rostl, jelikož se letectvo orientovalo pouze na menší část státu. To, že letecká válka i přes rychle přijatá omezení ještě není u konce, bylo dobře vidět na počtu jednotek NVA a materiálu, který se stále pohyboval po zásobovacích stezkách. Zákaz letů za oblasti od 19. rovnoběžky severně totiž umožnil VDR rychle opravit mnohé komunikace a dříve zničené průmyslové objekty. Ty tak během roku 1968 mohly nově navýšit dodávky na jih.

Předpoklad o navýšení dodávek materiálu do Jižního Vietnamu potvrzoval letecký průzkum. Přestože se letectvo mohlo vykázat vysokou mírou účinnosti v cíli, nikdo již statistiky ukazující snížení těchto materiálových dodávek na zanedbatelné minimum nebral

³⁶⁰ Johnson, L. B., *The Vantage Point: Perspectives of The Presidency 1963-1969*, New York 1971, s. 365.

příliš vážně.³⁶¹ Ofenzíva Tet prokázala v reálných podmínkách chybnost dosavadní orientace na přílišné číselné vyhodnocování výsledků. Čísla, která byla zajímavá na papíře, tak neodrážela reálnou skutečnost na samotném válčišti.

Přes obrovský morální otřes, který americká přítomnost ve Vietnamu utrpěla během prvního kvartálu roku 1968, operace Rolling Thunder stále pokračovala. Její omezení bylo pouze v zeměpisné rovině, co do počtu náletů si udržovala stále vysoké číslo. V polovině roku 1968 však již hrála jinou roli než v předcházejících letech. Za podmínek jara 1968 nebyla již hlavním prvkem tlaku na Hanoj, který ji měl přimět k jednání o míru, ale nyní byla v roli hlavního podpůrného činitele pro přímou likvidaci co největších počtů jednotek NVA/VC a jejich materiálu. Velkou podporu mělo letectvo i v nových prvcích techniky. Nyní již nebyl problém létat v noci a za podmínek snížené viditelnosti. To umožňovalo kontinuálně zasahovat dopravní tepny a překladiště pod příkrovem mraků a tmy.

V útocích proti cestám pokračovalo letectvo i během léta 1968. Primárně se zaměřilo na přírodní přechody v horách jako Ban Karai, Mu Gia a brody vodních toků třeba brod u Ban Laboy. Tažení proti průchodnosti komunikací neslo dle zpravodajců ovoce a mnohé jednotky NVA musely opustit nástupní prostory do Jižního Vietnamu a stáhnout se zpět do vnitrozemí Laosu a Severního Vietnamu. Dílčí a patrně poslední úspěch v rámci mise Dunivý Hrom.³⁶²

Samotný epitaf čtyřletého leteckého tažení napsal charakteristicky sám prezident Johnson. 1.11.1968 oznámil ukončení operace Rolling Thunder. Oficiální proklamace tohoto kroku byla snaha pomoci demokratickému kandidátu Hubertu Humpreymu ve volebním boji s Richardem Nixonem tak nebo onak, jednalo se o symbolickou tečku za jednou z nejvíce kontroverzních kampaní během Vietnamské války. Symbolické bylo i to, že spolu s ukončením Rolling Thunderu ukončil svou prezidentskou dráhu i sám Lyndon Johnson, který byl pod kampaň a pod způsob jejího vedení nesmazatelně zapsán.

14.6 Dunivý Hrom pod lupou

Listopadem 1968 oficiálně skončila skoro čtyřletá nepřetržitá letecká válka nad územím Severního Vietnamu. Samotné operace v rámci RT byly zahájeny na počátku roku 1965 jako represivní vojenské akce vůči důležitým cílům v Severním Vietnamu. První fáze náletů byly značně provizorní a byly jakýmsi kompromisem, jelikož USA neměly na počátku

³⁶¹ Frankum, R., c. d., s. 62.

³⁶² Tamtéž, s. 64.

roku 1965 příliš jiných možností jak vést aktivní vojenskou politiku vůči VDR. Z tohoto hlediska možnost leteckých náletů vycházela jako nejlepší možná alternativa, která již byla několikrát s úspěchem prověřena. Celý program byl spuštěn na základě premisy, že dostatečný tlak na území VDR povede k zastavení agrese v Jižním Vietnamu. Hanoj tak měla být postavena před jasně deklarovanou politickou koncepcí, kdy podpora komunistických bojůvek snažících se destabilizovat saigonský režim a dosáhnout sjednocení obou států bude nemilosrdně trestána americkým letectvem na klíčových průmyslových a strategických bodech infrastruktury Severního Vietnamu.

Definovaný cíl začal být naplňován v prvních měsících roku 1965. V této době, ale honosné jméno celé kampaně připomínalo jen málo co. Americké letectvo dostalo rozsáhlý seznam zákazů, které výrazně omezovaly vojenskou stránku kampaně. USA k tomuto kroku vedla počáteční obava z eskalace války mimo hranice Vietnamu. Reálná možnost vstupu do války ze strany ČLR potažmo SSSR, vedla k přijetí celé řady „změkčujících“ přídavků k leteckým misím. Letouny nalétávající na VDR se tak v prvních měsících kampaně nedostaly za 20. rovnoběžku, což znamenalo, že vojenský ani průmyslový aparát VDR nebyl v podstatě výrazněji zasažen. Prezident Johnson, který se stále obával nekontrolovatelného rozšíření války, tak trval na zachování letecké války v přijatelných hranicích rizika. To znamenalo, že ze seznamu cílů byly vyřazeny všechny objekty v rozsáhlých bezletových oblastech okolo Hanoje, Haiphongu a podél čínské hranice. Podobně dopadla i letiště, prostředky PVO a systém elektráren a přehrad. Obava, že by po zničení těchto bodů mohlo dojít k prudkému nárůstu mezinárodních protestů, byla příliš vysoká.

I přes určitou míru neochoty, docházelo celý rok 1965 ke změkčování restriktivních nařízení, které byly nejenom nepříjemné pro vojenské plánování, ale v samém důsledku byly velmi nebezpečné pro piloty. Zákaz napadání letišť a objektů PVO znamenal volnou arénu pro piloty VDR. Teprve nárůst ztrát ve vlastních řadách byl důvodem k prolamování těchto zákazů. První rok operací nad Severním Vietnamem končil ve znamení podané ruky k mírové dohodě, když Washington nařídil druhou pauzu v náletech. Stejně jako ta první z jara ani tato však kýžený výsledek nepřinesla. VDR se necítila být jakkoli nucena k mírovým rozhovorům. Byla plně vojensky zajištěna ze strany SSSR a ČLR, dodávky z těchto zemí znamenaly nevysychající přísun materiálu, který Hanoj mohl udržet při životě prakticky libovolně dlouho. V neposlední řadě ani dosavadní průběh vojenských náletů, které byly mnohem více ohromující na papíře než v reálu, jí nedělal nikterak těžkou hlavu.

Washingtonu bylo jasné, že v novém roce bude muset dojít k mnohým změnám ve fungování leteckých operací nad VDR, pokud mají přinést nějaké hmatatelné výsledky.

Pomalou měrou začaly být odstraňovány determinující zákazy. Pomalu také docházelo k zužování prostoru zakázaných oblastí. Během roku 1966 došlo ke skokovému nárůstu odlétaných misí nad VDR na číslo přesahující 79 000 náletů.³⁶³ Stále větší zajištění ze strany letectva tak umožňovalo aktivně pokrývat větší plochy Severního Vietnamu. V roce 1966 došlo poprvé k prolomení některých až doposud neporušitelných zákazů. Během letních měsíců letectvo vedlo úspěšnou kampaň proti petrochemickému průmyslu. Jeho části se často nacházely v intravilánu dvou největších měst. V létě šestašedesátého byly poprvé zasaženy i cíle uvnitř těchto aglomerací. Z pohledu strategií však ani tento rok nepřinesl předem stanovené body pro RT. Nepodařilo se zničit infrastrukturu VDR, a ani se nepodařilo zastavit pronikání jednotek NVA do Jižního Vietnamu. Hanoj, přestože letecké údery v druhém roce kampaně přitvrdily, byla stále schopna jejich následky dobře vstřebávat. Reálně tak začaly rezonovat hlasy některých strategií, kteří již před započítím akcí tvrdili, že neomezená letecká válka proti více méně agrárnímu státu je holý nesmysl, jelikož hospodářství takového státního útvaru je prostě orientováno na zcela jiné priority než ty, které lze letecky zničit.

Toto jejich stanovisko se prakticky potvrdilo během následujících dvou let. Mezi lety 1967/1968 dosáhla letecká válka svého vrcholu. Na Severní Vietnam bylo svrženo pře 300 tisíc tun bomb, ale ani toto množství nebylo schopné srazit Hanoj na kolena. Průmyslové hospodářství, alespoň to měřitelné, se dostalo prakticky na samé dno a bylo reálně v troskách. Většina průmyslových podniků, komunikací, vojenských budov byla absolutně zničena nebo silně poškozena. I přes tyto ztráty však Hanoj dokázala dál pokračovat ve vedení války. Je bez jakýchkoli diskusí, že to bylo díky bezprecedentnímu nasazení manuální lidské práce na odstraňování škod způsobených nálety.

Definitivní hřebík do rakve byl kampani zasazen ze strany Severního Vietnamu. Novoroční ofenzíva Tet z počátku roku 1968 způsobila v USA morální šok. Jeho výsledek byl zcela jasný. Prezident Johnson odešel ze své funkce a deklarativně oznámil konec leteckých operací nad VDR. Než došla jeho slova z března naplnění, letectvo stále nad Severním Vietnamem válčilo, ale pouze na území jižně od 19. rovnoběžky. 1. listopadu kampaň po skoro čtyřech letech skončila.

Statisíce náletů a statisíce tun munice shozených na VDR během čtyř let kampaně nedokázaly naplnit počáteční premisu. Severní Vietnam nikdy nepřestal podporovat boj za sjednocení a nikdy nepřestal podporovat komunistické síly na Jihu. Američanům se sice podařilo zničit infrastrukturu VDR do té míry, že reálně nebyla provozuschopná, ale to u převážně agrárního státu nevedlo k očekávanému složení zbraní. Hanoj tak nezačala

³⁶³ McNamara, R., c. d., s. 244.

uvažovat o mírovém vyjednávání, přestože musela mobilizovat všechny myslitelné síly, aby byla schopna unést tlak způsobený nálety. Bezprecedentní nasazení lidské manuální síly jí tak umožnilo neuvažovat o mírovém vyjednávání. Výsledek této letecké kampaně, jejímž cílem mělo být přivedení komunistů ze Severu k vyjednávacímu stolu, se tak nekonal.

14.7 Tajná letecká válka nad Laosem

Laos představoval skutečný trn v patě při posuzování rizik, která hrozila Jižnímu Vietnamu. Na papíře suverénní stát, kde se neměla dle ženevských dohod z roku 1962 pohybovat žádná vojska jiných států, však reálně představoval zázemí pro velkou většinu komunistických dopravních tras ze Severního Vietnamu. Slabá a rozvrácená centrální vláda nedokázala zabránit průniku pravidelné armády VDR přes svoje území, stejně tak mimo možnost laoské vlády bylo pacifikovat domácí velmi aktivní komunistické hnutí Pathet Lao.³⁶⁴

Tyto skutečnosti, které se naplno potvrdily během roku 1964, kdy došlo k masovému přebudování stovek lesních stezek a vodních přechodů v džungli na první variantu proslulé Ho Chi Minovy stezky, přiměly ke kroku i USA.³⁶⁵ Těm bylo jasné, že neovladatelný Laos je jevištěm, ve kterém bude nepřímou vybojována část války o Jižní Vietnam, minimálně ta část materiálová. Vojenský předpoklad, který byl potvrzen monitoringem prostorů džungle a informacemi od spřátelených nekomunistických sil však narážel při řešení na diplomatické překážky. Největší z nich byla právě nutnost oficiálně se nezapojit do dění v Laosu tak, aby nebylo možné obvinit Washington z přímého porušení výsledků konference v Ženevě. Tato delikátnost znamenala i jiný přístup při řešení vojenských otázek v Laosu.

Prvně bylo stanoveno, že laoské území je tabu pro jakékoli pozemní síly regulérní armády USA. To znamenalo přenést veškerou bojovou iniciativu na letectvo a zpravodajské popřípadě tajné neoznačené jednotky, které zde budou vést skutečně skrytou partyzánskou válku, která bude v co největší míře využívat domácí antikomunistické síly. Tyto operace pak budou podpořeny nasazením letectva na direktivní ničení vytipovaných cílů po celém území Laosu.

Nálety tak představovaly opět jako již mnohokrát během indočínského konfliktu jediný skutečně efektivní celek pro vedení války. Jejich nevýhodou zde bylo, že leteckým

³⁶⁴ Frankum, R., c.d., s.111.

³⁶⁵ Frey, M., c.d., s. 85.

operacím v Laosu byla přisouzena nižší priorita než letecké válce nad samotným Vietnamem. Za další i výběr misí podléhal mnohem přísnějšímu kritériu posouzení, než tomu bylo v leteckých operacích přes hranici. Snaha zde byla jasná, v žádném případě nerozšířit válku na další stát jihovýchodní Asie a nikterak nedostat Čínu do přímého zapojení do bojů. Z těchto důvodů se cíle pro bombardování pečlivě vybíraly a jejich hlavním supervizorem byl americký velvyslanec v Laosu William Sullivan.³⁶⁶

V rámci příprav tak byl Laos stejně jako Jižní Vietnam rozdělen na vojenské oblasti, kde se plánovaly válečné operace. V případě Laosu se jednalo o parcelaci na oblasti I-V, přičemž každá oblast měla jinou prioritu. Vojenské oblasti I, II, V, které byly blíže hranici se Severním Vietnamem, nebo představovaly střed země, byly zahrnuty do struktury podpůrných leteckých operací. Zde letectvo USA mělo podporovat místní vládu a její ozbrojené složky, stejně jako relativně nezávislá guerillová uskupení etnického charakteru, která bojovala proti komunistům. V oblastech III, IV letectvo útočilo přímo na strukturu NVA, ale hlavně na depoty materiálu a přesouvající se jednotky³⁶⁷. Tyto oblasti totiž přímo sousedily s Jižním Vietnamem, a tak jejich území mělo klíčový dopad na situaci přes hranici.

Letecké bombardování, které se rozhořelo nad Laosem během roku 1964, se během války vyvíjelo a celkem byly tajné operace v Laosu rozděleny na čtyři části.

- Operace Barrell Roll probíhající v letech 1964-1973
- Operace Steel Tiger probíhající v letech 1965-1968
- Operace Tiger Hound probíhající v letech 1965-1973
- Operace Commando Hound probíhající v letech 1968-1971³⁶⁸

14.7.1 Barrel Roll

První a nejdéle probíhající část leteckého boje o Laos. Samotná operace byla spuštěna v květnu 1964, jako reakce na zvýšenou aktivitu komunistického hnutí Pathet Lao na Planině Džbánů v severním Laosu.³⁶⁹ Toto území mělo obrovskou strategickou hodnotu, jelikož se rozkládalo při hranicích se Severním Vietnamem. Pathet Lao zde začalo útočit na

³⁶⁶ Frankum, R., c.d., s. 115, 116.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 112, 113.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 112, 114.

³⁶⁹ Tamtéž, s. 123.

vojska generála Konga, která působila na planině Džbánů jako neutrální vojenský prvek.³⁷⁰ Nová eskalace vojenského napětí ve zcela klíčovém regionu znamenala i novou taktiku ze strany USA. Ty během května přelétávaly nad severním Laosem v rámci průzkumných misí, které monitorovaly situaci.³⁷¹ Jejich výsledky, které potvrdily soustředění vojsk Pathet Lao, které bylo podporováno Hanojí, přiměly USA k okamžitým direktivním akcím, vůči této části Laosu. Odpovědí bylo spuštění operace „BARREL ROLL“. V rámci ní se od června 1964 začala nad Planinou Džbánů pravidelně objevovat americká letadla.³⁷²

Letectvo USA provádělo v severním Laosu jak vlastní bojové mise bombardovacího charakteru, tak také lety výzvědné a podpůrné. Důležitou úlohu zde sehrály právě mise podpůrné. V rámci nich USA podporovaly místní síly generála Vang Poa, které vedly partyzánskou válku jak proti Pathet Lao, tak proti pravidelné severovietnamské armádě, která zde nastupovala na svoji cestu do Jižního Vietnamu. Veškeré letecké operace se zde dělily v dvoudílném cyklu dle ročního období představovaného dobou dešťů. Během listopadu až dubna, kdy bylo suché období, Američané plnili veškeré letecké úkoly od vlastního ničení zásob NVA a PL (*Pathet Lao*-laoská komunistická organizaice) až po vlastní ničení tras a živé síly nepřítele. V období od dubna do listopadu, během dešťů podporovali zejména přímými akcemi ofenzivní taktiku generála Vang Poa.³⁷³

Výše popsané operace zajišťovalo USAF spolu RLAf (*Royal Laotian Air Force-královské laoské letectvo*), určitým specifikem tajné letecké války nad Laosem bylo zřízení i dvou „soukromých“ leteckých společností, jež platila a řídila CIA. Jednalo se Air America a Continental Air Service. Tyto složky sloužily povětšinou jako transportní a díky jejich zřizovateli u nich panoval duch větší volnosti při provádění a zadávání misí než u klasického letectva. Jejich služby byly využívány po celé zemi v případech, kdy nemohlo být nasazeno regulérní letectvo nebo bylo použítí soukromých leteckých společností z jakéhokoli důvodu výhodnější.³⁷⁴

³⁷⁰ Frankum, R., c. d., s. 123.

³⁷¹ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 253.

³⁷² V tomto období však stoji USAF měla velmi přísné pravidla nasazení. Rozhodně se v období jara a léta 1965 nejednalo o masové bombardování Laosu. V tomto čase se skutečně jednalo primárně o mise leteckého průzkumu., *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 253.

³⁷³ Frankum, R., c.d., s. 121, 122.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 116.

14.7.2 Steel Tiger

Jako se předchozí letecká operace zaměřovala na části Laosu při hranicích se Severním Vietnamem, tak letecká mise „STEEL TIGER“ se odehrávala nad vojenskou oblastí III a IV.³⁷⁵ Pro tyto úseky Laosu bylo charakteristické ze zeměpisného hlediska, že se přimykají k hranicím Jižního Vietnamu. Právě tato skutečnost stála za velmi rychlou autorizací nové letecké kampaně nad Laosem, která však na rozdíl od misí podél hranic měla zasahovat cíle hlouběji v těchto částech Laosu. ST byl přijat do arzenálu letectva v dubnu 1965 jako podpora nebo rozšíření již probíhajícího Rolling Thunder nad samotným Vietnamem.³⁷⁶

Zaměření na oblasti blízké RVN (*Republika Vietnam-Jižní Vietnam*) nebylo náhodné. Nevyskytovalo se zde sice tak silné komunistické hnutí jako Pathet Lao na Planině Džbánů, ale právě zde ústila do Jižního Vietnamu různá zakončení Ho Chi Minovy stezky. Tato naprosto nezbytná materiálová tepna již byla v průběhu roku 1965 schopna chrlit do Jižního Vietnamu tuny materiálu a tisíce vojáků každý měsíc. Nelze se tedy divit, že zde byla akutní snaha zastavit z tohoto počtu co největší podíl ještě v Laosu. Vysoká priorita této oblasti byla zobrazena i ve struktuře náletů, kdy se střídaly jak denní tak noční operace. Celkový nálet vzletů nad Laos se pohyboval v počáteční fázi měsíců roku 1965 kolem tisíce vzletů za týden.³⁷⁷

Stejně jako pro oblasti I a II i zde platilo schvalování cílů vhodných pro útok velvyslancem Sullivanem. I v tomto případě se jednalo o největší limit operace. Jelikož mnohé kroky dostávaly touto procedurou velké zdržení, byla tím snižována jejich bojová hodnota. I zde vše záviselo na rychlé shodě mezi velvyslancem Sullivanem a vedením leteckých operací. A to v žádném případě nebyla jednoduchá dohoda. Velvyslanec byl zastáncem pro něj pochopitelného zdrženlivějšího přístupu než čistě silového. Jeho oprávněné názory, které poukazovaly na delikátnost a důležitost postavení Laosu v současné bezpečnostní konstelaci, však často nebyla brána plně v úvahu a autorizace náletů dostávala nádech roztržky.³⁷⁸

³⁷⁵ Frankum, R., c. d., s. 117.

³⁷⁶ *Pentagon Papers, Gravel Edition*, Volume III, s. 341, 342.

³⁷⁷ Frankum, R., c.d., s. 117, 118.

³⁷⁸ Tamtéž.

14.7.3 Tiger Hound

Další část direktivní letecké kampaně nad Laosem přibyla do inventáře letectva 6. prosince 1965. Plocha jejího působení představovala příhraniční část Laosu mezi 17. rovnoběžkou a Kambodžou.³⁷⁹ Generál Westmorelland, který ji spustil, si od ní sliboval větší efektivnost při plánování a provádění jak leteckých tak pozemních operací v rámci I. CTZ, která se rozkládala přes hranici v severní části Jižního Vietnamu. V rámci této operace se podařilo prolomit dost tvrdá kritéria při schvalování cílů na zničení, která jinak veškeré vojenské aktivity v Laosu provázela. Westmorelland zde došel ke shodě s ambasadorem Sullivanem, který jinak bedlivě střežil jakékoli snahy o navýšení vojenských akcí, na měkčím posuzování důležitosti jednotlivých objektů. Díky tomuto kroku se do hledáčku letectva dostávalo prakticky vše krom vesnic, které byly pro útoky tabu.³⁸⁰

Jako oblast nejvyšší priority, která představovala skutečnou „hlavu chiméry“, byla této části země přikládána ze všech částí Laosu nejvyšší priorita. O tom svědčí i množství rozprašovacích operací, které oblast zasáhly. V rámci kampaně „RANCH HAND“ se zde masově používal defoliant agent Purple a agent Orange. Důležitost této části Laosu je možné vidět i v číslech použitých herbicidů. Jen v prosinci 1965 se jednalo o více než 45 tisíc galonů postřikových látek, přičemž díky husté vegetaci, kterou bylo potřeba odstranit jejich objem stále rostl.³⁸¹ Díky tomu se první nevalné výsledky začaly rychle zlepšovat. Kýžený předpoklad, se kterým byly postřikové mise schváleny, že tedy bude možné rozbombardovat odkryté vyústění stezky, se však v následujících letech nepotvrdil, a to ani během navýšení náletů nebo použití většího počtu herbicidů. Zlomit schopnost NVA dopravovat skrz tuto část Laosu materiál nedokázala ani lepší koordinace v náletech. Za tímto účelem byla ještě spuštěna opera „TALLY HO“, která byla společně s misemi v Laosu koordinovat bombardovací nálety na DMZ. Přestože se jednalo o podnik dostatečně kvalitně řízený ze základny v Tan Son Nhut, nedokázalo se jeho prostřednictvím snížit prostupnost hranic do RVN. Skutečnost, že přes tuto oblast je Severní Vietnam stále schopen přepravovat tisíce tun materiálu a tisíce vojáků, tak zůstala skutečností, která nakonec vedla k ukončení kampaně během roku 1968.³⁸²

³⁷⁹ Frankum, R., c.d., s. 119.

³⁸⁰ Tamtéž.

³⁸¹ Porter, F., „TIGER HOUND-Continuing Report“, in: *CHECO Report*, září 1966, s. 43-44.

³⁸² Frankum, R., c.d., s. 120, 121.

14.7.4 Commando Hunt

Další část letecké války nad Laosem schválená až 15 listopadu 1968. Pro tuto část tajné války byla vyčleněna speciální oblast Laosu mezi 16. a 18. rovnoběžkou. Důvodem zaměření se na tuto oblast byla její geografická struktura. Ho Chi Minova stezka zde procházela přes četné horské průsmyky, kde se dala lépe koordinovat a realizovat přesná činnost leteckého bombardování. Přechody v horách jako Ban Karai, Nape a další se tak staly hlavním cílem této vysoce selektivní kampaně. Pro zajištění vysoké přesnosti náletů byly do oblasti shazovány senzory systémů „IGLOO WHITE“, který zjišťoval pohyb nepřítele.³⁸³

14.8 RANCH HAND

Letecká válka nad Jihovýchodní Asií měla po celá šedesátá léta jednu specifickou nikdy neopakovanou kapitolu. Tím zvláštním výsekem leteckých a válečných dějin bylo masové používání chemických prostředků způsobujících opad vegetace nad velkým prostorem vietnamské džungle.

Operace s použitím herbicidů spadají na počátek šedesátých let konkrétně do roku 1961, kdy jej schválil prezident Kennedy.³⁸⁴ Na počátku všeho stála snaha řešit plošně dva základní problémy války ve Vietnamu. Tím prvním byla snaha připravit komunistické bojovníky o jejich přirozenou výhodu, tedy úkryty v džungli. Ty byly velmi často situovány pod temný baldachýn dvou až třípatrového tropického porostu. Pod takovou zelenou střechou se stávaly jejich úkryty prakticky nevypátratelné a i ostatní partyzánská činnost byla velmi těžko detekovatelná moderními průzkumnými prostředky. To činilo bojovníky FNO jen velmi těžko zachytitelnými.

Z výše uvedeného důvodu je jasné, že se Američané snažili připravit guerillu o její největší výhodu. Pokud však byl definován problém, mnohem těžší bylo najít řešení. Snahy postupovat jako francouzská koloniální správa v předešlých letech byly předem odsouzeny jako neefektivní. Francie řešila stejný problém zbavení guerilly schopnosti krytí plošným kácením porostů kolem důležitých cest a základen. To se ukázalo již v předešlých dekadách jako málo účinné. Není proto divu, že se hledal modernější prostředek na vyřešení tohoto

³⁸³ Frankum, R., c.d., s. 126-128.

³⁸⁴ Frey, M., c.d., s. 70.

problému. Tím se na počátku šesté dekády jevil chemický postřik vybraných částí džungle, kde byla předpokládána největší aktivita partyzánů.³⁸⁵

Využití chemických postřiků dostalo prioritu ještě z jednoho hlediska. Tím druhým bodem se stala představa, že chemikálie zničí velké množství potravin, které Vietkong volně využíval. Jednalo se jak o klasické zemědělské produkty, tak i o mnohé potraviny, které bylo možné nalézt volně v džungli a jež byly hojně využívány jako součást denní stravy během pobytu v lese. Výše uvedené problémy tak daly zelenou testovacímu nasazení herbicidů v srpnu roku 1961.³⁸⁶

Tehdy byla vybrána první pokusná oblast kolem silnice číslo 13 u Chon Thanh. Nasazení přineslo překvapivě slibné výsledky, kdy byl pokusnými chemikáliemi docílen velmi vysoký opad postříkané vegetace, který přesahoval 90 procent zasažené oblasti.³⁸⁷ Proto bylo rozhodnuto dále pokračovat ve vývoji postřikových látek a techniky jejího rozprašení. Několik dalších měsíců přineslo kýžené výsledky, a tak na počátku ledna roku 1962 se mohlo přejít k rozšíření postřikových operací. Za tímto účelem bylo vyvinuto nebo spíše upraveno přepravní letadlo C-123 a vrtulník H-34 speciálně pro postřikové operace.

Tak mohla být 12. ledna 1962 zahájena operace „RANCH HAND“, tedy široké nasazení chemických prostředků nad Vietnamem. Pro první fázi této operace, která se odehrála na silnicích kolem Saigonu, byla patrná převážně testovací forma nasazení. Piloti a obsluhy přístrojů zkoušeli převážně chování látek při atmosférických změnách, dešti nebo jejich chování během ranního či večerního počasí. Také byly rozpoznány výhody či nevýhody nasazení vrtulníků nebo letadel v závislosti na typu krajiny a rozsahu oblasti. V zásadě lze říci, že rok 1962 byl ještě testovacím obdobím pro celý projekt, během něhož však byly ukotveny postupy pro tak specifickou leteckou činnost jakou postřik vegetace bezpochyby byl. Masověji se začaly herbicidy a insekticidy na základě získaných zkušeností používat po období dešťů následujícího roku.³⁸⁸

V následujících měsících a letech docházelo k neustálému nárůstu objemu rozstříkaných látek. Velkým skokem kupředu co se objemu týče se stal rok 1965, kdy byla definitivně eskalována celá válka. Požadavky na větší rozšíření postřiků byly dány zejména nasazením pěších jednotek americké armády do konfliktu a větší rozsah oblastí, kde probíhaly válečné střety. To v důsledku znamenalo i větší rozsah aktivně postřikovaných ploch.

³⁸⁵ Buckingham, W., *Operation Ranch Hand: The Air Force and Herbicides in Southeast Asia 1961-1971*, Washington 1982, s. 9-22.

³⁸⁶ Frankum, R., c.d., s. 88, 89.

³⁸⁷ Tamtéž.

³⁸⁸ Tamtéž.

Zejména se jednalo o oblasti kolem Da Nangu, a pak oblastí u hranic země, kde se nacházela vyústění Ho Chi Minovi stezky do Jižního Vietnamu.

S postupem času se ustálil úzus nasazení rozstříkovacích letadel na jednotlivé mise. Zde se často využívalo úzké kooperace mezi průzkumnými oddíly a rozprašovacími stroji. Důvodem součinnosti byla snaha co nejefektivněji zasáhnout obranné body protivníků, kteří by tak přišli o svůj zelený úkryt. V největší míře se součinnost pozemních a leteckých sil uplatnila v problematických oblastech válečných oblastí „C“ a „D“, a pak některých příhraničních oblastí s Kambodžou a Laosem, kde byl znám vysoký výskyt aktivit FNO.³⁸⁹ Výše popsané operace z počátku a poloviny šedesátých let by se daly nazvat jako bodové, tedy jejich účinek zasahoval nějakou konkrétní oblast menší výměry.

Dalším zkoušeným typem nasazení defoliantů byla postupná taktika plošného ničení džungle. Ta spočívala v prvním bodě v masovém postřikání vegetace a po jejím uschnutí v náletech bombardovacích letadel, která nesla zápalné bomby. Tak měla být cílová plocha vypálena a zbavena jakékoli možnosti krytí. Teoreticky zajímavá úvaha z vojenského hlediska však nedosáhla většího uplatnění. Patrně hlavním důvodem byla skutečnost, že se často na zasažených plochách vytvářely velké dešťové srážky, které byly přímým důsledkem bombardování a hoření velké části lesa. Silný tropický déšť pak výsledky těchto operací zcela rozměnil. Není proto divu, že od širokého vypalování džungle bylo upuštěno, jelikož operace jako „SHERWOOD FOREST“ na přelomu roku 1964/1965 či „PINK ROSE“ a „HOT TIP“ v následujících měsících nepřinesly očekávané výsledky.³⁹⁰

S nárůstem počtu chemických operací se také dostavila odezva ze strany bojovníků FNO. Ti rychle pochopili, že pomalé rozstříkovací stroje jsou dobrou kořistí a zaměřili na ně svoji pozornost. To vedlo k vypracování nových postupů při rozprašovacích akcích, kdy bylo často využíváno bitevních letadel, která prováděla první nálety tak, aby odvedla pozornost od dopravních letounů.³⁹¹ Partyzáni svoji zvýšenou aktivitou také nepochybně dávali najevo důležitost, jakou chemickým letadlům přikládali, přece jen ztráty na potravinách byly pravděpodobně značné.

Vrcholu dosáhl projekt „RANCH HAND“ během roku 1967, kdy bylo aktivně zasaženo přes 1,5 milionů akrů půdy. V následujících letech docházelo k utlumování rozstříkovacích operací a jako celek zmizely z Vietnamu během roku 1971 po deseti letech nasazení.³⁹² Během těchto deseti let bylo spotřebováno asi 19 milionů galonů postřikových

³⁸⁹ Frankum, R., c.d., 89, 90.

³⁹⁰ Tamtéž.

³⁹¹ Bishop, Ch, c.d., s. 58, 146.

³⁹² Frankum, R., c.d., s. 92.

látek. Ty byly používány hlavně kolem důležitých cest, základen, nebo v místech, kde se nacházely důležité vojenské cíle. Za celou dobu války se nad Vietnamem zkoušelo přibližně 14 postřikových látek. Z nichž tři se dočkaly masového nasazení. Nejpoužívanějším se stal agent „Orange“, který tvořil přes 60 procent chemikálií použitých v operaci „RANCH HAND“. Následovaly jej produkty agent „White“ a „Blue“.³⁹³

Všechny látky dostávaly své krycí označení zpravidla podle barev sudů, ve kterých byly dopraveny do Jižního Vietnamu.³⁹⁴

Zhodnotit výsledky celé kampaně zaměřené na opad vegetace nebo na její kontaminaci je více než problematické. Prakticky jediným pevným vodítkem je možnost kvantifikace celkového objemu použitých postřiků. Jejich číslo se zastavilo na hodnotě 19 milionů galonů herbicidů a insekticidů za celou dobu války.³⁹⁵ To i při střízlivém zhodnocení dává tušit skutečnost, že postřiky se staly nedílnou součástí vedení protipartizánských operací. V menší míře je možné dedukovat účinnost postřiků při čtení zpráv z jednotlivých leteckých akcí během války. Zde často úspěšnost náletů vzrůstala až po nasazení defoliačních postřiků, které umožnily zaměřit cíle po opadnutí vegetace.

Závěrem lze tedy říci, že kampaň „RANCH HAND“ se stala nedílnou součástí leteckého boje proti komunistickým silám během války ve Vietnamu. Otázky, které se s defolianty negativně a nutno říci zcela oprávněně spojují, začaly být projednávány ve větší míře až po skončení války.³⁹⁶ Můžeme proto usuzovat, že snaha zničit zelenou vegetaci rostlin plodících potraviny chemickými prostředky byl skutečně vojenský plán, u kterého nebyly předpokládány dalekosáhlé vedlejší účinky.

³⁹³ V případě chemikálie „Agent Orange“ je zajímavé, že část této látky se vyráběla i na území ČSSR. Konkrétně ve Spolaně Neratovice. I na našem území se využíval k postřikům zeleně jako Arboricid E, ale jednalo se skutečně jen o část látky, která se míchala ve Vietnamu do směsi zvané Orange., Syruček, M., c.d., s. 129.

³⁹⁴ www.diggerhistory.info/pages-conflicts-periods/vietnam/

³⁹⁵ www.utvet.com/agentorange.html

³⁹⁶ Určité náznaky toho, že látky reagují nepříznivě na lidský organismus a okolní živou přírodu se projevíly již během samotné války. Konkrétně v lednu 1968 byla na žádost ministerstva obrany vyhotovena studie o vlivu chemikálií na živé organismy. Zprávu produkovala laboratoř Středozápadního výzkumného institut v Montaně a oponovala ji Národní akademie věd. Vývodem této zprávy bylo potvrzení malého vlivu na životní prostředí.. srv. Bishop, Ch., c.d., s. 98.

15 Zpravodajské operace válka o „srdce a myslí“

15.1 Zpravodajské programy 60. let

Tato válka byla ve Vietnamu vedena dlouhodobě a tvořila jakýsi protiklad generální vojenské linii. Ta byla zhmotněna do podoby opotřebovací války tzv. „attrition strategy“. Tato taktika se ve své podstatě zaměřovala na materiální likvidaci protivníka a jejím nejviditelnějším projevem se postupem času stalo nechvalně známé počítání mrtvých tzv. „body count“. Ten však, ve svém důsledku, byl po sčítání tonáže shozené munice a vystřelených kulek jediným ukazatelem efektivity vojenských operací v asymetrické válce v džungli.

Naproti tomu, zpravodajské operace, jež představovaly jakousi popelku v arzenálu USA se již od svého založení ubíraly jiným směrem. Jejich základní premisou totiž bylo bojovat s nepřítelem uvnitř jeho vlastního území, za použití jeho vlastních metod. Cílem tohoto válečného snažení tak nebylo opotřebit protivníka až do jeho finálního kolapsu, ale získat si na svoji stranu myšlení prostých lidí, kteří stáli mimo jakékoli frakce a tábory, popřípadě motivovat již existující komunistické bojovníky k opuštění jejich tábora a vstoupení do služeb saigonské vlády.

Jak již z tohoto lehkého naznačení vyplývá, nejednalo se tedy o jeden lehce uchopitelný a pojmenovatelný program, který by bylo možné rychle a přesně zařadit. Snažení se na poli získávání „srdcí a myslí“ bylo dlouhodobou a nejistou záležitostí, která potřebovala čas a vysoce proškolený a motivovaný personál. Díky tomu hrála hlavní roli na tomto hřišti války CIA, která zde správně tušila nekonečné možnosti pro získávání agentů a kvalitních informací. Z dalších složek to bylo dokonalé pole pro armádní speciální síly tzv. „zelené barety“, které byly již od svého vzniku cvičeny ve vedení guerillové války a jejich příslušníci se tak také dostávali na neomezenou hrací plochu, kde mohli libovolně rozvíjet svoje schopnosti.

Všechny složky zapojené do tohoto širokého programu měly určitý stupeň nevýhody. Tím byla, minimálně na počátku šedesátých let, nízká zkušenost v tomto způsobu vedení války. Sice jak CIA tak armádní speciální jednotky byly cvičeny a připravovány na tento typ vedení ozbrojeného konfliktu, ale v reálném nasazení se jednalo o prakticky neprobádané území. Míra přímých zkušeností tak nebyla uvnitř amerických složek nikterak závratně vysoká.

Není proto divu, že se Američané uchýlili ke snaze implementovat na Jižní Vietnam britské zkušenosti z Malajska. Tyto zkušenosti se jim tak staly jakýmsi prvním vodítkem na poli nemasových válečných operací. Další kroky však na širokém a specifickém válčičti s neskutečně rozsáhlou škálou determinantů byly již draze zaplacenou zkušeností, kterou si americké a jihovietnamské složky musely projít sami. Tato cesta byla samozřejmě trnitá a plná bočních uliček, ale přes všechny obtížnosti se podařilo zavést do praxe několik velmi zajímavých a účinných zpravodajských projektů, které přinášely určitou druhou cestu ve vedení války s FNO.

15.2 Program strategických vesnic

Vládní program spuštěný za vlády prezidenta Diema v průběhu roku 1962. Jeho předobrazem byla válečná zkušenost britské správy z období partyzánské války v Malajsku.³⁹⁷ Britové tehdy použili k neutralizaci hrozby ztráty venkova trik, kdy přesunuli velkou část obyvatel do vládou budovaných centrálních vesnic se zvýšenou ochranou. V těchto bodech bylo obyvatelstvo shromážděno z několika původních vesnic. V novém okrsku byli pod ochranou státní správy, která jim zajišťovala nejenom ochranu, ale i výrobní prostředky pro zemědělství a další služby nedostatkové v původních vesnicích. Na nově vzniklém „vylidněném“ celku pak vznikaly jakési oblasti „volné palby“, kde byla každá osoba pohybující se mimo vymezený čas a prostor považována za příslušníka guerilly.

Toto opatření znemožňovalo nepřítelům snadné ovládnutí agrárních oblastí, a to jak za účelem propagandistického boje, tak za účelem získávání potravin pro vlastní vojáky a samozřejmě i za účelem náboru nových rekrutů do vlastních řad. Úspěšný model byl saigonskou vládou implementován i v Jižním Vietnamu. Ve Vietnamu se jednalo o součást zaváděné politiky „counterinsurgency“ (protipovstalecké války), jejíž hlavní premisou byla idea, že komunistickou guerillu není možné porazit čistě vojenskými prostředky, ale nezbytně nutné je kooperovat válečné snažení i s rozvojem venkova sociálních a politických služeb.³⁹⁸ Tento model tak předpokládal dosažení vítězství díky několika se vzájemně protínajícím krokům, jako bylo vojenské silové řešení, podpora hospodářství, výstavba sociální sítě a výstavba nové politické a správní organizace státu. Ve své podstatě se jednalo o přelomovou myšlenku, která odhalila klíčové problémy asymetrické války, tedy nemožnost vítězství za použití výlučně vojenských metod.

³⁹⁷ Moyar, M., c. d., s. 36.

³⁹⁸ Frey, M., c. d., s. 69.

Bohužel při zavádění do praxe již tento plán nedošel naplnění své papírové podoby. Celková koncepce i důvody k ní vedoucí byly sice známé od Britů, ale ve Vietnamu se do celého programu brzy vkradla příliš vysoká míra korupce a vlastních mocenských záměrů. Nižší státní úředníci se tak brzo stali pískem v celém soukolí budování strategických vesnic.

Zásadní idea celého plánu, tedy že se strategické vesnice stanou jakousi postupně se slévající vrstvou oleje na vodní ploše, nedošla naplnění.³⁹⁹ Důvodů, proč tomu tak bylo, je několik. V první řadě se ukázalo, že program založený na kooperaci vojenské a hospodářské obnovy je velmi složitou konstrukcí, která musí být uváděna do praxe proškoleným personálem. Ten ve Vietnamu, až na výjimky, chyběl. Díky tomu nesla zodpovědnost za program jihovietnamská správa v čele s bratrem prezidenta, Ngo Dinh Nhuem. Tato volba se ukázala jako nepříliš šťastná, jelikož Diem sledoval v centrálních vesnicích většinou svoje cíle a na komplexní zajištění rolníků již nebylo místo. Jedinou úspěšnější lokalitou, kde se podařilo program uvést do praxe, byla Centrální vrchovina, kde za něj zodpovídala CIA.⁴⁰⁰

V ostatních částech Vietnamu byl program provázen chaosem, korupcí a často nuceným tlakem na rolníky, kteří nechtěli opouštět svoje vesnice. Tím se v očích obyvatelstva, které měl chránit, stával jen další částí proti nim nařízené státní šikany. Tato situace tak vedla k naprostému otočení smyslu celého programu mířeného na vietnamskou vesnici. Jednalo se tak za posledních několik málo let již o druhý případ selhání vládní kooperační politiky, která měla za cíl přiblížit názorově obyvatelstvo vládě.⁴⁰¹

Celý program byl ukončen ještě před svým dobudováním a tedy ještě před tím, než se mohl prokázat výsledky v boji s VC, na počátku roku 1964. Za jeho ukončení se podepsal generál Minh, nový prezident Jižního Vietnamu. Minh v ukončení sledoval možnost, jak uklidnit rozbourěné vody vlastní politické scény.⁴⁰² Program strategických vesnic tak skončil na půdě RVN, aniž by přinesl výraznější úspěch v boji s partyzánskou guerillou. V neposlední řadě se jednalo o poslední program, který definitivně pohřbil teorii „counterinsurgency“ v její podobě z počátku šedesátých let.

³⁹⁹ Frey, M., c. d., s. 70.

⁴⁰⁰ Tamtéž.

⁴⁰¹ Moyar, M., c. d., s. 36.

⁴⁰² Frey, M., c. d., s. 79.

15.3 Kádry rozvoje venkova

Zajímavý program z pera CIA, která se v něm snažila použít převrácenou komunistickou taktiku. V důsledku se jednalo o jednotky, nebo spíše skupiny mladých angažovaných jihovietnamců, kteří odcházeli s pověřením vlády do zemědělských oblastí. Nejčastěji se jednalo o mladé lidi s vyšším nebo přímo vysokoškolským vzděláním, kteří byli dobře motivováni pro věc. Dalším společným rysem byla skutečnost, že většina z nich nepocházela z vesnického prostředí, ale z prostředí městských aglomerací.⁴⁰³

Každá jednotka odcházející na venkov se skládala z 59 osob. Na venkově poté žili společně s vesničany po dobu půl roku. Během oněch šesti měsíců učili vesničany efektivnější formě zemědělských praktik, základů zdravotní péče a samozřejmě prováděli politickou indoktrinaci obyvatel ve prospěch Saigonu. Přestože byli ozbrojeni, jejich střetnutí s odhodlaným a zkušeným protivníkem končilo většinou katastrofálně.⁴⁰⁴ Lze jen stěží odvozovat, jestli snaha o likvidaci členů RD (*Revolutionary Development Cadres-kádry rozvoje venkova*) skupin ze strany komunistického hnutí byla vyvolána jejich jednoduchou likvidací, či se skutečně jednalo o ideologicky nebezpečné protivníky, kteří byli úspěšní v politickém boji na vesnici.

15.4 „Sčítání lidu“

Velmi jednoduchý projekt s minimálními náklady, zaměřený na jednoduché lidské naslouchání. Reálně se jednalo o skupiny jihovietnamských úředníků, kteří se vydávali za členy správních státních orgánů. Na vesnicích debatovali se starosty a s lidmi. Oficiálně se jednalo o poznávání problémů prostých lidí a venkova. Reálně bylo jejich cílem vyzvědět co nejvíce informací o místní bezpečnostní situaci a struktuře VC/VCI v oblasti. Projekt jako takový byl úspěšný. Pro potřeby zpravodajských služeb produkoval obrovské množství informací, ale klíčový problém byl v jejich roztřídění, verifikaci a následné distribuci k oprávněným osobám. Právě složitost toku informací byla jedním z hlavních příčin snížení jeho využitelnosti v bojových podmínkách.⁴⁰⁵

⁴⁰³ Rosenau, A., Long, A., c.d., s. 5.

⁴⁰⁴ Rottman, G., c.d., s. 11.

⁴⁰⁵ Rosenau, a., Long, A., c.d., s. 5.

15.5 Protipovstalecké jednotky

Další projekt z dílny CIA, založený na snaze využít v podmínkách vietnamské společnosti fungující model z arzenálu protivníka.⁴⁰⁶ Zpravodajská služba v tomto bodě tajné zpravodajské války uvedla v život malé jednotky domorodců pro potírání bojovníků VC a jejich sympatizantů. Veškerá jejich činnost byla pod hlavičkou CIA, ta je platila, cvičila, vyzbrojovala a poskytovala jim veškeré dostupné zpravodajské krytí.

Tyto nekonvenční jednotky byly postaveny za účelem boje uvnitř nepřátelského území. V případě Vietnamské války, uvnitř oblastí ovládaných Vietkongem, nebo alespoň podezřelých z velkých sympatií k tomuto hnutí. Jako takové musely být CTT (*Counter Terror Teams*-protipovstalecké jednotky) týmy malé, rychle pohyblivé. Náplní jejich práce uvnitř operační oblasti byly direktivní údery proti vytypovaným osobám, jež byly podezřelé z nepřátelské činnosti proti vládě. Jejich posláním bylo tyto osoby vyhledat a neutralizovat. Což znamenalo zajmout nebo zabít, přičemž poslední jmenovaný způsob nebyl vůbec řídkým jevem.⁴⁰⁷

Dobře propracovaná teorie projektu CTT skupin však byla hůře přetavovaná do reálné praxe. Kvalita, jak morální tak vojensko-zpravodajská, kolísala u jednotlivých skupin velmi výrazně. To se samozřejmě projevovalo i na jejich morálce, bojových úspěších a i vztahu k místnímu obyvatelstvu. Právě velmi častý nedostatek negociačních schopností a neskrývané násilnické sklony vedl k otevřeným projevům nevole s projektem CTT.⁴⁰⁸

Nespokojené hlasy obyvatel a některých státních úředníků, kteří měli možnost poznat na vlastní kůži chování těchto jednotek, volali po jejich zrušení nebo alespoň jasném vedení. Právě nedostatek zpravodajského velení přímo u jednotek vyvolával pochyby o životaschopnosti projektu i u mnohých lidí od CIA. Mnozí CTT jednotky jen skutečnou bandou zdivočelých polovojáků, kteří natropí více škod než užitku. I to byl jeden z důvodů, který vedl ke stáhnutí tohoto zpravodajského projektu z operační způsobilosti.

⁴⁰⁶ Moyar, M., c.d., s. 42.

⁴⁰⁷ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 5.

⁴⁰⁸ Tamtéž.

15.6 CIDG/ Jednotky domobrany

Jeden z vůbec prvních projektů pro asymetrickou válku spuštěný již v roce 1961. V počátcích nesl ještě celý program název ADP (*Area Development Program-program rozvoje venkova*), až v následujících letech došlo k přejmenování na CIDG (*Civillian Irregular Defense Force-civilní nepravidelné ozbrojené jednotky*). Již z názvu vyplývá, že se jednalo o nově budované jednotky domobrany, jejichž výcvik měly na starosti americké speciální síly. Díky tomu byla nově vznikající uskupení formálně mimo strukturu ARVN. Speciální síly tak byly hlavním koordinátorem projektu, který byl jejich „dítětem“.

V mnoha ohledech vycházel projekt z tradice, v níž vznikly americké speciální síly, tedy tradice nekonvenčního vedení partyzánského boje. V projektu CIDG se hlavní bojová role přesunula na vlastní domobranu a Američané zajišťovali pouze hmotnou podporu, výcvik a bojové vedení.⁴⁰⁹

Hlavním „osazenstvem“ jednotek CIDG byla v multietnické společnosti Jižního Vietnamu, převážně malá horská etnika. Tyto horalové, tzv. Montagnardi, tvořili nedílné společníky americkým speciálním silám. Ty si je vybíraly z mnoha důvodů. Mezi hlavní patří zejména jejich odolnost, tvrdost, výborná znalost příhraničních prostor, a pak také častá nenávisť k Vietům jako většinovému etniku. Ta byla způsobena zejména tím, že většinoví Vietové tyto malé horské kmeny neuznávali jako sobě rovné, a tak se stávali často obětí vládní „šikany“.

V neposlední řadě u nich byla patrná i velká nevraživost vůči Vietkongu. Ta byla způsobena často vynucovaným zabavováním potravin a dalším vynucováním „dobrovolných“ služeb pro partyzány. Není proto divné, že zelené barety našly u těchto obyvatel příhraničních hor vhodné zázemí pro vedení partyzánské války.

O tom, že se jednalo o značně rozsáhlý projekt, svědčí i čísla o personálu CIDG. Ten se rozrostl z několika set příslušníků z let 1961/1962 na asi 40 000 vycvičených členů ke konci roku 1968.⁴¹⁰

Forma zasazení těchto jednotek do boje byla značně specifická. Převážná část příslušníků CIDG byla dislokována v táborech speciálních sil, spolu se svými poradci. Tyto tábory tvořily pomyslnou hráz opevněných bodů podél hranic s Laosem a Kambodžou, kde kontrolovaly důležité stezky v džungli, brody nebo soutěsky ve skalách, kudy mohla procházet komunistická vojska na Jih. Díky tomu se stávaly častým terčem útoku

⁴⁰⁹ Moyar, M., c.d., s. 37.

⁴¹⁰ Kamas, D., c. d., s. 236.

komunistických sil. Tyto útoky však dokázaly za celou dobu války zničit jen 6 táborů, zbytek se podařilo ubránit, vždy za cenu vysokých ztrát na straně útočníků.

Jednotky CIDG se také staly nedílnou součástí programu na získávání informací z hlubokého týlu nepřítele. V rámci těchto misí operovali příslušníci domobrany v místech, kde měl Vietkong svá tradiční postavení, při plnění těchto úkolů, byli oblečeni jako partyzáni do tradičních černých rolnických oděvů. První mise tohoto projektu byla spuštěna v roce 1964 a nesla krycí označení projekt DELTA. V následujících letech byly založeny jednotky projektu SIGMA, OMEGA a GAMMA. Všechny se podílely na shromažďování informací z těžko dostupných míst, kam nemohly být vyslány regulární armádní jednotky⁴¹¹.

15.7 Otevřená náruč

Zpravodajská operace spuštěná během roku 1963.⁴¹² Její základní premisou bylo získávat přeběhlíky z protivníkovy tábora. Již od počátku byla zaměřena spíše než na kvalitativní přísun „kádrů“ na objemovou složku, tedy orientaci na masu běžných vojáků NVA a Vietkongu. Projekt ON-Otevřená náruč zajišťoval sběhům právní beztrestnost, slušné zacházení a možnost začít nový život na půdě Jižního Vietnamu. Mnozí z nich využili také nabízených vojenských možností a stali se dobrovolně členy z některého protipartizánského projektu CIDG, PRU (*Provincial Reconnaissance Units-průzkumné provinční složky*) a další. Projekt vykázal slušné výsledky v přepočtu cena/výkon, během osmi let 1963-1971 se v rámci něj podařilo získat na 194 000⁴¹³ přeběhlíků z komunistického tábora, přičemž největší příliv nastal až během roku 1968 po úspěšném odražení ofenzívy Tet.

Úspěšnost ON nesnižuje ani již předem uvedená skutečnost, že se v drtivé většině případů nejednalo o důležité osoby, ale pouze o pěšáky nebo osoby z nižší organizační struktury, a to ještě ve velké míře z osob mimo NVA. I oni ale dokázali dodat analytikům obrovský objem informací, převážně o struktuře bojových jednotek, vybavenosti, bojové morálce a každodennosti vojáků NVA či bojovníků Vietcongu.⁴¹⁴ V důsledku se tak jejich výpovědi stávaly cenným zpravodajským materiálem. Skutečnost, že projekt ON byl skutečně extrémně nebezpečný pro vlastní strukturu komunistických guerill, ukazuje fakt, že vysocí důstojníci NVA a severovietnamské rozvědky jeho působení považovali za více nebezpečné

⁴¹¹ Kamas, D., c. d., s. 247.

⁴¹² Moyar, M., c. d., s. 36.

⁴¹³ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 5.

⁴¹⁴ Na toto téma zpracovávala organizace Rand několik studií. Například: Carrier, M. J., *Vietcong Motivation and Morale: The Specials Case of Chieu Hoi*, In: www.rand.org

než konkurenční a mnohem více sofistikované programy, jakým byl Fénix⁴¹⁵. Bohužel v tomto bodě došlo k nedostatečnému docenění projektu u příslušných složek a ON, tak nebyla příliš rozvíjena. A zejména nedostatek dostatečně kvalitních analytiků na vyhodnocování získaných informací, pak celý projekt výrazně utlumoval.

15.8 Operace Fénix

V létě roku 1967 započala snaha zpravodajských špiček vytvořit lepší zpravodajský program na odhalování komunistického hnutí v jeho domovském prostředí. Snaha se odvíjela od analýzy předešlých realizovaných nebo stále ještě běžících zpravodajských programů. Všechny měly ve svém zadání snahu o odhalování komunistického nepřítele uvnitř jihovietnamské společnosti. Všechny se také analyzovaly a závěry z nich ukazovaly na ambivalentní výsledky při jejich vedení. Jedno však měly všechny programy společné, a to byla jejich značná roztržitost. Právě rozdělení zpravodajských programů jak mezi americkou, tak jihovietnamskou stranu, vedlo ke značnému zmatku při jejich vedení a vyhodnocování.

Do roku 1967 byly všechny projekty zpravodajského charakteru zastřešovány pod křídly projektu CORDS (*Civil Operations and Revolutionary Development Support*).⁴¹⁶ Přestože byl CORDS zastřešující projekt ukázalo se, že nedokáže efektivně pospojovat již probíhající americké tajné operace proti stínovým komunistickým strukturám.. Právě tento poznatek vedl k aktivnějšímu hledání nové politiky na protipovstaleckém válčišti.

To vedlo v červnu 1967 vysoké důstojníka MACV Roberta Komera k navržnutí značně modifikované zastřešující verze výzvědného programu označeného ICEX (*Intelligence Coordination and Exploitation- zpravodajská spolupráce a kooperace*).⁴¹⁷ V rámci něho mělo dojít k nalezení střední cesty mezi doposud nepříliš dobře spolupracujícími stranami, tedy americkou a jihovietnamskou částí zpravodajských důstojníků. Společná snaha měla pak vést k hlubšímu rozkrytí komunistické infrastruktury VCI (*Vietcong Infrastructure-špičky organizace Vietkong*) na venkově bodu, který se doposud nepodařilo uskutečnit. To, že se jedná o palčivý problém bylo jasné z odhadovaných čísel počtu členů tohoto podzemního komunistického hnutí, které tajné služby odhadovaly během roku 1967 mezi 70 000 až 100 000 členy.⁴¹⁸ Právě skrze ně pronikala FNO a Severovietnamská vojska do všech částí

⁴¹⁵ Moyar, M., c.d., s. 250.

⁴¹⁶ Rosenau, a., Long, A., c. d., s. 7.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 7.

⁴¹⁸ Moyar, M., c. d., s. 11.

Jižního Vietnamu a usazovala tam svoji moc. Tato bezvadně fungující síť tak byla klíčem k šíření komunistické propagandy na jihu.

V dalších otázkách to byli právě tito lidé, kteří zastrašovali oblasti loajální k saigonské vládě vražděním, mučením nebo únosy čelních osob místních samospráv. Ročně tak VCI odstranila z cesty několik stovek saigonské vládě loajálních osob. V neposlední řadě to byla právě VCI, která zajišťovala nezbytné informace o terénu a fungování amerických a jihovietnamských složek v oblasti pro pronikající vojska NVA. Tuto pomoc jim poskytovaly ve všech formách od informací po zabezpečení potravin nebo zabezpečení úkrytů před letectvem. Tento stav zůstával nezměněn i v roce 1967, přestože CIA či MACV zorganizovalo několik pacifikačních programů. Žádný z nich, ale nedokázal tuto infrastrukturu výrazně narušit. Jako základní problém, byla vyhodnocena právě neschopnost sdílení informací a spolupráce.⁴¹⁹

První vlašťovkou v novém projektu tedy bylo založení operačního centra, které mělo sloučit všechny jihovietnamské zpravodajské agentury do společného projektu. Tento projekt dostal krycí označení Phung Hoang a ve vietnamské mytologii označoval název pro bájného ptáka, který v mnohém připomíná Fénixe. Tímto krokem bylo dáno i pojmenování pro americkou část projektu. Ta v této době spočívala v pouze přejmenování programu ICEX na Fénix.

Jak již jsem naznačil, hlavním otazníkem v nově budované zpravodajské správě byla otázka spolupráce a sdílení dat. V novém hávu se hlavní boj měl odehrávat na okresní a krajské úrovni. Tomu odpovídalo i založení center pro sběr a vyhodnocování informací z těchto oblastí. Bylo tak založeno okresní zpravodajské středisko DIOCC (*District Intelligence and Operations Coordination Center*) a krajské zpravodajské středisko PIOCC (*Provincial Intelligence and Operationes Coordination Center*).⁴²⁰ Tyto nové instituce se nově stávaly hlavním mozkiem v boji s FNO v analytické rovině.

⁴¹⁹ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 9.

⁴²⁰ Dokery, K., c. d., s. 127.

15.8.1 Jednotky PRU

Základní složkou, která stála mimo analytickou práci, která ale zajišťovala hlavní přísun informací, byly jednotky PRU. Ty vznikly jako ozbrojená část projektu Fénix. V mnohém vycházely z jednotek CTT, které již ve Vietnamu operovaly, ale díky jejich stylu boje musela CIA tento projekt utlumit. V případě PRU byl učiněn pokus o reformulování základních otázek na ně kladených, aby již nedošlo k excesům jako v případě projektu CTT.

V novém kabátu těchto jednotek CIA kladla skutečně mnohem větší důraz na zpravodajské fungování, jelikož si byla vědoma složitosti procesu získávání kvalitních informací. Nemělo se tedy již jednat o „zdivočelé“ skupiny bez pořádného zpravodajského vedení. Nyní nebylo prioritou zabíjení nebo jiné „neutralizování“ podezřelých osob, ale získávání informací a spolupracovníků.⁴²¹ Tato premisa měla dojít jednoduchého naplnění již v podstatě nové kampaně, tedy hledání informací, zabití lidí totiž již příliš neprozradí.

Jednoduché zadání kontrolovala CIA, která byla matkou těchto jednotek. To ona je platila, vyzbrojovala, cvičila a hájila jejich nezávislost na ostatních strukturách zapojených do zpravodajských projektů.⁴²²

Velkým kladem celého programu byla přítomnost důstojníků od speciálních složek, kteří jednotky vedli. Přítomnost specialistů na protipovstalecký boj zaručovala mnohem větší míru profesionality, než u předchozích projektů podobného zaměření. Důstojníci většinou od speciálních jednotek ozbrojených složek jako SOG, SEAL, SF nebo od částí USMC byli přidělováni jako experti na asymetrickou válku.⁴²³ Tito důstojníci se tak stávali jakýmsi garantem kvality a zároveň bezpečnostní pojistkou v celém projektu.⁴²⁴

Díky nim byla kvalita PRU poměrně vysoká, rozhodně vyšší než u CTT. I zde ale platí, že záleželo případ od případu na konkrétním člověku, jak se svojí mocí naložil. Nebo lépe řečeno záleželo na tom, jak který tým dokázal kontrolovat své emoce při velmi těžké práci v terénu. V absolutních číslech však podíl poradců nebyl nikdy extrémně vysoký, spíše překvapivě nízký. Jednalo se o desítky lidí, kteří se podíleli na řízení PRU.

Další velkou výhodou projektu PRU byla forma vybírání adeptů. Nově vznikající jednotky rozdílně od projektu CTT byly založeny na vysoké míře znalosti místního venkovského prostředí v jejich operační oblasti. To znamenalo, že do jednotek vstupovali místní obyvatelé, kteří danou oblast venkova znali nejen po geografické stránce, ale i po linii

⁴²¹ Dokery, K., c.d., s. 122.

⁴²² Moyar, M., c.d., s. 38.

⁴²³ Dokery, K., c. d., s. 124.

⁴²⁴ O zkušenostech z vlastního nasazení jako poradce u PRU, existuje několik knih pamětí. Jednou z nich je dílo Stuarta Herringtona, Herrington, S., *Stalking The Vietcong, Inside Operation Phoenix: A Personal Account*, New York 1982.

etnické, náboženské, politické. Tato hluboká informovanost a vysoká motivovanost měla vést k intenzivnějšímu stupni získávání informací o VCI. Mnoho členů PRU totiž mělo předchozí vojenské zkušenosti, buď jako členové ARVN nebo příslušníci z některého dříve provozovaného projektu CIA.⁴²⁵ Popřípadě byla jejich osobní motivace zapříčiněna osobní zkušeností s hnutím Vietcong. Zkušenost mohla být dvojího druhu, buď se jednalo o ztrátu někoho blízkého, nebo se jednalo o osobní prožitek.

Přestože měl projekt vysokou prioritu celkové číslo mužů, kteří v PRU operovali, nepřesáhlo 5 000 na celém území Jižního Vietnamu. Největší aktivita projektu spadá do let 1967-1972, poté docházelo k velkému utlumování celé sítě a projekt jako životaschopný prakticky přestal existovat.⁴²⁶ Nicméně v době, kdy se projekt realizoval, přinášel mnoho kvalitních informací z prostředí venkova. Muži z PRU nejčastěji operovali v menších skupinách okolo 18 členů.⁴²⁷ Tato družstva byla vysílána do místa předpokládaného výskytu důležité osoby s co největší mírou překvapení, kvůli tomu byl nejčastější způsob zasazení proveden pomocí vrtulníku. Stejně tak čas byl volen většinou brzy nad ránem nebo v nočních hodinách. Ve většině případů trval přepad jen několik desítek minut popřípadě několik hodin. Právě rychlost byla klíčem k úspěchu akce.

Pokud došlo ke komplikacím a jednotky narazily na silný odpor, nebo byly zataženy do pronásledování podezřelých hluboko do džungle, tak vždy byla na blízku přímá pomoc. Tu nejčastěji představovaly vrtulníky, které byly připraveny poskytnout nezbytné letecké krytí nebo provést rychlou život zachraňující extrakci. To v konečném účtování znamenalo relativně nízké ztráty na lidských životech u členů skupin. I díky tomu měla většina PRU jednotek velmi vysokou morálku, která se promítala do jejich práce. Vyšší morálka byla podpořena i dobrým platovým zázemím, o které se (jak již bylo řečeno) starala CIA. Včasné a lepší peníze než u jiných složek jihovietnamské bezpečnostní sítě se také staraly o dobrou náladu uvnitř skupin.⁴²⁸

Velkou nevýhodou jednotek PRU, ale nutno dodat, že všech zpravodajských operací, které probíhaly na sklonku šedesátých let na území Jižního Vietnamu byla jejich vysoká „publicita“.⁴²⁹ Respektive lépe řečeno vysoký mediální dohled jak ve Vietnamu, tak na půdě USA. Tento stav byl způsoben odhalením praktik předešlých CTT týmů, které skutečně nejednaly v rukavičkách, za jejichž prací zůstává krvavá stopa. Proto jakákoli nově vznikající tajná operace přitahovala média a spekulace jako magnet. V případě Fénixu,

⁴²⁵ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 12.

⁴²⁶ Moyar, M., c. d., s. 55.

⁴²⁷ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 12.

⁴²⁸ Dokery, K., c. d., s. 124, 125.

⁴²⁹ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 13.

respektive jeho ozbrojené části to bylo dáno i faktem, že PRU se až příliš podobaly jednotkám z předešlých programů. Bylo tedy nasnadě podezřívát CIA popřípadě MACV ze snahy ukrýt starou záležitost pod nový kabát.

Tak jednotky PRU dostaly nálepku jako „vraždící“ či „zabijácká komanda“, která terorizují jihovietnamský venkov. Boj proti fámě o zabijáckých skupinách se nepodařilo vyhrát a ani boj za jeho zmírnění nebyl nikterak úspěšný. Tlak na odhalení skutečné podstaty jednotek byl natolik velký, že i prezident Nixon se angažoval v utlumování jakýchkoli aktivit, které by nadále snižovaly kredit USA ve válce.⁴³⁰ Mediální publicita a nelichotivý obraz tak donutil od konce šedesátých let utlumovat podporu těmto jednotkám, aby nedocházelo ke zbytečnému jitrění nálad. Spolu s utlumováním podpory pro jednotky jež zajišťovaly přísun dat o VCI, se začal postupně utlumovat i samotný projekt Fénix.

15.8.2 Fénix - úspěch nebo neúspěch?

Jaká tedy byla skutečná zpravodajská hodnota programu Fénix? Projekt byl v operační fázi činný od roku 1967 do roku 1972. V prvních měsících svého fungování ještě zdaleka nebyl tak sofistikovaný a známe jej pod označením ICEX. Během následujících měsíců došel značného rozvoje a dostalo se mu nového pojmenování Fénix/Phuong Hoang. V rámci tohoto názvu se skrývala nová zpravodajská struktura založená na propojení většiny bezpečnostních programů na půdě Jižního Vietnamu. CIA pro Fénix oživila a značně vylepšila problematický projekt ozbrojených jednotek místního civilního obyvatelstva, který dříve provozovala pod názvem CTT, nyní po úpravách nesl jméno PRU a skutečně pracoval na vyšší zpravodajské úrovni. Jeho prioritním úkolem nebylo likvidovat kádry Vietcongu, ale vyhledávat je, zajímat a získávat co největší počet kvalitních informací o struktuře, fungování a morálce celé tajné sítě komunistického hnutí. Tyto jednotky se staly hlavní částí v boji za odhalování skrytých komunistických struktur. Odhaduje se, že celkové číslo osob zachycených programem Fénix se pohybuje okolo 80 000 lidí.⁴³¹

Tento vysoký počet podezřelých z podpory komunistů, kteří byli zadrženi, však sám o sobě nevypovídá o úspěchu či neúspěchu projektu. Při hlubší analýze dojdeme k několika bodům, které nás přivádí k nejednoznačným výsledkům.⁴³² Právě nejednoznačnost výsledků, pak dává širokou paletu možností jako nahlížet na projekt Fénix z mnoha úhlů pohledu, od

⁴³⁰ Rosenau, A., Long, A., c. d., s. 13.

⁴³¹ Moyar, M., c.d., s. 236.

⁴³² Tamtéž, s. 366-399.

zcela úspěšného snažení, které bylo blízko k totální výhře ve válce až po naprosté fiasko, které jen zvýšilo diskreditovanost USA a ničemu nepomohlo.

Důvodů proč je možné setkat se s tak rozdílným hodnocením je několik. V první řadě to je nebo byla všudypřítomná nedůvěra na straně politické a novinářské elity, která projekt považovala jen za novou fasádu něčeho starého, co již bylo zkoušeno v polních podmínkách, ale nevedlo to k úspěšnému konci. V tomto případě se Fénix jednoznačně spojoval s programem CTT, ale i dalšími polovojenskými projekty, které byly v operačním nasazení a které nebyly příliš úspěšné, nebo byly obestřeny rouškou tajemství jako CIDG, ALFA, OMEGA, RD Cadres a mnohé další. Nedostatečná otevřenost, která ani nemohla být očekávána od zpravodajského projektu, tak vedla k nedůvěře ze strany nezasvěcených institucí, které na Fénix pohlížely jako na projekt pro skrytou likvidaci nepohodlných osob a možnost jak si beztrestně vyřizovat neuzavřené politické účty.⁴³³

Dalším bodem neúspěchu, nebo lépe řečeno ambivalentního hodnocení, je samotná obrovská šíře programu. Ten zahrnoval mnohé americké a jihovietnamské bezpečnostní orgány. Ty samozřejmě spolu musely vést otevřenou komunikaci a spolupráci při přípravě projektu. Jen pro příklad ve Vietnamu existovalo paralelně vedle sebe několik agentur zabývajících se sběrem dat na zpravodajské úrovni. Jednak to byla CIA, dále pak DIA (*Defence Intelligence Agency- obranné zpravodajství*), NSA (*National Security Agency- Národní bezpečnostní agentura*), NRO (*National Reconaissance Office-Národní průzkumný úřad*), úřad námořního zpravodajství, Společný zpravodajský štáb, Velitelství vojenské pomoci (MACV) a dále kombinovaná vojenská střediska pro Vietnam, výslechy, střediska pro využití materiálů a dokumentace.⁴³⁴ Všechny tyto agentury byly „zaháčkované“ na zpravodajské válce, každá z nich měla vlastní postupy, priority i síť spolupracovníků. Sloučení jejich činnosti pod jeden zastřešující program tak logicky nemohlo probíhat idylicky bez hádek a vnitřních rozbrojů. Díky tomu bylo značně komplikované urychlit sdílení dat i po urychlení spolupráce, jelikož každá ze zainteresovaných složek, měla vlastní postupy, které si chtěla udržet.

K toku informací o VCI, který koloval po RVN, se ještě muselo připočítat snažení vlastních jihovietnamských služeb, které prakticky ve všem ty americké kopírovaly. Výsledkem byl chaos. Ve Fénixu tak existovalo obrovské množství informací, ale jejich

⁴³³ Bohužel, i toto byla realita projektu Fénix a mnoho lidí bylo obviněno z čistě mocenských praktik úředníků thieuova režimu. Srv. Frey, M., c.d., s. 140.

⁴³⁴ Willson, H., c.d., s. 144.

vyhodnocení a předání příslušným jednotkám bylo spíše snem než realitou.⁴³⁵ Hladká kooperace v reálných podmínkách prakticky nikdy nenastala. Spíše to byl neustálý boj a žárlivé střežení si vlastních pracně získaných informací. To v důsledku znamenalo velké problémy při organizaci operací.

Díky tomu tak mnoho zadržených osob, které byly podezřelé z činnosti uvnitř VCI, a to i na vysokých postech, prošlo sítím bez zachycení, jelikož se o nich nepředávaly informace nebo jednoduše byly propuštěny z vazby dříve, než se je podařilo pořádně vyslechnout a rozkrýt jejich lokální činnost.

Právě pomalé jednání řady výkonných orgánů odkazuje i na další problém v pracovní struktuře Fénixu. Tím byla všudypřítomná nedůvěra. Nedůvěra Američanů a jejich jihovietnamských protějšků, a pak samozřejmě nedůvěra mezi spolupracujícími organizacemi.⁴³⁶ Tento stav měl často reálné opodstatnění a ve velké většině případů směřoval vůči nediskrétnosti byrokratického aparátu, který musel být uměle navyšován, aby projekt Fénix vůbec mohl fungovat.

Právě přítomnost mnoha lidí, kteří neměli jakékoli zpravodajské nebo alespoň vojenské návyky, byla často kritizovaným bodem, zejména z americké strany. Tento stav, byl způsoben zejména nedostatkem kvalitních kádrů pro zpravodajské snažení, jelikož CIA byla personálně přepjatá a nemohla v žádném případě zajistit plné zabezpečení agenty. Dá se říci, že CIA se spíše zaměřila na složku při PIOCC, která lépe vyhovovala jejím požadavkům na práci.⁴³⁷ Podobně na tom byly i jednotlivé složky speciálních sil spadajících pod MACV, které poskytovaly poradce PRU, ale na hlubší zapojení do projektu jejich personální síly nestačily.

V poli se tento defekt často řešil výpomocí ze strany soukromých agentur, které se zabývaly analýzou zpravodajského a politologického charakteru, jako například americký RAND.⁴³⁸ Tyto privátní firmy pak nahrazovaly proškolené instruktory od armády a zpravodajských služeb a jejich pracovníci, pak často zpracovávali analýzy o VCI.

V neposlední řadě je zde ještě bod, zmiňovaný mnoha specialisty, kteří se podíleli na projektu Fénix. Tím bodem je zcela odlišná mentalita Američanů a Jihovietnamců. Právě otázka mentality, je dle mého názoru klíčem k rozšifrování neúspěchu nebo ambivalentnosti většiny těchto zpravodajských projektů. V zásadě lze totiž říci, že přístup Američanů a jejich kolegů z jihovietnamské strany byl až na výjimky naprosto odlišný. Tato odlišnost velmi

⁴³⁵ Cooper, W., c.d., s. 1-5.

⁴³⁶ Rosenau, A., Long, A., c.d., s. 9.

⁴³⁷ Tamtéž.

⁴³⁸ Moyar, M., c.d., s. 135, 136.

těžko definovatelná se nacházela ve všech patrech vojenského či zpravodajského konání. Zjednodušeně by se tento problém dal pojmenovat jako příliš malá snaha a osobní angažovanost vést skutečný boj proti komunistickému nepříteli. V zásadě nešlo o to, že by Jihovietnamci byli nějakým způsobem méně odvážní než Američané. Rozdíl tkvěl v osobním přístupu zainteresovaných pracovníků.⁴³⁹

Ten se u většiny z nich nacházel spíše na rovině hledání si dobrého pracovního místa. Tedy možnosti jak dobře zabezpečit finančně a materiálně sebe svoji rodinu a užší okruh příbuzných. Teprve na dalším stupni stála snaha aktivně vést boj proti komunistům.⁴⁴⁰ S takto nastaveným žebříčkem priorit bylo velmi těžké sladit zájmy s americkými protějšky, které toto chování kritizovaly a příliš nechápaly, jak je něco takového v bezprostředně ohrožené zemi vůbec možné. Přesto ale lze toto chování označit za běžné. Není proto divu, že jednoznačné vývody od tak složitého procesu, jakým bezesporu zpravodajská operace Fénix byla, není možné získat.

Spíše se na celý projekt musí pohlížet jako na krok, který šel rozhodně dobrým směrem, ale byl při technice a možnostech šedesátých let příliš složitý na provedení. Obrovské množství dat a spolupracujících agentur zákonitě vedlo k přehlcení poddimenzovaného systému vyhodnocování informací. Tato skutečnost samozřejmě diskredituje úspěchy, které byly v programu dosaženy. Osobně se kloním k myšlence, že Fénix, byl projektem, který měl potenciál úspěšně zavést do prostředí RVN systém boje pomocí zpravodajských metod zaměřených bodově na komunistická ohniska.

Tento systém potírání VCI byl v prostředí asymetrické války jediný možný a jako jediný mohl přinést hlubší výsledky při rozbití samotné infrastruktury komunistického hnutí. Američané tak v tomto projektu z části úspěšně z části neúspěšně navázali na systém protipovstaleckých operací nízké intenzity z počátku šedesátých let. Lze tedy říci, že Fénix nemá jednoznačné vyhodnocení. Projekt měl své kladné stránky, ale samozřejmě mnohé konkrétní kroky v rámci něho učiněné jej v očích běžných obyvatel, ale i v něm zapojených důstojníků diskreditovaly. Přesto jej nelze jednoznačně odsoudit jako projekt, který byl striktně zaměřen na vraždění odpůrců jihovietnamské vlády a jejích spolupracovníků, a stejně tak jej nelze bezmezně adorat jako geniální řešení komunistického problému uvnitř Jižního Vietnamu.

Problém komunistických sil v RVN, by totiž Fénix ani při absolutním úspěchu nemohl vyřešit. Jako zpravodajský projekt se zaměřil na boj s VCI, ale ta byla v druhé

⁴³⁹ Cooper, W., c.d., s. 3.

⁴⁴⁰ Tamtéž.

polovině již menším vojenským nebezpečím, než samotná NVA, přesto lze smysl zadání Fénixu považovat za správný.

16 Rok 1968 - rok zlomu

16.1 Ofenzíva Tet, ideové předpoklady

Druhá polovina šedesátých let přinesla komunistickému hnutí v Jižním Vietnamu celou řadu problémů. Americká taktika opotřebování, jež byla prováděna zejména misemi „najdi a znič“ a leteckým bombardováním, nedokázala vzít FNO z cela vítr z plachet, ale z druhé strany citelně narušovala její plány a strukturu. Kontinuální válčení s vojensky zdatným protivníkem přivedlo čelní komunistické představitele k poznání, že válku nelze v současné podobě rychle vyhrát, popřípadě v ní jakkoli uspět.

Neustále vojenské akce výrazně omílaly počet partyzánských bojovníků, a ti následkem toho byli v kdysi silných pozicích na ústupu. Získávat nové členy do podzemních hnutí bylo čím dál tím více složité a celkově se dá říci, že se válka nevyvíjela dle představ hanojských představitelů. FNO nekontrolovalo situaci ve městech, kde jen výjimečně dokázala uspořádat smysluplnější partyzánskou akci. Ještě horší byla situace na venkově, kde mnohé kraje zůstávaly mimo dosah partyzánů. Díky tomu byl Jižní Vietnam v podstatě rozštěpen na fragmentové výseče, kde se střídala komunistická moc s vládní a místa, která byla bez významnější ideové kontroly.

Vrchní velitel komunistických sil v Jižním Vietnamu generál Thanh proto začal zpracovávat podklady pro radikální změnu v operačním plánování.⁴⁴¹ Idea nového stylu vedení boje začala být zpracovávána během roku 1967. Thanh počítal s koncepcí ušitou přímo na míru jihovietnamskému válčičti. Thanh vědom si toho, že válka nepokračuje tak, jak by si Hanoj přála, přišel s teorií větší agresivity v boji. Podobného názoru byli i čelní představitelé strany Lao Dong, mimo jiné třeba Le Duan.⁴⁴² Jak Le Duan, tak generál Thanh dokázali najít pro svoji vizi agresivnějšího přístupu k válce na jihu i mnohé nespokojené uvnitř politbyra.

Nalezení podpory byl dobrý předpoklad pro zahájení plánování rozsáhlé operace. Je samozřejmostí, že plán na agresivnější styl vedení války, který měl být zhmotněn do velké všeobjímající ofenzívy, vyvolal i velkou kritiku. Patrně nejznámějším zástupcem odporu, byl generál Giap. Ten tvrdil, že tento styl vedení války je pouze mrháním zdrojů.⁴⁴³ Giap předpokládal, že takto pojatá bitva povede pouze ke zničení většiny severovietnamských sil v otevřených bojích s lépe zabezpečeným nepřítelem. Právě střet na ideové rovině, mezi generálem Giapem a Thanhem je typický pro zákulisí ofenzívy Tet, jelikož oba výše

⁴⁴¹ Willbansk, J., c. d., s. 9.

⁴⁴² Tamtéž, s. 9.

⁴⁴³ Tamtéž.

jmenovaní byli dlouholetými rivaly. A jejich vzájemné střety měly vždy nádech souboje o vedoucí úlohu v severovietnamském vojenství.

Giap byl v tomto ideovém střetu považován spíše za konzervativce, který je obestřen neprůstřednou aureolou vítěze od Dien Bien Phu, ale jež nemá dostatečný „tah“ na branku v případě války s Američany. Naopak Thanh, byl považován, za jestřába, jež chce přinést vítězství i za cenu vysokých ztrát a i z tohoto důvodu byl Hanojí ve střetu dvou koncepcí tím silnějším.

Rozhodnutí o vítězné koncepci osvobozenického boje přineslo třinácté zasedání komunistické strany Lao Dong. Na tomto plénu přijatý dokument s výmluvným číslem 13, jasně deklaroval snahu získat finální vítězství „celonárodním“ povstáním v co nejkratším čase. Přijetí Thanova plánu generální ofenzívy, jež má vyvolat celonárodní povstání a přinést vítězství, bylo ranou pro koncepci generála Giapa, který naopak zastával setrvání v kurzu partyzánské války a opotřebení protivníka do míry, kdy sám odejde z válčičtější kvůli neudržitelným nákladům.

Přestože byl přijat plán pracující s teorií celonárodního povstání, jehož autorem byl generál Thanh, ironie osudu způsobila, že jeho vykonavatelem se stal odstrčený generál Giap. Thanh totiž na počátku června podlehl nečekaně zdravotním komplikacím a realizaci plánu, tak převzal Giap, jež toto rozhodnutí přijal neochotně, ale i přesto se podvolil příkazu strany.⁴⁴⁴

Nový velitel stanovil počátek celé operace na začátek svátku Tet v roce 1968. Důvodem, proč se rozhodl pro datum každoroční slavnosti, byl nekontrolovaný pohyb lidí po venkově a snížená ostražitost vojenských posádek. Giap věděl, že v období před a po svátku je naprosto běžnou záležitostí navštěvování rodin po celém území státu. Díky tomu správně předpokládal, že fluktuace cestujících osob dosáhne takového stupně, který dovolí zamaskovat přesuny partyzánů do měst.

Výběr konečného termínu pro zahájení ofenziv byl však pouze jeden dílčí krok na cestě k finálnímu útoku. Tím dalším bylo rozsáhlé plánování a příprava celé operace. Prvně bylo rozhodnuto, že vše se musí odehrát v maximální míře utajení, tak aby o připravovaném plánu věděl jen nejužší okruh lidí. Snaha o naprosté utajení mohla vyjít vniveč již během léta 1967, kdy Hanoj svolávala své diplomaty k probírání příprav nové strategie. Nevysvětlitelnou aktivitu diplomatů, jež se sjíždějí do Severního Vietnamu z celého světa, však tajné služby nedokázaly rozklíčovat a tak odhalení ofenzívy zůstalo na několik dalších měsíců skryto.

⁴⁴⁴ Willbanks, J., c. d., s. 10.

Vo Nguyen Giap, přestože nebyl nikterak potěšen jmenováním do čela celého podniku, narýsoval během několika letních týdnů jasnou strukturu bodů, jež by měla nová strategie dosáhnout.

- lidové povstání proti saigonské vládě
- připojení se ke komunistickým silám v osvobozeneckém boji
- naprostá diskreditace ARVN
- přesvědčit USA, že jediná možnost, jak vyřešit problém s názvem Jižní Vietnam, je stáhnutí vlastních jednotek.
- způsobit americkým jednotkám takové ztráty, aby jejich bojová morálka klesala k nulovému bodu⁴⁴⁵

Giap předpokládal, že jedinou možností, jak docílit úspěchu, je právě stanovení komplexní strategie, která bude „všeobjímající“.⁴⁴⁶ Díky komplexnímu plánu přestala být primárně vojenská složka jediným ukazatelem úspěchu. Giap předpokládal, že díky rozmělnění úkolů, kterých měla ofenzíva dosáhnout, je možné za určitých předpokladů dosáhnout úspěchu.

Předpoklady pro úspěch bylo naprosté utajení a překvapivost celé operace. Bez nich neměl plán naději ani na minimální úspěch. Spolu s těmito body vstupovaly do hry ještě další faktory.

- saigonská vláda má nulovou podporu obyvatelstva
- obyvatelstvo Jihu chce završit národněosvobozenecký boj sjednocením se Severem
- ARVN je pouze nefunkční loutkou
- Američané jsou nepopulární a lidé proti nim povstanou, pokud dostanou příležitost

Takto připravený plán prošel schvalovacím procesem a koncem léta 1967 začal být postupně realizován. Jako první byl do RVN dopravován válečný materiál, a to v nebývalém množství. Přes Ho Chi Minovu stezku a dále pak na zádech soumarů do bezpečných skladů tak „proteklo“ během několika měsíců obrovské množství zbraní a podpůrného materiálu.

Společně s tím byla zahájena další přípravná fáze bitvy, a to odlákávání pozornosti od měst. Za tímto cílem zahájil Giap mohutné soustředění pravidelné severovietnamské armády u hranic s Laosem a Kambodžou. V těchto oblastech zahájila komunistická vojska aktivní válku proti lokálním posádkám za účelem způsobit co největší lidské ztráty a přilákat

⁴⁴⁵ Willson, H., c. d., s. 136-137.

⁴⁴⁶ Tamtéž, s. 136-137.

do příhraničních lesů co nejvíce vojáků z měst a velkých základen. Těžké boje v „příhraničních“ bitvách se strhly u Dak To, Song Be a Loc Ninh.

Ofenzíva Tet tak již vlastně započala. Opotřebovovací boje se staly její první částí. Největší pozornosti se v této fázi dostalo oblasti při hranicích s Laosem a oblasti u DMZ. Zde se Giap plánoval zaměřit na velkou základnu USMC v Khe Sanu.⁴⁴⁷ Na jejím profilu hodlal vyzkoušet úspěšný model z bojů od Dien Bien Phu, tedy odříznutí vojenské báze mimo zásobování v příhraniční oblasti. Giap předpokládal, že stejně jako u Francouzů, tak i u amerických velitelů, tato reminiscence vyvolá až hysterickou reakci, která umožní skrýt nejdůležitější, tedy finální fázi příprav pro Tet.

Přípravy k obležení stejně jako u celé ofenzívy začaly již na podzim, v sérii tzv. „bojů o vrcholky“.⁴⁴⁸ NVA se v těchto přípravných bodech snažila získat předpolí v CTZ I. Místa okolo Khe Sanu a Co Thien se stala největší bojovou oblastí ve Vietnamu. Prakticky celý říjen a listopad se NVA valila do ztečí na kopce v okolí DMZ, jen aby opotřebila americké jednotky a dala čas přípravám na finální bitvu. Konec roku 1967 znamenal ukončení bojů, jež spíše připomínaly mlýnek na maso, který nemá hlubšího smyslu.

Finální fáze bitvy o Jižní Vietnam a o základnu v Khe Sanu však teprve měla přijít.

16.2 Obléhání základny v Khe San

Strategicky důležitá základna USMC, dislokovaná nedaleko hranic s Laosem a DMZ, se ještě pořádně nevzpamatovala s opotřebovovacími boji z léta a podzimu 1967 a již počátkem ledna se zdálo, že je opětovně v hledáčku komunistických sil. Anabáze kolem obklíčení báze započala třetí lednový týden. V tomto období byly přepadeny dvě rutinní pěší hlídky námořních pěšáků, které se pohybovaly kolem kóty 881.⁴⁴⁹

Nebývalá aktivita komunistických sil přivedla velení amerických sil v provincii Quang Tri k jednoznačnému závěru, zostřit až do odvolání strážní službu. Krok správným směrem se potvrdil během několika hodin, kdy námořní pěchota musela svést ostré boje o kóty 881 a 861. Snaha získat do vlastních rukou vrcholy kolem základny byla jen přípravným krokem ke koordinovanému útoku na základnu pod vedením poručíka Le Thanh Toca.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ Frey, M., c. d., s. 129.

⁴⁴⁸ Willson, J., c. d., s. 15-17.

⁴⁴⁹ Willbanks, J., c. d., s. 19.

⁴⁵⁰ Tamtéž, s. 23.

Samotná zteč základny a okolních kopců započala 21. ledna a měla podobný scénář jako předchozí bitvy u DMZ. Prostor základny byl zasypán municí z děl, raket a pěchotní palbou. Elitní sapéři se snažili prostříhat skrz ostnaté zátarasy a získat tak přístup do vnitřního prostoru opevnění. Díky připravenosti obránců se však úspěch komunistických sil nekonal, všechny údery na základnu byly odraženy a ta zůstala v amerických rukou.

Přesto sevření bylo tak silné, že jediná možnost jak zásobovat obležené pěšáky, byl letecký most. Tímto způsobem byl dopravován materiál nezbytný pro chod základny včetně jahodové zmrzliny pro pozvednutí morálky.

Deset dnů před samotným propuknutím ofenzívy Tet se tak její ouvertura začala odehrávat na kopcích provincie Quang Tri. Záměr generála Giapa odlákat americké a jihovietnamské složky od finální přípravy k ofenzívě Tet, vyšel dokonale. Oči všech byly upnuty na příhraniční pevnost obklíčenou obrovskou přesilou nepřátel. Reminiscence na francouzské Dien Bien Phu byla více než hmatatelná. Není proto divu, že Washington byl doslova frustrován představou, že by se Khe San mohl stát podobnou americkou tragédií.

Westmoreland tak dělal vše proto, aby k podobnému neštěstí nemohlo ani náznakem dojít. Základna dostávala prioritní přísun posil a na její záchranu byla spuštěna samostatná letecká kampaň s názvem „NIAGARA“. V samotném Washingtonu byly vyžadovány čerstvé zprávy o situaci a šílenství kolem báze došlo tak daleko, že byl pro potřeby prezidenta zhotoven detailní model oblasti v Khe Sanu.⁴⁵¹

Snaha co nejrychleji vyprostit námořní pěšáky z obklíčení však vzala za své po 31. lednu. Generální ofenzíva Tet přerušila na nezbytně dlouhou dobu snahy o osvobození báze. Ty začaly být opětovně aktuální až po potlačení většiny nepřátelských útoků ve zbývajících provinciích Jihu.

Khe San tak musel ustát 77 dnů obléhání odkázán na svoji vlastní sílu a kobercové bombardování okolních hor. Generál Earle Wheeler dokonce přišel s návrhem na shoz jaderné nálože, ale tuto eventualitu velitel MACV Westmoreland odmítl.

Osvobození základny, tak zůstalo na pěchotě. Ta se k finálnímu nástupu proti komunistickým silám vydala pod hlavičkou operace „PEGASUS“ až 1. dubna.⁴⁵² Jejich postup podél silnice číslo 9 probíhal relativně hladce a 8. dubna bylo obležení základny prohlášeno za ukončené. Ztráty amerických sil se vyšplhaly ke třístům mrtvým a patnáctistům zraněným, během bojů o základnu. Není proto divu, že druhý dubnový týden se všem činitelům v Bílém domě ulevilo, žádné Dien Bien Phu se neopakovalo.

⁴⁵¹ Frey, M., c. d., s. 130.

⁴⁵² Kamas, D., c. d., s. 125.

16.3 „NIAGARA“

Přeorientování leteckých sil na direktivní podporu základny a jejího bezprostředního okolí dostalo specifické pojmenování podle známých severoamerických vodopádů, operace „NIAGARA“. Jednalo se o dvoufázovou leteckou operaci uskutečněnou v rozmezí začátek ledna až konec března, která měla zajistit, že se žádné další Dien Bien Phu opakovat nebude. Její samotný průběh byl rozdělen do dvou fází I. a II. Během první části měl být shromážděn veškerý dostupný materiál o postavení sil NVA v oblasti.⁴⁵³ Za tímto účelem bylo do okolí základny shozeno množství seismických, zvukových a pohybových čidel, jejichž údaje měly být porovnávány a doplněny fotografickým materiálem z neustále probíhajícího leteckého snímkování oblasti.⁴⁵⁴ Tímto přístupem vznikla velmi detailní mapa rozmístění komunistických sil v okolí základny v Khe San.

Po skončení přípravných prací započala vlastní druhá část. Ta sestávala z masového bombardování celé oblasti dle sestavených map. Pro dosažení naprostého ničivého momentu bylo využíváno všech dostupných metod letecké války od přesných direktivních náletů na známé pozice NVA, až po masové přeorávání lesa bombardéry B-52 v rámci operace „ARC LIGHT“.

Během této druhé fáze, která trvala několik týdnů, bylo nad prostorem základny a okolních kopců vykonáno přibližně 24 000 taktických letů a přes 2700 letů těžkých bombardérů B-52. V rámci nich bylo svrženo přes 110 000 tun výbušnin, které okolní kopce proměnily na měsíční krajinu bez vegetace a života. Z vojenského pohledu na věc to byl účinný způsob jak udržet komunistické síly v uctivé vzdálenosti od základny a ještě jim způsobit katastrofálně vysoké ztráty. Díky nekompromisnímu způsobu, jakým byla operace „NIAGARA“ vedena, se tak skutečně žádné americké Dien Bien Phu neodehrálo. Okolí Khe Sanu se však dostalo na čelní listinu kandidátů o nejvíce bombardovaný kus země v dějinách.

16.4 Přepad velvyslanectví

Rozbuškou pro zahájení ofenzívy Tet se stal přepad amerického velvyslanectví v Saigonu. Symbolu americké moci a přítomnosti v Jižním Vietnamu. Patrně nejlépe střežená několikapatrová budova ve městě postavená teprve před několika měsíci v roce 1967 se stala terčem útoku sebevražedného komanda Vietkongu. To využilo únavy z novoroční veselice

⁴⁵³ Willbanks, J., c. d., s. 22-23.

⁴⁵⁴ Hughes, W., c. d., s. 154.

a před třetí hodinou ranní zahájilo útok na ambasádu. Všech 19 útočníků se do cíle své mise dopravilo pomocí vozidel, které zaparkovali hned vedle zdi oddělující velvyslanectví od rušné ulice Thong Nhut.⁴⁵⁵ Okamžitě poté za pomoci výbušnin prorazili otvor do zahradní zdi a vnikli na pozemky velvyslanectví. Při vzniklé přestřelce byl zabit velitel sapérského komanda Vietcongu a několik dalších útočníků. Díky profesionální reakci strážců celá přepadová mise přišla o svůj hlavní mozek a moment překvapení. Sapérům se sice podařilo zatlačit ochranku do vlastního areálu budovy, ale dál se již v ataku nedostali. Díky tomu ovládali jen zahradní komplex, kde nebylo tak jednoduché pokračovat bez řádného vedení v boji.⁴⁵⁶ Zbytky útočníků byly izolovány v několika následujících hodinách a po příjezdu posil byla celá přepadová jednotka ve tři hodiny zničena. Budova velvyslanectví tak nepadla, ale skutečný boj o velvyslanectví byl ještě doprovázen jeho druhým stínem, a tím byl mediální obraz této události.

Poloha budovy v oblasti tzv. „zelené zóny“, tedy v okolí ambasád, luxusních hotelů a blízkého prezidentského paláce, vedla k velmi rychlé reakci zde ubytovaných novinářů. Ti po zjištění situace byli velmi dychtiví po nových informacích, které by korigovaly jen kusé zprávy, které proletovaly éterem. Právě atmosféra naprostého zmatku vedla k celé řadě nepravdivých nebo kusých informací, které začaly být vysílány do celého světa. Nejhorší zpráva přišla od reportéra agentury AP, který prohlásil, že území ambasády bylo dobyto nepřátelským útokem.⁴⁵⁷ Tato zpráva, která dorazila do Ameriky právě včas na to, aby mohla být přetištěna na čelní titulky ranních novin, zapůsobila jako pravá mediální bomba. Mediální senzace byla podpořena fotografiemi, které zachycovaly pracovníky ochranky v přestřelce o budovu ambasády. Ráno 1. února se USA probudily do rána plného otázek a očekávání, kdy se většina pohledů upírala k Saigonu.

Později během dne začaly docházet i první filmové záběry celé události. Přestože byla zpráva o ztrátě vyslanectví korigována do správné podoby, její předchozí život již nešlo vymazat. Nermalou měrou se na tom podílely i snímky pěti mrtvých členů ochranky, kteří přišli v nočním boji o život. Děs, který přicházel z Vietnamu, tak během několika hodin zaplavil Ameriku. Ta se jen nevěřicně ptala, jestli to co vidí, je skutečně pravda.

⁴⁵⁵ Arnold, J., c. d., s. 50-51.

⁴⁵⁶ Tamtéž, s. 50-51.

⁴⁵⁷ Willbanks, J., c. d., s. 35.

16.5 Jižní Vietnam v palbě

Obléhání základny v Khe San a útok na ambasádu USA v Saigonu byly pouze rozbuškou pro mnohem koordinovanější vojenský útok. Ten započal na celém území Jihu nad ránem 31. ledna 1968. Svrhnout saigonskou vládu a vyhnat americké jednotky, to byl cíl více jak osmdesáti tisíc vojáků z řad NVA a VC, kteří se té noci zapojili do útoku. Pod jejich náporom se rozhořely ostré střety prakticky ve všech větších městech v Jižním Vietnamu a ušetřeny nezůstaly ani důležité vojenské základny.

Válka se tak přenesla do ulic Hue, Saigonu, My Tho, Ban Me Thuot, Chu Lai, Vinh Long, Ben Tre a mnoha dalších měst, spolu s nimi dorazila ofenzíva i na základny v Chu Lai, Tan Son Nhut, Phu Bai, či Bien Hoa.⁴⁵⁸

Komunistický nepřítel byl jako mávnutím proutku najednou všude, a rozprostřel se jako disperzní mlha obepínající celý stát. Prakticky každé větší město či důležitější vojenská báze se dostala pod palbu děl a raket. Skoro každý významnější cíl byl napaden přímým útokem. V mnoha případech bylo snažení komunistů značně neumělé a skončilo v palbě obránců, ale mnohá místa byla zasypaná takovou sprchou munice, že zde byla reálná obava o jejich osud.⁴⁵⁹

Komunistické síly předpokládaly, že jejich heroické snažení, které vzplane jako pochodeň, vyvolá celonárodní povstání proti vládě v Saigonu, proti americkým a jiným vojenským jednotkám cizích států. Vlna odvahy a sebeobětování měla být rozbuškou pro počátek vítězného vzednutí obyvatelstva Jihu, které se mělo připojit ke komunistickým silám a dovršit sjednocení obou států.

Vybájená představa komunistických plánovačů ze Severu se však nekonala. Naopak nastala situace naprosto opačná, která mohla být stěží očekávaná. Všechny vojenské jednotky se postavily na rozhodný odpor proti útoku. Nikde se k útočníkům nepřipojovaly davy obyvatel a nikdo je nevítal jako osvoboditele a zachránce. Žádný náznak celonárodního vzednutí snahy o sjednocení a vyhnání „intervenčních“ jednotek. Opak byl pravdou. V bitvách, které ofenzíva Tet přinesla, se sice bojovalo heroicky, ale pouze ve snaze co nejdříve pobít komunistické útočníky.

Zarážející věcí se stala skutečnost, že dlouhodobě odepisovaná a v boji ne příliš kompetentní ARVN se stala plnohodnotnou bojovou silou. Její vojáci neutíkali, nevzdávali se, ale postavili se rozhodně na odpor. Podobná situace byla na všech amerických, australských či jihokorejských bázích. U jednotek se dostavila zvláštní forma psychického stavu, kdy

⁴⁵⁸ Arnold, J., c. d., s. 64-71.

⁴⁵⁹ Wiest, A., c. d., s. 40-50.

najednou vojáci cítili, reálnou šanci zničit nepřítele. V bojích tak byla vybíjená frustrace z předchozích let, kdy partyzánská vojska byla nepolapitelným démonem džungle. Nyní se protivníka podařilo zachytit a díky jeho vlastní chybě byla možnost jej prakticky zničit.

Tet se tak nestal signálem pro generální lidové povstání, naopak se stal signálem pro bezprecedentní anihilaci komunistických sil. Ty přijaly otevřenou válku k americké potěše po mnoha bezvýsledných pokusech je k tomuto kroku vyprovokovat. To, že tento styl boje přinese pro komunistické síly katastrofu, bylo jasné již po několika dnech bojů. Z obrovského požáru se stala jen lokálně plápolající svíce. Ve většině větších měst a u většiny bází byly komunistické síly poraženy do několika dnů od zahájení útoku. Po prvním týdnů se boje omezily na saigonskou čtvrť Cholon, Ban Me Thuot, Hue a některé oblasti delty Mekongu a Centrální Vysočiny. Začátkem druhého únorového týdne, bylo jasné, že Jižní Vietnam nepadne.

16.6 Saigon pod útokem

Komando, které zaútočilo na budovu ambasády, sice bylo jednotkou, jež zahajovala zteč na cíle v hlavním městě, ale zdaleka nebyla jedinou, nebo snad nejsilnější skupinou, která šla té noci do útoku.

Saigon se ocitl pod útokem asi 4000 příslušníků Vietcongu, kteří útočili na všechny důležité cíle ve městě a v jeho okolí.⁴⁶⁰ Po palbou se tak ocitly důležité silnice vedoucí z města, letecká základna Tan Son Nhut, základna v Long Binh, Bien Hoa či sklady zbraní.⁴⁶¹ Přesto velitel obrany generál C. Weyand⁴⁶² nepodléhal skepsi. Koordinoval obranné operace a nad ránem se nebezpečí pádu města dostalo na hypotetickou hodnotu, pokud vůbec kdy nějakou jinou mělo. Přestože většina útoků z noci byla rozdrvena v okolí Saigonu a ve městě samotném, pak existovalo několik cílů, které měly výraznou strategickou hodnotu, a o něž se svedla krutá bitva.

Mimo velvyslanectví, které se dostalo zpět pod americkou kontrolu po několika hodinách, se nepřítel uchytil v etnicky čínské čtvrti města v Cholonu.⁴⁶³ Podstatnější problém, však představoval útok na leteckou základnu Tan Son Nhut, která představovala srdce mnoha operací probíhajícím po Jižním Vietnamu a také byla přímo domovem mnoha vysokých

⁴⁶⁰ Arnold, J., c. d., s. 45.

⁴⁶¹ Willbanks, J., c. d., s. 31-32.

⁴⁶² Weyand, Frederick, C. (1916-2010) Velitel obrany Saigonu během ofenzívy Tet. Ve Vietnamu se stal posledním velitelem MACV v roce 1972. Ze své pozice dohlížel na dokončení stáhnutí vojsk USA z Vietnamu.

⁴⁶³ Arnold, J., c. d., s. 54.

armádních důstojníků. Právě přítomnost státní elity dělala z útoku na letiště prvořadý problém při vedení obrany města.⁴⁶⁴

Základnu zasáhl nápor tří pluků VC okolo třetí hodiny ranní. Záhy se tak rozpoutala bitva, která si s tvrdostí nezdala se střety kolem Khe San. Štěstím pro obránce bylo, že na letištní ploše byla dislokována jednotka jihovietnamských výsadkářů, kteří čekali na přesun do okolí DMZ.

Díky přítomností vojáků, ale i včasné reakci z velitelství, se sapérům od VC nepodařilo výrazněji prolomit linii obrany. Díky tomu byla bitva o základnu velmi tvrdá, ale nad ránem, již bylo jasné, že úspěch podobný tomu v Hue se zde konat nebude. S podobným výsledkem dopadlo i přeapadení základny v Bien Hoa.

Udržení základny Tan Son Nhut bylo klíčové pro další vedení bojových operací. Ty se čtyřadvacet hodin po útoku zaměřily na eliminaci nepřátel v městské čtvrti Cholon. Skutečnost, že její pacifikace nebude nic jednoduché byla dána nejenom charakterem městské zástavby, ale i hlubokým zázemím, které zde protivládní síly měly.

Cholon se tak stal poslední baštou komunistického odporu v okolí Saigonu, popřípadě ve městě samotném. Ovšem eliminace tohoto bodu se záhy ukázala jako mnohem složitější úkol, než udržení leteckých bází. Vojáci tak vstupovali do hustě obydleného prostoru, kde nepřítel byl jednak neviditelný a jednak všudypřítomný.

Složitost celé bitvy byla podkreslena 4. února, kdy bylo obyvatelstvo Cholonu vyzváno, aby opustilo svá obydlí.⁴⁶⁵ Ihned po tomto apelu byla následně celé oblast městské čtvrti vyhlášena za oblast volné palby. To v důsledku znamenalo pád jakýchkoli omezení. Díky tomu se nad Cholonem okamžitě začaly objevovat bojové helikoptéry a bitevní letouny, které srovnávaly se zemí jakékoli ohnisko odporu. To sice znamenalo značnou devastaci aglomerace, ale pro bojující pěšáky to bylo požehnání. Od této chvíle dostal boj jasné kontury, které vedly k rychlému ukončení bojových operací na území Saigonu.

Ty sice v menší míře pokračovaly ještě několik následujících dnů, a to občas ve velké intenzitě, ale 10. února byla dobytá poslední větší bašta odolávajících partyzánských bojovníků. Od tohoto data již nepředstavovaly komunističtí bojovníci reálnou hrozbu. Přestože sporadické a vyčišťovací operace pokračovaly ještě v následujících týdnech. Boje uvnitř Cholonu definitivně skončily na počátku března, kdy byly zlikvidovány poslední skupinky odporu, ofenzíva Tet se tak stala v Saigonu minulostí.⁴⁶⁶

⁴⁶⁴ Willbanks, J., c. d., s. 38.

⁴⁶⁵ Tamtéž.

⁴⁶⁶ Arnold, J., c. d., s. 63.

16.7 Dobývání HUE

Ofenzíva Tet má patrně dva hlavní symboly, které ji reprezentují v celospolečenském povědomí. Tím prvním je útok na ambasádu USA v Saigonu. Tou druhou událostí je dobývání města Hue, zejména jeho staré císařské citadely.

Město Hue bylo na počátku roku 1968 třetím nejlidnatějším městem v Jižním Vietnamu s více jak 100 000 obyvateli. Město samotné dělila Voňavá řeka na dvě části, jižní Hue a severní část města, kde byla dominantou stará císařská citadela. Počtu obyvatel odpovídalo i postavení města ve správním systému. Hue bylo hlavním městem provincie Tuha Thien s výbornou strategickou polohou. Nacházelo se pouze 10 kilometrů od břehů Jihočínského moře, to z něj dělalo důležitou přístavní oblast. Samotnou aglomeraci pak procházela řada důležitých cest a železniční trať. Ze strategického hlediska byla patrně nejdůležitější silnice číslo 1. Tyto dopravní koridory zajišťovaly rychlý přísun vojenského materiálu k DMZ, které se nalézalo asi 100 kilometrů severně od Hue a také v celé řadě menších posádek rozprostřených podél hranice s Laosem, které hlídaly vyústění zásobovacích stezek nepřítele.

Důležitosti města na strategických mapách ale v žádném případě neodpovídala jeho obrana. Na počátku roku 1968 se uvnitř města nenacházela žádná větší vojenská posádka. To souviselo s tím, že Hue bylo prohlášeno za „otevřené město“.⁴⁶⁷ Nikdo tedy nepočítal, že by mohl být tento status porušen. Díky tomu se ve městě nacházela jen dvě větší vojenská uskupení. Tím prvním byla posádka MACV, která čítala několik desítek mužů, převážně Australanů⁴⁶⁸. Druhou vojenskou posádkou bylo velitelství 1. pěší divize ARVN, které se nacházelo uvnitř citadely. I v tomto případě se nejednalo primárně o bojovou složku, ale pouze o štáb. Jedinou akceschopnější jednotkou tak byla dobrovolnická rota tzv. Hac Bao „Černých panterů“.⁴⁶⁹ Ti byli jako elitní složka přiděleni na ochranu štábu 1. pěší divize. Z dalších složek se do obrany města mohla zapojit již jen policie, která hlídala běžný městský pořádek. Ostatní čistě vojenské jednotky jak americké tak jihovietnamské byly rozmístěny mimo městskou aglomeraci.⁴⁷⁰

Nepřípravenost města na jakýkoli koordinovaný vojenský útok ještě podpořila každoroční oslava svátku Tet a s ní spojené neformální příměří. To bylo doposavad vyhlášováno vždy na období dvou dnů. Na počátku roku 1968 však byla aktivita nepřítele

⁴⁶⁷ Willbanks, J., c.d., s. 46.

⁴⁶⁸ www.cc.gatech.edu/trilich/AirOps/hue-compound.html

⁴⁶⁹ Willbanks, J., c.d., s. 44.

⁴⁷⁰ Nejbližší jednotkou USMC byla Task Force „X-Ray“ v několik kilometrů vzdáleném Phu Bai., Willbanks, J.,c.d., s. 44.

natolik vysoká, že generál Westemoreland prosazoval zkrácení období klidu zbraní. Jeho úvaha vyvolala diskusi uvnitř jihovietnamských politických a armádních špiček. S tím, že se nakonec přijala dohoda, která byla pro 36 hodinový klid. To nemělo způsobit větší politické problémy a zároveň to mělo zkrátit dobu oslabení posádek z důvodů oslav a dovolených na nezbytné minimum.⁴⁷¹

Dohoda tak vstoupila v platnost 29. ledna 1968. Protože však byla neustále porušována a bezpečnostní situace vypadala nejistě, tak se velitel MACV rozhodl příměří ukončit již následujícího dne. Informace o generálově rozhodnutí byla rozeslána i velitelům nižších vojenských útvarů. Ti však často mohli pouze posílit hlídkovou činnost, jelikož velká část mužstva měla předem řádně odsouhlasené dovolené a ke konci ledna se nacházela mimo vojenské posádky. To stavělo většinu velitelů do nezáviděníhodné role.

Podobně na tom byl i 31.ledna velitel 1. pěší divize v Hue generál Ngo Quang Truong. Ten však i přes vysoký počet dovolených, který u jeho útvaru dosahoval skoro polovinu nominálního stavu mužstva, vydal rozkaz, který uváděl hlídky do stavu plné bojové pohotovosti. Díky tomuto kroku nebyli vojáci zachyceni v nedbalkách.⁴⁷²

Samotný útok na Hue začal 31. ledna ve 03:40 ráno. Signálem pro nastoupení několika pluků Vietcongu a NVA do akce bylo dělostřelecké ostřelování města. Do útoku tak nastoupil 12. prapor Vietcongu, 4.a 6. pluk NVA a menší vojenské či polovojenské útvary. Masivnímu úderu nemohla chabá posádka města v žádném případě odolat. Brzy se ukázalo, že boj o Hue je již plně v režii komunistů. Jedinými útvary, které stále kladly odpor a výrazně tak narušovaly plány útočníků byla posádka MACV a oddíly 1. pěší divize zejména pak rota „Černých panterů“. Jediné tyto dvě složky se dokázaly poměřit s nastupujícími útočníky a díky naprostému odhodlání jim dokázaly způsobovat těžké ztráty .

Nad ránem kolem páté hodiny tak situace pro obránce již vypadala skutečně tristně. Jedinými ohnisky odporu zůstávalo velitelství MACV v jižním Hue a místa uvnitř citadely, konkrétně letiště Tay Loc a velitelství 1. pěchotní divize.⁴⁷³ Vyhlídky obránců do budoucna však byly neradostné a jakýkoli úspěch závisel na heroické odvaze jednotlivých vojáků.

Tu musely nejprve projevit obránci tábora MACV, kteří se stali terčem dvou velmi tvrdých útoků. Přestože se útočníkům podařilo zničit bránu velitelství, svůj vhodný čas na generální útok promarnili a oba dva ataky byly úspěšně odraženy. I přes tyto dílčí úspěchy bylo jasné, že další dlouhodobější kladení odporu zde není možné, protože početnost nepřítelů je nesrovnatelně větší. Podobnou situaci prožívali i vojáci ARVN uvnitř citadely. Jedinou

⁴⁷¹ Pilát, V., *Hue 1968*, in: Historický Obzor, ročník, číslo XI.-XII./1998, s. 266.

⁴⁷² Tamtéž.

⁴⁷³ www.cc.gatech.edu/trilich/AirOps/hue-airfield.html

reálnou vyhlídkou na záchranu bylo rychlé přivolání pomoci z některé detašované základny mimo město.

Zde nastala komplikace častá i na jiných místech po celém území Jižního Vietnamu, a to vada v komunikaci. Žádost o podporu těžce zkoušených obránců Hue dorážely na základnu USMC v Phu Bai prakticky celé ráno a dopoledne, ale tamní velitel generál Foster je nedokázal rychle vyhodnotit. Díky tomu byla první pomocná jednotka vyslána až v průběhu dopoledne.⁴⁷⁴ Generál do města poslal jednotku o několika desítkách mužů podporovanou tanky M-48. I přes toto posílení průzkumného oddílu se jednotka nevyhnula těžkým bojům v ulicích města. Teprve tam námořní pěšáci zjistili, jak velký je celý rozsah útoku na město.

Přestože měla jednotka snahu dostat se do tábora MACV, její síla k tomu nestačila a musela zažádat o vyslání posil. Teprve s nimi se mariňákům podařilo probít skrz město a v odpoledních hodinách posílit vyčerpané obránce tábora MACV.⁴⁷⁵ Udržení tábora byla citelná rána do strategie komunistů, kteří počítali s absolutním a rychlým ovládnutím celého města. Nyní však stále zůstávaly dvě enklávy, které se nepodařilo zničit. Navíc díky jejich stabilizaci se skrze ně mohli přijímat posily, a to finální ovládnutí města prakticky vylučovalo nebo alespoň velmi ztěžovalo.

Přesto však nebyl žádný výrazný důvod k optimismu. Nad městem stále vlála vlajka Vietcongu a nic nenasvědčovalo tomu, že se nepřítel brzy stáhne zpět pod ochranu džungle. O tom se mohlo velmi rychle přesvědčit velení USMC v Phu Bai, když nařídilo postup městem směrem k postavení jihovietnamských pěšáků uvnitř citadely. Toto nerozumné rozhodnutí se po několika metrech změnilo v těžké boje o každý dům. Teprve tehdy generál La Hue začal chápat rozsah celého útoku, tak odlišného od všech předchozích bitev ve Vietnamu.

Boje 31. ledna a počátku února tak jasně ukázaly, že vyproštění Hue bude výrazně těžší a nákladnější projekt, než se myslelo na počátku útoku. K smůle obránců se ještě výrazně zhoršilo počasí a nad městem se začal prohánět místo podpurných letounů jen silný vítr s chladným vytrvalým deštěm. To odsunulo jakékoli optimistické vize do pozadí. Realita prvních únorových dnů byla neutěšená a veškerá podpora směřovala na zajištění dvou existujících předmostí. Ty byly neustále podporovány přísunem čerstvých posil a koncem prvního únorového týdne bylo jasné, že jejich okolí je již vyčištěno od komunistických bojovníků.

Teprve tehdy se mohla začít plánovat útočná činnost. V rámci ní bylo Hue rozděleno na dva sektory, přičemž jižní část města dostala pod kontrolu americká námořní pěchota,

⁴⁷⁴ Pilát, V. c.d., s. 267.

⁴⁷⁵ Willbanks, J., c.d., s. 49.

citadelu pak jihovietnamská armáda.⁴⁷⁶ V takto rozdělených sektorech se měla svést bitva o město.

To, že to budou boje zcela jiné než doposavad, poznali pěšáci již po několika krocích po vyčištěné oblasti. Tam je čekal všudypřítomný nepřítel, který se nyní pral o každou část města. Záhy tak boje začaly připomínat boje z období druhé světové války, kdesi v ruinách Stalingradu.⁴⁷⁷

I přes tuto tvrdost a vysoké ztráty na životech morálka u amerických ani jihovietnamských vojáků neklesala. Zajímavý úkaz, který pramenil s touhou konečně si po měsících neviditelného tlaku vyřídit účty s nepolapitelným nepřítelem v otevřeném boji, tak výrazně napomáhal ke zvyšování morálky. Bojová činnost však pokračovala dál. Námořní pěchota se probíjela kolem kanálu Phu Cam směrem k Voňavé řece a do dalších důležitých částí v jižních čtvrtích města.

Po 5. únoru již byla v amerických rukou zpět nemocnice, knihovna a většina správních budov obvodu.⁴⁷⁸ To byly znatelné úspěchy, ale cesta kanálem Phu Cam k Voňavé řece tím však ještě zdaleka nebyla skončena. Samotného soutoku bylo dosaženo až 11. února po tvrdých pouličních bojích. Tím skončila bitva o jižní Hue. Situace ve zbytku města však již tak optimistická nebyla. Jihovietnamští obránci se stále nedokázali vypořádat s početně silnějším protivníkem a jejich postavení v okolí velitelství 1. pěší divize nebylo zdaleka tak dobré jako přes řeku stojících Američanů.

Jihovietnamské úspěchy se tak smrskly na rozšíření předmostí kolem velitelství, dále pak dobytí letiště Tay Loc a dále několika útoků výsadkářů, kteří se heroicky probodovali do města, aby posílili těžce zkoušenou posádku. To však bylo vše. Větší úspěchy se na severní straně řeky nekonaly. Naopak se zdálo, že bez rychlého vyproštění bude situace jihovietnamských obránců dále neudržitelná. Docházela munice, voda i lidský materiál. Naopak útočníci díky neustávajícím nočním přísunům materiálu z Laosu, kde měly silné opevněné pozice v okolí údolí A Shau, tak nevykazovali větší známky únavy.⁴⁷⁹

Jediným krokem, který tak mohl zastavit nezvykle vleklou bitvu, bylo odstřížení útočících jednotek od jejich zásobovacích tras. To si vzala za úkol část 1. letecké divize, která provedla 4. února výsadek z vrtulníků asi 10 kilometrů za městem do nepřáteli ovládaného obvodu. Po vysazení je čekala tvrdá strastiplná cesta džunglí, skrze kterou se museli probíjet krok po kroku. Tento nelehký úkol však vojáci korunovali úspěchem, když

⁴⁷⁶ Pilát, v., c.d., s. 267, 268.

⁴⁷⁷ Detailní popis bitvy nabízí, Willbanks, J., *The Battle for Hue 1968*, New York 2003, chapter 5 „Block by Block“.

⁴⁷⁸ Willbanks, J., *The Tet Offensive...*, s. 51, 52.

⁴⁷⁹ www.cc.gatech.edu/trilich/AirOps/AShau.html.

se jim podařilo zmocnit výšin v týlu nepřítele, odkud bylo možné kontrolovat okolí až k městským perifériím. Tento výrazný úspěch umožnil kontrolovat zásobovací trasy vedoucí do města alespoň během denních hodin a výrazně tak pomáhal bránícím se jednotkám.⁴⁸⁰

Po dosažení tohoto dílčího vítězství byl stanoven jasný úkol vedoucí k finálnímu vítězství v bitvě o město. Tím bylo definitivně obklíčit celý intravilán města a zamezit jakékoli podpoře zvenčí. K tomuto bylo zapotřebí rozšířit předmostí na jižních výšinách směrem k severu města. Jednotky, které měly toto finální obklíčení provést, byly vybrány opět z aeromobilní divize. Tak rychlý úspěch jako v boji o návrší se zde však nekonal. Uzavření města do hermetického kruhu se stalo záležitostí několikadenních bojů, ve kterých se střídaly jednotlivé strany v iniciativě.⁴⁸¹ Americký úspěch byl nakonec korunován až koncem února, kdy bylo možné začít provádět posilování získaných pozic. Teprve nyní se mohlo přikročit k finální likvidaci odporu ve městě, který byl prakticky až po třech týdnech zbaven zásobovacích tras.

Samotná situace uvnitř severního Hue byla během druhého a třetího únorového týdne nadále kritická. Veškerá bojová činnost se zaměřila na vyčištění perimetru kolem velení 1. pěší divize a jeho posilování. Jakýkoli pokus o větší průnik do města brzy skončil ve vleklých bojích o jednotlivé domy. V tomto měření sil byly stále silnější komunisté. Prvotním základem pro úspěšné vyčištění města tak bylo posílit posádky a zahájit koordinovanější útok na oblast citadely. Posily dorazily ve formě 2 praporů jihovietnamské námořní pěchoty stažené ze Saigonu, který byl již v této době opět ve vládních rukou. Na podporu k nim byla ještě převezena část složek americké námořní pěchoty, jejíž některé další složky se přeplavily přes Voňavou řeku na člunech.⁴⁸²

Samotný postup začal 13. února. Již brzy se však ukázalo, že ani tato fáze boje o Hue nebude jednoduchá a rychlá. Američtí a jihovietnamští pěšáci byli velmi rychle zataženi do děsivých pouličních přestřelek. Jedinou možnou taktikou tak bylo postupovat dům od domu. V prostředí městských sutin se pěchota musela spoléhat jen na svoje schopnosti a dostatečný počet ručních granátů a pancéřovek, které se ukázaly jako nejučinnější zbraň při čištění nepřítelem obsazených domů. I přes úpornou snahu však odpor neustával a mnohé jednotky se dostávaly spíše do defenzívy.⁴⁸³

Dobrou zprávou tak byla zachycená depeše od velitele komunistických sil uvnitř města ze 16. února. Ten v ní sděloval, že po zničení zásobovacích cest je jeho situace dále již

⁴⁸⁰ Pilát, V., c.d., s. 267.

⁴⁸¹ Tamtéž.

⁴⁸² Pilát, V., c.d., s. 268.

⁴⁸³ Willbanks, J., *The Tet Offensive...*, s. 52, 53.

neudržitelná. Odpovědí na jeho zprávu však byla slova „zůstat a bojovat“.⁴⁸⁴ To dávalo tušit další vlnu tvrdých bojů, které se odehrávají jako poslední fáze bitvy o Hue.

Mezitím však začala být kritická situace i jednotek USMC. Silné ztráty, málo munice a stálý studený déšť vedly k poklesu morálky. Nyní se tak boje ve městě dostávaly do rozhodující fáze. V období mezi 17.-24. únorem se střety stávaly čím dál tím více fanatické a jazyčkem na vahách se stávala odhodlanost.⁴⁸⁵

Po 20. únoru se boje dostaly až k branám císařského paláce. 22. února se podařilo jednotce americké USMC probít až do vnitřních částí objektu, ale byli zasaženi neskutečně silnou palbou a museli se stáhnout. Na základě této zkušenosti došlo k přeskupení jednotek na závěrečný dobře koordinovaný útok. Ten byl stanoven na 24. února, přičemž prestižní útok na císařský palác byl svěřen rotě Černých panterů, jednotce, která byla nejdéle v boji a její hrdinství pomohlo Hue udržet. Tento krok se všude nesetkával s pochopením, zejména u některých pěšáků od USMC, kteří chtěli vést útok na nejprestižnější cíl ve městě sami.⁴⁸⁶

Samotný útok byl zahájen 24. února ráno. Během následujících hodin se rozhořely tvrdé boje uvnitř císařského paláce. Černým panterům se nakonec podařilo proniknout dovnitř a sejmut vlajku Vietcongu. Ta tak nad Hue přestala vlát po 25 dnech. Tímto symbolickým aktem skončila hlavní část bitvy o město. Úplný konec však zdaleka ještě nepřicházel.

V následujícím období, které trvalo až do prvních březnových dnů, se vojáci pokoušeli dočistit zbytek severního Hue od fanaticky bojujících zbytků komunistických sil. To se jim podařilo, když 2. března byla zničena poslední buňka odporu.⁴⁸⁷

Teprve nyní se město začalo probouzet z více jak měsíc trvajících pouličních bojů. Velké části Hue byly obrovským způsobem poničené, to bohužel platilo i pro vlastní císařský palác, který se stal dějištěm tvrdých bojů. Mnohem horší než ztráty na materiálu však byly ztráty na civilním obyvatelstvu. To, jak se ukázalo koncem února, bylo vystaveno silnému tlaku ze strany komunistických útočníků. Skutečnost, že mnohé rodiny hlásily zmizení svých blízkých byla osvětlena po 26. únoru, kdy byly v severním Hue odkryty masové hroby se stovkami těl. Celkově se počet mrtvých nebo nezvěstných beze stopy vyšplhal na číslo skoro 6 000. Mnoho z těchto obětí padlo za oběť řádění speciálních popravčích čet Vietkongu, které likvidovaly své skutečné nebo domnělé odpůrce.⁴⁸⁸

Není proto divu, že velkou část zavražděných tvořili místní politici, důstojníci a lidé loajální ke státní správě. V druhé vlně zatýkání, která začala okamžitě po zvratu v bitvě

⁴⁸⁴ Pilát, V., c.d., s. 269.

⁴⁸⁵ Willbanks, J., *The Tet Offensive...*, s. 53.

⁴⁸⁶ Kamas, D., c.d., s. 114.

⁴⁸⁷ Pilát, V., c.d., s. 269.

⁴⁸⁸ Willbanks, J., *The Tet Offensive...*, s. 47.

o město, se na seznam nepohodlných přidali i lékaři, učitelé či studenti. V mnoha případech se vraždy odehrávaly jen čistě na rovině vyřizování osobních „účtů“.

Řádění v Hue se tak stalo jakýmsi mementem ofenzívy Tet. Nejen v ohledu na civilní ztráty, ale i při pohledu na ztráty u vojenských jednotek. Jihovietnamská a americká pěchota přišly v bojích o město o 600 padlých a na 2 700 zraněných. To ostře kontrastuje s několika tisíci mrtvých z řad civilistů, jelikož velká část z nich zemřela naprosto zbytečně kvůli řádění revolučních fanatiků.

16.8 Politické a vojenské důsledky

Pokud hodnotíme výsledky lednové ofenzívy, musíme se zaměřit na tři základní body. Vojenský aspekt, politický aspekt, pohled obyvatelstva. Rozdělení na tři části, tak umožňuje postihnout ve větší hloubce situaci v RVN a USA po lednu 1968.

Z vojenského hlediska se stala ofenzíva Tet fiaskem pro Severní Vietnam. V žádném bodě nenaplnila očekávání plánovačů v Hanoji. Komunistické síly neuspěly v žádném větším střetu. Nepodařilo se jim dobýt významnějšího vítězství, jedinou výjimkou byl tábor SF v Lang Vei nedaleko základny v Khe Sanu, který padl do komunistických rukou po masivním útoku koncem ledna 1968.⁴⁸⁹

Kdekoliv jinde se střetla americká či spojenecká vojska s komunisty, tam vojáci Hanoje odcházeli jako poražení. Dokonce i zatracovaná ARVN se ukázala v bojích rovnocenným spolubojovníkem a její hrdinství zachránilo mnoho důležitých bodů.

Komunistickým silám se nepodařilo naplnit ani ideovou stránku bitvy, když se na území Jihu ocitly osamocené bez stálější pomoci. Obyvatelstvo se k nim nijak houfně nepřidávalo a vyvolání celonárodního povstání proti saigonské vládě a „intervenčním“ silám zůstalo utopickým snem. Komunistické jednotky tak přijaly po dlouhých měsících z vlastní iniciativy boj a utrpěly v něm deklasující porážku. Z vojenského pohledu mohlo velitelství MACV slavit nebývalé vítězství. Počáteční šok z nástupu komunistických sil byl rychle překonán a boje, které se rozhořely v prvních únorových dnech, byly bezprecedentním úspěchem nekomunistických sil. Zvláště zde zapůsobila psychika bojujících vojáků, kteří po dlouhém bezvýsledném pronásledování partyzánů nyní cítili šanci na regulérní válečnou pomstu. Není proto divu, že morálka zúčastněných se po útoku komunistických sil nezhroutila, ale naopak si udržovala vysokou hodnotu.

⁴⁸⁹ Rottman, G., *Tábory zvláštních sil...*, s. 55-60.

Rozčarování začalo přicházet až později, když se každodenní bojová situace vrátila do „vyjetých“ kolejí. Tento stav nastal u většiny vojenských posádek v průběhu března 1968. V tomto období se euforie předcházejících týdnů, kdy se zdálo, že komunistické síly chtějí spáchat „masovou“ sebevraždu vyhlazením, postupně vytrácela a většina útvarů opětovně přešla na ubíjející rutinní službu. V tomto pohledu se někdy o následujících partyzánských akcích v průběhu jara a léta hovoří jako o tzv. „mini Tet“ ofenzívě. Cílem těchto provokací byla zejména městská centra.⁴⁹⁰

Pokud americké síly slavily úspěch, komunistická vojska stravovala krutou porážku. Velká část jejich jednotek jednoduše „zmizela“ v opotřebovácích bojích na Jihu. Další část, převážně zbytky silně zdecimovaného Vietkongu, se „zatáhla“ do skrytu podzemního hnutí. Mnohé z jednotek, nebo spíše jejich zbytků, přešly do Kambodže a Laosu, kde započala snaha na jejich znovupostavení. Přesto lze říci, že většina komunistických sil utrpěla během února zdrcující porážku, ze které se zotavovala měsíce a v případě Vietcongu je oprávněné mluvit o jeho praktické likvidaci, jelikož po Tetu byla většina jeho starých struktur zničena a nově byla celá organizace doplňovaná novými kádry přímo z Hanoje. Tento stav tak ukončil relativní svébytnost Vietkongu jako domácího komunistického hnutí. Vojenský aspekt jednoznačně vyznívá jako vojenské vítězství pro nekomunistické síly přestože generál Giap plánoval ofenzívu jako sled nejenom vojenských kroků. I on musel uznat, že toto hledisko dopadlo pro Hanoj katastrofálně.

Druhým aspektem, jak hodnotit Tet, je pohled na politickou mapu. Zde je výsledek ofenzívy naprosto opačný. Vojenské vítězství USA se na tomto poli změnilo na politickou porážku katastrofálního charakteru. Jestliže Hanoj nedokázala zrealizovat své vojenské záměry, tak perfektně dokázala využít prohry ideologicky. Skutečnost, že lidé v USA viděli ve zprávách přímé boje o velvyslanectví v Saigonu, či boje v Hue, působilo na domácí scéně jako reálný šok.

Neustálé ujišťování vládních představitelů a generality, že boje v Jižním Vietnamu se chýlí úspěšně ke konci, tak vzala během několika dnů za své. Optimistické vize z let 1966/7 byly vystřídány neúprosnou realitou generální ofenzívy počátku roku 1968. Lidé ve státech se začali nekompromisně ptát, kdeže jsou ona slavná vítězství, jež jim byla předkládána. Jak je možné, že komunistické síly, které měly být ve smrtelné agonii, dokáží zaplavit Jižní Vietnam akcí, která svým rozsahem nemá obdoby.

Z ideového hlediska byl Tet tedy posledním hřebíčkem do rakve snaze USA vyřešit problém komunismu v Jižním Vietnamu vojenskou cestou. Politika posílání branců do

⁴⁹⁰ Kamas, D., c. d., s. 128.

Vietnamu již nebyla dál udržitelná. Právě Tet byl katalyzátorem změn, které musely nevyhnutelně přijít. Přestože vojensky bylo potlačení ofenzivy úspěšné, z politického pohledu již nešlo tohoto kroku marketingově využít. Veřejnost v USA a dalších zemích, jež participovali na válce, nebyla ochotna poslouchat zprávy, které ve vztahu k Vietnamu hovořily o vojenském úspěchu. Naopak tyto pokusy byly brány jako podvod, který se snaží maskovat realitu.

Šok, který Tet způsobil, tak byl hlavním výsledkem celé operace. Na jaře 1968 již bylo jasné, že éra vojenského nasazení USA v oblasti končí. Definitivní účet byl vystaven domácím obyvatelstvem po celé Americe, to již nebylo ochotno tolerovat zapojení do „nesmyslné“ války. Ta v očích mnohých nevedla nikam a pouze Ameriku diskreditovala v mezinárodním světle. Dalším aspektem spojeným s ideovým hlediskem války se stával počet obětí. Exponenciálně rostoucí křivka mrtvých a těžce zraněných vojáků, začala být neprůstředným problémem pro vládu. Pálení odvodových rozkazů a nevyhovující sociální struktura brančů se staly v průběhu roku 1968 realitou americké ulice.

Třetím hlediskem, kterým je možné zhodnotit ofenzivu Tet, je pohled domácího obyvatelstva. Tento aspekt je zejména důležitý pro pochopení nálad ve společnosti. Obyvatelé Jihu byli vystaveni válečným operacím již po několik desetiletí. V zásadě lze říci, že venkovští rolníci byli netečnou součástí války a jejich hlavním zájmem byla dobrá úroda a vlastní bezpečnost.⁴⁹¹ Díky tomuto přístupu stáli mimo většinu koalic, které bychom mohli ve válce v Indočíně nelézt.

Trpělivě snášeli prohledávání od vládních jednotek nebo podporovali buď dobrovolně nebo z donucení komunistické síly. Jejich priority o vlastním zabezpečení ovšem zůstávaly neměnné. Tento specifický druh apatie dělal těžkou hlavu mnoha vojenským plánovačům, kteří si byli vědomi obrovských rozdílů v mentalitách Vietnamců a Američanů. Třetí plochy se tedy projevovaly již dříve především v neznalostech vzájemné komunikace, či vytvářením oblastí „volné palby“, ale přesto do počátku roku 1968 je možné hovořit o systému dělení Vietnamu na dobré a zlé, přičemž ti špatní byli komunisté, jakkoli neuchopitelný tento pojem byl.

Tet ovšem naprosto zničil i tento pohled. Většina vojáků již nedokázala po ofenzivě nalézt rozdíl mezi přístupem k pronásledovaným partyzánům a pasivnímu venkovskému obyvatelstvu. I díky tomu narostlo zatížení venkova válkou na neuvěřitelnou mez. Nálety, chemický postřik, taktické bombardování, pěší hlídky a neustálé kontroly vedly k vykopání hlubokých příkopů mezi vojáky a obyvateli Jihu. Typickým ukazatelem zatížení obyvatelstva

⁴⁹¹ Arnold, J., c. d., s. 93.

válkou je osud městečka Ben Tre, jež bylo zničeno při bojích, během ofenzívy.⁴⁹² Rolníci tak jen stěží dokázali přijímat spojenecké vojáky jako zachránce a na oplátku vojáci jen stěží dokázali vnímat rolníky jako chráněnce.

Určitý zlom v chování je nejlépe reprezentován masakrem ve vesnici My Lai v březnu 1968.⁴⁹³ Jednoduše většina vojáků již nedokázala přijímat pohled na vesničany jako na oběti války. V očích mnohých to byli viníci nebo přinejmenším spoluviníci všech problémů. Příkopy, které se dlouhodobě hloubily, byly definitivně vykopány v týdnech a měsících po Tetu. V tomto období se dovršil definitivní zlom v chápání vesničanů, pro mnoho vojáků to byl naprosto stejný nepřítel, kterého je třeba zničit. Toto vidění reality však znamenalo nemožnost dále pokračovat ve válce, jelikož se naprosto vytratil smysl jejího vedení. Již neexistovalo dobro a zlo, ale jen počet mrtvých. S tímto přístupem již válku nebylo možno dále vést.

16.9 Média

Válka ve Vietnamu má mnoho prvenství, jedno z nich je i její mediální život. Díky rozšíření televize jako naprosto běžného vybavení spotřebních domácností, se válka mohla stát každodenností amerických rodin. Nová „zbraň“ se tak stala součástí informování o průběhů bojů, jejich vývoji i následcích. V tomto ohledu měla televize neskutečně větší dopad než tisk, který sice přinášel hlubší informace ve větším počtu, ale chyběla mu ona nezbytná dávka vizualizace, která dokázala vtáhnout diváka do reality.

S touto specifickou formou reality, jež nabízí televizní kamera, se nově musela vypořádat nejen televize, ale i armáda, která s ní neměla prázdné zkušenosti. Díky tomu nebylo výjimkou, že reportéři byli přidělováni k bitevním jednotkám přímo v poli a zúčastňovali se s nimi akcí, přičemž je mohli zachycovat naprosto necenzurovaně. Dopad takového jednání byl dvojsečný.

Z jedné strany ukazoval bojovou realitu a útrapy vojáků v džungli, z druhé strany se mohl velmi rychle stát bodem svárů, jelikož takovéto jednání zachycovalo veškeré dění při misích i to, jež se armádě nehodilo k její prezentaci. Nutno ale dodat, že nepříznivý mediální obraz války ve Vietnamu však začal být prezentován až ke sklonku éry prezidenta Johnsona.

⁴⁹² Město v deltě Mekongu, se stalo slavným díky výroku jednoho z amerických důstojníků po bojích ofenzívy Tet, když prohlásil. „Abychom město zachránili, museli jsme ho zničit“. Willbanks, J., c. d., s. 166.

⁴⁹³ Incident, který se odehrál 16. 3. 1968 na Centrální vysočině. Četa pod vedení poručíka Kellyho v ten den postřílela na tři stovky civilistů ve vesničce My Lai. Kelly byl za incident vyšetřován a odsouzen. Jeho proces se, ale dále vlekl a za prezidenta Bizona, byl propuštěn na podmínku. Willbanks, J., c.d., s. 178.

Období většiny bojů z počátku šedesátých let, včetně velkých operací let 1966/67, vyznívalo pro armádu a obraz války jako čisté a spravedlivé. Televizní kamery v tomto období stály za vojáky a politikou účasti v Jižním Vietnamu.⁴⁹⁴

Televize tak přenášela do milionů domácností v USA obraz značně vyčištěného konfliktu, bez válečných hrůz, mrtvých a znetvořených. Okleštěná informace, která se stala prazákladem obrazu „dobré“ války, tak jak jej známe hlavně z mise „ Pouštní bouře“ z roku 1991, byla na světě. Mravně nezkažený pohled se výrazněji změnil až počátkem roku 1968. Ofenzíva Tet, jež zasáhla Jižní Vietnam, měla nedozírné následky i pro televizní obraz války.

Reportéři zachytili průběh povstání, zmatek a neustálé přestřelky uvnitř velkých měst.⁴⁹⁵ Nový obraz vietnamské války byl na světě. A byl to právě tento pohled, který je nejvíce charakterizován popravou partyzána z Vietkongu generálem Nguyenem Noc Loanem na saigonské ulici, jež převrátil přijímání mediálního obrazu konfliktu v USA.

Vizualizace reality nyní pracovala proti armádě. Emotivní obrázky měly své konzumenty, kteří se nedožadovali dalších informací. Nikdo se tak neptal po okolnostech, jež vedli Loana k zastřelení partyzána. Nikoho nezajímalo, že jen několik hodin předtím byla partyzány vyvražděna jeho rodina. Televize v reportážích ukázala svoji nebezpečnou tvář. Moc ukázat výšece složité reality, které se přijímaly jako všeobjímající pravdy. Armáda díky svému předchozímu laxnímu přístupu nyní musela trpělivě snášet i medializaci nepohodlné pravdy o vietnamské realitě.

Patrně nejznámější mediální tváří televizní obrazovky se stal reportér Walter Cronkite.⁴⁹⁶ Jehož televizní přenos z 27. února během ofenzívy Tet se stal slavným sdělením skutečnosti o válce pro 9 milionů diváků.⁴⁹⁷ Cronkite v přenosu sdělil své dojmy ohledně pacifikace ofenzívy a nasazení amerických jednotek v dalších bojích. Jeho slova zněla jasně. USA se ponořila hluboko do kaše, která zapříčinila uvážnutí války na mrtvém bodě. Z tohoto důvodu by vláda měla začít uvažovat o vyjednávání mírových podmínek. Spolu s Cronkitem takový postoj začala sdílet i nemalá část americké veřejnosti. Ta se cítila podvedena neustálými sliby o konci války z úst generála Westmorelnda, které se ukázaly jako lež a právě televizní obrazovka tuto lež odhalila. Televizní přenosy se tak v příštích letech staly zbraní

⁴⁹⁴ Frey, M., c. d., s. 120.

⁴⁹⁵ Arnold, J., c. d., s. 58-61.

⁴⁹⁶ Cronkite, Walter, Jr., (1916-) Dlouholetá novinářská hvězda stanice CBS. Cronkite proslul jako zastánce vietnamské války až do období ofenzívy Tet. Po Tetu se stal zastáncem nesmyslnosti války a nutnosti postupného vyvazování z konfliktu.

⁴⁹⁷ Willbanks, J., c. d., s. 112.

jasně protiválečnou, která nepříjemně ukazovala neustávající působení USA v zahraniční otázce.⁴⁹⁸

Pokud měla televize moc přenést diváka do konfliktu jeho vlastníma očima, pak tisk měl tuto možnost zprostředkovaně. Podobně jako televizní reportáže i ty tiskové zaplavovaly denně Ameriku a přinášely čerstvé pohledy z Jižního Vietnamu. I v případě tisku ale platí, že první léta působnosti amerických sil byla brána spíše pozitivně než negativně. Pokud odmyslíme kritiku prvního velitele MACV generála Harkinse, tak většina zpráv byla jednoznačně na armádní a prezidentově straně.

S tímto pohledem konvenuje i obraz generála Westmorelanda jako módní ikony v médiích. Westmoreland byl několikrát zvolen jako vítěz v prestižních anketách o oblékání, přestože nosil jen vojenské uniformy. Válka počátkem šedesátých let byla v kurzu a nic na tomto pohledu nezměnila ani občasná kritika listu *New York Times*, jež občasně přinášel kritická zamyšlení nad působností USA ve válce.⁴⁹⁹

Stejně jako v případě televizních obrazovek tak i v případě tisku se situace dramaticky obrátila počátkem roku 1968. Tet změnil systém informací i pro noviny. Dopisovatelé si nyní mohli zvolit stovky událostí pro reportáž, ale všechny popisovaly to samé nečekané převrácení bojů. Opětovně se používala slova jako lež, klam či zrada. Vítězství, které bylo deklarováno, se vytratilo do nenávratna.

V tomto krátkém pohledu na svět médií je nutné zdůraznit ještě jednu záležitost. Mnoho převážně armádních činitelů dlouho tvrdilo, že liberální média a jejich „osobní“ pohled na realitu způsobil ztrátu podpory u domácího obyvatelstva. Jakási teorie o spiknutí novinářů, jež zradili armádní strategii. Tento argument mnohých, však neobstojí. Média nebyla v žádném případě první část šedesátých let protiválečně naladěna, jejich pochybnosti se začaly ve větší míře objevovat až koncem roku 1967. Skutečný obrat pak způsobila ofenzíva Tet, která do té doby spíše provládni angažovaný pohled naprosto změnila.⁵⁰⁰ Tímto důvodem, ale nebyla žádná imaginární snaha, která by chtěla poškodit americkou politiku v RVN.

Nový kritický pohled médií byl spíše způsoben skutečností, že novináři neviděli žádný smysluplný pokrok a možnosti, jak jej nalézt. Válka se stávala nevypratelnou a jako taková se stala i vděčným tématem pro kritické protivládní reportáže. Druhá polovina roku 1968 a ve větší míře pak roky 1969-1972 se tak staly plejádou zpráv, jež odhalovaly

⁴⁹⁸ Wiest, A., c. d., s. 40.

⁴⁹⁹ Frey, M., c. d., s. 120.

⁵⁰⁰ Willbanks, J., c. d., s. 115.

nekoncepčnost politiky v jihovýchodní Asii a jako takové se staly symbolem protiválečných postojů a zdrojem protiválečného obratu v myšlení veřejnosti.

16.10 Konec dobrodružství

Tet byl pro americkou zahraniční politiku, média, armádu a veřejné mínění šok. Je bez jakýchkoli debat, že se stal obratem ve stylu vedení války pro USA. Po Tetu již nebylo místo pro „starou“ gardu politiků, kteří svoji politickou kariéru utopili v džungli Vietnamu. Tisíce televizních diváků, kteří mohli denně sledovat přímé obrázky z bojů, definitivně posvětili konec jedné éry, index důvěryhodnosti čelních politiků byl na nule.

Johnson a jeho kruh byl mírně řečeno na pochybách jak dál. Snaha donutit Hanoj k vyjednávání pomocí síly selhala. Nálety ani strategie opotřebování se neukázala jako životaschopná. Přesto byla samotná vojenská situace v Saigonu lepší než se mohlo ze zpráv zdát. Westmoreland, který získal bezprecedentní vítězství, držel v rukou patrně „nejvyčištěnější“ Jižní Vietnam od komunistických sil v desetiletí. Proto není divu, že se pokusil mediální prohru ignorovat a získat politiky na svoji stranu pro vyslání dalších desítek tisíc vojáků. Tato síla by definitivně mohla zničit komunistickou síť na Jihu.

Westmoreland předpokládal možnost pronásledování komunistů do chráněných pásem Laosu a Kambodže a zesílení tlaku na DMZ. V jeho očích by navýšení vojsk umožnilo tyto bašty zničit. V úsudku ho podpořil i sbor náčelníků štábů, kteří v této formě viděli konečné „opotřebování“ protivníka. Zejména generál Wheeler stál za navýšením vojáků až o 200 tisíc.⁵⁰¹

Nutno dodat, že tyto úvahy působily na Johnsona jako ledová sprcha. Jakékoli zabředávání hlouběji do války již nebylo možné. Za poslední tři roky prakticky ztratil veškerý politický kredit, který měl, a to vše díky válce v džungli. Není proto divu, že veškeré debaty na téma další eskalace, rázně ukončil. Toto již nebylo řešení, alespoň ne přijatelné pro současnou politickou scénu.

Změna přicházela rychle a zasahovala okamžitě vrchní patra moci. 1. března 1968, nastoupil do úřadu nový ministr obrany, Clark M. Clifford,⁵⁰² jež nahradil McNamaru.

⁵⁰¹ Konkrétně šlo o číslo 206 000 mužů k pozemním složkám. Srv. Willbanks, J., *The Tet Offensive...* c.d., s. 74.

⁵⁰² Clifford, Clark, M., (1906-1998). Dlouholetý poradce prezidenta Johnsona. Od března 1968 nový ministr obrany. Ze své pozice doporučil zastavení náletů na Severní Vietnam a je jedním z autorů „vietnamizace“ války.

⁵⁰³Clifford měl pro Johnsona přinést snesitelný kompromis další politiky pro Vietnam. Na jedné straně stál generál Wheeler a jeho tisíce branců, z druhé strany se rýsoval plán civilních poradců. Ti požadovali omezení americké účasti a zahájení stahování amerických vojáků do velkých enkláv. Prakticky tak oživil tři roky starou strategii, která měla být nově spasením pro Ameriku. Hlasy, které důrazně říkaly, že již v roce 1965 tato vize nic neřešila, byly málo slyšitelné.

Clifford se projevil jako realista a nevybral ani jeden z plánů, ale zvolil jejich kompromis. Posádky ve Vietnamu měly být posíleny o 22 000 mužů, ale zároveň měla klesat angažovanost pěších jednotek na vedení bojových operací. Ty nově měla vést více ARVN. Taktéž mělo dojít k předávání základen a materiálu ARVN, která se nově měla stávat rovnocenným partnerem a ne jakýmsi chráněncem.

Plán, který měl přinést poslední naději pro potápějící se loď prezidenta Johnsona, začal být prakticky okamžitě realizován. Kýžené uklidnění však březem nepřinesl, naopak byl ve znamení mediální bouře. Tu vyvolalo nečekané zveřejnění zprávy o vyslání dalších 206 tisíc vojáků do RVN. Gin, který byl vypuštěn z lahve, stál Deana Ruska slyšení v senátu, které v mnohém připomínalo spíše bitvu než interpelaci a prezidenta Johnsona těžkou hlavu, jak celou patálii „uřídít“.⁵⁰⁴

Dalším náznak konce přišel pro Johnsona 12. března. Tehdy dostal demokratický kandidát Eugene McCarthy v primárkách ve státě New Hampshire přes 40 procent hlasů.⁵⁰⁵ Opozice uvnitř strany byla realitou a její zrod dokumentoval o pár dní později Robert Kennedy, který také ohlásil zapojení do prezidentské kampaně.⁵⁰⁶

Příval problémů pokračoval, tzv. „wise men-moudří“,⁵⁰⁷ kteří představovali neformální autority v zahraniční politice, dali jasně ruce pryč od Johnsonovy politiky ve Vietnamu. Obrat to byl veliký, jelikož koncem roku 1967 se vyslovovali jasně pro setrvávající kurz.⁵⁰⁸ McGeorge Bundy, Dean Acheson, Ball a další, tak jen utvrdili prezidenta v postoji, že konec je nevyhnutelný.

Sám prezident Johnson zahájil kroky, které předznamenávaly jeho odchod koncem března. Prvním byla výměna generála Westmorelanda. Na pozici velitele MACV jej nahradil

⁵⁰³ Clodfelter, M., c.d., s. 113.

⁵⁰⁴ Frey, M., c.d., s. 136.

⁵⁰⁵ Willbanks, J., c. d., s. 74.

⁵⁰⁶ Tamtéž, s. 74.

⁵⁰⁷ Tito „moudří“, se setkávali periodicky od roku léta 1965 do počátku roku 1968. Jejich posvěcení vedla k důležitým krokům ve válce, jako bylo rozhodnutí nasadit pozemní síly, či rozhodnutí pokračovat v nastoleném kurzu, ke konci roku 1967.

⁵⁰⁸ Tamtéž, s. 75.

generál Creighton Abrams.⁵⁰⁹ Nový muž přinesl závaz změny i do systému vedení válečných operací, když zahájil pronásledování FNO za pomoci menších jednotek. Větší důraz začal být kladen i na pacifikační projekty zpravodajského charakteru. Značné pozornosti se dostávalo projektu Fénix. Přestože Abrams zahájil novou formu války, vítězství v ní bylo reálně v nedohlednu.

Nejdůležitější krok si nechal Johnson do televizního vystoupení 31. března. V něm ohlásil omezení kampaně „Rolling Thunder“ pouze na cíle mezi DMZ a 20. rovnoběžkou. V projevu také zazněl návrh pro Hanoj k vyjednávání o příměří. Nejdůležitější zprávou ale bylo ohlášení úmyslu nekandidovat na další prezidentské období. Zpráva, která se rovnala oznámení o politickém konci, byla na světě.

Přes všechny turbulentní zprávy, které se v médiích během března objevily, byl konec měsíce zakončen pozitivní zprávou. Hanoj nečekaně přijala návrh na mírová jednání, která jí byla adresována. Jednání, od kterých si mnozí slibovali mnohé změny ve válce, začala 13. května symbolicky v Paříži. Jak mírová schůze začala, tak také skončila. Po několika sezeních bylo jasné, že ani jedna strana nemá zájem o příměří. Spíše se u obou aktérů dala vysledovat snaha získat politický náskok nad protistranou.

Hanoj tak sledovala záměr jak získat prostor na doplnění ztracené morálky po ofenzivě Tet, i z tohoto důvodu zahájila další byt' menší ofenzivní akce, které měly za cíl přitlačit režim prezidenta Thieua ke zdi. Rozhodně tak nechtěla přijmout roli poraženého. Amerika sledovala podobné cíle. Johnson v žádném případě nechtěl ukázat slabost a být obviňován z poraženectví jako první americký prezident. Jeho slova o omezení operace „Rolling Thunder“ sice zazněla, ale spíše to bylo gesto. Samotná četnost náletů se nikterak nesnížila, jen se letouny přeorientovaly na Jižní Vietnam, Laos a povolenou část VDR.

V podobném duchu se neslo i pronásledování FNO. Abrams sice zahájil rozštěpení pěchotních jednotek na menší části, ale jejich operační zasazení bylo tak husté, že zbytek roku 1968 se prakticky odehrával ve starých kolejích vyhlazovací politiky generála Westmorelanda.

Největší změnou se tak stala realizace politiky „vietnamizace“ války, čili posilování jihovietnamské armády a její větší zapojování do bojových operací. Samotná vojska USA se naopak začala pomalu připravovat na stahování některých útvarů a předávání posádek ARVN. Radikální plán vyvolával celou řadu otázek. Zejména zda si Jihovietnamci budou sto postavit FNO samostatně a jaká bude jejich bojová morálka. Plán na větší zapojení vlastních jihovietnamských sil se tak stal dalším zlomovým bodem ve vedení války. Mnoho důstojníků

⁵⁰⁹ Abrams, Creighton, Jr. (1914-1974). Velitel vojsk uvnitř CTZ I., velitel MACV (1968-1972). Velitel sboru náčelníků štábu (1972-1974).

v jeho realizaci vidělo jednoznačný ústup. Stejně tak mnozí členové ARVN a čelních saigonských politiků toto brali jako jasný důkaz, že USA osud Jižního Vietnamu již dále nezajímá.

A skutečně Ameriku a Johnsona samotného spíše než realizace projektu „vietnamizace“ zajímala domácí politická scéna. V ní se po jeho ohlášení nekandidovat schylovalo k bitvě o post prezidenta. Hlavní kandidáti byli Richard Nixon⁵¹⁰ za republikány a viceprezident Hubert Humprey za demokratickou stranu. Oba se museli k problematice války ve Vietnamu vyjádřit. Zatímco Humprey nejdříve prohlašoval, že je pro něj důležité navázat na odkaz Johnsona, Nixon byl mírnější a prohlašoval, že má vlastní plány jak válku ukončit.

Humpreyho nevhodné slovo o přihlášení se k politice Johnsona a jeho prvotní politická neohrabanost vedla k tomu, že měl zbytek kampaně plné ruce práce s vysvětlováním svých válečných postojů. Naopak Nixon, který obratně řečnil, a niž by vlastně přesně vyjádřil svůj postoj, sbíral body. Johnson tak vyvinul poslední snahu o podporu demokratického kandidáta. Trumfem demokratů byla domluvená mírová jednání na říjen roku. Viditelný pokrok v nich by mohl přinést kýžený náskok na republikány. Dobře rozehranou partii však poslal k vodě jihovietnamský prezident Thieu, který prohlásil, že do Paříže jednat neodjede. Konec vyjednávání byl i konec demokratických nadějí. Humprey se propadl v preferencích a vítězství získal na svoji stranu Richard Nixon. S jeho vítězstvím ve volbách definitivně končí i éra Johnsonova kabinetu v dějinách vietnamské války. Johnson sice ještě oficiálně dovládl do ledna 1969, kdy se úřadu slavnostně ujal nový prezident, ale pro průběh konfliktu v Jižním Vietnamu, tato epizodka již neměla větší důsledky.

⁵¹⁰ Richard, Nixon, M., (1913-1994), dlouholetý politik za republikánskou stranu. Americký prezident (1969-1974). Volby v roce 1968, vyhrál s vizí „míru se ctí“. Přestože jeho období je charakteristické vyvazováním USA z války, jeho osobnost je spojena s invazí do Kambodže v roce 1970, či bombardovací kampaní „Line Becker“ I. a II.

17 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnoval ucelenému pohledu na historii vietnamské války v rozmezí let 1963-1968, kdy byl americkým prezidentem Lyndon Johnson. Na událostech těchto let jsem chtěl ukázat neschopnost Ameriky najít na neprobádaný asymetrický konflikt ráznou odpověď. Tato neschopnost reagovat na nová rizika, se ukázala v průběhu šedesátých let jako smrtelná a většina amerických politiků za ni byla nucena přinést osobní zodpovědnost.

Na počátku šedesátých let se Washington angažoval v oblasti Vietnamu již řadu let. Přesto jeho chráněncem, Jižní Vietnam, nejevil známky schopnosti převzít vlastní zodpovědnost za svou bezpečnostní politiku. Rizika, která na Saigon číhala, byla zhmotněna ve snaze komunistického hnutí Vietkong docílit sjednocení země s komunistickým Severním Vietnamem. Jeho představitel, Ho Chi Min, byl nepopíratelnou morální ikonou napříč Vietnamem, a právě jeho morální síla dělala z celé idee politicky nesmírně nebezpečnou záležitost.

Samotný režim v Jižním Vietnamu nebyl v žádném případě demokratický. Spíše se dá říci, že byl nekomunistický, a to v ovzduší studené války bylo dostatečným kladem, který stačil k podpoře. Jihovietnamský prezident Diem tak měl zajištěnou podporu od mocné supervelmoci, která díky své geostrategické myšlence, známé pod názvem „teorie domina“, v žádném případě nemohla a nechtěla dovolit ztrátu jakéhokoli jí nakloněného státu. Tato situace se výborně hodila na oba dva sousedy rozdělené od roku 1954 úzkou hraniční čarou. Spojené státy tak podporovaly Jižní Vietnam v jeho snaze uhájit svébytnost před komunistickým bratrem a při této snaze byly ochotny zavírat laskavě oči nad mnohými nedostatky saigonské vládní elity.

Tyto dříve tolerované nedostatky však během roku 1963 vedly k bouřlivým demonstracím proti vládě prezidenta Diema a jeho klanu Ngo. Otevřený nepotismus a korupce přivedla do ulic tisíce lidí ze všech společenských vrstev. Styl, jakým prezident Diem protesty potlačil, vedl USA k silným úvahám o změně vládní garnitury v Saigonu. Stávající muž již pro ně nebyl dále akceptovatelný, zejména když jeho jediná vojenská schopnost byla potlačovat opozici, ale ne komunistické partyzány.

Zákulisní jednání, která odstartovala puč, vedla ke změně vlády v Jižním Vietnamu. 3. listopadu, byl prezident Diem spolu se svým bratrem odstaven od moci. Novou hlavou státu se stal válečný hrdina z dob japonské okupace generál Minh. Přesto tato změna kýžené uklidnění nepřinesla. Zavraždění obou bratrů, které vyvolalo silné rozpaky v Bílém domě, jen

spustilo vlnu neřiditelných vládních pučů. Ukázalo se, že generalita byla řízena právě silnou rukou prezidenta Diema. V nově nastalém mocenském vakuu tak mohlo docházet k nekontrolovatelnému šíření zákulisních střetů, které místo toho, aby situaci uvnitř státu zklidňovaly, tak ji naopak podrývaly.

Problematiku jihovietnamských elit však přehlušila mnohem tragičtější událost. 21. listopadu, kdy byl zabit v texaském Dallasu prezident JFK. Celá Amerika se propadla do smutku. Novou hlavou státu se tak stal viceprezident Lydon Johnson. Texaský rodák složil přísahu na palubě Air Force One při zpátečním letu do Washingtonu. Heslem nového prezidenta se stala kontinuita na všech „frontách“. Pro Johnsona v jeho situaci nebylo možné, aby měnil již etablované poradce, proto si je ponechal. V novém muži se dostala do Bílého domu i nová krev. Jeho zásadní politickou snahou byla idea o novelizaci sociálního zákonodárství uvnitř samotné Ameriky. Projekt, který byl vyhlášen během volebního roku 1964, nesl jméno Great Society-velká společnost a byl jakýmsi vytouženým snem prezidenta. Ten v jeho realizaci spatřoval setření etnických a sociálních rozdílů napříč Amerikou. I z tohoto důvodu, byla problematika potírání komunismu ve Vietnamu, přesunuta na druhou kolej.

Jediným hmatatelnějším výsledkem ve válce tak byla autorizace nového plánu diverzních misí, známých pod označením OPLAN- 34 A. Plán na jejich realizaci byl přijat během února 1964. Vojenští analytici si od jeho naplnění slibovali možnost jak aktivněji bojovat s komunistickým protivníkem. Hlavní ideou operací byla reciprocita, tedy pokud bude docházet k útokům na Jižní Vietnam, podobné útoky se přenesou i do Severního Vietnamu. Operace 34-A tak zajistí, že jakákoli eskalace bude vojensky potrestána. Hezká idea se však během prvních měsíců roku 1964 propadla do marasmu nízké účinnosti. Vyhodnocení operací přineslo jasné výsledky, efektivita je nízká a válku tento styl boje rozhodně nezmění. Přesto se USA rozhodly v tomto druhu misí pokračovat. Volební duel se senátorem Goldwaterem byl jasně prioritní záležitostí.

Stagnující válku vytrhl z letargie sled událostí v Tonkinském zálivu na přelomu července a srpna 1964. V tomto období došlo k napadení amerických hlídkových lodí v mezinárodních vodách. Nejprve byl 2. srpna napaden torpédoborec Maddox, načež o dva dny později se podobný útok opakovat ještě na silnější loďní svaz. Reakce spojených států, byla okamžitá, jednorázové letecké útoky na průmyslová centra na severu a přijetí rezoluce „O tonkinském zálivu“ na půdě senátu a kongresu. Schválení dokumentu proběhlo až nečekaně hladce, pouze dva hlasy proti, přitom prezident Johnson obdržel rezolucí neskutečně

široký mandát, který ho opravňoval k použití všech prostředků k zabránění další agrese v jihovýchodní Asii.

Snaha zkoumat složité příčiny útoku na americké lodě, či sledovat velkou vágnost přijatého textu, který skýtal pouze omezené možnosti kontroly, nikdo příliš neřešil. Tonkinský incident se tak zahalil do hávu tajemství a v něm setrval dlouhou řadu let. Mnohé pochybnosti, zejména o druhém útoku ze 4. srpna, se dostávaly na světlo světa postupně až mnoho let po válce. Dnes tak víme, že celý sled událostí byl plejádou náhod, špatných interpretací a lokálních rozhodnutí, které měly nedozírné následky. Přesto zůstává celá řada nezodpovězených otázek, zejména na úrovni interpretací jednotlivých amerických operací a jejich velení. Ani čtyřicet let poté se tak události nezbavily jistého nádechu tajemna a konspirace.

Po srpnu 1964 někteří analytici předpokládali okamžitou eskalaci války, ta však nepřišla. Johnson se v klidu spokojil s přijetím rezoluce a dál se soustředil na volební kampaň. Vítězství ve volbách bylo jasně prioritní. Vytýčeného cíle dosáhl prezident počátkem listopadu, jeho vítězství bylo drtivé a Johnson si mohl být jist prezidentským křeslem na další čtyři roky. Přesto ani v tuto chvíli nepřišla rapidní změna válečné politiky ve Vietnamu. Spojené státy tak dál podporovaly saigonský režim vysíláním poradců, materiálem a leteckou podporou z letišť v Thajsku a samotné RVN. Bezpečnostní situace i přes příliv válečného materiálu byla prachbídna. Jihovietnamská armáda byla v defenzivě, velká část území byla ovládána partyzány a opozice vůči saigonské vládě rostla i uvnitř jihovietnamské společnosti, která byla unavená z neustálého pletichaření o vysoká vládní křesla. Neblahou situaci potvrzoval nejen stav na válčišti, ale i mnohé inspekční cesty ministrů zahraničních věcí a obrany.

Tento stav nejlépe potvrdili samotní partyzáni. Jejich aktivita na přelomu let 1964/65 byla bezprecedentně vysoká. Jejich cílem v tomto období se staly letecké základny, armádní hlídky, ale i mnohé budovy v centrech velkých měst. Události v Bien Hoa, Plei Ku, či útok na saigonský hotel Bring, jen dokreslují obrovské podhoubí partyzánských aktivit. Tak vysoká aktivita komunistů, jakou Jižní Vietnam zaznamenal na přelomu roku 1964 a v prvních měsících roku následujícího, měla za následek i výrazný nárůst aktivity v amerických analytických kruzích. Zprávy, které z Vietnamu dorážely, a aktuální stav tak jasně dávaly najevo nutnost změny.

Nový vítr do amerických plachet přišel během února 1965. Prezident Johnson se rozhodl v reakci na katastrofickou situaci povolit masivní leteckou kampaň proti Hanoji. Bombardování se vzosným názvem „Dunivý hrom“ mělo jasně ukázat komunistickému

režimu, že jeho snaha o destabilizaci Saigonu je marná. Přesto počáteční vzletné úvahy o úspěších letecké války, která spasí bezpečnostní politiku svojí účinností, vzaly rychle za své již v únorových dnech. Důvodem byla turbulentní situace v ulicích jihovietnamských měst způsobená dalším převzetím moci, tentokrát se k zemi definitivně skácel generál Khan. Hluboká nestabilita byla dostatečným důvodem pro odložení počátku náletů, ty se tak rozeběhly až ke konci února. Nutno dodat, že v prvních týdnech opět vypadala celá záležitost lépe na papíře než ve skutečnosti. Velký počet omezení, které si Amerika sama přijala, aby udržela zdání „nízkointenzivní“ války a snaha neprovokovat komunistický svět, měla za následek prakticky nulový dopad náletů na VDR, během prvních měsíců jejich působnosti.

Tento neutěšený stav se začal postupně měnit až v druhé polovině roku 1965, kdy hlasy rozumně uvažujících lidí volaly po odstranění byrokratických nařízení limitujících a v neposlední míře ohrožujících americké letouny při ničení cílů. Přestože argumenty odpůrců restrikcí hovořily jasně, jejich úplného zrušení se nepodařilo dosáhnout. Spíše se podařilo vymoci si velkou řadu výjimek, které mohly přinést určité zlepšení situace. Podobně dynamicky jako v letecké válce se počátkem roku 1965 vyvíjela situace i v pozemní části bojů. Ataky základen vyvolaly potřebu lepšího střežení jejich perimetrů. Generál Westmoreland tak opakovaně žádal o jednotky USMC na ochranu bází. Svého cíle dosáhl, když počátkem března došlo k vylovení první jednotky na plážích nedaleko Danangu.

Následné jarní měsíce byly uvnitř amerických bezpečnostních kruhů charakterizovány prudkou debatou o dalším směřování války. Diskutující se záhy rozdělili na dvě základní frakce, jestřáby a umírněné. Zatímco prvně jmenovaní požadovali radikální změnu kurzu, vyslání vysokého počtu vlastních bojových jednotek a okamžité zničení VDR ze vzduchu. Druzí se zastávali spíše neeskalice války, pokud vůbec bylo o tomto termínu ještě možné uvažovat. V jejich očích se USA měly vyhnout jakékoli snaze o vyřešení problému pomocí svých ozbrojených složek. Debaty o bezpečnostní politice pak vyplnily jarní měsíce, aby přinesly jednoznačné ukončení jalových projektů, jako strategie enkláv či udržitelné represe.

Letní měsíce roku 1965 pak lze již plně charakterizovat jako období rozmístování jednotek pravidelné americké armády v Jižním Vietnamu. Generálové tak konečně dosáhli svého a nově získaly možnost zničit Vietkong pomocí síly. Tato jejich snaha byla záhy započata, přičemž hlavní ideovou linkou při pronásledování partyzánů se stala teorie strategie „opotřebování“ charakterizována misemi „najdi a znič“. V tomto druhu války mělo během několika let dojít k naprostému vyhlazení komunistických bojůvek i pronikajících pravidelných jednotek NVA. Westmoreland si od své taktiky sliboval vysokou míru

účinnosti, která měla být zajištěna moderní technikou, lepším výcvikem a vysokým počtem vojáků. Základem jeho ideového předpokladu byly zkušenosti z konvenčních válek v Evropě a Koreji.

Možné disproporce při návržení taktiky pro asymetrickou nekonvenční válku se však během roku 1965 nevyskytovaly. První náznaky ukazovaly, že by jím stanovená taktika mohla být správná. Vrcholem optimistických vizí se pak stal střet v údolí řeky Drang na Centrální vysočině během listopadu téhož roku. V této bitvě se poprvé v poeskalační době podařilo donutit komunistické síly velkého uskupení k boji. Následné střety, které se při hranicích s Kambodžou odehrály, skončily jednoznačným vítězstvím USA.

Zdálo se, že „Westy“ měl pravdu a že jeho taktika je správnou volbou. Velitelství komunistických sil si však vzalo poučení a již v prvních měsících roku 1966 přijalo jasná pravidla pro střety s americkou pěchotou. Komunistickým generálům v čele s generálem Giapem bylo jasné, že jakákoli teorie spočívající na revolučním odhodlání povede jen k porážce. Nově přijatá strategie tak přinesla do Vietnamu novou vlnu partyzánské války, kdy mělo dojít k opotřebení amerických nasazených sil v dlouhodobě trvajících střetech nízké intenzity v džungli.

Změna v systému nasazení komunistických sil byla patrná již během prvních akcí roku 1966. Snaha nalézt a zafixovat Vietkong či NVA se v novém roce přestala dařit. Jednotky komunistů se stávaly nepolapitelnými duchy džungle. Byly všude, ale nedařilo se je vyprovokovat k razantnějším střetům. Místo toho se válka rozměňovala na desítky menších akcí, které se snažily pacifikovat svěřené území. Radikálně lepší vývoj nenastal ani v letecké válce. Dunivý hrom se sice rozjžděl, ale ani bezprecedentní nárůst tonáže shozené munice a postupné rozšiřování leteckých misí nad většinu plochy VDR nedokázal přivést Hanoj k jednacímu stolu nebo alespoň k omezení infiltrace přes Ho Chi Minovu stezku. Obdobně se vyvíjela situace i při misích nad Laosem, které zajišťovaly ničení samotného systému stezky. Ani po dvou letech tak operace Barrel Roll nedokázala odstříhnout komunistické síly od jejich zásob ze severu.

Neschopnost nalézt rychlé výsledky se během roku 1966 ustálila na třech bodech. Vysíláním většího počtu bojových jednotek, nárůst tonáže munice shozené na Sever a na systém stezky a v neposlední řadě zakletí vyhodnocování úspěchu, či neúspěchu akcí do systému byrokratických výkazů. Ty byly patrně nejlépe charakterizovány různým počtem hlášení o spotřebovaném materiálu, ale zejména čísla tzv. „počítání mrtvých“, kdy se úspěch hodnotil dle počtu zabitých nepřátel a „poměru mrtvých“, kdy se tyto čísla převáděla na kalkulaci ztrát mezi vlastní a nepřátelské řady. Statistika, se tak stala jakousi mantrou

analytiků. Bezesporu velký podíl na přijetí tohoto systému měl ministr obrany Robert McNamara, který v číslech viděl jasnou odpověď na složité otázky.

Paušalizace problémů se stala v roce 1966 neblahým průvodcem války. Přestože mnozí volali po hlubokých rozborech válečné situace a nepřítel, tato snaha zůstala spíše jakousi „popelkou“. Zejména CIA a některé armádní složky MACV rozšířily celou řadu projektů zpravodajského charakteru, které měly nalézt rychlejší odpověď na styl boje partyzánů.

I přes zvýšenou snahu tak komunistický nepřítel poražen nebyl. Velké naděje se proto upínaly k následujícímu válečnému roku. Americká armáda během roku 1967 připravila velmi vysoký počet rozsáhlých vyčišťovacích operací, které pokryly prakticky celý Jižní Vietnam. Mise pod krycím označením Junction City či Cedar Fall se staly signifikantním znakem válečného roku 1967. Nasazení amerických vojsk v nich bylo bezprecedentní. Desetitisíce vojáků pročesávajících každou část země, přesto úkol vyhladit partyzány se nedostavoval. Pokaždé se Vietkongu podařilo vyklouznout a stáhnout se mimo oblast bojů do podzemních úkrytů nebo do bezpečí Laosu a Kambodže.

Skutečnost, že Laos je jednou velkou základnou NVA, měla americká armáda již potvrzeno. Velkou zásluhu na odhalení měly průzkumné jednotky SOG, patrně nejtajnější projekt celé války. Podobná vize byla i v případě Kambodži, ale tam chyběl jasný důkaz. Rozkmotření se s vládou Norodoma Sihanuka vedlo k neschopnosti korigovat dění uvnitř Kambodže. Jak se ukázalo byla to obrovská chyba, jelikož Kambodža se stala překladištěm zbraní a nástupní oblastí pro severovietnamské vojáky. Potvrzení tohoto předpokladu přinesly opět jednotky SOG, které mohly v Kambodži operovat od roku 1967.

Rok 1967 se stal v mnoha ohledech zlomovým. Stávající vojenská taktika MACV sice nevedla k absolutnímu a rychlému opotřebení partyzánů, ale přesto jim výrazně narušovala plány a způsobovala jim citelné ztráty. Mnoho regionů se tak dostávalo mimo vliv komunistů. Tento stav věcí, který nehrál zcela do karet silám Hanoje, se projevil i na jejím ideovém nastavení. Během léta téhož roku, byl přijat plán na generální ofenzívu komunistických sil, které propukne v Jižním Vietnamu na svátek Tet počátkem roku 1968. Po počátečních neshodách se velitelem celého podniku stal generál Giap. Jeho vize předpokládala naprosté utajení celé operace.

Zatímco Hanoj horečně pracovala na přípravách, Američané dál omílali svého nepřítel. Víc vojáků, víc munice, náletů a pěchotních akcí, to byla realita léta 1967. „Westy“ doufal, že vítězství je na dosah ruky. Koncem roku se v příhraničních oblastech rozhořela nebyvalá vlna střetů. Boje propukly v údolí A Shau a u Dak To, ale zejména

u DMZ, kde námořní pěchota sváděla vleklé souboje o bezpečnost příhraničních oblastí. Všechny střety dopadly vítězstvím Američanů. Velitelství MACV bylo přesvědčeno, že ještě pár měsíců podobného válčení a Sever již nebude schopen dál vysílat pomoc na Jih. Zde, však došlo k chybné interpretaci událostí. Nárůst aktivity v příhraničních oblastech byl důsledkem příprav na Tet, komunistické síly potřebovaly do země dopravit vysoké množství materiálu a osob. I z tohoto důvodu zahájily celou řadu těchto příhraničních bitev, aby odlákaly pozornost od vnitrozemí a některých infiltračních tras. Přestože jejich záměry byly klamné, ztráty, které utrpěly, byly znatelné a mnoho důstojníků od NVA je považovalo za katastrofální.

Nový rok 1968 tak v Americe začínal ujišťováním, že válka je sice dlouhá, ale dle zpráv z bojiště se chýlí ke konci. Zvrat nastal 31. ledna v nočních hodinách. Novoroční ohňostroje svátku Tet byly signálem k akci. Nejvíce koordinovaná operace v dějinách vietnamské války začala. Většina měst se ponořila do hlubokých bojů, podobně na tom byly i mnohé základny. Šok byl téměř dokonalý. Novináři přihlížející té hrůze nemohli věřit svým očím, rozsah operace byl udivující. Krátce poté, co se podařilo překonat šok a svolat muže z novoročních dovolenek, začala pacifikace území. Ukázalo se, že heroický výkon většiny komunistických sil byl jejich sebevražednou misí. Američané spolu se spojenci v otevřených bitvách komunistické síly doslova vyhladily a po pár dnech operace zůstávala pouze dvě místa pod dohledem komunistů, Hue a část Saigonu Cholon.

Jestliže pacifikace Cholonu byla složitá, pak znovuzískání Hue byla skutečná kalvárie. Několik týdnů trvaly boje, než vlajka FNO přestala vlát nad císařskou citadelou. Ofenzíva byla minulostí, ale její mediální život se teprve rozbíhal. Slova let 1966/67 nyní působila jako lež. Veřejné mínění bylo šokováno a postoj o válce jako o lži přinášela většina médií. Zvrat uvnitř společnosti byl dokonalý. Mediální tlak tak přiměl velkou část americké populace k obratu v pohledu na válku. Obdobně se zachovala společnost i v Austrálii. Politici, nyní měli plné ruce práce ve vysvětlování svých záměrů.

Chladný analytický postoj generality, která požadovala navýšení vojsk o dalších 200 tisíc mužů, byl brán jako špatný vtíp. Osobní zodpovědnost nejprve dostihla ministra obrany McNamaru, ten byl koncem března vystřídán Clarkem Cliffordem. Nedlouho poté jej následoval generál Westmoreland, který byl „vykopnut“ do neškodné pozice náčelníka štábu. Jeho post přejal generál Craighton Abrams. Největší oběť však přinesl prezident Johnson. 31. března v televizním vystoupení oznámil výrazné omezení misí v rámci Rolling Thunderu nad VDR a také vlastní rozhodnutí již nekandidovat v dalších volbách. Jeho postoj tak jako by

přesně zapadal do vize televizní reportáže Waltera Cronkita odvysílané jen pár dní před vystoupením prezidenta.

Válka v Jižním Vietnamu si tak vybírala své další oběti, tentokrát na politickém spektru. Kroky, které Amerika po potlačení ofenzívy Tet zahájila, jednoznačně vedly k masivní revizi svého působení v konfliktu. Přesvědčení, že je možné rychle vyhrát, se udrželo jen u některých lidí od armády. Většina politiků a s nimi i většinové veřejné mínění zastávalo názor, že válka v džungli je pro vlastní bezpečnost USA zbytečnou záležitostí, která jen ubírá kredit státu v zahraničí a zbytečně destabilizuje situaci na domácí scéně. Kroky podnikané v jarních a letních měsících tak jasně směřovaly k vyvázání Ameriky z konfliktu. Byla zahájena tzv. fáze „Vietnamizace“ války, kdy většinový podíl na válečných operacích měla nově převzít ARVN. USA se tak postupně začaly připravovat na stahování z oblasti.

Vietnamská válka z období, kdy hlavním „tahounem“ operací byly americké síly, se tak pomalu chýlila ke konci. Vojska USA prakticky po celá šedesátá léta nedokázala najít odpověď na otázku, jak zničit komunistické partyzány. Vývoj ukázal, že touto odpovědí, nebyla ani strategie opotřeбенí, která jako celek neuspěla. Naopak se ukázalo, že MACV nedokázalo postavit žádnou hlubší taktiku na pacifikaci venkova a zajištění vládě loajálních oblastí. Díky absenci takovéto strategie se válka rozmělnila do řady vleklých přestřelek o bezejmenné kopce uprostřed džungle, které jen potvrzovaly nekonceptnost válečného snažení. Právě neexistence ucelené rekonstrukční taktiky, postavené na několika pilířích včetně hospodářské a sociální politiky, se ukázala jako jeden z hlavních problémů války.

Ruku v ruce s touto problematikou pak jde otázka hloubky vlastního nepochopení komunistické struktury uvnitř jihovietnamské společnosti. Snaha FNO od začátku chápat jako komunistickou loutku Hanoje se ukázala taktéž jako chybná. Neschopnost pochopit diferencovanost mnoha proudů odporu proti saigonské vládě pak USA často přiváděla na křižovatku špatných rozhodnutí, které ve svém důsledku přinášely katastrofální důsledky. Osamocenosť projektů zpravodajského charakteru jako byl projekt „otevřené náruče“ či koordinační projekt Fénix, které měly ve svém zadání právě rozplétání složitých zákoutí partyzánské války, se ukázalo velkou chybou analytiků od MACV.

Podobně letální následky měla rezignace na dění v Kambodži a Laosu. Snaha udržet zdání lokální války s partyzánským hnutím vedla jednoznačně k vybudování rozsáhlého aparátu komunistických základů v těchto zemích. Ty se tak stávaly bezpečným pásmem pro válkou postižené komunistické síly. Právě neschopnost useknout pomyslné „chiméře“ její hlavu se ukázala jako zásadní problém ve vojenském snažení.

V neposlední řadě byla šedesátá léta obdobím masového bombardování VDR. Snaha vlády prezidenta Johnsona přivést tak Hanoj k jednacímu stolu selhala. Přestože na Severní Vietnam bylo vysypáno obrovské množství munice komunistický Sever necítil potřebu jednat s USA o nové formě statu quo. Primární americké teze, že zničení severovietnamské infrastruktury povede k oslabení podpory u domácího obyvatelstva a následně k rezignaci na cíle sjednocení, se nenaplnily. Nebylo to tím, že by nálety nedokázaly efektivně ničit severovietnamské hospodářství, to letecké akce nejpozději od jara 1966 skutečně měly. Spíše se opět jednalo o nepochopení myšlenkových proudů uvnitř komunistického vedení. To bylo sice znepokojeno situací v Jižním Vietnamu, ale přesto se cítilo díky svému zázemí v Laosu a Kambodži dostatečně silné. Nejvíce byl tento pocit podpořen absolutním zajištěním Hanoje ze strany ČLR a SSSR. Tyto státy tak zajistily materiálovou tepnu, která prakticky nemohla vyschnout, to spolu s bezprecedentní mobilizací manuální síly po celém Severním Vietnamu a Laosu vedlo ke schopnosti absorbovat letecké škody.

Výslednicí těchto proudů pak byla situace roku 1968. USA i jejich několik zahraničních spojenců se dostalo do pozice, kdy již nebyli ochotni nadále utápět svůj kredit v nekonečné válce. Volební kampaň amerických prezidentských voleb roku 1968 je toho důkazem.

Jedna část historie vietnamského konfliktu se odchodem prezidenta Johnsona naplnila. Tuto fázi války lze charakterizovat jako válku americkou. Spojené státy na jejím počátku věřily, že Jižní Vietnam dokáže zachránit od komunistické hrozby. Nejprve se tuto premisu snažily naplnit pomocí omezené podpory. Později od poloviny šedesátých let převzaly plnou zodpovědnost za válečné dění. Taktika postavená na základě zkušeností z válek v Evropě a Koreji však ke kýženému vítězství nevedla. Naopak se válka proměnila v lepkavou kaši bezejmenných střetů uprostřed rýžových polí a džunglí porostlých kopců. Vrcholem tohoto období se stal rok 1968 a ofenzíva Tet. Během ní se zhroutil sen o vyhrané válce. Po Tetu následovala velká obměna amerických politických elit a nová forma bojů. To je však již jiná kapitola prakticky třicetileté indočínské války.

18 Přílohy

18.1 Rozčlenění Jižního Vietnamu na vojenské oblasti z roku 1964

18.1.1 Corps Tactical Zones – CTZ

Toto vojensko-správní rozdělení plochy Jižního Vietnamu proběhlo během roku 1964. Jeho účelem bylo usnadnit vojenské plánování ve velmi rozdílném geografickém prostředí. Na základě tohoto členění tak vznikly 4 hlavní oblasti pro vedení vojenských operací.

18.1.2 CTZ I.

Nejsevernější oblast. Rozkládala se od DMZ po Centrální vysočinu. Geografické prostředí bylo značně proměnlivé i uvnitř oblasti. Od písčinych oblastí pláží, přes rýžoviště až po hlubokou džungli. U pobřeží značně rovinatá oblast přecházela do kopcovitého terénu u hranic s Laosem. CTZ I. zodpovídala za kontrolu důležitých infiltračních tras z Laosu. Hlavní sídelní oblasti, Hue, Danang, Chu Lai, Quang Ngai.

18.1.3 CTZ II.

Oblast s největší rozlohou. Do jejího rámce patřila prakticky celá nepřístupná Centrální vysočina. Typické je zde horské kopcovité prostředí s plnou řadou neprůchodných vodních toků. U hranic s Kambodžou se rozkládá náhorní planina. Pro vedení boje nejsložitější oblast i díky prakticky nulové infrastruktuře, i díky tomu zde měla hlavní sídlo 1. aeromobilní divize. Mezi hlavní aglomerace patří Kontum, An Khe, Pleiku, Nha Trang,

18.1.4 CTZ III.

Oblast s příhodným terénem pro vedení i rozsáhlejších bojových operací. Do této oblasti ústily hlavní podpůrné tepny z Kambodže. Díky tomu se zde odehrávaly velmi tvrdé boje a na základě toho zde byly vytvořeny ještě dvě další vojenské podoblasti tzv. válečné oblasti C a D. Důležitá města, Saigon, Bien Hoa, Tay Ninh, Vung Tau.

18.1.5 CTZ IV.

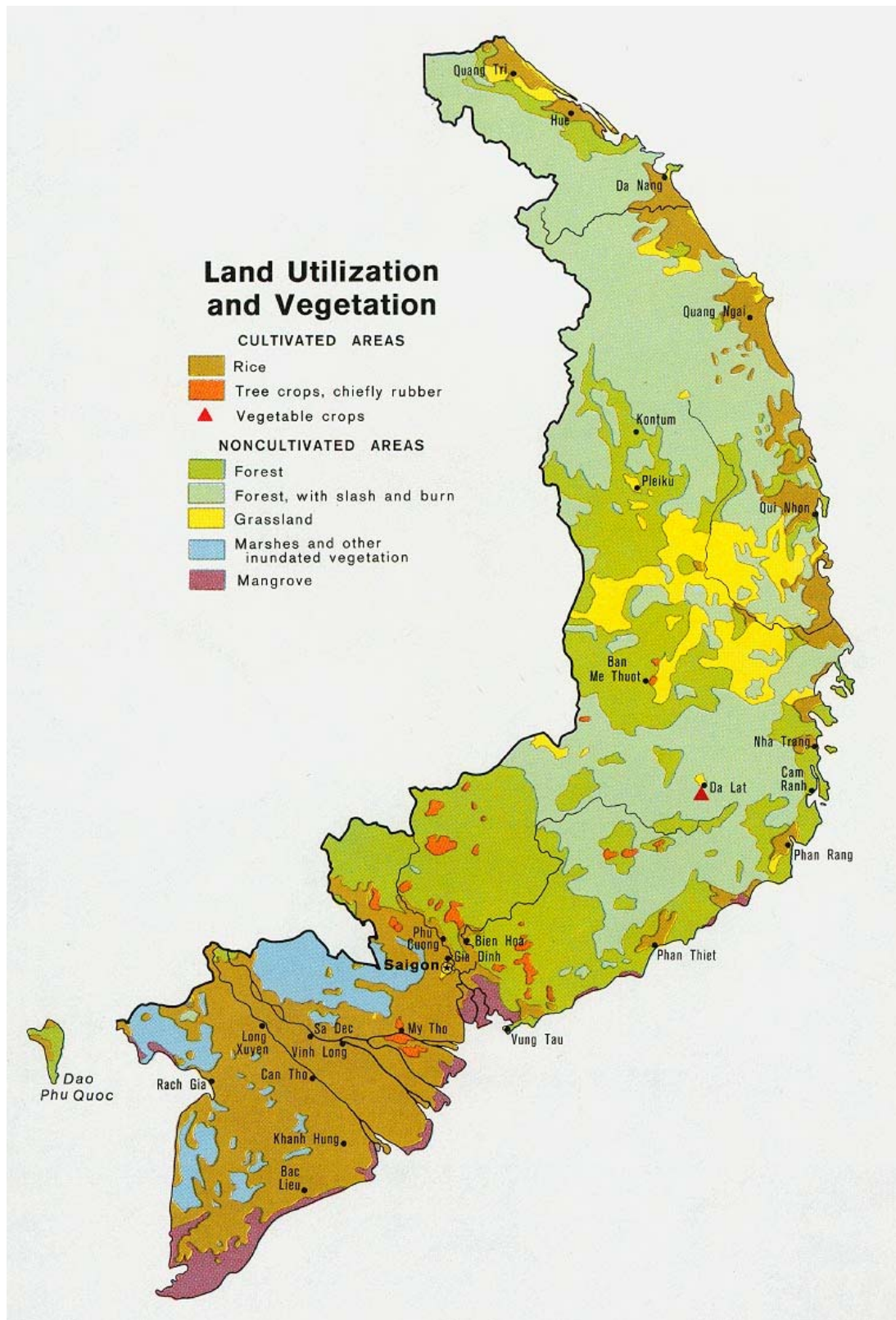
Naprosto nepřístupné divoké přírodní divadlo, které z větší nebo spíše největší části tvoří delta řeky Mekong, která se rozprostírá na více než 70 000 kilometrech čtverečních. Tato vojenská oblast byla nespočetnou sítí kanálů, slepých ramen, tůní, bažin a plovoucích ostrůvků vegetace. I díky tomu zde prakticky nebyl možný pohyb bez lodí nebo vznášedel a pro většinu vojáků byla delta skutečné peklo. I přesto je tato oblast hlavní potravinovou zásobárnou Vietnamu s nespočtem rýžových polí. Důležité aglomerace jsou Can Tho, My tho, Soc Trang.

18.2 Mapy

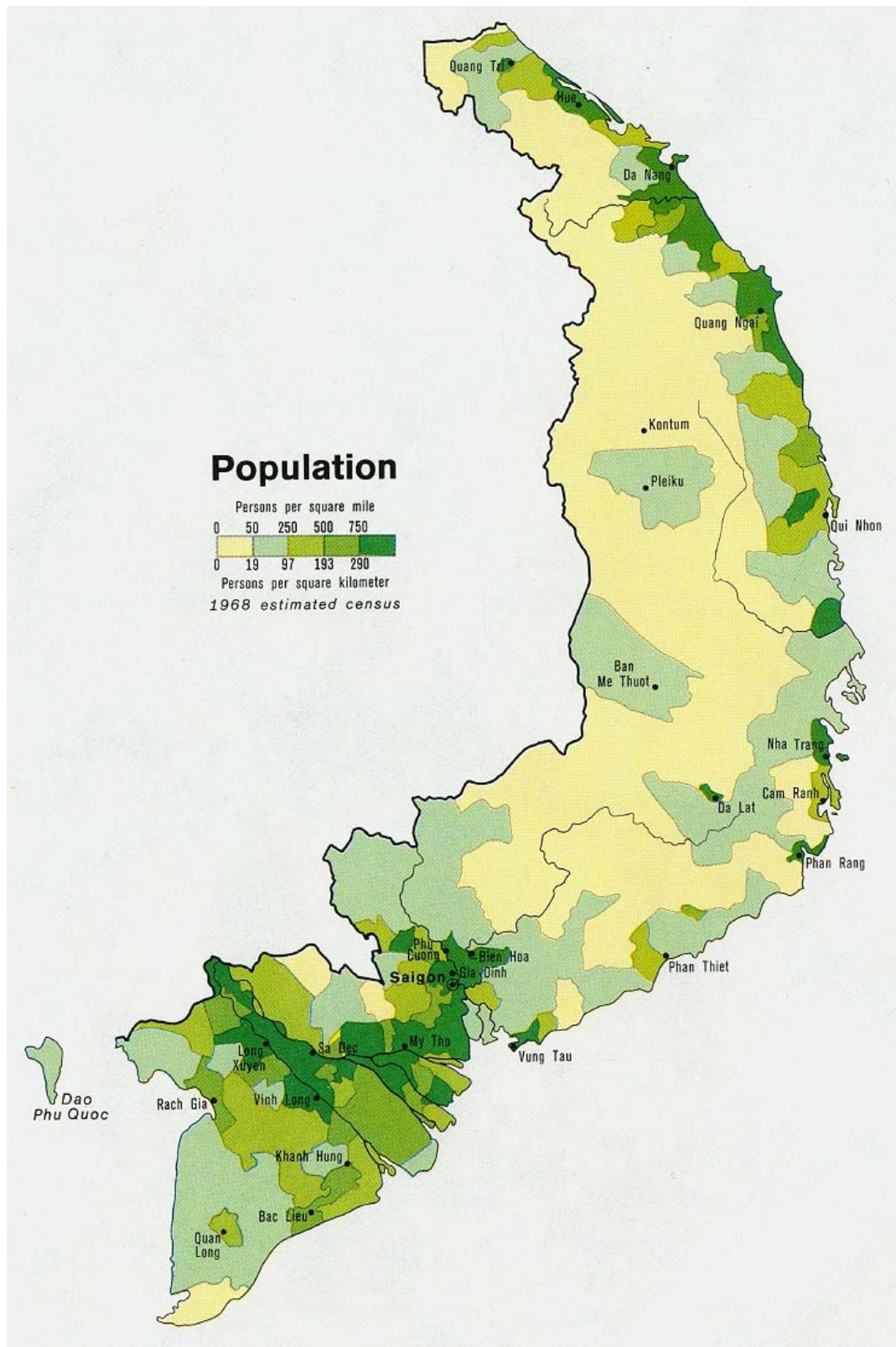

Mapa 1 - Jihovýchodní Asie

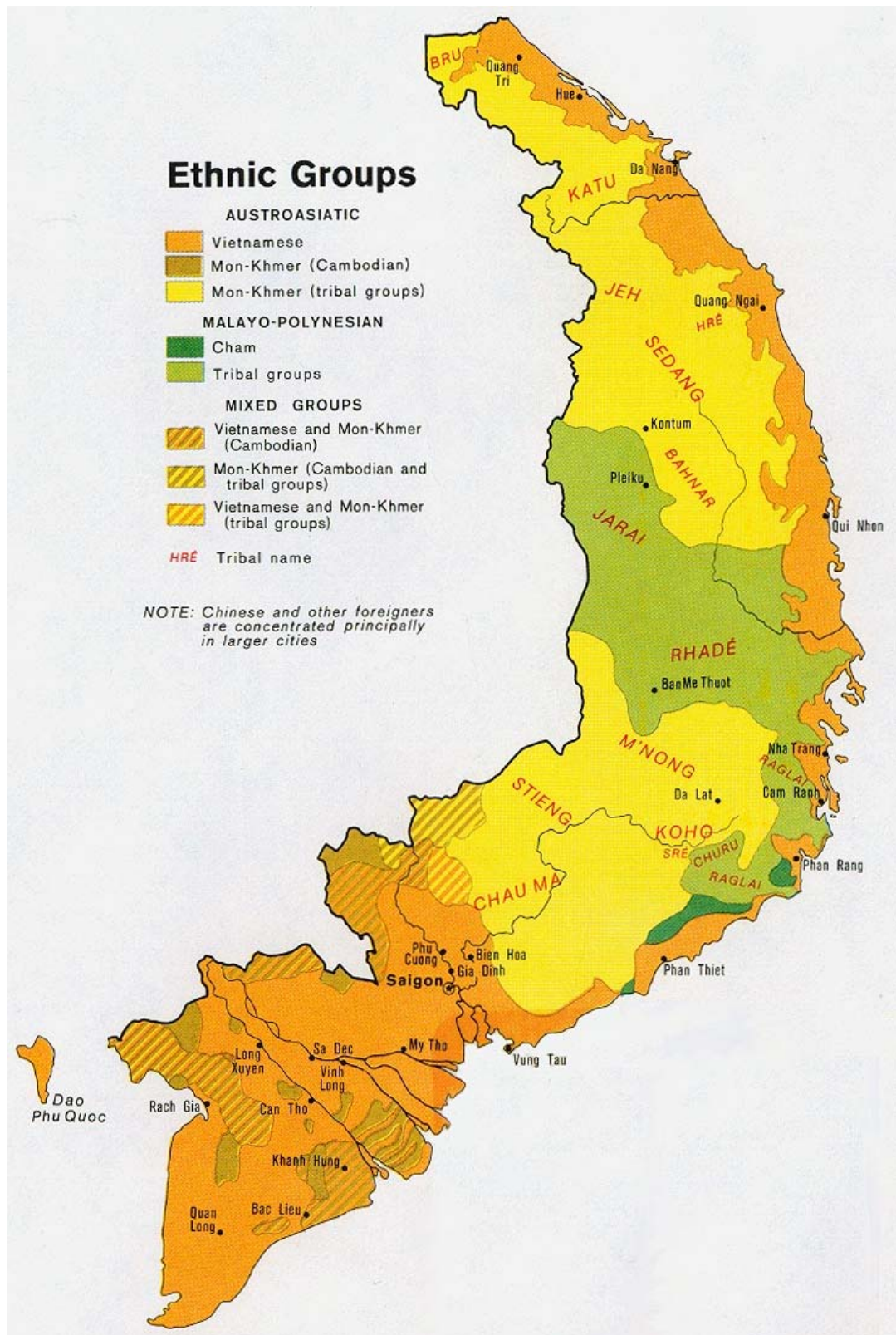
Zdroj – www.geology.com

Mapa 2 – Jižní Vietnam - vegetace
 Zdroj – www.lib.utexas.edu

Mapa 3 – Jižní Vietnam - populace
 Zdroj – www.nationmaster.com

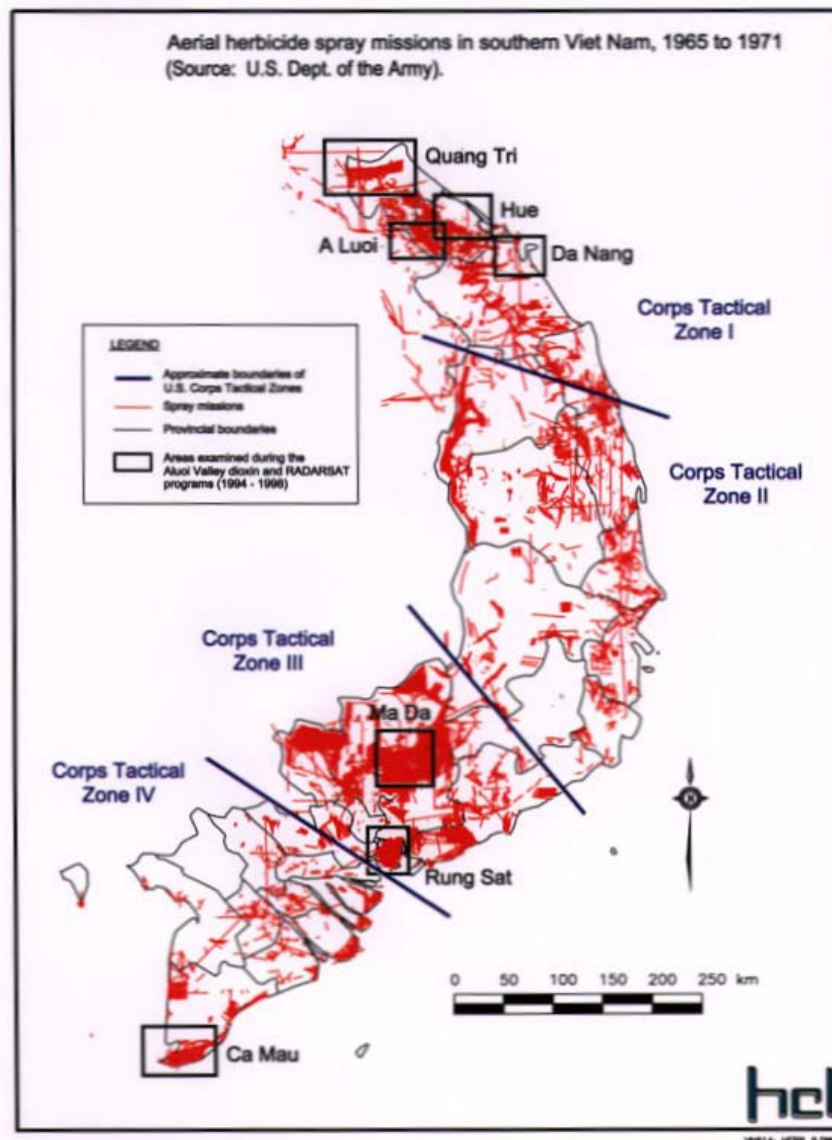
Mapa 4 – Jižní Vietnam - etnika

Zdroj – www.ccat.sas.upenn.edu

Mapa 5 – Vietnam – válečná oblast

Zdroj – www.emersonkent.com

Mapa 6 – Jižní Vietnam – herbicidní postřiky
Zdroj – www.cc.gatech.edu

18.3 Látky použité v programu RANCH HAND

Jak jsem popsal v samostatné kapitole, operace na rozprašování herbicidních postřikových látek se staly v rozmezí let 1963 až 1971 nedílnou součástí vojenského soupeření v Jižním Vietnamu. Spojené státy se touto technickou novinkou snažily snížit výhody partyzánské guerilly na minimum tím, že jí připraví o možnost bezpečného krytu pod lesním příkrovem. Za tímto účelem bylo postupně zkoušeno na 15 postřikových látek, z nichž několik bylo zavedeno i do masového použití.

Látky testované v malých sériích mezi lety 1962-64 pouze jako pokusné vzorky pro další chemický vývoj.

BROMACIL
DALAPON
TANDEX
MONURON
DIQUAT
DIURON
DINOXOL
TRINOXOL

Látky v „ostrém“ nasazení v počátku operace během první poloviny 60. let.

AGENT GREEN
AGENT PINK
AGENT PURPLE

Látky používané pro většinu postřikových operací v rámci projektu. Část z nich byla výsledkem testování v předešlých letech a do operačního nasazení byla zavedena v polovině 60.let.

AGENT BLUE
AGENT WHITE
AGENT ORANGE
AGENT ORANGE II / „SUPER ORANGE“

18.4 Tři příběhy o válce na stříbrném plátně

Vietnamský konflikt se dočkal celé řady filmových adaptací od kvalitních psychologických příběhů, až po naprostý „béčkový“ brak. Velmi plodným obdobím se v tomto ohledu jeví konec sedmdesátých a konec osmdesátých let dvacátého století, kdy vznikla celá řada slavných válečných filmů. Skutečnost, že tragédie války v Jihovýchodní Asii je pro americké filmové tvůrce skutečně klíčovým materiálem, potvrzuje nejen počet filmů všech žánrů, které byly o konfliktu natočeny, ale zejména jména režisérů, kteří se pod některé díla podepsali. Vietnamská válka se tak stala nosným tématem pro Olivera Stonea, Stanleyho Kubricka či Francise Forda Coppolu. Šlo by namítnout, že Stonea byl vietnamským veteránem, který si odsloužil svoji „tour of duty“ během roku 1967, přičemž si odnesl dvě zranění a tedy, že pro něj je filmová výpověď jakousi vlastní zpovědí. Ostatní špičkoví tvůrci však Vietnamem neprošli a jejich zájem je tedy dokladem toho, jakou váhu mělo vietnamské téma uvnitř společnosti.

Lze říci, že filmografie o konfliktu se zaměřila na tři hlavní aspekty historie Vietnamské války. Válečný (Četa, Full Metal Jacket, Apokalypsa, We Were Soldiers), veteránský (Narozen 4. července, Návrat domů, Lovec jelenů, Jakubův žebřík) a filmy o válečných zajatcích (Ztraceni v akci I., II., Rambo II., Let vetřelce). Do těchto tří kategorií spadá většina snímků, jež spatřila světlo světa. Mnohé z nich jsou odpudivé braky, jejichž hlubší vypovídací hodnota o prožitku šedesátých let je nulová. Ovšem některé z nich jsou skvostné spektakly, které se zařadily na čelní místa světové kinematografie.

Níže proto stručně uvedu tři filmy, které považuji za nejlepší zobrazení Vietnamské války na plátně. Mnou popsané filmy, domnívám se, mají skutečnou vypovídací hodnotu, zejména o povaze konfliktu, prožitcích vojáků a nesmyslnosti válečného běsnění. Právě Četa, Apokalypsa a Olověná vesta, strhujícím způsobem přibližují realitu války v džungli a až mysticky dokáží navodit hluboké poznání úzkosti a strachu, které každou válku nevyhnutelně provází.

18.4.1 „PLATOON“ – ČETA

Oliver Stone natočil svoji výpověď o válce ve Vietnamu v roce 1986 a zúročil v ní veškeré své osobní zkušenosti a prožitky, které si z okolí Saigonu jako voják odnesl. Dokladem toho, že Četa je mimořádně kvalitní film, jsou i ceny, kterými je ověněna. Stoneovo dílo si odneslo čtyři sošky akademie za režii, střih, zvuk a ocenění pro nejlepší film,

přičemž Willem Dafoe a Tom Berenger byli nominováni za herecké výkony ve vedlejších rolích.

Přestože snímek sbíral ceny především v mimo hereckých kategoriích, výkony Charlieho Sheena a již zmiňovaných Berengera a Dafoa jsou pod taktovkou Olivera Stonea vynikající.

Samotný příběh vypráví o nováčkovi Chrysi Tailorovi (Charlie Sheen), který je přidělen k rotě Bravo 25. pěší divize. Taylor je mladý idealista, který jít do Vietnamu díky svému sociálnímu zázemí nemusel, ale právě proto si zvolil Vietnam jako svoje místo, kde splní vojenskou povinnost. Jeho střet s realitou a kolegy ve zbrani je však velmi tvrdý. V nelítostném prostředí džungle a v kolektivu ostřílených „mazáků“ si vše musí tvrdě vybojovat. První týdny jsou neradostné a připomínají očistec, Taylor tak zažívá onu strašnou frustraci, kterou cítila většina nováčků u bojových jednotek, tedy pocit, že je všem jen na obtíž a ostatní čekají, zda přežije a stane se užitečným, nebo umře během prvních misí a propadne se do zapomnění. Ze svých pocitů se snaží vypsát v dopisech, které posílá domů své babičce. V nich líčí hrůzy války a chátrání lidského chování, které se u všech postupně dostavuje.

Právě dopisy jsou určitým průvodcem příběhu. Díky nim se ukazují i ostatní členové jednotky a jejich povahy. Taylor se postupem času stává vojákem a z nováčka se zařadí mezi plnohodnotné členy čety. A právě v tomto okamžiku i on vstupuje do procesu, který je charakterizován postojem vojáků ke dvěma seržantům, Eliasovi (Willem Dafoe) a Burnsovi (Tom Berenger). Oba dva jsou přirození vůdci a kvalitní vojáci, každý z nich má však jiné představy o systému vedení války. Zatímco Burns je tvrdý oportunist, jehož krédem je splnění mise za každou cenu bez ohledu na okolí. Tak Elias je sofistikovanější voják s více analytickou myslí, který i přes hrůzy války si snaží ponechat smysl pro lidské chování. Přes tyto rozdíly mají oba stejný cíl, splnit úkol a ochránit své muže.

Rozdílnost povah a přístupů je pak důvodem k vnitřním rozepřím uvnitř čety, přičemž část mužů stojí za Eliase a část za Burnsem. Mladý Taylor se přiklání na začátku svého působení jasně za Eliase, jehož osobnost mu konvenuje s jeho viděním problému.

Střet obou velitelů vyvrcholí emotivním zabitím Eliase, kdy je postřelený seržant nechám svému osudu na území obklíčeném nepřítelem. Během své cesty se mění i Taylor, který se stal ostříleným mazákem, jehož vidění světa se změnilo. Idealistické dopisy babičce vystřídala strohá řeč pragmatismu. V úvahách o smrti a životě se tak i Taylor zařadí mezi vojáky, jež přijali nekompromisní pravidla války. Ve finální noční řeži se toto definitivně zpečetí. Taylor tak opouští Vietnam jako veterán, jehož přerod má dva otce, seržanty Burnse

a Eliase, jež pomáhali zformovat jeho osobnost. Taylor zjišťuje, že jeho postoj k životu formoval nejenom Elias, ale víc než si byl ochoten přiznat i Burnes.

Stone natočil dokonce dva závěry filmu, ten „dobrý“, kdy kladný hrdina seržant Elias přežije, však „strčil“ do šuplíku, jelikož mu nezněl příliš realisticky. A tak jako vše v jeho filmech je i Četa podbarvena geniálním Adagiem pro smyčce od Samuela Barbera, jež znějí celým příběhem jako leitmotiv nekompromisní tvrdou a reálnou výpovědí o hrůze války v džungli. Války která ovlivnila statisíce mladých branců, jež museli do Vietnamu odejít. Právě z tohoto úhlu pohledu se Četa stává dodnes nepřekonanou výpovědí o Vietnamském konfliktu.

Platon, Četa 1986, režie: Oliver Stone, produkce: Arnold Kopelson, kamera: Robert Richardson, hudba: Georges Delerue, střih: Blaire Simpsonová,

18.4.2 Apocalypse Now – Apokalypsa

Není mnoho válečných snímků, které by vyvolávaly tak protichůdné reakce i u samotných fanoušků válečné kinematografie jako je Apokalypsa z dílny Francise Forda Coppoly. Ten toto mistrovské dílo natočil v první vlně filmů o Vietnamské válce ke konci sedmdesátých let. Předlohou se mu stala kniha „The Heart of Darkness-Srdce temnoty“ od Josepha Conrada, jež filmu posloužila jako volný námět.

Samotný film se odehrává během roku 1968. Kapitán speciálních jednotek (Martin Sheen), který pracuje na protipovstaleckém programu Fénix, je pověřen delikátním úkolem. Má najít elitního vojáka majora Kurtze (Marlon Brando), který pravděpodobně zešílel, zběhl a hluboko uvnitř pralesa na kambodžsko-jihovietnamské hranici založil vlastní stát. V něm se prohlásil svrchovaným vládcem a obklopil se místním kmenem horalů, které má za své poddané. Z tohoto bizarního útvaru pak promlouvá po rádiových vlnách k americkým i komunistickým jednotkám a sděluje jim svoje vize o válce a smyslu života.

Sheen dostane jasný úkol Kurtze najít a odstranit. Jediná možnost, jak se dostat do království šíleného majora, je trnitá cesta proti proudu bezejmenné řeky. Na pouti, kterou kapitán prochází, potkává svérázné postavy, které mají neskutečné povahové rysy a u mnohých budí zdání čistého šílenství. Pomyslného vrcholu dosáhl plukovník Kilgore (Robert Duvall), který až s dojemným otcovstvím velí svojí jednotce od vzdušné kavalérie. Jeho starost o své muže vyvrcholí „předsednictvím“ večernímu barbeceu na pláži moře ve vesnici, kterou před pár hodinami srovnala jeho jednotka s podporou Wágnerovy „Jízdy

Valkýr“ se zemí. Kilgore poté bezstarostně brnká na kytaru a celý večer má nádech rodinné sešlosti, kdesi v Kentucky. Přesto je citově značně vyčerpaný, a tak i když „miluje po ránu vůni napalmu“, dokáže nadávat na letectvo, které mu bombardováním partyzánů zkazilo požitek ze surfování v ranním příboji.

Sheen tohoto svérázného muže opouští poté co ho pomohl dopravit na onu bezejmennou řeku, po níž již pokračuje sám se svoji posádkou na malém hlídkovém plavidle. Cesta proti proudu řeky směrem ke kambodžským hranicím je tak jakousi cestou do pekla. Nesmírně zvláště, ale o to více reálně, vypadá setkání s francouzskou rodinou, která žije v nádherném sídle kdesi uprostřed pralesa již po generace a v žádném případě se nehodlá své „rodné hroudy“ vzdát, kvůli nějakému národnímu hnutí.

Přesto cesta pokračuje. Vojáci se v ní setkávají s úpadkem, nihilismem a naprostým odevzdáním, jež číší z vojáků na bojových stanovištích. Až neskutečně vypadá scéna s děvčaty z Playboy, které uvíznou na bezejmenné vrtulníkové základně kdesi v džungli. Sřít spotřební Ameriky a špinavé blátivé války je téměř dokonalý.

Samotné setkání s Kurtzem je ještě temnější. Plukovník, kterému je vidět jen část dokonale oholené lebky, disputuje s kapitánem o odvaze, cti a věrnosti. Jeho slova o „krystalicky čistém odhodlání bojovníků z Vietkongu“, jež dokáží usekat dětem ruce jen kvůli tomu, že jsou očkované od amerických lékařů, jsou až neskutečně mrazivá.

Celý film je tak skutečně těžkým soustem i pro milovníky války ve Vietnamu. Na mnohé snímek působí až přetaženým dojmem, který je pro mnohé nepříjemně depresivní. V době jeho uvedení se dokonce vedly debaty, jestli je vůbec možné takto zachycovat válku. Přesto Apokalypsa ční nad ostatní svojí velmi specifickou výpovědí a osobně ji řadím mezi tři nejpůsobivější filmy o válce ve Vietnamu. Její kvalitu podporují i herecké výkony Brandona, Sheena, Duvalla, Forda, Hoopera či mladého Lawrence Fishburna. Neméně kvalitní je i hudba, která svérázně míchá Wágnera s mnohými hity 60. let.

To, že filmové natáčení nemá název Apokalypsa jen v názvu, potvrdila po několika letech manželka režiséra v díle nazvaném „The Heart of Darkness, A Filmmaker's Apocalypse-Srdce temnoty, filmařova apokalypsa“. V něm rozebírá těžkosti, které film provázely během jeho natáčení na Filipínách. Jednak Martin Sheen dostal infarkt a musel se dlouho zotavovat. Kulisy byly prakticky úplně poničené tajfunem a například Marlon Brando, nechtěl roli vůbec přijmout. V tomto období měl problémy s alkoholem a drogami, a tak velmi přibral. Proto jsou jeho scény točeny v pološeru a záběry se orientují jen na jeho hlavu.

Jakoby tento dovětek vypovídal o povaze celého díla, které skutečně odhaluje neznámé kouty lidské psyché. Apokalypsa není lehkým a ani prvoplánovým hitem, ale právě

díky tomu je s určitého úhlu pohledu nedostižitelná a má až magickou moc navodit pocit „reálné“ atmosféry Vietnamské války.

Apocalypse Now-Apokalypsa, režie: F.F.Coppola, scénář:John Milous, kamera: Vittorio Storaro, hudba: Carmin Coppola

18.4.3 Full Metal Jacket-Olověná vesta

Dílo Stanleyho Kubricka vzniklo v druhé velké vlně filmů o Vietnamské válce roku 1987, přičemž sondáž námětu o indočínské válce probíhala ze strany režiséra již několik let. Nakonec zvítězila knižní předloha Gustava Hasforda „The Short-Timers -“. Samotný příběh nese pak název „Full Metal Jacket“, v českém překladu nesprávně přeložený jako „Olověná vesta“, ale ve skutečnosti název značí druh „celoplášťové“ munice do pěchotních zbraní vojáků.

I s touto nepřesností nás film zavádí na Parris Island do výcvikového střediska USMC někdy během roku 1967. Zde nám Kubrick rozehrává první polovinu svého mistrovského díla, odehrávajícího se ve výcvikovém středisku v USA, druhá část se pak odehrává v roce 1968 v okolí města Hue během ofenzívy Tet. Nyní ale zpět na Parris Island, zde jsou nováčci podrobni povinnému střihání vlasů, to vše za zvuku geniální hudby šedesátých let. Po této socializační nutnosti nastává pravé peklo, nebo-li přerod civilisty v mariňáka. Výcvik je veden pod taktovkou nekompromisního drill instruktora seržanta Hartmana (R. Lee Ermey), který svoji námořní pěchotu miluje víc než manželku a jehož hlavním posláním je řádně rekruty zocelit.

V tomto bodě je zajímavé poznamenat, že Lee Ermey nebyl původně pro roli určen, ale byl přijat pouze jako poradce, jelikož skutečně byl výcvikovým seržantem u USMC. Ovšem poté co Kubrick viděl jeho několik minut trvající proslovy, které řval na rekruty a jež krom neuvěřitelného vodopádu sprostých slov a bizarních spojení nepostrádal kontinuity, rozhodl se jej obsadit do role Hartmana. Díky tomtu kroku dostala první polovina filmu neuvěřitelný náboj, jelikož Ermey exceluje v ponižování nováčků a ukazuje realisticky skutečný přijímač do USMC.

To, že výcvik není žádnou procházkou, záhy poznávají i rekruti. Mezi nimi vystupují do popředí vypravěč celého příběhu vojin „Joker-Vtipálek“ v podání Matthewa Modinea, „Kovboj“ (Arrlis Howard) a vojin Pyle ve výborné formě zahrany Vincentem D'Onofriem. Právě „Vtipálek“ a „Pyle“ se nám stávají průvodci výcvikem, který je všechny

mění v roboty na zabíjení a přijímání rozkazů. Nejslabším článkem je jednodušší a neohrabaný Pyle, který se stane předmětem brutálního psychického nátlaku seržanta Hartmana. Přístup, který seržant zvolí, záhy přivede k akci i ostatní rekruty, kteří již dále nechtějí snášet fyzické tresty jen kvůli Pylově neschopnosti. V neskutečně emotivní scéně, kdy celá ubikace zbije Pyla mýdlem zabaleným v ručnících, začne přerod šikanovaného vojína.

Stane se z něj elitní střelec, který najde i svého přítele, svoji pušku M-14, které dá jméno a povídá si s ní. Psychický teror si tak vybral svoji daň. Ta je zpečetěna během závěrečné noci na Parris Island, když Pyle zastřelí seržanta Hartmana a následně i sebe. Vše v prostředí toalet, kdy bílé oblečení vojínů ostře kontrastuje s rozstříkanou krví zemřelých.

Střelbou na toaletách se přesouváme v ději filmu do druhé části, do Vietnamu. Zde je již „Vtipálek“ zařazen k jednotce, ale není u bojové skupiny, ale u dopisovatelů, kteří informují pro vojenské noviny. V této roli ho zastihne ofenzíva Tet. Díky tomu je vyslán, aby se připojil k jednotce svého přítele z výcviku „Kovboje“. Díky němu se zapojí do tuhých pouličních bojů kolem staré Citadely a nábřeží Voňavé řeky. V jedné z přestřelek je „Kovboj“ zabit a velení přebírá řízný kulometčík „Zvíře“ (Adam Baldwin). Ten muže vede skrz rozstřílené město plné ostřelovačů a skrytých výbušnin. Celá sekvence válečných scén vyvrcholí uprostřed ruin, kdy jednotka pátrá po ostřelovači.

Závěrečná scéna, kdy „Vtipálek“ a „Zvíře“ stojí nad prostřílenou dívkou, která byla oním ostřelovačem, je tak pomyslným vyvrcholením scén o válečném běsnění, které postihuje bez výjimky všechny věkové skupiny. Celý snímek pak končí pochodem pěšáků, přes hořící trosky zpět k Voňavé řece za prozpěvování znělky pořadu Micky Mouse Club.

Kubrickův snímek se nestal tak divácky úspěšným dílem o Vietnamu, jako byla konkurenční Četa. Tato skutečnost byla potvrzena nejen nižším zájmem diváků, ale i menším počtem ocenění nebo návrhů na ocenění pro tento film. Přesto je pro milovníky válečné kinematografie a Vietnamské války nepostradatelnou látkou. Kubrick ve svém filmu ukázal svoje mistrovství a ukázal válku zase z trochu jiného pohledu. Jeho místy nesourodé vyprávění má magickou moc navodit pocit stísněnosti a absurdity. Vše podtrhují kvalitní bojové scény, které nezachycují boj v džungli, ale v aglomeraci těžce zkoušeného Hue. Záběry pro tuto část filmu byly natočeny na letecké základně RAF a bojové snímky pak byly točeny v Cambridgeshire a v Neshamu, části Londýna určené v osmdesátých letech k asanaci.

Právě přenesení bojů do aglomerace je častým bodem kritiky snímku, jelikož mnohým nezasvěceným připadá tato část filmu jako umělá a nepříliš kvalitní právě proto, že se boje neodehrávají v džungli. Nutno říci, že toto ale není mínus filmu, ale naopak plus,

jelikož Kubrick zachytil na plátno klíčové období ofenzívy Tet, a to v rozsahu, který je dodnes nepřekonán. Lze tedy říci, že Kubrickův film, který se snaží ukázat válku z pohledu lidí, kteří se dostávají do mezních situací a čelí absolutnímu psychickému vypětí, má svoji neopakovatelnou dokonalost. Ta je cítit z mistrovského přístupu režiséra, výborných hereckých výkonů, ale i dobové hudby charakterizované hity šedesátých let (Surfin Bird, These Boats are made for Walking, Paint It Black, Wooly Bully).

Režie: Stanley Kubrick, produkce: S. Kubrick, Jan Harlan, scénář: S. Kubrick, Gustav Hasford, hudba: Vivian Kubrick, Warner Bros Pictures 1987.

19 Seznam vydaných pramenů a odborné literatury

19.1 Vydané prameny

- Bishop, Ch. (ed.), *Vietnamský válečný deník 1964-1975*, Praha 2005.
- Carrier, M. J., *Vietcong Motivation and Morale: The Specials Case of Chieu Hoi*, In: www.rand.org
- Cooper, W. L., *Operation Phoenix: A Vietnam Fiasco Seen From Within*, In: Vietnam War on the Microfilms, www.namebase.org.
- Hanyok, R. J., „ *Skunks, Bogies, Silent Hounds, and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery 2-4 August 1964*“, In: Cryptologic Quarterly. Winter 2000/Spring 2001 Edition, svazek 19. č.4/svazek 20. č.1. s. 1-55.
- Jenkins, M. B., *A People's Army for South Vietnam: A Vietnamese Solution*, In: www.rand.org
- Johnson, L. B., *The Vantage point. Perspectives on the presidency 1963-1969*, New York 1971.
- McNamara, R., *In Retrospect: The Tragedy and Lessons of Vietnam*, New York 1995.
- „*New Evidence on Sino-American Relations and the New Evidence on the Vietnam/Indochina Wars*“, In: Cold War International History Project-Bulletin (CWIHP), svazek 5, Washington , In: www.wilsoncenter.org
- Nicholson, T., *15 Months in SOG. A Warrior's Tour*, Presidio press, 1999.
- Palmer, R. D., *Volání polnice*, Brno 1996.
- Pye, W. L., *Observationes on The Chieu Hoi Program*, In: www.rand.org
- The Pentagon Papers, The senator Gravel Edition*, Boston 1971, svazek 2, 3, 4.
- The Pentagon Papers, Published by NY Times*, New York 1971.
- Rosenau, W., Long, A., *The Phoenix Program and Contemporary Counterinsurgency*, In: www.rand.org
- Rusk, D., *As I saw It*, New York 1990.
- The Contemporary Historical Examination of Current Operations Reports of Southeast Asia, 1961-1975 (CHECO reports)*, In: www.cc.gatech.edu
- United States Department of State, *Foreign Relations of the United States (FRUS)*, Washington D.C.

19.2 Odborná literatura

- Alvarez, E., *Chained Eagle*, New York 1989.
- Austin, A., *The President's War*, Lippincott 1972.
- Arnold, J. R., *The Tet Offensive 1968: Turnig Point in Vietnam*, London 1992.
- Buckingham, W., *Operation Ranch Hand: The Air Force and Herbicides in Southeast Asia 1961-1971*, Washington 1982.
- Brandon, H., *Anatomy of Error*, Boston 1969.
- Buzzanco, R., *Masters of War. Military Dissent and Politics in the Vietnam Era*, New York 1996.
- Clodfelter, M., *The Limits of Air Power. The American Bombing of North Vietnam*, New York 1989.
- Chanoff, D., Doan V. T., *Portrait of the Enemy*, New York 1986.
- Denis, P., Foster, R., *Vietnam firebasis (1965-1973)*, London 2007.

- Dockery, K., *Free Fire Zones: The True Story of U.S. NAVY SEAL Combat in Vietnam*, New York 2000.
- Duiker, W. J., *Ho Či Min – životopis*, Praha 2003.
- Duiker, W. J., *The Communists Road to Power*, Boulder CO 1996.
- Durman, K., *Popely ještě žhavé I. Válka a nukleární mír*, Praha 2004.
- Durman, K., *Popely ještě žhavé II. Konce dobrodružství*, Praha 2009.
- Eastlake, W., *Umírali jsme v bambusu*, Brno 2000.
- Edmonds, A. O., *The War in Vietnam*, Connecticut 1998.
- Frankum, R., *Like Rolling Thunder: The Air War in Vietnam 1964-1975*, New York 2005.
- Frey, M., *Dějiny Vietnamské války. Tragédie v Asii a konec amerického snu*, Praha 2003.
- Gaddis, L. J., *Studená válka*, Praha 2007.
- Gaddis, L. J., *We Know How. Rethinking Cold War History*, 1997.
- Gilbert, E., *The USMC in the Vietnam war 1965-1975*, London 2006.
- Goulden, J., *The Truth in the First Casulty. The Gulf of Tonkin Affair-Illusion and reality*, Chicago 1969.
- Halberstam, D., *The Best and the Brightest*, New York 1972.
- Halberstam, D., *The Making of a Quagmire*, New York 1965.
- Herring, G. C., *America's Longest War. The United States and Vietnam, 1950-1975*, New York 1996.
- Hlavatá, L. a kol., *Dějiny Vietnamu*, Praha 2008.
- Hoopes, T., *The Limit's of Intervention*, New York 1970.
- Johnson, P., *Dějiny 20.století*, Praha 1991.
- Kamas, D., *Válka ve Vietnamu 1964-1975*, Olomouc 1997.
- Kurland, G., *The Gulf of Tonkin Incidents*, New York 1975.
- Lanning, M. L, Cragg D., *Inside the VC and the NVA: The Real Story Of North Vietnam's Armed Forces*, New York 1992.
- Lanning, M. L., *Odštělovači ve Vietnamu*, Praha 2003.
- Lewis, J.E., *SAS a speciální jednotky. Nejnáročnější tajné operace za nepřátelskými liniemi*, Frýdek-Místek 2006.
- Link, S. A., Catton, B.W., *American Epoch, A History of The United States Since 1900, Volume II. 1938-1980*, New York 1996.
- Lyles, K., *Vietnam ANZACs: Australian and New Zealand Troops in Vietnam 1962-1972*, London 2004.
- Mangold, T., *The Tunnels of Cu Chi*, Novato 1986.
- McMaster, R. H., *Dereliction of Duty: Lyndon Johnson, Robert McNamara, The Joint Chiefs of Staff, and the Lies That Led to Vietnam*, New York 1998.
- McNamara, R. S., *The Essence of Security, Reflection in Office*, New York 1968.
- Miller, R. Jr., *Whattaya Mean I Can't Kill' Em?. The True Story of One SEAL'S WAR in IV. Corps, 1969*, New York 1998.
- Mois, E. E., *Tonkin Gulf and the Escalation of the Vietnam War*, University of North Carolina Press 1996.
- Moskin, R., *Dějiny USMC*, Plzeň 1997.
- Moyar, M., *Phoenix and the Birds of Prey, Counterinsurgency and Counterterrosim in Vietnam*. University of Nebraska Press 1997.
- Mrázek, R. a kol., *USA a jihovýchodní Asie po druhé světové válce*, Praha 1978.
- Mullerová, P., *Vietnam*, Praha 2004.
- Nálevka, V., *Studená válka*, Praha 2003.
- Nálevka, V., *Světová politika ve 20. století II.*, Praha 2005.
- Oberdorfer, D., *Tet*. Garden City 1971.
- Palmer, B., *The 25-Year War. America's Military Role in Vietnam*, Lexington 1984.
- Patterson, T., *Grand Expectations, The United States, 1945-1974*, New York 1996.

- Pejšoch, I., *Válečné lodě (5). Amerika, Austrálie, Asie po roce 1945*, Praha 1994.
- Pilát, V., *Hue 1968* In: HO XI.-XII. 1998, s.-266-269.
- Philips, W. J., *Night of the Silver Stars: The Battle of Lang Vei*, Annapolis 1997.
- Plaster, J., *SOG: The Secret Wars of America's Commandos in Vietnam*, New York 2008.
- Plaster, J., *Secret Commandos. Behind Enemy Lines with the Elite Warriors of SOG*, New York 2005.
- Plaster, J., *SOG The Photo History of the Secret Wa*, New York 2000.
- Poledne, A., *Od Koreje po Irák. Největší moderní války*, Praha 2004.
- Prados, J., *The Gulf of Tonkin Incident, 40 Years Later: Flawed Intelligence and the Decision for War in Vietnam*, In: National Security Archive Electronic Briefing Book No. 132. www.NSA.org.
- Rottman, G. L., *The US Army in the Vietnam war 1965-1975*, London 2008.
- Rottman, G. L., *Specials Forces camps in Vietnam 1961-1970*, London 2005.
- Rottman, G. L., *Vietnam Airmobile Warfare Tactic*, London 2007.
- Rottman, G. L., *Vietnam River Drafts 1962-1975*, London 2006.
- Rottman, G. L., *Bojovníci Vietkongu*, Brno 2008.
- Russel, L., *The USMC since 1945*, London 1992.
- Shi, E. D., Tindall B. G., *Dějiny USA*, Praha 1996.
- Syrůček, M., *V zajištění džungle. Nejdělní válka 20. století*, Praha 2007.
- Stanton, S., *Special Forces at War: US Army Special Forces in Southeast Asia 1956-1975*, Novato 1985.
- Syrůček, M., *Rozpůlený banán*, Praha 1973.
- Truong N. T., *A Viet Cong Memoir. An Inside Account of the Vietnam War and its Aftermath*, New York 1986.
- Giap V. G., *Viet Nam People's War has defeated U.S. War of Destruction*, Hanoi 1969.
- Wiest, A., *The Vietnam War 1956-1975*, London 2002.
- Windchy, E. G., *Tonkin Gulf*, New York 1971.
- Wilbanks, J., *The Tet Offensive. A Concise History*, New York 2007.
- Wilson H. J., *Velké omyly vojenských zpravodajských služeb*, Praha 2009.

19.3 Internetové portály

www.airforcehistory.hq.af.mil
www.brittanica.com
www.cc.gatech.edu
www.drugtext.org
www.gwu.edu
www.hoahaobuddhism.org
www.lewishpublishing.co
www.namebase.org
www.NSA.org
www.pbs.org
www.rand.org
www.religioustolerance.com
www.vietnamgear.com
www.vietnam.ttu.edu
www.state.gov/
www.wilsoncenter.org